

2. Länderöversikter

Förenata staterna

I Förenata staterna startade återhämtningen från konjunktunedgången 1960—61 under andra kvartalet 1961 och var fram till årskiftet förhållandevis snabb. Bruttonationalprodukten ökade då i en takt av 9 procent per år. Under första halvåret 1962 reducerades tillväxttakten till ca 3 procent för att ytterligare sjunka till ca 1 procent under tredje kvartalet. Tendensen mot allt kortare uppsvingperioder efter konjunkturavmattningarna har därmed fortsatt. Förhoppningarna om en expansion stark och långvarig nog att krympa gapet mellan faktisk och möjlig produktionsnivå från 10 till 3 procent har inte infriats; gapet beräknades till 6 procent under andra kvartalet 1962 och torde sedan dess ha stigit. Kapacitetsutnyttjandet i industrin låg kring mitten av 1962 vid 83 procent, dvs. på samma nivå som före avmattningen, medan den säsongrensade arbetslöshetsprocenten i stort sett förblivit vid omkring de 5 1/2 procent den föll till under våren 1962. Därtill bör beaktas att frekvensen korttidsarbeten har stigit avsevärt. Exporten har utvecklats gynnsamt och den privata konsumtionen, bostadsbyggandet samt — med bortseende från tillfälliga svängningar — de offentliga utgifterna har i stort sett motsvarat förväntningarna. Däremot har näringslivets investeringar såväl i fast realkapital som i lager växt betydligt svagare än administrationen tidigare räknat med och även något svagare än ökningen i företagssparandet. Betalningsbalansen förbättrades under 1962; för hela året beräknas underskottet ha uppgått till 2 miljarder dollar att jämföra med 2,5 miljarder dollar 1961. Förbättringen, som tros fortsätta under 1963, sammanhänger dels med en gynnsammare handelsbalans, dels med förtidsbetalningar av krediter och med närmare bindning av biståndsverksamheten.

Mot slutet av 1962 framträdde vissa om än svaga tecken på höjningar av den ekonomiska aktiviteten. Industrins försäljning, orderingång och lager steg något och detsamma gäller de privata inkomsterna och antalet påbörjade bostäder. Bilproduktionen och bilförsäljningarna expanderade kraftigt under de sista månaderna 1962, vilket medförde en återhämtning av stålkonsumtionen. Stålförbrukarnas lager fortsatte dock att sjunka t. o. m. oktober, men torde då ha nått sin nedre vändpunkt. Industriföretagen har vidare uppgivit att de kommer att öka sina fasta investeringar med 3 procent från 1962 till 1963; detta innebär emellertid i det närmaste oförändrade investeringar under loppet av 1963. Ökningar torde också vara att emotse i hushållens efterfrågan och i de offentliga utgifterna. Exporten kan vidare förmodas stiga under inflytande av förbättrat kostnadsläge och en fortsatt expansion i Västeuropa. Trots att osäkerhetsmomenten är stora, speciellt beträffande lagerutvecklingen, förefaller risken för en ny konjunktunedgång under 1963 mindre överhängande nu än för några månader sedan. Å andra sidan står det klart att en väsentlig förbättring av kapacitetsutnyttjandet endast kan ernås genom en kraftig stimulans av efterfrågan genom den ekonomiska politiken.

Att återhämtningen tenderade att ebba ut redan under 1962 sammanhänger bl. a. med att den federala budgeten vid stigande aktivitet och inkomster automatiskt fått en växande motexpansiv effekt. Under inflytande av budgetautomatik och höjda utgifter m. m. svängde budgeten till underskott 1961. Men allteftersom återhämtningen kom igång reducerades detta (uppräknat till säsongrensad årsnivå) från 6,3 miljarder dollar första kvartalet 1961 till 0,7 miljard dollar under andra kvartalet 1962. Det har beräknats att full sysselsättning, vid oförändrade skatter och utgifter, under sistnämnda period skulle ha åstadkommit ett budgetöverskott på ca 9 miljarder dollar.

Hösten 1962 vidtogs åtgärder för att stimulera näringslivets investeringar och för att minska budgetens tänkta överskott vid full sysselsättning. Totalt sett beräknas nu att 1962/63 kommer att ge ett något större budgetunderskott än 1961/62 vid en utgiftsstegring på 7 procent och en inkomstökning på 5 procent. Administrationen hoppas emellertid att kunna sänka skattesatserna för bolags- och personliga skatter, i avsikt att åstadkomma en budget som bättre står i samklang med vad utvecklingen mot full sysselsättning kräver. Ett belopp på 5 miljarder dollar har på officiellt håll nämnts i sammanhanget.

Penningpolitiken har liberaliserats under de senaste aderton månaderna. Bankernas likviditet har förbättrats genom Federal Reserve's omfattande nettoköp av statspapper, vilka utförts på ett sätt som begränsat nedgången av de korta räntorna — för att förhindra kapitalutflöde till utlandet — och pressat ned de långa räntorna för att stimulera efterfrågan. I oktober 1962 frigjordes vissa belopp för utlåning genom en sänkning av reservkraven på bankerna.

Möjligheterna för att man i Förenta staterna skall lyckas genomföra en politik som tillåter tillvaratagande av utrymmet för ekonomisk tillväxt och som därmed ger stimulans till världsekonomin kan ännu inte betraktas som säkra, men en opinionskantring till förmån för en kraftig skattesänkning tidigt under 1963 synes nu pågå i landet. Administrationen försöker övertyga opinionen om att den erforderliga underbalanseringen av budgeten enbart blir en temporär företeelse — tills full sysselsättning uppnåtts — och att den inte skall medföra övermäktiga påfrestningar på betalningsbalans samt pris- och kostnadsnivåer.

Storbritannien

Totala produktionsvolymen steg från sista kvartalet 1960 till andra kvartalet 1962 med enbart 1 1/2 procent, vilket var för litet för att förebygga ökande arbetslöshet och försämrat kapacitetsutnyttjande. I november var 2,4 procent av löntagarna arbetslösa, mot 1,7 procent ett år tidigare. Den långsamma expansionstakten sammanhänger med att myndigheterna av hänsyn till betalningsbalansen under våren och sommaren 1961 såg sig tvingade att vidta åtgärder för att hålla tillbaka den inhemska efterfrågan för främst privat konsumtion. Investeringarna i den privata sektorn har negativt på-

verkats av den »stop-go»-politik som förts under en följd av år och av den skarpa nedgång i vinstmarginalerna som ägde rum under 1960 och 1961. Åtstramningen ledde till förbättring av betalningsbalansen bl. a. via upphörande spekulationer mot pundet och reducerat importbehov. Vidare utvecklades exporten gynnsamt, delvis under inflytande av lägre produktionskostnadsökning än i betydelsefulla europeiska konkurrentländer. Från mitten av 1962 har därför ekonomin ansetts tåla en re-aktivering.

Löner och andra inkomster har tidigare i Storbritannien, till skillnad från produktiviteten, stigit i ungefär samma takt som i andra västeuropeiska länder. Därav följer givetvis att företagens kostnadsutveckling varit mer ogynnsam och att exportindustriernas relativa konkurrensläge successivt försämrats. En viss förbättring i detta hänseende har dock inträtt på sistone. Den »lönepaus» som regeringen deklarerade kring mitten av 1961 ledde visserligen inte till en sänkt lönestegringstakt i den *privata* sektorn men bör likväl ha bidragit till att hålla denna låg i förhållande till ökningstakten i övriga Västeuropa. Tillskapandet av NIC (National Incomes Commission) visar en strävan att framgent på ett mer kontinuerligt sätt föra in inkomstutvecklingen under den ekonomiska politikens inflytande.

Utöver »lönepausen» omfattade den åtstramning som vidtogs främst 1961, en höjning av diskontot från 5 till 7 procent och skärpta krav på bankdeponeringar i centralbanken. Avstannandet av den ekonomiska expansionen under 1961 synes däremot inte ha härrört från någon ökad restriktivitet i de offentliga finanserna. En kontraktiv effekt via budgeten har dock framkommit under 1962, då myndigheterna eljest varit inställda att försiktigt stimulera konjunkturen. Under de tre första kvartalen 1962 visade de statliga inkomsterna en ökning med nära 8 procent, medan stegringen i utgifterna begränsades till drygt 5 procent, resulterande i en betydande ökning — motsvarande ca 0,7 procent av nationalprodukten — i budgetöverskottet. De offentliga finansernas sannolika inverkan på efterfrågan av varor och tjänster under 1963 kan med större tillförlitlighet bedömas först när budgeten för kommande finansår¹ föreligger. Under oktober och november 1962 tillkännagivna åtgärder tyder emellertid på viss expansiv effekt. Dels beräknas de offentliga fasta investeringarna — vilka i volym räknat var oförändrade mellan första halvåret 1961 och 1962 — öka med 7 procent från 1962 till 1963. Vidare har skattelättnader givits i form av generösare avskrivningsregler för företagen och en kraftig sänkning av omsättningsskatten på bilar. Inklusivt frigörandet av bundet sparande beräknas budgeteffekten av stimulanserna under 1963 motsvara nära en procent av bruttonationalprodukten.

Både då det gäller att strama åt och att stimulera är det de penningpolitiska medlen som i första hand kommit till användning. Alltsedan betalningssituationen började förbättras under hösten 1961 har kreditrestriktionerna successivt avvecklats. Diskontot har sänkts i fem etapper till 4 1/2 procent; det första steget togs redan i oktober 1961. Förpliktelsen till återhållsamhet ifråga om personliga lån mildrades i maj 1962 samtidigt med att en del av

¹ Storbritanniens budgetår löper från 1 april.

bankernas bundna insättningar¹ i centralbanken frigavs. Under hösten 1962 släpptes kravet på återhållsamhet i fråga om vissa lånekategorier helt och vidare frigavs i två omgångar återstoden av bankernas i centralbanken innesående bundna insättningar. Med den nedgång i vinstmarginalerna som pågått under två år till första kvartalet 1962 — sedermera synes en vändning ha inträtt — är bankernas kreditförmåga av central betydelse för kapitalbildningen. Brist på likviditet har emellertid inte stått i vägen för en kreditexpansion; efterfrågan på lån har varit låg och den reala effekten av den fortsatta lättningen beror på i vad mån den finanspolitiska stimulansen visar sig tillräcklig för att intensifiera denna efterfrågan.

Det ledande brittiska konjunkturinstitutet (National Institute) har beräknat, att nationalprodukten vid nuvarande ekonomisk politik (dock oberäknat effekten av sänkt omsättningsskatt för bilar och liberalare avskrivningsregler) skulle kunna stiga med 3 procent från mitten av 1962 till mitten av 1963. En sådan ökning betraktas dock som för svag för att väsentligt höja kapacitetsutnyttjandet. Antagandet om nationalproduktens tillväxt fram till 1963 förutsätter att den privata konsumtionsvolymen ökar med 2 1/2 procent genom en 2-procentig ökning i de reala inkomsterna, genom frisläpandet av bundet sparande och genom ökad konsumtionskreditgivning. De privata investeringarna tenderar att minska och planerna för 1963 tyder på en fortsatt nedgång; det kan ifrågasättas om uppgången i de offentliga investeringarna kommer att vara tillräckligt stark för att kompensera denna. Möjligtvis kan emellertid reduktionen av omsättningsskatten på bilar respektive liberaliseringen av avskrivningsreglerna medföra större konsumtionsökning respektive lägre privat investeringsminskning än som förutsatts. Lagerinvesteringarna antas komma att öka något. För exporten förutses en volymmässig uppgång med 5 procent från mitten av 1962 till mitten av 1963. Den relativt oenhetliga utvecklingen under andra halvåret 1962 visade dock knappast någon stigande tendens. Förutsatt bl. a. att uppgången i Europa fortsätter borde emellertid utrymme för en viss exportökning — och för expansiv ekonomisk politik — föreligga. Importen var svagt stigande under 1962 och enbart en blygsam ytterligare uppgång anses sannolik inom den närmaste tiden.

Västtyskland

Den ekonomiska aktiviteten har fortsatt att stiga under 1962; bruttonationalprodukten beräknas ha varit ca 4 procent större än under 1961. Totalt har efterfrågans tillväxt dämpats något under året; mot fortsatt starka ökning i de offentliga utgifterna och bostadsproduktionen stod stagnerande investeringar i näringslivet och en långsammare exportökning. Näringslivets vikande investeringsvilja står i samband med starkt reducerat företagssparande under 1961 (20 procent) och första halvåret 1962 (22 procent), jäm-

¹ Dessa s. k. "special deposits" har använts sedan sommaren 1959 och fungerar i stort sett som variabla likviditetskvoter.

fört med föregående års nivåer. Sommaren 1962 planerade två femtedelar av ett urval företag att lämna färre investeringsorder under andra halvåret 1962 än under samma period 1961, medan en lika stor andel siktade på oförändrad ordergivning. Den privata investeringsverksamheten är sedan någon tid i hög grad inriktad på rationaliseringar. Maskinindustrins produktion sjönk tredje kvartalet 1962 under föregående års nivå, sammanhängande med den markanta försämring som orderläget vis-à-vis såväl hemma- som exportmarknaden undergått. Däremot åtnjuter främst bilindustrin fortfarande en mycket väl hävdad efterfrågan. Den privata konsumtionen har ökat kraftigt men i avsaktande takt.

Avmattningen i efterfrågestegringen välkomnas officiellt som ett bidrag till bättre ekonomisk balans. Arbetsmarknaden kännetecknas fortfarande av ett betydande övertryck även om detta har lättat något. Löneökningarna har på senaste tid tenderat bli något mer moderata, och prisstegringstakten har reducerats. Myndigheterna betraktar emellertid inte den »autonoma» avkylningen av konjunkturen som tillfyllest utan har vidtagit åtgärder för att söka dämpa expansionen av de offentliga utgifterna och bostadsbyggandet.

De offentliga finanserna förändrades under 1962 i hög grad i expansiv riktning. Förbundsutgifterna var under de tre första kvartalen 17 procent högre 1962 än 1961 och delstaternas utgifter synes ha stigit i nästan samma omfattning. Inkomstökningen har, i synnerhet på förbundsplanet, varit betydligt blygsammare, vilket resulterat i budgetförsvagningar som totalt motsvarade inemot 1 procent av bruttonationalprodukten.

I oktober 1962 lade förbundsregeringen fram ett »stabiliseringsprogram», vilket stipulerar att statens utgiftsökning 1963 skall hållas inom ramen för den förväntade inkomststegringen. Det förutses att såväl inkomster som utgifter skall överstiga 1962 års nivå med 7 1/2 procent, innebärande en liten nedgång i det interna kassamässiga överskottet. Uppgifter föreligger också för sex delstater, vilka förutser parallella ökningar av inkomster och utgifter med ca 8 procent. Generellt torde man alltså kunna räkna med en i jämförelse med 1962 betydligt mindre expansiv effekt på ekonomin via de offentliga finanserna. I det omnämnda »stabiliseringsprogrammet» föreslås också en skärpning i avskrivningsreglerna för privata bostäder.

I motsats till finanspolitiken utvecklades under 1962 penningpolitiken i restriktiv riktning. Bankernas och allmänhetens likviditet råkade under höstmånaderna under ett visst tryck till vilket nedpressningen av aktie- och obligationskurserna verksamt bidrog. Finansieringen av det totala federala utgiftsöverskottet (inklusive nettobetalningar till utlandet) skedde helt genom upplåning på marknaden utanför banksystemet, alltså på ett icke likviditetsskapande sätt. Genom att ta upp kortfristiga utländska lån kunde bankerna delvis neutralisera dessa påfrestningar. Likviditeten inom banksystemet betraktas emellertid ännu som god och endast i mycket begränsad omfattning har rediskonteringskrediter i centralbanken behövt tillgripas.

På officiellt håll förväntas en fortsatt ekonomisk tillväxt i Västtyskland, vilken 1963 skulle föra upp bruttonationalprodukten ca 3 1/2 procent över

1962 års nivå. Ett flertal faktorer talar för en sådan expansion. Löneökningarna har intill det sista visat tecken på att fortlida i en blott obetydligt reducerad takt, vilket bör möjliggöra en uppgång i den privata konsumtionsvolymen med något sådant som 4 procent. Byggnadsverksamheten antas med tanke på den stora orderstocken komma att expandera ytterligare något. Vidare planeras en fortsatt relativt kraftig ökning i de offentliga utgifterna. Den avmattning i de privata investeringarna, som bl. a. sammanhänger med reducerade företagsvinster och överkapacitetstendenser, förmodas därför inte 1963 resultera i en nedgång av de samlade investeringarna; tvärtom väntas dessa öka något.

Frankrike

Den franska ekonomins tillväxttakt, vilken 1961 — främst på grund av dålig skörd — hade sjunkit till 4,5 procent jämfört med 6,7 procent 1960 steg ånyo 1962. Bruttonationalproduktens volymmässiga ökning 1962 uppskattas officiellt till 5,6 procent, vilket nära ansluter sig till fjärde planens målsättning (5 procent per år 1961—1965). De kraftigaste efterfrågeökningarna 1961—1962 hänför sig till de offentliga investeringarna (10,2 procent), exporten till länder utanför franc-området (8,7 procent) och de privata företagen (7 procent). Den privata konsumtionen beräknas ha stigit en aning snabbare än bruttonationalprodukten, medan exporten till yttre franc-området (främst Algeriet) minskade starkt.

Expansionen synes ha realiserats utan att de tekniska kapacitetsgränserna tangerats i någon mer betydande sektor. Däremot uppstod press på arbetsmarknaden, vilket bl. a. avspeglades i en stegrad löneökningstakt. Spänningen på arbetsmarknaden torde dock ha mildrats mot slutet av 1962 till följd av invandring från Algeriet. Betalningsbalansen har fortsatt att visa stora överskott. Prisstegringarna var, med undantag för tjänsterna och jordbruksprodukterna, relativt moderata under 1962. Den skärpta internationella konkurrensen har medfört att lönekostnadsstegringarna endast i ringa mån kunnat kompenseras genom prisstegringar; de har i stället reducerat vinstmarginalerna. Bruttovinsterna inom industrin, vilka 1959 och 1960 hade ökat med 10 à 11 procent per år, steg med bara 3 procent 1961 och har i bästa fall förblivit oförändrade 1962. De privata företagens självfinansieringsförmåga har därigenom avtagit.

Den motexpansiva effekt, som uppkommer genom att statens inkomster på grund av den progressiva beskattningen växer snabbare än de personliga inkomsterna, har under uppsvingperioden sedan 1959 mer än neutraliserats genom ställiga utgiftsökningar och sänkta skattesatser. Budgeten för 1963 förutser att såväl inkomster som utgifter skall stiga med i grovt tal 10 procent.

Det offentliga fungerar i mycket stor utsträckning som direkt kreditgivare till näringslivet och har därigenom ett stort upplåningsbehov; statens upplåning var parktiskt taget oförändrad mellan 1961 och 1962 och väntas förbli så 1963. Bankernas likviditet har förstärkts betydligt genom

valutainflödet, vilket ökat deras kreditkapacitet. För att motverka en överdriven kreditexpansion höjdes dock i februari 1962 likviditetskvoten från 30 till 32 procent.

De aktuella tendenserna i den franska ekonomin pekar i övervägande grad mot en fortsatt betydande expansion av aktiviteten. Industriproduktionen ökade tredje kvartalet 1962 i ett tempo motsvarande en årlig takt på nära 7 procent och man räknar med en genomsnittlig uppgång på 5 procent 1962—1963. Bilindustrin och den elektrotekniska industrin visar, liksom byggnadsindustrin, väsentliga produktionsökningar, medan den mekaniska verkstadsindustrin sedan första kvartalet 1962 företer tecken på avmattning. Mot slutet av 1962 synes vinstmarginalerna ha förbättrats något, vilket bör ge förnyad stimulans till kapitalvaruindustrierna. Med hänsyn till bl. a. den planerade expansionen i de offentliga utgifterna och den extraordinära tillförseln av arbetskraft och konsumenter förefaller den ambitiösa målsättningen för 1963 — 6,1 procents tillväxt över 1962 års nivå — ligga inom möjligheternas ram. Samtliga huvudkategorier av efterfrågan beräknas officiellt stiga med ca 6 procent. Exportvolymen vis-à-vis länderna utom franc-området antas stiga med 6,1 procent och importvolymen från dessa länder med 6,7 procent.

Italien

Den italienska nationalprodukten beräknas 1962 ha överstigit föregående års nivå med 5,5 procent i volym jämfört med en ökning på nära 8 procent 1960—1961. Till stor del reflekterar denna uppgång den starka expansion som ägde rum under senare hälften av 1961; den fortsatta produktionsstegringen under loppet av 1962 var relativt måttlig. Industriproduktionen var således tredje kvartalet blott 2 procent högre än under fjärde kvartalet 1961; också aktiviteten i byggnads- och anläggningssektorn utvecklades mer trevande än tidigare. Alltsedan 1961 har i Italien liksom i flertalet andra västeuropeiska länder de nominella inkomsterna stigit starkare än produktiviteten. Den därmed sammanhängande försämringen i vinstkonjunkturen kan ha bidragit till den sänkning i den privata investeringsbenägenheten som konstaterades under 1962. Omfattande strejker och ogynnsamma väderleksförhållanden verkade också dämpande på produktionsökningen under det förflutna året. Exporten, som också påverkades av oroligheterna på arbetsmarknaden, låg säsongrensad tredje kvartalet 1962 kvar på nivån för fjärde kvartalet 1961. Under samma period ett år tidigare hade exporten ökat med 18 procent. Den privata konsumtionen har i kraft av de ansenliga inkomststegringarna förblivit starkt uppåtriktad och torde, tillsammans med de offentliga investeringarna, komma att utgöra drivfjädrarna för den expansion som myndigheterna räknar med för 1963. Valutarenserven upphörde att växa under 1962, då bytesbalansens överskott motvägdes av kapitalutflöde, vilket stimulerats av myndigheterna.

Finanspolitiken har i stort varit neutral under de senaste åren och avses så förbli också 1963 — i den mening att inkomst- och utgiftsstegring-

ar balanserar varandra. Den väntade statliga utgiftsstegringen under 1962/63 uppgår dock till så mycket som ca 16 procent; de offentliga investeringarna avses stiga med hela 38 procent över 1961/62 års nivå.

Kreditpolitiken har varit klart expansiv. Under tolv månadersperioden per september 1962 resulterade statens transaktioner med centralbanken visserligen i en betydande likviditetsindragning, men för att lätta trycket på bankerna sänkte centralbanken i januari 1962 likviditetskvoten från 25 till 22 1/2 procent och vidtog dessutom åtgärder för att tillföra bankerna likviditet. Dessa tillskott inklusive de som härrörde från betalningsbalansöverskottet möjliggjorde en fortsatt stark expansion av bankernas utlåning och parallellt därmed en förstärkning av deras likviditet.

Den italienska ekonomin kommer troligen att fortsätta expandera 1963 men i en något lägre takt än den som registrerats 1961—62. Inkomstutvecklingen gör det sannolikt att räkna med en betydande stimulans från konsumenternas efterfrågan. Vidare förutses de offentliga utgifterna öka kraftigt, i synnerhet för investeringar. Osäkerhetsmomenten hänför sig i första hand till exporten och de privata investeringarna. Exporten torde gynnas av en utvidgning av den statliga kreditgarantierna och av att konkurrenskraften trots ökade kostnader fortfarande är stark. Förekomsten av betydande arbetskraftsreserver och en betryggande valutareserv betyder vidare att en expansionistisk politik synes kunna bedrivas utan risk för nämnvärda balansrubbingar.

Nederländerna

Den nederländska produktionsökningen 1961—62, vilken i nationalbudgeten hade prognosticerats till 4 procent, beräknas nu till blott 2 1/2 procent jämfört med 2,8 procent 1960—1961. Avvikelsen sammanhänger delvis med ett för byggnadsverksamheten och jordbruket ogünstigt klimat. Dessutom har investeringsefterfrågan expanderat långsammare än tidigare under inflytande av sammankrympta vinster och en stram kreditpolitik. I vissa delar av ekonomin har produktionsstegringen hämmats av brist på arbetskraft. Den offentliga utgiftsstegringen var mycket måttlig; expansionen 1961—62 bars främst upp av hushållens efterfrågan och exporten. Totalproduktionen tenderade mot slutet av 1962 att expandera i en ökad takt, och för 1963 räknas officiellt med att bruttonationalprodukten skall överskrida fjolårsnivån med ca 4 procent.

Från 1961 och fram mot slutet av 1962 har den ekonomiska politiken syftat till en reduktion av övertryckstendenserna i ekonomin. Ett inslag i den politiken var den 5-procentiga apprecieringen i mars 1961. Under 1962 begränsades stegringen i de statliga utgifter som avser varor och tjänster till drygt 2 procent. Inkomststegringen hade beräknats bli så stark att de skattelättnader som medgavs 1962 likväl inte väntades medföra ökning i budgetunderskottet. I själva verket blev skatteintäkterna betydligt mindre än väntat, vilket återspeglade avmattningen i produktionsökningen. Sedan andra kvartalet 1962 har kreditmarknadsläget varit relativt stramt. En viss

lättnad företogs under senare delen av året genom en lindring i kassareservkraven på affärsbankerna. Budgeten för 1963 förutser enbart en blygsam ökning (ca 3 procent) i de offentliga utgifterna och en nedgång i finansieringsbehovet. Till skillnad från tidigare år planeras inte större upplåning än som motsvaras av behovstäckningen. Från 1963 kommer aktiebolagsbeskattningen att sänkas något men å andra sidan behålls — trots den avtagande investeringsviljan — de skärpta avskrivningsregler som infördes 1960.

Den ekonomiska politiken sådan den annonserats för 1963 ter sig mindre restriktiv än under de föregående åren. Arbetsmarknaden kommer att tillföras ett ovanligt stort antal personer (70 000) främst i de yngre åldrarna. Detta och det faktum att viktiga lönerörelser förestår gör det rimligt att räkna med en betydande konsumtionsökning (4 procent) under 1963. Å andra sidan förutses den väntade produktionsökningen endast kräva 55 000 nyanställningar, vilket skulle innebära en ökning av antalet arbetslösa med ca 40 procent. Trots lättningen på arbetsmarknaden väntas arbetskostnaden per produkt enhet officiellt stiga med ytterligare 3 1/2 procent 1963. Med tanke på den intensiva hushållsbildningen skall bostadsbyggandet expanderas kraftigt. Däremot räknar man med att de privata investeringarna inte kommer att stiga med mer än 2 procent; utgifterna för maskiner och utrustning befaras t. o. m. sjunka något. Prognosen för bruttonationalprodukten och för industriproduktionen (+ 4 procent) förutsätter att exportvolymen stiger med 7 procent, vilket möjligen kan visa sig svårt att realisera. Produktionskapaciteten beräknas å andra sidan stiga med 5 procent så att även om 1963 års i ljuset av den signalerade ekonomiska politiken relativt högt ställda förväntningar infrias skulle kapacitetsutnyttjandet sjunka något.

Danmark

Danmarks ekonomi synes 1962 reallt ha expanderat i samma höga takt, ca 5 procent, som i genomsnitt för de föregående fyra åren. Sedan 1961 har expansionen emellertid blivit alltmer obalanserad. Efterfrågan växte starkt på alla områden och överträffade betydligt den löpande produktionsstegringen. Till överhettningen bidrog särskilt byggnadsverksamheten, i synnerhet bostadsbyggandet — samt de offentliga utgifterna. Volymen pågående byggen var i mitten av 1962 10 procent högre än ett år tidigare och 80 procent högre än vid mitten av 1958. Arbetsmarknaden har kommit att karakteriseras av svår brist på arbetskraft, i synnerhet byggnadsarbetare, vilket resulterat i rent inflatoriska löneökningar och ansenlig löneglidning. Prisstabiliteten har rubbats under inflytande av inkomst- och kostnadsökningarna samt av nytt system för jordbruksprissättning på hemmamarknaden. Handelsbalansens underskott ökade med 1 miljard danska kronor mellan de tre första kvartalen 1961 och 1962. I mycket hög grad reflekterar denna ansvällning den köprush som föregick införandet av en omsättningsskatt per 1 augusti (diskuterad sedan mars och beslutad i juni). Eftersom betalningarna för denna exceptionella import delvis torde släpa efter har valutareservavtappningen pågått ända t. o. m. november, då reserverna — trots omfat-

tande upplåning — låg ca 550 miljoner danska kronor under nivån vid årsskiftet 1961/62.

Den ekonomiska politiken kännetecknades från våren 1961 till hösten 1962 av å ena sidan starkt expansiva offentliga finanser och å andra sidan restriktiv kreditpolitik. Statens utgifter ökade kraftigt främst till följd av stora löneökningar och jordbrukssubsidier. Överskottet före lånetransaktioner reducerades med ett belopp som motsvarade ca 1 1/2 procent av bruttonationalprodukten. Det alltmer tillspetsade ekonomiska läget kring mitten av 1962 fick de politiska partierna att enas om en budgetförstärkning. En 9-procentig omsättningsskatt i partihandelsledet infördes den 1 augusti 1962, och ett tak sattes för utgiftsökningen fram till budgetårets slut den 31 mars 1963. Enligt den fyrpartiöverenskommelse som möjliggjorde omsättningsskatten skall dess avkastning under kommande finansår — därest de ekonomiska förhållandena medger — användas för en skattelättnad. Överenskommelsen innefattade bl. a. också en rad åtgärder för att lätta trycket på byggnadssektorn samt sparstimulerande åtgärder. Budgetförslaget för 1963/64 upptar en utgiftsökning på 13 procent och en inkomstökning — trots 700 miljoner danska kronor i direkt skattesänkning — på 8 procent, vilket innebär en reduktion av budgetöverskottet före lånetransaktioner.

Den likviditetspåspädning som under de tre första kvartalen 1962 framkom via det staltiga utgiftsöverskottet mer än uppvägdes av den samtida försämringen i valutaställningen gentemot utlandet. Centralbankens restriktiva kreditpolitik bestod i att inte nämnvärt motverka den automatiska åstramningen av likviditeten som därigenom kom till stånd. Trots en alltmer anstängd likviditet har affärsbankernas kreditexpansion fortsatt i hög takt. Centralbanken har gjort upprepade hänvändelser till bankerna om återhållsamhet i lånepolitiken. Under våren 1962 begränsades bankernas möjlighet till upplåning i centralbanken genom att belåningsvärdet på obligationer reducerades.

I Danmark finns ännu föga som tyder på att en fortsatt expansion under 1963 kommer att förhindras av en för låg efterfrågan. En rekyl i den privata konsumtionen torde visserligen ha inträffat efter den kraftiga köprushen före omsättningsskattens ikraftträdande men fortsatta inkomststegringar torde sörja för en snar återhämtning. Åtgärderna för att dämpa byggnadsverksamheten torde främst innebära att den i fortsättningen inte stiger snabbare än resurserna medger. Valutareserven är nu mindre än bytesbalansens underskott för tredje kvartalet 1962. Mycket talar dock för att avtappningen av valutareserven snart kommer att om inte upphöra så åtminstone anta mindre proportioner. Å ena sidan bör importrushen före omsättningsskatten nu ha i det närmaste uttömt sin effekt på betalningarna; den bör dessutom medföra att importen den närmaste tiden visar en betydligt lugnare utveckling. Å andra sidan borde efterfrågan, och därmed också importen, dämpas av det ansenliga statliga inkomstöverskottet under tiden fram till april 1963. Under de närmaste månaderna skall förhandlingar ske om nya löneavtal. Utgången av dessa blir av central betydelse för den

ekonomiska utvecklingen under 1963. Med hänvisning till de ökade produktionskostnaderna kräver arbetsgivarföreningen två års förlängning av gällande avtal och har därtill sagt upp avtalet om indexreglering av lönerna. Vissa arbetstagarorganisationer har redovisat krav på arbetstidsförkortning och löneökningar. Avståndet gör att det inte går att helt bortse från risken av produktionsstörande arbetskonflikter. Med den expansiva politik som under senare år förts i Danmark, grundad på insikten om att en snabb framstegstakt är den bästa grundvalen för den strukturella omdaning till ett industriland, råder dock föga tvivel om en fortsatt strävan att tillvarata tillväxtmarginalerna.

Norge

I enlighet med det allmänna västeuropeiska mönstret var den ekonomiska framstegstakten i Norge något lägre 1962 (4 procent) än 1961 (5 procent). Avsakningen under loppet av året torde ha varit något mer markant än vad jämförelsen av årsgenomsnittet ger vid handen. Industriproduktionen låg sålunda under tredje kvartalet 1962 bara ett par procent över nivån för fjärde kvartalet 1961. Exportindustriernas produktion har hämmats av otillfredsställande efterfrågan på flera av de traditionella exportvarorna, medan å andra sidan utförseln av maskiner och andra kapitalvaror ökat starkt. Konsumenternas realinkomster växte under loppet av 1962 i en mer måttlig takt än under fjolåret, vilket — förstärkt av en uppgång i sparkvoten — lett till en svagare ökningstakt för den privata konsumtionen. Gentemot 1961 har långsammare tillväxt också iakttagits för investeringarna i byggnader och anläggningar samt i synnerhet för fartyg, medan utgifterna för maskiner och apparater fortsatt att expandera i en årlig takt av omkring 7 procent. Den offentliga konsumtionen ökade kraftigare 1961—1962 än 1960—1961. Totalt växte efterfrågan under första halvåret 1962 liksom under 1961 starkare än produktionen, vilket avspeglades i en fortsatt försämring i bytesbalansen (exkl. importen av fartyg) men under andra halvåret blev läget mer balanserat. Valutarenserven sjönk under de tre första kvartalerna 1962 med ca 400 miljoner norska kronor trots en registrerad kapitalimport netto på drygt 300 miljoner norska kronor.

Den ekonomiska politiken för 1962 hade som allmän målsättning att hålla efterfrågeökningen inom produktionsuppgångens ram. Totalt beräknas de offentliga utgifterna ha stigit med 12 procent från 1961 till 1962 mot 10 procent för inkomsterna, vilket medförde en nedgång i det offentligas finansiella sparande med ca 170 miljoner norska kronor.

För att förhindra en överdriven expansion av efterfrågan via kreditgivningen stipulerades i kreditavtalet för 1962 att bankernas och sparbankernas utlåning under året skulle få stiga med högst 8 procent (d. v. s. lika mycket som 1960—1961). Avtalet omfattade emellertid inte sådana krediter som baserades på bankupplåning utomlands. Vidare åtog sig kreditinrättningarna vissa förpliktelser beträffande placeringarna i stats- och statsgaranterade obligationer. Staten å sin sida skulle enligt avtalet sträva efter

att begränsa upplåningen på kapitalmarknaden till 800 miljoner norska kronor. Av statsbankernas låneramar bestämdes senare under året att 5 procent skulle reserveras på grund av den spända konjunktursituationen. Af-färsbankernas krediter, baserade på lån från utlandet, expanderade under första hälften av 1962 i sådan omfattning att syftet med kreditpolitiken hotade att omintetgöras. I juni vidtog därför centralbanken åtgärder för att stävja fortsatt kredilexpansion baserad på utländska lån. För att finansiera sin kreditgivning under de första två tredjedelarna av 1962 tvingades bankerna att fortsättningsvis förbruka likvida medel och öka sin nettoskuldsättning i utlandet. Genom statens och centralbankens transaktioner reducerades likviditeten under de första två tredjedelarna av 1962 med 360 miljoner norska kronor, en minskning med ca 100 miljoner från 1961.

För den ekonomiska politiken under 1963 anges det oförändrat vara en av målsättningarna att anpassa uppgången i efterfrågan till produktionsökningen för att begränsa importöverskottet och trycket på priserna. Då kraftiga ökningar planeras för investeringarna i kommunikationer, kraftförsörjning och undervisning m. m. avses tillväxten i de privata investeringarna, vilken på senare år varit mycket stark, hållas tillbaka. På programmet står bl. a. också samordning av inkomstkraven samt ökad långfristig kapitalimport. Totalt beräknas de offentliga utgifterna komma att stiga med 9 procent mot 8 procent för inkomsterna, vilket är liktydigt med en smärre nedgång i det offentliga finansiella sparande. Angående kreditpolitiken anges i nationalbudgeten att 1963 års kreditavtal bör syfta till att hålla utlåningsökningen inom samma gränser som avtalades för 1962. Statens upplåning planeras bli av samma omfattning som i fjol.

Med den politik som förutsätts i nationalbudgeten beräknas även 1963 års expansion komma i nivå med den takt som anbefallts i långtidsprogrammet, d. v. s. 4 procent. De fasta bruttoinvesteringarna beräknas i volym stiga med ca 3 procent mot 4 à 5 procent 1961—1962. Nedgången i öknings-takten hänför sig till såväl fartyg som övriga privata investeringar, medan de offentliga avses stiga kraftigare än 1962. Den samlade efterfrågan för investeringar antas emellertid överstiga det tillgängliga utrymmet, varför den ekonomiska politiken speciellt tar sikte på att dämpa investeringsefterfrågan. Ansökningarna om byggnadstillstånd från industrins sida har matats av men är alltså så omfattande att de inte kan helt tillgodoses. Utgifterna för offentlig konsumtion och för försvaret planeras stiga i samma takt, ca 6 procent, som föregående år. Då exportvolymen beräknas stiga med 6 procent, begränsas utrymmet för privat konsumtionsökning till 3 procent under förutsättning att endast en obetydlig försämring av bytesbalansen accepteras. Antagandena om utrikeshandel, tjänstenetto, offentliga kapitalrörelser och upplåning i anknytning till fartygsimporten implicerar ett oförändrat finansieringsbehov på 900 miljoner norska kronor för utrikes transaktioner. Annan kapitalimport antas täcka en del av detta, men det räknas också med en fortsatt minskning i valutareserverna. I antagandena ingår att varuimporten (exkl. fartyg) endast skall öka med 2 procent i vo-

lym, delvis på grund av låga lagerinvesteringar. Importprognosen ter sig emellertid låg i ljuset av den väntade produktionsökningen och konsumtionsefterfrågan kan dessutom visa sig expandera kraftigare än det anvisade utrymmet därest den lönerörelse som förestår ger stora inkomstökningar. Risken för att myndigheterna av valutamässiga hänsyn skulle tvingas slå in på en mer restriktiv ekonomisk politik framstår emellertid som relativt osannolik.

Finland

Även Finlands produktionstillväxt har försvagats under 1962. Under första halvåret låg bruttonationalprodukten i volym räknat ca 5 procent över nivån ett år tidigare och under andra halvåret beräknas skillnaden ha krympt till 3 procent. Från 1961 till 1962 skulle därmed uppgången reduceras till ca 4 procent mot närmare 7 procent 1960—1961. Industriproduktionen har, säsongrensad, under de tre första kvartalen legat praktiskt taget oförändrad drygt 1 procent över nivån för sista kvartalet 1961. Byggnadsverksamheten kulminerade vid halvårsskiftet 1961 och har sedan tenderat nedåt beroende på såväl klimatförhållanden som finansieringssvårigheter. Vid mitten av 1962 var volymen pågående byggen ca en fjärdedel lägre än ett år tidigare. Under samma period har stocken beviljade men inte utnyttjade byggnadstillstånd stigit med närmare 60 procent. Den privata konsumtionen har expanderat kraftigt, till synes snabbare än de reala disponibla inkomsterna. Avsaktningen i industriproduktionens ökningstakt återspeglar bl. a. försämrade avsättningsförhållanden för betydande delar av exportindustrierna, i synnerhet i skogsindustrierna. Dessutom har delar av byggnadsämnesindustrierna minskat sin produktion på grund av den lägre byggnadsaktiviteten. Medan exportvärdet trots stark expansion för verkstadsprodukterna under 1962 ökat i avtagande takt, har importökningen tenderat att accelerera. Bytesbalansen försämrades därigenom ytterligare, men valutareserverna har endast sjunkit obetydligt på grund av betydande kapitalimport. Den höga ekonomiska aktiviteten har — trots den avtagande byggnadsverksamheten — medfört växande tryck på arbetsmarknaden. Konsumentpriserna, vilka under 1961 legat praktiskt taget oförändrade, steg under de tre första kvartalen 1962 med 5 procent. Partipriserna på industriprodukter ökade med 3 procent.

Under första halvåret 1962 var budgeten expansiv; utgifterna steg med inemot 12 procent, vilket var något snabbare än inkomsterna. Trots att tecknen på en avmattning i framstegstakten hade förstärkts vidtogs i mitten av 1962 en skärpning av finanspolitiken. Oro över prisutvecklingen och den externa balansen torde ha varit avgörande för åtstramningen. Under senare delen av 1962 torde de offentliga finanserna ha upphört att verka stimulerande på den ekonomiska aktiviteten. Budgetförslaget för innevarande år syftar till balans med parallella inkomst- och utgiftsstegringar på ca 5 1/2 procent. Skattesatserna förblir oförändrade.

Kreditpolitiken var restriktiv under 1962. Genom centralbankens transaktioner, netto, och genom uppgången i sedelomloppet reducerades banklikviditeten avsevärt. Inlåningsökningen till affärsbankerna saktade av och för att finansiera sin kreditgivning tvingades bankerna i starkt växande utsträckning tillgripa rediskontering i centralbanken. Från början av maj fastställdes rediskontot till 7 procent, vilket var 1/4 procentenhet högre än i mars. Från och med september tillämpas ett tak på bankernas rediskonteringar. Även likviditeten utanför banksystemet har sjunkit under sin redan 1961 låga nivå. För att dämpa importstegringen har villkoren för upptagande av kortfristig utländsk varukredit skärpts — från den 20 oktober krävs kontant betalning vid import av konsumtionskapitalvaror.

Med nuvarande strama kreditpolitik och numera återhållsamma finanspolitik ter sig utsikterna för fortsatt ekonomisk expansion i Finland under 1963 något osäkra. Investeringsbenägenheten synes vara i avtagande att döma av den låga orderingången till verkstäderna och utvecklingen på byggnadsmarknaden. Fortsatt sjunkande exportintäkter i trävaruindustrin kan komma att verka bromsande på utvecklingen av de privata inkomsterna och på efterfrågan, men å andra sidan tycks utsikterna för massaindustrin ha förbättrats. Valutareserverna är små och anses inte tåla någon generell stimulans av efterfrågan, innan exporten blir mer deciderat uppåtriktad. Men selektiv stimulans riktad mot s. k. »importsnåla» områden torde vara möjlig utan att äventyra valutaställningen. I första hand kunde här byggnadsverksamheten komma ifråga, där aktiviteten av allt att döma för närvarande främst hämmas av finansiella skäl och sysselsättningssvårigheter kan uppkomma.

IV. Utrikeshandeln

1. Exporten och importen 1962

Enligt kommerskollegiets preliminära beräkningar — baserade på faktiska siffror för utrikeshandeln januari—oktober — steg exportvärdet med ca 6 procent från 1961 till 1962, vilket är något mindre än ökningen 1960—1961. Då exportpriserna i genomsnitt synes ha legat ca 1 1/2 procent under 1961 års nivå, beräknas utförseln i volym räknat ha stigit med 8 procent mot drygt 5 procent 1960—1961. Exklusive fartyg ökade exportvolymen, säsongrensad, med 2 å 3 procent från sista kvartalet 1961 till första halvåret 1962 men synes därefter ha sjunkit något under andra halvåret.

I motsats till föregående år har exporten till Västeuropa inte stigit snabbare än totala exportvärdet. Utförseln till EFTA-länderna ökade preliminärt med endast 1,5 procent mot inemot 5 procent för EEC-länderna. Den låga exportökningen till EFTA beror på minskad utförsel till Storbritannien i samband med fortsatt lageravveckling för massa, trävaror, tidningspapper m. m. Exporten av järnmalm till Storbritannien synes likaledes ha sjunkit betydligt under 1961 års nivå. Avsättningssvårigheter för här berörda varugrupper liksom för järn och stål har erfarits också på EEC-marknaden. I kraft av tidigare ackumulerade orderstockar fortsatte däremot utförseln av verkstadsprodukter till Västeuropa att expandera starkt, trots den inträdda avmattningen i investeringskonjunkturen.

Återhämtningen i Förenta staterna medförde att exporten till Nordamerika ökade kraftigt 1962 (ca 18 procent), varvid nivån för 1960 kom att något överskridas. Gruppen övriga länder visade likaledes en avsevärd ökning i införseln från Sverige, vilket främst återspeglar kraftigt stegrade leveranser till östblocket, i första hand av maskiner. Exporten till råvaruländerna beräknas ha varit något lägre än 1961.

Tabell IV: 1. Utrikeshandelns fördelning på länderområden 1961—1962

Miljoner kronor i löpande priser

	Import		Export		Handelsbalans	
	1961	1962 prel.	1961	1962 prel.	1961	1962 prel.
EFTA.....	4 007	4 350	5 055	5 135	+ 1 048	+ 785
EEC.....	6 056	6 550	4 682	4 915	— 1 374	— 1 635
Nordamerika....	1 822	1 770	818	965	— 1 004	— 805
Övriga länder ...	3 266	3 405	3 643	4 055	+ 377	+ 650
Total	15 151	16 075	14 198	15 070	— 953	— 1 005

Tabell IV: 2. Betalningsbalansen 1960—1963

Miljoner kronor i löpande priser

	1960	1961	1962 prel.	1963 prognos
Export av varor, fob.	13 273	14 198	15 070	15 600
Import av varor, cif.	15 006	15 151	16 075	16 600
Handelsbalansens saldo	- 1 733	- 953	- 1 005	- 1 000
Sjöfartsnetto.	+ 1 355	+ 1 380	+ 1 400	+ 1 400
Övriga tjänster m. m., netto.	- 200	- 360	- 500	- 500
Bytesbalansens saldo	- 578	+ 67	- 105	- 100
Kapitaltransaktioner, netto.	- 76	- 31	+ 20	+ 65
Valutareservens teoretiska förändring.	- 654	+ 36	- 85	- 35
Förskjutningspost (statistiska missvisningar inkl. betalningsförskjutningar)	+ 495	+ 866	.. ¹	..
Valutareservens faktiska förändring	- 159	+ 902	..	..

¹ Under perioden januari-oktober 1962 uppgick förskjutningsposten till 625 miljoner kronor.

Importvärdet beräknas på grundval av handelsstatistiken för de tio första månaderna ha ökat med ca 6 procent från 1961 till 1962 mot att ha legat ungefär oförändrat från 1960 till 1961; i volym räknat kan importstegringen 1962 anslås till ca 5 procent, vilket innebär att importpriserna beräknas ha stigit med ca 1 procent. Uppgången i importpriserna och nedgången i exportpriserna kan uppskattas ha medfört en försämring i det genomsnittliga bytesförhållandet gentemot utlandet med 2 å 3 procent från 1961 till 1962. Rensad från säsongsvängningar synes importen ha stigit något snabbare mot slutet av 1962 än tidigare under året, delvis till följd av bränslelagring. Importstegringen 1962 berörde så gott som samtliga varugrupper med undantag för järn och stål, där bl. a. lägre priser och svenska kapacitetstillskott inverkade. De kraftigaste ökningarna hänförde sig till verkstadsprodukter (ca 10 å 11 procent), och till kemiska produkter. Liksom under tidigare år härrörde importökningen 1962 så gott som helt från Västeuropa med en något snabbare stegring av införseln från EFTA än från EEC. Importen från Nordamerika fortsatte att sjunka, medan gruppen »övriga länders» export till Sverige ökade något (tabell 1).

2. Bytesbalansen och valutareserven 1962

Försämringen i bytesförhållandet medförde att handelsbalansens underskott ökade något 1962 trots den snabbare volymökningen för exporten än för importen. Underskottet beräknas preliminärt till ca 1 000 miljoner kronor mot ca 950 miljoner 1961 och något över 1 700 miljoner 1960. Sjöfartsnettot ökade något, men samtidigt steg underskottet på övriga tjänster med inemot 150 miljoner så att bytesbalansen försämrades med ca 170 miljoner kronor från föregående år till ett underskott på ca 100 miljoner kronor. Ge-

Tabell IV: 3. Utrikeshandelns värde-, volym- och prisförändringar 1961—1963

I procent från föregående år

	1961	1962 prel.	1963 prognos
Export (fob) värde.....	+ 7	+ 6	+ 4
volym.....	+ 6	+ 8	+ 4
pris.....	+ 1	- 2	0
Import (cif) värde.....	+ 1	+ 6	+ 3
volym.....	+ 0	+ 5	+ 3
pris.....	+ 0	+ 1	0
Bytesförhållande (exportpriser dividerade med importpriser).....	+ 1	- 3	0

nom att de statliga kapitaltransaktionerna och värdepappershandeln beräknas ha givit ett positivt netto med ca 20 miljoner borde valutareserven teoretiskt ha minskat med ca 80 miljoner (tabell 2). Under inflytande av en fortsättningsvis starkt positiv förskjutningspost har emellertid en betydande förstärkning av valutareserven erhållits. Från årets början till slutet av november steg den totala valutareserven med 597 miljoner kronor.

3. Exporten 1963

Som framgår av diskussionen i föregående kapitel räknas med fortsatt, men troligen något dämpad ekonomisk expansion i Västeuropa 1963. Tillväxten i detta område, vilken mottar ca tre fjärdedelar av den svenska exporten, synes i ökad omfattning komma att återspegla stigande offentliga utgifter — vilka har lågt importinnehåll — och intensifierad konsumtionsefterfrågan. Vid sidan av den offentliga sektorn förefaller bostadsbyggandet komma att bli den enda mer dynamiska komponenten i investeringsverksamheten. Västtysklands bostadsbyggande, vilket ju har stor betydelse för den svenska trävaruexporten, avses emellertid bli tillbakahållat för att råda bot på övertryckstendenser. Industrins investeringsbenägenhet rapporteras allmänt vara på avtagande; detta kan väntas avspegla sig i en lägre ökningstakt i exporten av maskiner än 1962. För den svenska exporten gynnsamma faktorer är främst att lageravvecklingen av pappersmassa nu förefaller vara avslutad — för Storbritannien kan detta redan konstateras vara ett faktum — så att exporten bör kunna växa åtminstone i takt med den väntade uppgången i pappersproduktionen samtidigt som priserna stabiliseras. Generellt sett bör en återhämtning av den svenska exporten till Storbritannien stimuleras av den förbättring i efterfrågeläget som inträtt i och med liberaliseringen av den ekonomiska politiken mot slutet av 1962.

Den svenska exporten till Förenta staterna har visat sig relativt känslig för variationer i den amerikanska ekonomiska aktiviteten. Med utgångspunkt

Tabell IV: 4. Guld- och valutareserven december 1959—oktober 1962

Miljoner kronor

	31/12 1959	31/12 1960	31/10 1961	31/12 1961	31/10 1962
1. Riksbankens valutareserv					
Guld.....	987	881	933	934	936
Konvertibla valutor.....	1 260	1 643	2 481	2 523	2 973
Övriga valutor.....	— 81	— 89	— 154	— 138	— 18
Summa	2 166	2 435	3 260	3 318	3 891
2. Affärsbankernas valuta- behållning.....	881	453	352	472	532
Summa	3 047	2 888	3 612	3 790	4 423

från en väntad reduktion i framstegstakten förefaller det därför motiverat att endast räkna med i stort sett oförändrad import från Sverige.

Utförseln till råvaruländerna blir givetvis beroende av i vad mån en tillfredsställande ekonomisk expansion i industriländerna, bistånd med kapital samt de speciella ansträngningarna att stabilisera priserna, kan höja deras importförmåga. Det yttre sterlingområdet synes vara mindre hårt trängda än övriga råvaruländer, men de är å andra sidan relativt starkt orienterade gentemot Storbritannien.

Under förutsättning att de före årsskiftet kända tendenserna blir bestående har kommerskollegium bedömt att den svenska exportvolymen kommer att öka med 3 1/2 å 4 procent från 1962 till 1963, medan den genomsnittliga exportprisnivån väntas förbli oförändrad (tabell 3). Med ledning av konjunkturinstitutets länder- och varugrupsanalyser kan man beräkna att exportvolymen kommer att säsongrensad stiga relativt kraftigt mellan andra halvåret 1962 och första halvåret 1963 — uppskattningsvis med 5 procent — medan den fortsatta uppgången under andra halvåret torde bli ganska liten. Detta innebär att exportvolymen under första och andra halvåret 1963 skulle överskrida motsvarande fjolårsnivåer med 3 respektive inemot 5 procent. Det torde knappast behöva påpekas att hållfastheten i kalkylerna för speciellt den senare delen av året är mycket begränsad.

Exporten av verkstadsprodukter väntas öka endast obetydligt snabbare än genomsnittet. För trävaror och järnmalm beräknas utförseln kvantitetsmässigt bli av ungefär samma omfång som 1961 medan det för massa och papper kan räknas med en volymmässig uppgång. Exporten av handelsfärdigt järn och stål väntas bli i stort sett oförändrad medan livsmedelsexporten förutses komma att sjunka kraftigt. Priserna beräknas komma att ligga något över 1962 års medelnivå vad gäller massa och trävaror, medan järnmalmpriserna synes bli lägre.

4. Importen 1963

Som framgår av de övriga kapitlen beräknas den totala efterfrågan i Sverige öka med 3 1/2 å 4 procent i fasta priser från 1962 till 1963 eller i ungefär samma takt som 1961—1962. De förskjutningar i efterfrågeökningens fördelning som kan väntas är inte så genomgripande att några bestämda slutsatser kan dras om eventuella förändringar i importvolymens ökningstakt. För en något snabbare uppgång talar förväntningen om en större konsumtionsvolymstegring 1963 än 1962, men denna tendens torde komma att motvägas av stagnerande maskininvesteringar och troligen upphörande eller åtminstone väsentligt reducerade lagerinvesteringar.

Med ledning av kommerskollegiets beräkningar, vilka baserar sig på branschvisa studier av de aktuella tendenserna mot slutet av 1962, uppskattas importvolymen komma att stiga med 3 å 3 1/2 procent från 1962 till 1963 (tabell 3). En sådan ökning överensstämmer väl med det resultat konjunkturinstitutet kommit fram till genom att analysera effekten på importen av de sannolika förändringarna inom skilda efterfrågekategorier. Importpriserna beräknas bli genomsnittligt i huvudsak oförändrade från 1962 till 1963. Då samma förhållande gäller för exportpriserna skulle även bytesförhållandet förbli ungefär på 1962 års nivå.

5. Bytesbalansen och valutareserven 1963

Ovan redovisade antaganden om pris- och volymutveckling i utrikeshandeln implicerar att handelsbalansens underskott 1963 blir av samma storleksordning som 1962, dvs. 1 000 miljoner kronor. Under förutsättning att handelsutbytet utvecklas i linje med kommerskollegiets prognoser samt att handelsflottan ökar långsammare än tidigare beräknas sjöfartsnettot, vid oförändrade fraktsatser, komma att förbli på 1962 års nivå. Då någon förändring inte förutses för övriga tjänster skulle alltså även bytesbalansens underskott — om bassiffrorna för 1962 är riktigt uppskattade — förbli oförändrat på en nivå av 100 miljoner kronor. De offentliga kapitalrörelserna väntas netto medföra ett valutainflöde på 65 miljoner, främst till följd av amorteringar av utländska krediter. Valutareservens teoretiska minskning, ca 35 miljoner, skulle därmed bli några tiotal miljoner lägre än 1962 (tabell 2). Den faktiska förändringen av valutareserven sammanhänger givetvis i hög grad med hur förskjutningsposten utvecklar sig. En förutsägelse om hur dennas bestämningsfaktorer kan komma att variera låter sig svårigen utföras. Till den del posten representerar bristfällig statistisk täckning av löpande transaktioner, främst på tjänstesidan, finns inte någon direkt anledning att räkna med förändringar. Däremot kan det lättare inhemska kreditmarknadsläget medföra en minskning av den del som utgörs av kortfristiga varukrediter m. m. Även om den tendens till sjunkande för-

skjutningspost som gjorde sig gällande 1962 fortsätter under innevarande år, torde man rimligtvis kunna räkna med att den liksom under de senaste tolv åren förblir positiv. Det synes ligga närmast till hands att anta att förskjutningsposten även 1963 kommer att uppväga den angivna teoretiska nedgången i valutareserven.

V. Produktionen

1. Den totala produktionen 1962 och 1963

Enligt konjunkturinstitutets preliminära beräkningar utförda från användningssidan, dvs. genom att summera åtgången av olika varor och tjänster, ökade totalproduktionen (bruttonationalprodukt till marknadspris) med ca 3 1/2 procent från 1961 till 1962. För utvecklingen från 1960 till 1961 upptar statistiken en produktionsuppgång med närmare 6 procent. Även om detta procenttal sannolikt något överskattar den faktiska utvecklingen på grund av statistiska störningar i samband med omsens införande kan man dock utgå från att produktionens ökningstakt var inte oväsentligt lägre 1962 än 1961.

Någon mera systematisk beräkning från produktionssidan har inte utförts denna gång, varför de i fortsättningen angivna förändringstalen för 1961—1962 måste betraktas som osäkra. Den samlade varu- och kraftproduktionen visade en måttlig stegring med ca 3 procent från 1961 till 1962; den minskade ökningstakten jämfört med 1960—1961 kan främst tillskrivas lägre ökningstal för industriproduktionen. Produktionen av olika tjänster (som svarar för drygt 40 procent av bruttonationalprodukten) synes däremot ha fortsatt att expandera i ungefär oförändrad takt och därmed delvis ha kompenserat den svagare utvecklingen på varusidan.

Enligt de bedömningar som framläggs i denna nationalbudgets olika kapitel på basis av det offentligas utgiftsplaner, de enskilda företagens investeringsplaner, exportutsikterna och den sannolika utvecklingen av den privata konsumtionen, väntas den totala efterfrågan 1963 öka i samma något dämpade takt som mellan 1961 och 1962. Den starkt splittrade konjunkturbilden inrymmer dock inslag av både över- och underskott av efterfrågan i förhållande till den möjliga produktionsnivån. Produktionens höjd bestäms därför på vissa områden av produktionsförmågan (tillgången på arbetskraft och teknisk kapacitet), medan inom andra branscher enbart efterfrågeförhållandena blir avgörande. En utjämning i arbetsmarknadsläget mellan de konjunktursvaga och de mera expansiva branscherna synes dock inte vara möjlig på kort sikt trots intensifieringen av arbetskraftens både geografiska och yrkesmässiga rörlighet.

I följande avsnitt redogörs för den väntade utvecklingen inom olika produktionsgrenar. Enligt där presenterade bedömningar, vilkas resultat sammanfattas i tabell 1, beräknas den sannolika ökningen i totalproduktionen till drygt 3 1/2 procent från 1962 till 1963, vilket innebär en ökning i bruttonationalprodukten med omkring 3 000 miljoner kronor i 1962 års priser. Utvecklingsmönstret synes i stora drag vara likartat de båda åren med all-

mänt sett snabbare ökningsar för tjänster än för varor. Produktionsutvecklingen inom delar av industrin präglas fortfarande av svaghetstecken. I skogsbruket beräknas tillbakagången bli mera omfattande under 1963 än under 1962. Den relativt sett starkaste bidragsökningen beräknas komma från byggnadssektorn.

I detta läge kan det vara av intresse att försöka bestämma utrymmet för den möjliga produktionsökningen. En jämförelse med den väntade produktionsutvecklingen ger då ett mått på graden av outnyttjad kapacitet. I kapitel VI anges den totala arbetsstyrkans ökning till 26 000 personer från 1962 till 1963. Om dessutom arbetslösheten (antal registrerade arbetslösa samt vid beredskapsarbeten och vid omskolningskurser sysselsatta personer) under 1963 reducerades till samma nivå som under 1961, skulle ett ytterligare tillskott på ca 6 000 personer erhållas till arbetsstyrkan. Den möjliga sysselsättningsökningen från 1962 till 1963 skulle i sådant fall uppgå till närmare 1 procent. Produktionen per arbetande person steg — efter omräkning till oförändrad arbetstid — under 1950-talet med ca 3 procent per år. Skulle produktivitetstegringen — i samband med en återgång till höjt kapacitetsutnyttjande — bli ännu något högre, skulle utrymmet för den totala produktionens ökning under loppet av ett år kunna tänkas bli ca 4 1/2 procent. Försvagningen i efterfrågan från både hemma- och exportmarknader — dvs. i förhållande till det möjliga utbudet — kan enligt detta summariska betraktelsesätt sägas innebära att en annars möjlig produktionsökning motsvarande 1/2 à 1 procent av den totala produktionen (dvs. omkring en halv miljard kronor i 1962 års priser) inte kommer till stånd.

2. Produktionsutvecklingen inom olika näringsgrenar

Industrin

Utvecklingen av industriproduktionen under 1962 har utförligt behandlats i konjunkturinstitutets oktober- och decemberrapporter, varför den här kommer att beröras endast antydningvis. Med ledning av tillgänglig produktionsstatistik för årets tre första kvartal och gjorda antaganden för utvecklingen under sista kvartalet 1962 har ökningen i den totala industriproduktionen beräknats till ungefär 3 procent från 1961 till 1962.

Följande genomgång av produktionsutsikterna för 1963 inom olika industrigrenar baseras på de bedömningar av efterfrågeläget inom respektive områden, som framgår av denna nationalbudgets olika delar, kompletterade med informationer som erhållits från kommerskollegium och som i sin tur är grundade på uppgifter från branschsakkunniga, tillgänglig produktions-, utrikeshandels- och lagerstatistik m. m. Genomgången tyder på att industrin under 1963 kommer att kännetecknas av en förhållandevis svag expansionstakt. Dämpningen framträder tydligast inom metallsektorn, där verkstadsindustrin förutses visa endast moderata ökningsar, medan man för järnmalmsbrytningen och järn- och stålverkens produktion kan räkna med en i

förhållande till 1962 oförändrad nivå. Skogsindustriernas produktion väntas däremot — från sitt låga utgångsläge — öka relativt kraftigt under 1963; den beräknade produktionsnivån ligger dock en bra bit under kapacitetsgransen. Också inom konsumtionsvaruindustrierna kan man räkna med en måttligt stigande produktion. En sammanvägning av dessa givetvis osäkra bedömningar ger till resultat att den totala industriproduktionen kan väntas stiga med ca 3 procent från 1962 till 1963.

Enligt säsongrensade siffror var produktionen både under första och andra halvåret 1962 (för det sistnämnda delvis prognos) ca 1 1/2 procent större än närmast föregående halvår. För 1963 räknas med en något snabbare produktionsökning under första halvåret — sammanhängande med massaindustrins väntade produktionsåterhämtning — och en något långsammare produktionsökning under andra halvåret — sammanhängande med de mera ovissa utsikterna för verkstadsproduktionen.

För *järnmalmgruvorna* har exportefterfrågan försvagats och produktionen beräknas ha minskat med ca 5 procent 1961—1962. Under 1963 förutses produktionen bli i stort sett oförändrad eller möjligen något högre i förhållande till 1962. Medan avsättningsmöjligheterna för lapplandsmalm bedöms som förhållandevis goda räknar man med en fortsatt strukturellt betingad tillbakagång för vissa mellansvenska gruvor.

Inom *järn- och metallverken* var produktionens ökningstakt avtagande under 1962 och orderstocken sjönk. Produktionsökningen 1961—1962 beräknas ha utgjort endast ett par procent. För det framförliggande året förutses en ungefär oförändrad efterfrågan för handelsfärdiga stålprodukter från export- och hemmamarknad, vilket tyder på att också produktionen kan väntas bli av ungefär samma omfattning 1963 som 1962. Med tanke på den låga orderstocken kan dock risken för någon nedgång i produktionen inte uteslutas.

Också inom *verkstadsindustrin* (exklusive varv) var produktionens ökningstakt lägre under 1962 än under de två föregående åren. Avmattningstendenserna framträder tydligt i orderstatistiken. Under perioden mars—augusti 1962 var nämligen orderingången, mätt i arbetstimmar, 3 procent lägre än under motsvarande tid 1961 och 9 procent lägre än närmast föregående sexmånadersperiod, dvs. september 1961—februari 1962. Orderstockens storlek beräknas ha varit 7 procent mindre i augusti 1962 än vid samma tid 1961. För att belysa den sannolika utvecklingen inom denna industrigren (som svarar för drygt 1/3 av hela industrins produktion) har konjunkturinstitutet sammanställt en försörjningsbalans för verkstadsprodukter avseende 1963. Beräkningarna baseras på samma prognoser rörande investeringarna, konsumtionen och exporten som ingår i denna nationalbudget. Enligt dessa beräkningar skulle produktionen stiga med ca 3 procent från 1962 till 1963. — För *varvsindustrin* har orderingången varit endast obetydlig under 1962 och man får räkna med risk för sjunkande produktionsnivå under 1963, speciellt vad avser fartyg för leverans under 1964.

Träindustrins produktionsvolym beräknas ha varit obetydligt större under 1962 än året innan. Bakom denna utveckling döljer sig en tillbakagång för sågverken och stigande produktion för den övriga träindustrin, dvs. för möbel-, byggnadssnickeri- och trähusfabriker m. fl. För dessa sistnämnda grupper förutses expansionen fortsätta även under 1963. För sågverksprodukter väntas däremot det tryckta marknadsläget kvarstå. Trots att produktionen av sågade och hyvlade barrträvaror minskade med ca 3 procent från 1961 till 1962 fortsatte lagren att öka. Läget belyses av konjunkturbarometeruppgifter i september 1962, då hälften av sågverksföretagen ansåg lagren vara för stora och den inneliggande orderstocken för liten i förhållande till produktionsnivån. Man räknar dock med att exporten kan hållas på samma nivå under 1963 som 1962 trots hårdnande konkurrens främst från Sovjetunionen. Stimulerad av hög byggnadsverksamhet väntas efterfrågan från hemmamarknaden visserligen stiga, men med tanke på lagersituationen kan någon ökning av sågverkens produktion inte förutses. För hela träindustrin torde detta innebära en produktionsökning med ett par procent från 1962 till 1963.

För *massaindustrin* var 1962 ett dåligt produktionsår. Begränsningen av produktionen i förhållande till fullt kapacitetsutnyttjande beräknas ha utgjort mer än 20 procent. För 1963 ter sig marknadsutsikterna något ljusare då man räknar med att lageravvecklingen hos de västeuropeiska köparna skall vara slutförd. Detta förutses möjliggöra en exportökning på ca 12 procent. Konsumtionen på hemmamarknaden väntas stiga något långsammare och man strävar också efter att nedbringa de — trots viss avveckling under 1962 — alltjämt för höga lagren. För att uppnå en anpassning av utbudet till denna beräknade marknadsefterfrågan har producenterna enats om fortsatta produktionsbegränsningar. Den totala leveransvolymen har angetts till inemot 3 miljoner ton, vilket tillåter en produktionsökning med omkring 10 procent jämfört med 1962. Genom de kapacitetstillskott som tillkommit under hösten 1962 och tillkommer under det framförliggande året innebär denna beräknade produktionsnivå emellertid att graden av kapacitetsutnyttjande blir ungefär lika låg som under 1962. För vissa kvaliteter beräknas begränsningen bli t. o. m. något hårdare.

Inom *pappersindustrin* beräknas produktionen ha ökat med ca 4 procent mellan 1961 och 1962. Då emellertid tillverkningskapaciteten ökade ännu snabbare var kapacitetsutnyttjandet alltjämt mindre tillfredsställande. Exportutsikterna för 1963 tyder på en ökning med ca 8 procent. Denna faller helt på annat papper än för tidningsändamål och på papp, medan man för tidningspapper räknar med ungefär samma exportefterfrågan som 1962. Pappersindustrins totala produktion kan med ledning härav väntas stiga med ca 5 procent från 1962 till 1963.

Bland *konsumtionsvaruindustrierna* noterade livsmedelsindustrin en relativt kraftig produktionsökning under 1962, medan produktionen inom textil- och beklädnadsindustrin samt sko- och läderindustrin låg kvar på i stort sett samma nivå som ett år tidigare. Enligt konsumtionsprognosen sy-

Tabell V: I. Produktionsprognos för olika näringsgrenar 1962—1963

	Procentuell andel av totalproduktionen	Förändring 1962—1963	
		Procent	Milj. kr. i 1962 års priser
Industri och hantverk	37	+ 3	+ 950
Kraft- och belysningsverk	2	+ 6	+ 100
Byggnads- och anläggningsverksamhet	9	+ 9	+ 700
Jordbruk	4,5	- 4,5	- 150
Skogsbruk	3,5	- 10	- 250
Summa varu- och kraftproduktion	56	+ 3	+ 1 350
Statens och kommunernas verksamhet	11	+ 6	+ 550
Bostadsnyttjande (inkl. underhåll)	5	+ 5	+ 200
Handel och samfärdsel	22	+ 4	+ 800
Konsumenttjänster	6	+ 2	+ 100
Summa tjänster	44	+ 4,5	+ 1 650
Totalt	100	+ 3,5	+ 3 000

nes goda förutsättningar finnas för ökad produktion under 1963 inom alla här nämnda delbranscher. I likhet med utvecklingen 1961—1962 förutses stegringstakten bli snabbast för livsmedelsproduktionen, men också för de andra branscherna torde man kunna räkna med ett par procents högre produktionsnivå än under 1962. Importutvecklingen för textil- och skoindustrin är dock svårbedömlig och detta gör produktionsprognoserna relativt osäkra.

Övriga näringsgrenar

Elkraftproduktionen beräknas av centrala driftledningen ha ökat med ca 7 procent från 1961 till 1962. Ökningen låg helt på vattenkraftproduktionen medan produktionen av värmekraft var lägre än under senare år. Den totala elförbrukningen väntas öka med ca 6 procent 1962—1963, en ökning som produktionen utan svårighet kan möta.

Inom *byggnads- och anläggningsverksamheten* beräknas produktionen ha ökat med 4 1/2 procent från 1961 till 1962. En närmare beskrivning av utvecklingen inom denna sektor lämnas i kapitel VIII. Enligt de där presenterade kalkylerna väntas bruttoinvesteringar i byggnader och anläggningar stiga med ca 9 procent 1962—1963. Härvid räknas med oförändrade byggnadstider och förutsätts vidare att igångsättningen av nya byggnadsföretag under 1963 kommer att få en sådan omfattning att sysselsättningen inom byggnadsverksamheten under andra halvåret 1963 kan vidmakthållas åtminstone på den nivå som uppnås under första halvåret 1963.

Jordbrukets produktionsvolym (mätt som bidraget till bruttonationalprodukten, dvs. total produktion minus inköpta förnödenheter) var enligt jordbruksnämndens beräkningar ca 3 1/2 procent större 1962 än 1961. Medan produktionen av vegetabilier var i det närmaste oförändrad ökade ani-

malieproduktionen med 4 1/2 procent, huvudsakligen beroende på en kraftig stegring (10 procent) i produktionen av slaktdjur. För 1963 räknar jordbruksnämnden — under antagande om normal väderlek — med en minskning av vegetabilieproduktionen med ca 2 procent och med en nedgång för animalierna med 3 1/2 procent. Då samtidigt de förbrukade förnödningarna beräknas stiga något, antas jordbrukets bidrag till bruttonationalprodukten sjunka med ca 4 1/2 procent från 1962 till 1963.

Avverkningarna i *skogsbruket* beräknas av skogsstyrelsen ha minskat med 4 procent från 1961 till 1962. Enligt ännu preliminära uppgifter var nedgången för sågtimmer ca 2 1/2 procent och för massaved drygt 4 procent. Mot bakgrunden av skogsindustriernas stora råvarulager och fortsatta produktionsbegränsningar räknar skogsstyrelsen med en ytterligare något reducerad timmeravverkning under 1963 medan avverkningsvolymen för massaved beräknas bli väsentligt mindre 1963 än 1962. Utvecklingen är dock mycket svårbedömbär, speciellt ifråga om avverkningarna under nästa vinterhalvår. Den förutsedda minskningen i skogsbrukets bidrag till bruttonationalprodukten markeras i tabell 1 som en nedgång på 10 procent.

Tjänster. — Som mått på statens och kommunernas verksamhet används förändringar av löneposten vid oförändrat löneläge (med andra ord arbetskraftsvolymen) i den sammanlagda statliga och kommunala konsumtionen. Utgående från föreliggande utgiftsplaner kommer man till en ökning med ca 6 procent från 1962 till 1963. — Genom tillskott av nya lägenheter beräknas de tjänster, som bostäderna kan sägas producera i form av bostadsnyttjande, öka med ca 5 procent. — Handelns och samfärdselns bidrag till bruttonationalprodukten har i enlighet med den senaste långtidsutredningens bedömningar antagits stiga med 4 procent. Också för konsumenttjänsterna, dvs. det produktionsbidrag som kommer från servicenäringarna, de fria yrkena, arbetshjälp i hemmen osv., anges med ledning av långtidsutredningen en ökning av produktionsvolymen med 2 procent från 1962 till 1963.

VI. Arbetsmarknaden

1. Arbetsmarknaden under 1962

Det något försvagade konjunkturläget under 1962 återspeglas i utvecklingen på arbetsmarknaden. Samtliga arbetsmarknadsindikatorer tyder på en avmattning i efterfrågetrycket jämfört med de närmast föregående två åren. Antalet vid arbetsförmedlingarna lediganmälda platser minskade sålunda både i förhållande till 1960 och 1961. Samtidigt steg tillsättningsprocenten, dvs. det blev lättare att fylla vakanserna. Tendenserna till minskat efterfrågetryck framgår också av de uppgifter om arbetskraftsbrist som företagen lämnat till konjunkturbarometerna. Inom industrin redovisade visserligen mer än 50 procent av företagen (vägda efter arbetarantalet) brist på yrkesarbetare vid undersökningstillfällena i mars, juni och september 1962, men dessa andelar var ca 10 procentenheter lägre än vid motsvarande tidpunkter 1961. En ungefär lika stark nedgång i bristsiffrorna har ägt rum också för andra arbetare än yrkesarbetare och för tekniker, för vilka bristen synes vara något mindre markerad (bristandelarna var i september 1962 respektive 20 och 30 procent). Den starkaste efterfrågeminskningen — av konjunkturbarometeruppgifter att döma — framträder i skogsbruket, där i september 1962 endast 11 procent av företagen angav brist på huggare mot 77 procent ett år tidigare och endast 9 procent brist på körare mot 35 procent i september 1961. Även i varuhandeln synes bristen på arbetskraft ha lättat.

Den minskade efterfrågan på arbetskraft har lett till något högre arbetslöshet, även om den fortfarande legat på en låg nivå. Hela antalet vid arbetsförmedlingarna anmälda arbetslösa var i mitten av november 1962 ca 23 000, vilket är drygt 2 000 fler än i november 1960 och 1961 men något färre än vid samma tidpunkter 1956—1959. Arbetslöshetsprocenten för arbetslöshetsförsäkrade utgjorde endast 1,2. I syfte att få ett riktigare mått på marknadens underutnyttjande av arbetskraftsresurserna bör hänsyn också tas till omfattningen av beredskapsarbeten och omskolningskurser för arbetslösa. Vid beredskapsarbeten sysselsattes i mitten av november 1962 ca 6 300 arbetare, vilket var 3 400 fler än ett år tidigare. Antalet personer som genomgick yrkesutbildning för arbetslösa utgjorde vid samma tid ca 12 000, vilket innebär en ökning med 3 200 från november 1961. Den samlade arbetsstyrkan, som enligt arbetsförmedlingsstatistiken inte kunnat sysselsättas genom marknadsefterfrågan, omfattade således mot slutet av 1962 över 40 000 personer eller närmare 9 000 fler än ett år tidigare. Den faktiska undersysselsättningen torde emellertid vara något större eftersom all arbetslöshet inte uppfångas av arbetsförmedlingsstatistiken. Enligt arbetskrafts-

Tabell VI: 1. Vid arbetsförmedlingarna anmälda arbetslösa i november 1961 och 1962

	Antal arbetslösa i november 1962			Förändring november 1961—november 1962		
	Hela riket	Södra och mellersta Sverige	Dalarna och Norrländ ¹	Hela riket	Södra och mellersta Sverige	Dalarna och Norrländ ¹
Industriarbetare	6 400	4 800	1 600	+ 600	+ 400	+ 200
Byggnadsarbetare	4 700	2 500	2 200	— 800	— 700	— 100
Skogsarbetare	1 800	200	1 600	+ 600	+ 100	+ 500
Övriga kassor	4 000	2 400	1 600	+ 600	+ 200	+ 400
<i>Summa försäkrade</i>	<i>16 900</i>	<i>9 900</i>	<i>7 000</i>	<i>+ 1 000</i>	<i>0</i>	<i>+ 1 000</i>
<i>Icke försäkrade</i>	<i>6 100</i>	<i>3 600</i>	<i>2 500</i>	<i>+ 1 200</i>	<i>+ 400</i>	<i>+ 800</i>
<i>Samtliga arbetslösa</i>	23 000	13 500	9 500	+ 2 200	+ 400	+ 1 800
däruv: män	17 800	9 800	8 000	+ 1 600	0	+ 1 600
kvinnor	5 200	3 700	1 500	+ 600	+ 400	+ 200

¹ Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

undersökningen i augusti 1962 angavs antalet arbetslösa till 61 000 eller 1,6 procent av den totala arbetskraften. Dessa undersökningar är dock behäftade med relativt stora felmarginaler, vilket försvårar jämförelser mellan olika tidpunkter.

Att döma av totalsiffrorna har arbetsmarknaden således kännetecknats av en relativt god balans under 1962 med mindre tendenser till överefterfrågan på arbetskraft än under de närmast föregående åren. Samtidigt har dock arbetsmarknadsläget visat en såväl branschmässigt som geografiskt mera splittrad bild.

Såsom framgått av produktionskapitlet har efterfrågan varit vikande främst för skogsprodukter och järnmalm, vilket medfört minskad sysselsättning på dessa områden. I industrin var nedgången i antalet anställda arbetare kraftigast vid gruvorna, där sysselsättningen i oktober 1962 var 8 procent lägre än i oktober 1961. Också i träindustrin, massa- och pappersindustrin samt textil- och beklädnadsindustrin sjönk sysselsättningen påtagligt. För industrin som helhet var antalet anställda arbetare i oktober 1,4 procent lägre 1962 än 1961. Arbetslösheten bland industriarbetare har dock inte ökat nämnvärt.

I skogsbruket sjönk antalet lediganmälda platser med hela 46 procent mellan oktober 1961 och 1962. Sysselsättningen inom storskogsbruket, vilket omfattar omkring hälften av landets skogsarbetskraft, var i november 1962 ca 13 procent lägre än vid samma tid 1961. För det enskilda skogsbruket föreligger uppgifter endast t. o. m. augusti 1962, då sysselsättningen låg på ungefär samma nivå som året innan. Det dåliga sysselsättningsläget för skogsbruket som helhet återspeglas också i en kraftigt ökad arbetslöshet (se tabell 1).

I motsats till de flesta industrigrenarna och till skogsbruket var efterfrågan på arbetskraft inom byggnadsverksamheten under andra halvåret högre 1962 än 1961. Till stor del måste detta tillskrivas de åtgärder som — mot bakgrund av tydliga tendenser till en avmattning i den allmänna ekonomiska aktiviteten — vidtogs under våren och sommaren 1962 i syfte att öka byggnadsverksamheten. Den ökning av arbetslösheten som ägde rum under första halvåret 1962 förbyttes sedan under andra halvåret i en minskning i förhållande till motsvarande period 1961. Under höstmånaderna kännetecknades byggnadsarbetsmarknaden också av en inte obetydlig brist på yrkesarbetare.

Försämringen i skogs- och malmkonjunkturen har återverkat på arbetsmarknadsläget speciellt hårt i de nordligaste länen. Medan den höga sysselsättningen i södra och mellersta Sverige ytterligare stimulerats av livlig byggnadsverksamhet har det i Norrland inte funnits tillräckligt sådant stöd för att motverka sysselsättningsminskningen. Den stora skillnaden i arbetsmarknadsläget mellan södra och mellersta Sverige å ena sidan och Dalarna och Norrland å andra sidan framgår av de uppgifter om arbetslösheten inom olika näringsgrenar som lämnas i tabell 1. I november 1962 svarade de 6 nordligaste länen för 40 procent av den totala arbetslösheten och för mer än 80 procent av ökningen från samma tid 1961. Skillnaden mellan landsdelarna förstoras ytterligare om man räknar med att av de 6 300 personer som i november 1962 var sysselsatta vid beredskapsarbeten ca 4 200 fanns i Dalarna och Norrland. Den kraftigaste försämringen undergick sysselsättningsläget i Västerbottens län, där antalet arbetslösa steg från 1 300 i november 1961 till 2 200 i november 1962.

2. Utsikterna för 1963

Utbudet av arbetskraft

Under förutsättning av en nettoimmigration på 7 000 personer under 1963 beräknas befolkningen i arbetsför ålder (15—64 år) öka med omkring 36 000 personer (0,7 procent) 1962—1963. Utgående från denna beräknade befolkningsutveckling och från de yrkesintensiteter för olika köns-, ålders- och civilståndsgrepp, som redovisats i arbetskraftsundersökningarna, har vissa beräkningar utförts för att uppskatta förändringarna i utbudet av arbetskraft. Hänsyn har härvid tagits till de mer långsiktiga förändringar i yrkesverksamhetsgraden som kan väntas äga rum under den betraktade perioden. Enligt dessa antaganden skulle yrkesintensiteten för män och inte gifta kvinnor minska något i åldrarna 15—24 år medan yrkesintensiteten för gifta kvinnor väntas öka inom alla åldersgrupper. Beräkningarna ger till resultat följande förändringar i utbudet av arbetskraft från 1962 till 1963 (antal personer):

Män	+ 7 000
Kvinnor	+ 19 000
därav: gifta	+ 19 000
ej gifta	0
Samtliga	+ 26 000

Utbudet av arbetskraft beräknas således öka i samma takt som den arbetsföra befolkningen, dvs. med 0,7 procent 1962—1963. Såsom framgår är den största utbudsökningen att vänta bland de gifta kvinnorna. En stor del av dessa kan väntas stå till förfogande endast för deltidsarbete; enligt arbetskraftsundersökningarna i februari, maj och augusti 1962 var den genomsnittliga veckoarbetstiden för gifta kvinnor endast 27 timmar mot 37 timmar för ej gifta kvinnor och 42 timmar för män. Antas dessa arbetstider bli gällande även under 1963, blir utbudsökningen — mätt i antal arbetstimmar — endast ca 1/2 procent 1962—1963, dvs. något mindre än i antal personer räknat.

Sysselsättningen

Följande genomgång av sysselsättningsutsikterna inom olika näringsgrenar baseras på den efterfrågan på arbetskraft som kan väntas med utgångspunkt av de produktionsplaner som presenterats i kapitel V. För *industrin* som helhet förutses där en produktionsökning med ca 3 procent från 1962 till 1963. Eftersom denna ökning torde vara något mindre än den sannolika produktivitetsförbättringen kan för industrins del förutses ett obetydligt minskat arbetarantal jämfört med 1962. Arbetsgivare torde i dagens läge merendels eftersträva att i möjligaste mån behålla sina arbetsstyrkor för att inte råka i en bristsituation när efterfrågan åter stiger. Detta skulle då yttra sig i en förhållandevis låg produktivitetsutveckling. Å andra sidan bör det längre fram — när produktionen åter sätter fart — föreligga goda möjligheter att höja produktiviteten när den arbetskraft som för närvarande sysselsätts vid mindre produktiva uppgifter åter sätts i direkt produktion. — Industrins tjänstemannapersonal kan däremot med ledning av tidigare års utveckling antas stiga med några tusen 1962—1963.

Som tidigare nämnts minskade industrins sysselsättning något under loppet av 1962. Då någon snabb vändning inte synes vara förestående torde sysselsättningen under de närmast framförliggande månaderna bli lägre än förra året. En fortsatt minskning av arbetarantalet är framför allt att räkna med inom gruvor samt järn- och stålverk. Den för verkstadsindustrin förutsedda produktionsökningen kan totalt väntas innebära en oförändrad sysselsättning jämfört med slutet av 1962. Ökad sysselsättning kan förutses inom byggnadsämnesindustrier och byggnadssnickerier. Inom konsumtionsvaruindustrierna kan inga större förändringar i sysselsättningsläget utöver de säsongmässiga väntas under den första delen av 1963.

Utsikterna för årets senare hälft är mera osäkra. Med utgångspunkt från produktionsprognosen beräknas sysselsättningen totalt sett bli oförändrad jämfört med samma tid 1962.

Med utgångspunkt från de kalkyler som redovisas i kapitlen V och VIII kan sysselsättningen inom *byggnads- och anläggningsverksamheten* väntas bli väsentligt större under första halvåret 1963 än under samma tid 1962. Beträffande andra halvåret är underlaget för kalkylerna mera osäkert. Man torde dock kunna förutsätta att igångsättningen blir av sådan omfattning

att sysselsättningen inom byggnadsområdet blir åtminstone lika stor under andra halvåret som under första halvåret 1963. Den genomsnittliga sysselsättningsökningen från 1962 till 1963 har beräknats till omkring 15 000 personer. De stora regionala skillnader som arbetskraftssituationen för närvarande uppvisar kan dock inte väntas bli utjämnade under 1963. Minskningen i kraftverksbyggandet medför ökade sysselsättningssvårigheter för byggnadsarbetare i norra Sverige och bidrar således till att ytterligare skärpa skillnaden i arbetsmarknadsläget gentemot landet i övrigt.

Inom *skogsbruket* pågår för närvarande en intensiv mekanisering medförande ständigt sjunkande arbetskraftsåtgång per avverkad kvantitet. Till sammans med den i produktionskapitlet förutsedda kraftiga nedgången i avverkningarna innebär detta att sysselsättningen kan väntas minska med i runt tal 10 000 årsarbetare från 1962 till 1963. Nedgången i sysselsättningen förväntas få sin tyngdpunkt förlagd till första halvåret 1963.

För *övriga delar av arbetsmarknaden* föreligger inga uppgifter som skulle peka på en från mera långsiktiga trender avvikande sysselsättningsutveckling. I enlighet med den senaste långtidsutredningens kalkyler för 1960—1965 antas här för 1963 att antalet sysselsatta inom jordbruket fortsätter att minska med i runt tal 10 000 personer. Sysselsättningen inom samfärdseln förutses bli i stort sett oförändrad medan den inom handeln kan väntas öka med drygt 10 000 och inom offentlig verksamhet med ca 15 000 personer.

Arbetsmarknadsbalansen

Ovan presenterade mycket summariska kalkyl pekar på en ökning av den totala sysselsättningen med omkring 20 000 personer (0,6 procent) från 1962 till 1963. Utbudet av arbetskraft har i det föregående beräknats bli något större. Detta innebär att arbetslösheten genomsnittligt sett kan väntas öka obetydligt från 1962 till 1963. I stort torde arbetsmarknadsläget under 1963 komma att likna det som rådde under 1962 med tämligen god balans när man ser på arbetsmarknaden i dess helhet. Däremot måste man räkna med en förstärkning av de geografiska och yrkesmässiga skillnaderna, speciellt under vintermånaderna. Till stor del kan vinterns sysselsättningssvårigheter väntas gälla norrlandslänen och delar av Mellansverige, där näringslivet domineras av de konjunkturellt svaga branscherna. Till följd av skogsbrukets mindre arbetskraftsbehov blir sysselsättningssvårigheterna under vintern mest kännbara i glesbygden, där andra sysselsättningsmöjligheter är begränsade.

VII. De enskilda konsumenternas ekonomi

1. De disponibla inkomsterna

Löner

Summan av utbetalda löner beräknas ha stigit med drygt 10 procent mellan 1961 och 1962. I högre grad än tidigare innebar avtalsuppgörelserna 1962 speciellt stora lönelöft för vissa eftersläpande grupper. Exempelvis steg lönen för anställda inom handeln med ca 17 procent, inom jordbruket med ca 15 procent, inom privat samfärdsel med ca 7 1/2 procent samt inom statlig och kommunal verksamhet med ca 11 procent. En relativt stor del av höjningen för de anställda i offentlig tjänst bestod i lönegradsuppflyttningar fr. o. m. juli 1962. För industriarbetarna beräknas avtalen ha inneburit en höjning av timförtjänsten med inemot 4 1/2 procent och för industritjänstemännen med drygt 5 procent, medan motsvarande höjning för byggnadsarbetarna stannade vid ungefär 3 procent. Skogsarbetarna slutligen erhöll en lönehöjning på ca 8 procent. En sammanvägning av angivna procenttal leder fram till en total avtalsmässig lönehöjning med drygt 8 procent. För större delen av löntagarna överensstämmer emellertid avtalsår ej med kalenderår. Då 1962 års avtalsmässiga löneökningar överstiger 1961 års med ca 3 procent blir den totala avtalsmässiga löneökningen mellan dessa kalenderår ca 1 procent lägre än mellan avtalsåren.

Löneglidningen beräknas i genomsnitt för samtliga löntagargrupper ha varit knappt 2 procent 1961—1962, vilket är något mindre än 1960—1961. Det bör dock då observeras att löneglidning 1961—1962 antagits ha förekommit endast inom industrin och byggnadsverksamheten. Detta antagande har gjorts mot bakgrunden av de relativt stora avtalsmässiga löneökningarna inom övriga områden, där löneglidning brukat förekomma. Tillsammans kan avtalsmässig lönehöjning och löneglidning beräknas ha medfört en ökning av den *genomsnittliga lönenivån* med drygt 9 procent mellan kalenderåren 1961 och 1962.

Den totala lönesumman steg ytterligare till följd av dels ökad sysselsättningsvolym dels överflyttningar från låg- till höglöneområden med totalt ca 1 procent. Om härtill läggs de avtalsmässiga lönehöjningarna samt löneglidning erhålls den stegring med drygt 10 procent av den *totala lönesumman* som inledningsvis angavs.

För företagen steg *lönekostnaden* per timme mellan 1961 och 1962 utöver avtalsmässig ökning och löneglidning med knappt 1 procent på grund av ATP- och ITP-avgifter, dvs. med totalt ca 10 procent.

Det bör observeras att de i tabell 1 redovisade arbetsgivaravgifterna avser under respektive kalenderår till försäkringsanstalt inbetalda belopp. Dessa överensstämmer emellertid ej allmänt med företagets kostnader för

respektive år. Under 1962 kan exempelvis blott drygt 70 procent av till ATP-fonden insatta medel beräknas hänförliga till 1962; återstoden är fyllnadsbetalningar för 1960 och 1961. På motsvarande sätt kan i framtiden dylika fyllnadsbetalningar för 1962 väntas ske.

Från 1962 till 1963 beräknas den totala lönesumman stiga med ca 7 procent, vilket innebär en betydligt lägre ökningstakt än från 1961 till 1962. Detta sammanhänger främst med att de tvååriga avtalen stipulerar mindre höjningar för 1963 än för 1962. Vidare kommer spridningen mellan de olika näringsgrenarnas beslutade lönehöjningar att bli mindre 1963 än 1962. Arbetare inom industri och byggnadsverksamhet har beräknats erhålla en lönehöjning på ca 3 procent, industritjänstemän samt anställda inom samfärdsel och allmän tjänst ca 4 procent. Anställda inom jordbruk och handel erhåller liksom mellan 1961 och 1962 de största lönelysten, dock att ökningen kan beräknas bli endast ungefär hälften så stor som ett år tidigare, dvs. av storleksordningen 7 respektive 8 procent. Anställda i skogsbruket slutligen erhåller en lönehöjning på drygt 4 procent, vilket är drygt hälften av vad som erhöles mellan 1961 och 1962. En sammanvägning av de olika avtalsresultaten ger för samtliga grupper en höjning på drygt 4 procent mellan avtalsåren 1962 och 1963, vilket omräknat till kalenderår ger en ökning med knappt 5 procent. Dessutom tillkommer knappt 100 miljoner kronor, utgörande premier för de grupplivförsäkringar som avtalsmässigt träder i kraft vid årsskiftet 1962/63, vilket höjer lönenivån med några tiondels procent. Förutsätter man att löneglidningen blir något lägre 1963 än 1962 kan den *genomsnittliga lönenivån* beräknas stiga med ca 6 1/2 procent mellan 1962 och 1963.

Ökningen i sysselsättningsvolym samt överflyttningsvinster antas bli något lägre 1963 än 1962. En summering av avtals-, löneglidnings- och sysselsättningskomponenterna ger den ökning av den *totala lönesumma* med ca 7 procent som ovan angavs.

För företagen kan *lönekostnaden per timme* utöver avtalsmässig ökning och löneglidning antas stiga något mer mellan 1962 och 1963 än vad som varit fallet mellan 1961 och 1962. Kostnaderna för ATP stiger med 0,6 procent av lönen. Vidare träder från 1 januari 1963 nya sjukförsäkringsbestämmelser i kraft, som kan beräknas höja företagens kostnader med nära en halv procent. Den totala effekten av dessa komponenter kan beräknas resultera i en höjning av *företagens lönekostnader per timme* med drygt 7 procent.

Övriga inkomster

Tidigare har jordbruksnämndens beräkningar till nationalbudgeten av *jordbrukarnas inkomster* bl. a. utgått från den förutsättningen att jordbrukarnas egna arbetsinsatser kalkylmässigt borde värderas till arbetarlön, varefter ifrågavarande lönesumma kalkylmässigt fick utgöra ett kostnadselement vid beräkningen av jordbrukarnas rena företagavinst. Det visade

sig emellertid svårt att med denna beräkningsmetod uppnå en rimlig avstämning mellan totalt beräkningsbara intäkter och kostnader, i varje fall på sådant sätt att de framkomna beräkningsresultaten angående jordbruksbefolkningens inkomster lämpade sig att infoga i en allmän inkomstberäkning, vilken skulle ge utgångspunkter för en prognos över den totala privata konsumtionen. I föreliggande beräkning har det därför befunnits mest ändamålsenligt att uppskatta jordbruksbefolkningens inkomster med utgångspunkt från jordbrukets totala på produktionsstatistisk väg beräknade intäkter, varifrån dragits i jordbrukets totalkalkyl upptagna omkostnader gentemot främmande näringsgrenar, avskrivningar på byggnader och maskiner, räntor på främmande kapital samt kostnader för lejd arbetskraft. Kalkylen innebär möjligen en underskattning av vissa trendmässigt stigande kostnader.

Även om en sådan beräkning innehåller mycket betydande osäkerhetsmoment har den likväl för sitt ändamål ansetts avgjort att föredraga framför de inkomstkalkyler för jordbruksbefolkningen som tidigare utförts till nationalbudgeten.

Mellan 1961 och 1962 beräknas jordbrukarnas inkomster av jordbruk och skog ha varit praktiskt taget oförändrade; inkomsterna av jordbruk har visserligen stigit med ca 3 procent, men inkomsterna av skogsbruk, vilka utgör en knapp tredjedel av jordbrukarnas totala inkomster, beräknas ha minskat mellan 1961 och 1962 på grund av såväl lägre avverkning som fallande priser. Då antalet jordbrukare sjunker i en takt av ca 2 procent per år torde emellertid den individuella inkomstökningen mellan 1961 och 1962 ha uppgått till ca 2 procent. Enligt jordbruksnämndens beräkningar går jordbrukarnas inkomster ned med knappt en halv procent mellan 1962 och 1963. Hänsyn har härvid tagits till den beräknade effekten av utlösningen av inkomstregeln i början av 1963. Jordbrukarnas inkomster av skogsbruk kan med stöd av uppskattningar från skogsstyrelsen beräknas minska med ca 15 procent på grund av mindre avverkning och lägre priser. Totalt skulle detta innebära en nedgång i jordbrukarnas inkomster med drygt 5 procent. Minskningen av antalet jordbrukare gör emellertid att den totala individuella inkomstnivån endast sjunker med några procent mellan 1962 och 1963.

I detta sammanhang må erinras om att jordbrukets organisationer begärt förhandlingar om prisfrågorna i anledning av jordbrukarnas inkomstutveckling under nu gällande sexårsavtal. Frågan om sådana förhandlingar skall upptagas prövas för närvarande inom regeringen.

Av den i det följande presenterade konsumtionsprognosen framgår att konsumtionsökningen 1963 till icke oväsentlig del kan förväntas avse livsmedel. Det kan därför vara rimligt att ställa frågan huruvida inte denna konsumtionsökning kommer att föranleda en gynnsammare utveckling av jordbrukets inkomster än vad som synes framgå av jordbruksnämndens beräkningar, vilka utgår från ett antagande om i huvudsak oförändrad konsumtionsvolym.

Tabell VII: 1. De enskilda konsumenternas inkomster och utgifter 1961—1963

Miljoner kronor i löpande priser

	1961	1962 prel.	1963 prognos	Förändring	
				1961—1962 prel.	1962—1963 prognos
<i>Inkomster</i>					
Löneinkomster:					
egentliga löner	40 856	44 983	48 307	+ 4 127	+ 3 324
arbetsgivaravgifter (ATP, ITP och RFV)	1 359	1 996	2 561	+ 637	+ 565
Enskilda företagens inkomster:					
jordbrukare	2 758	2 760	2 605	+ 2	— 155
övriga företagere	3 300	3 470	3 630	+ 170	+ 160
Kapitalinkomster (netto)	668	610	640	— 58	+ 30
Inkomstöverföringar (socialpo- litiska)	4 554	5 091	5 507	+ 537	+ 416
Utbetalda försäkringsbelopp ..	2 052	2 308	3 050	+ 256	+ 742
O fördelad restpost	3 341	3 658	3 894	+ 317	+ 236
Summa	58 888	64 876	70 194	+ 5 988	+ 5 318
<i>Inkomst användning</i>					
Direkta skatter och avgifter ..	13 316	14 389	15 535	+ 1 073	+ 1 146
Försäkringspremier:					
hushållen	1 214	1 347	1 569	+ 133	+ 222
arbetsgivaravgifter (ATP, ITP och RFV)	1 359	1 996	2 561	+ 637	+ 565
Återstår i disponibla inkomster	42 999	47 144	50 529	+ 4 145	+ 3 385
därav: konsumtion	40 651	43 781	46 408	+ 3 130	+ 2 627
sparande (utöver för- säkringssparande) ..	2 348	3 363	4 121	+ 1 015	+ 758

Källa: Uppgifterna för 1961 och 1962 är i huvudsak hämtade ur konjunkturinstitutets nationalräkenskaper.

Härvid bör emellertid beaktas att en mycket betydande del av den ökade efterfrågan på livsmedel kommer att riktas mot allt mer förädlade produkter och såtillvida endast till mindre del medföra någon ökad förbrukning av jordbruksråvaror. I den mån egentliga jordbruksprodukter under 1963 blir föremål för ökad efterfrågan kommer detta likväl inte att medföra någon ökning av jordbrukets produktion under 1963, eftersom denna i huvudsak kan anses bestämd av dispositioner som vidtagits före årets ingång. En konsumtionsökning kommer däremot att verka sänkande på exporten respektive höjande på importen av ifrågavarande jordbruksprodukter. Om en ökad efterfrågan skulle komma att rikta sig mot sådana varor som fläsk, nötkött och ägg, skulle exporten härav och därmed också exportförlusterna minska. Via effekter över jordbrukets regleringskassor bör detta på längre sikt komma jordbruket tillgodo, men jordbruksnämnden har inte räknat med någon verkan härav under 1963.

Även beträffande övriga *enskilda företagens inkomster* är beräkningarna osäkra, då definitiva data endast finns t. o. m. 1961. Man har här både för 1962 och 1963 antagit att dessa företagens samlade inkomster ökar några

procent mindre än löntagarnas. Orsaken härtill är främst att antalet företagare trendmässigt minskar bl. a. genom ökad aktiebolagsbildning och företagsnedläggelse. Vidare är det inte osannolikt att vinstmarginalerna kan ha minskat.

Hushållens nettoinkomster av *räntor och utdelningar* minskade mellan 1961 och 1962 då sparpremier av storleksordningen 120 miljoner kronor som utbetalades 1961 bortföll. Trendmässigt har denna inkomstpost beräknats stiga med knappt 5 procent från 1962 till 1963.

Inkomstöverföringar från stat och kommun beräknas ha stigit med drygt 10 procent från 1961 till 1962. Denna ökning kan främst hänföras till höjda barnbidrag samt tre indextillägg och ett standardtillägg på folkpensionerna. Mellan 1962 och 1963 beräknas inkomstöverföringarna stiga med drygt 7 procent, varav ca 2 procent antas bero på förändringar i befolkningsstrukturen (ca 3 procent fler folkpensionärer och ca 1 procent färre barn), medan återstoden till största delen beror på effekter av indextilläggen under 1962. I enlighet med i detta kapitel gjorda prisantaganden antas ytterligare indextillägg för folkpensionärerna ej tillkomma under 1963.

Posten *utbetalda försäkringsbelopp*, som beräknas ha ökat trendmässigt mellan 1961 och 1962, väntas stiga betydligt kraftigare mellan 1962 och 1963. Detta beror främst dels på den beslutade höjningen av sjuk- och moderskapspenningen (ca 350 miljoner kronor), dels på den i årets avtalsuppgörelse beslutade grupplivförsäkringen (knappt 100 miljoner kronor). Dessa reformer träder i kraft vid årsskiftet 1962/63. Vidare sker också under 1963 de första utbetalningarna av allmänna tjänstepensioner, vilka dock endast utgör någon procent av de totala försäkringsutbetalningarna eller ca 50 miljoner kronor. Förutsätts vidare en trendmässig stegring av övriga utbetalda försäkringsbelopp erhålls en sammanlagd ökning på drygt 30 procent mellan 1962 och 1963. I absoluta tal utgör detta 740 miljoner kronor, dvs. ca 3 gånger så mycket som förändringen mellan 1961 och 1962.

Den *ofördelade restposten* slutligen antas schablonmässigt få samma procentuella utveckling som löneinkomsterna även under 1963.

Direkta skatter och avgifter samt försäkringspremier

Summan av hushåll erlagda direkta skatter ökade med ca 1 miljard kronor från 1961 till 1962. Ökningen är till följd av de från och med 1962 sänkta skatteskalorna och höjda ortsavdragen betydligt mindre än vad som i och för sig kunnat väntas vid den inkomstökning som angivits i det föregående. Det är visserligen inte möjligt att ur tillgänglig skattestatistik mera preciserat ange skattebortfallets storlek, men överslagsvis skulle det kunna uppskattas till 600 å 700 miljoner kronor. Det bör påpekas att härvid avses skattebortfallet för preliminärskatteuppbörden. Bortfallet i de slutligt påförda skatterna kan beräknas bli väsentligt större eller drygt 1 miljard kronor. Inkomsterna stiger i enlighet med vad tidigare sagts mindre från 1962 till 1963 än från 1961 till 1962. Trots detta torde dock allmänhetens skatteinbetalningar öka något mer mellan 1962 och 1963 än mellan 1961

och 1962. Ehuru detta till en del kan ses som en marginalskatteeffekt är orsaken i första hand en konsekvens av att ökningen 1961—1962 hölls tillbaka genom det ovan nämnda skattebortfallet.

Hushållens försäkringspremier beräknas preliminärt ha stigit med ca 10 procent mellan 1961 och 1962. Mellan 1962 och 1963 förutses en höjning med drygt 15 procent. Den stegrade ökningstakten beror främst på att avgiften för grupplivförsäkringen bokföringsmässigt har förts till inbetalda försäkringspremier.

Disponibla inkomster

Totalt synes förändringarna i inkomster, skatter, avgifter och försäkringspremier innebära en ökning av de för konsumtion och sparande återstående disponibla inkomsterna med drygt 7 procent 1962—1963 att jämföra med ca 10 procent 1961—1962.

Vid den i följande avsnitt beräknade prisstegringen blir ökningen i hushållens *real*a disponibla inkomster ca 5 procent 1962—1963, vilket kan jämföras med ca 4 1/2 procent 1961—1962. Samtidigt som tillväxttakten för de nominella disponibla inkomsterna avtar kan den således förväntas tillta för de *real*a.

2. Konsumentpriserna

Prisutvecklingen 1962

Från december 1961 till november 1962 steg konsumentprisindex med 4,6 procent. Av denna uppgång kan 1,8 enheter hänföras till höjda omsättnings- och drivmedelsskatter och 2,8 enheter till andra faktorer. Liksom under 1961 var prisstegringen kraftigast under första halvåret och särskilt framträdande ifråga om livsmedel och tjänster, dock ej posten bostad.

Livsmedelspriserna steg med 7,1 procent till november, varav 2,4 procentenheter kan beräknas ha härrört från skattehöjningen. Jämfört med det prisläge som rådde under sommaren, innebar novembernoteringen en avsevärd tillbakagång. Till prishöjningen under de sju första månaderna 1962 bidrog en stegring av producentpriserna som väsentligen förklaras av inkomstregelns utlösning i april 1962. Tillsammans med skatteökningar kan dock producentpriserna inte ha svarat för mer än hälften av prisuppgången fram till sommaren. Återstoden (4 à 5 procentenheter) har främst haft karaktären av marginalökning inom distribution och förädling. Livsmedelshandeln, som genom årets avtalsrörelse drabbats av utomordentligt starka lönekostnadsstegringar, synes fram mot slutet av sommaren ha genomfört en höjning av sina marginaler, vilken i genomsnitt uppgick till ca 3 procent räknat på decemberpriserna. Härefter har emellertid marginalökningen till en del återtagnits som följd av den intensifierade priskonkurrens som utlöstes under hösten. Vidare har en återgång till ett mera normalt läge skett för vissa till följd av växtförhållandena högt uppdrivna priser på grönsaker och potatis.

Utanför livsmedelsområdet har prisförändringarna under 1962 som regel varit mindre dramatiska. Bortsett från tjänster har priserna för flertalet varor stigit med ett par procent utöver skatten och det kan förmodas att prisuppgången i sådana fall främst hänfört sig till handelsmarginalerna.

Tjänster utom bostad visar under 1962 en fortsatt och förhållandevis snabb prisuppgång med 6,2 procent — exklusive skatteökning 5,7 procent — fram till november.

För bostadsposten har däremot 1962 inneburit ett klart avbrott gentemot utvecklingen under närmast föregående tid. För denna indexpost noteras nämligen en nedgång med 1,3 procent, som helt avser egna hem. För dessa har kostnaderna i genomsnitt sjunkit med 6 procent till följd av årets räntesänkningar. För hyreslägenheter visar index däremot en uppgång med 1,75 procent, vilken främst är ett uttryck för det högre hyresläget inom de nybyggda bostäder som successivt tillförs marknaden.

Även prisindex för *bränsle och lyse* har sjunkit under 1962. Fram till november utgör nedgången 0,9 procent och avser helt eldningsolja, som fallit i pris med 10 kronor per m³ eller 5,3 procent.

Det kan inte anses uteslutet att konsumentprisindex stigit ytterligare något fram till december 1962. Någon verkligt betydande förskjutning av totalindex lär dock knappast ha kunnat inträffa före årsskiftet.

Prisutsikter för 1963

Nedanstående kalkyl beträffande prisutsikterna för 1963 ger till resultat att de genomsnittliga konsumentpriserna kan förutses stiga med drygt 2 procent från december 1962 till december 1963. Skillnaden mellan årsmedeltalen för 1962 och 1963 torde likaledes bli ca 2 procent.

En fortsatt höjning av producentpriserna på jordbruksprodukter kan väntas under 1963. Jordbruksavtalets inkomstregel, vilken avser att tillförsäkra jordbrukarna samma inkomstförbättring som industriarbetarna, kan beräknas medföra en ytterligare uppgång av konsumentprisnivån under loppet av 1963 med ca 0,4 procent. På kort sikt står den svenska jordbruksprisnivån även under inflytande av världsmarknadsprisernas utveckling. Det är dock för närvarande svårt att bedöma vilken återverkan denna faktor under 1963 kan komma att få på de svenska jordbrukspriserna.

De höjningar och sänkningar av bostadshyrorna, som enligt givna beslut ägt rum vid årsskiftet 1962/63, beräknas ha lämnat den genomsnittliga hyresnivån i det närmaste opåverkad. En successiv höjning av bostadsposten kan dock förutses äga rum under 1963, allteftersom hyresnivån i de nytillkomna bostäderna får inverka på indexberäkningen. För bostadsposten i dess helhet väntas därför en uppgång med ca 0,5 procent under 1963 motsvarande ca 0,05 procent på totalindex.

I avsnittet om lönerna angavs att den genomsnittliga ökningen mellan 1962 och 1963 av arbetsgivarnas kostnad per timme skulle bli drygt 7 procent. Denna kostnadsstegring motverkas av en viss produktivitetshöjning. Inom de servicebetonade näringsgrenar som avses i det följande torde den genomsnittliga produktivitetstvinsten vara något lägre än vad som gäller för näringslivet i dess helhet eller omkring 2 procent. Ytterligare en press uppåt på priserna kan företagens strävan efter motsvarande höjning av deras brutto-

ersättning utgöra. Det förefaller emellertid synnerligen tveksamt i vad mån marknadsläget kommer att tillåta att dylika krav tillgodoses under loppet av 1963. Det saknas härutöver bestämda tecken på att någon mera betydande eftersläpning från 1962 av dylika prisstegringsimpulser ännu skulle finnas kvar.

För en beräkning av inverkan på konsumentpriserna av en ökning i löne-kostnaderna bör hänsyn tas till ytterligare några faktorer. Av totala viktsumman i konsumentprisindex beräknas tjänsterna (exkl. bostäder) svara för 16 procent, förädlingskostnader inom sådan varuproduktion som arbetar utan internationell konkurrens för 7 procent och handelns marginaler för 17 procent; sammanlagt 40 procent. Varors och tjänsters värdestegring under förädling och distribution kan till två tredjedelar hänföras till löner och en tredjedel till företagets bruttoersättning. Den genom lönestegringen på 5,2 procent utöver produktivitetsstegringen kostnadsmissigt givna prisstegring-
en skulle således kunna beräknas till 40 procent av två tredjedelar av 5,2 procent, dvs. noga räknat 1,4 procent. Den omständigheten att den procentuella lönekostnadsstegringen även för 1963 kommer att ligga över genomsnittet inom handel och andra servicenäringar gör det dock befogat att höja prisstegringseffekten med ytterligare ett par tiondels procent. Någon som helst precision är givetvis i realiteten inte möjlig i ifrågavarande beräkning, men det torde vara försvarligt att uppskatta den kostnadsmissigt givna prisstegringen vid den antagna lönekostnadsstegringen till 1,6 å 1,7 procent. Detta skulle utgöra ett mått på den internt bestämda prishöjning som förutses för 1963 utanför jordbruksproduktionens och bostadsförsörjningens områden.

Den svenska konsumentprisnivån påverkas givetvis även av priserna på sådana internationellt prissatta produkter som direkt eller indirekt ingår i konsumtionen. Eftersom prognoserna för utrikeshandeln pekar på oförändrade import- och exportpriser, skulle det emellertid inte vara nödvändigt att räkna med någon särskild inverkan av denna faktor.

Förutsättningar för prognosens giltighet

Ovanstående prisprognos har byggts på ett antagande om att prisutvecklingen under perioden får anses helt bestämd med hänsyn till kostnadsutvecklingen. För att detta antagande ens på kort sikt och tillnärmelsevis skall kunna anses godtagbart måste man tydligen förutsätta, att mera betydande vare sig efterfrågeunderskott eller efterfrågeöverskott kan anses uteslutna. Också under denna allmänna förutsättning torde emellertid antagandet om kostnadssidans dominans även på kort sikt få lov att modifieras åtminstone i ett par avseenden.

För det första har man alltid anledning att räkna med möjligheten av tillfällighetsbetonade, av skördeutfallet bestämda, prisvariationer ifråga om sådana varor som frukt, grönsaker och potatis. Erfarenhetsmässigt kan denna typ av prisvariationer, som inte är förutsebara, vid ur prognossynpunkt oturliga förhållanden tänkas ge ett utslag på totalindex motsvarande en halv till en procent från det ena året till det andra.

För det andra måste förutsättningen om den grad i vilken kostnadsförändringarna antas komma att slå igenom i prisutvecklingen vara grundad på ett antagande om ett visst bestämt »konkurrensklimat» eller en viss bestämd utveckling av konkurrensförhållandena. Presumtionen har varit att måttliga förändringar i förhållandet mellan totalekonomiskt utbud och efterfrågan inte på kort sikt har något märkbart inflytande på »konkurrensklimatet». Å andra sidan vet vi emellertid av erfarenhet att ur prissynpunkt betydelse-

fulla förändringar i konkurrenssituationen inom exempelvis vissa delar av detaljhandeln kan inträffa från det ena året till det andra utan att detta rimligen kan sättas i samband med utvecklingen av den totalekonomiska utbuds- och efterfrågerelationen.

I övrigt har prisprognosen bestämts av de antaganden som ovan kunnat göras om kostnadsutvecklingen. Vad beträffar den viktigaste komponenten i kostnadsutvecklingen nämligen arbetskostnaderna, så är prognosläget med sikte på 1963 såtillvida gynnsamt att de avtalsmässiga löneförändringarna i huvudsak är på förhand kända. Löneglidningen har givetvis även den blivit föremål för en framtidsbedömning, varvid dock måste beaktas att denna i princip delvis är beroende av balansläget på arbetsmarknaden under prognosperioden.

I övrigt har i huvudsak återstått att ta ställning till framtidsutsikterna med avseende på den internationellt bestämda prisutvecklingen för sådana råvaror och produkter, vilka som kostnadselement är av betydelse för den svenska konsumentprisivån och dess förändringar. Även om den ifrågasvarande kostnadsandelen i viss mån kan förefalla begränsad — uppskattningsvis kan den beräknas motsvara 20 å 25 procent av viktsumman i konsumentprisindex — representerar den uppenbarligen en svårbedömlig och dynamisk faktor, som kan tänkas undergå förändringar med avsevärda återverkningar på det inhemska konsumentprisutfallet. Denna prisutveckling som här rent formellt upptagits som en faktor på kostnadssidan är nämligen i sig själv minst av allt kostnadsbestämd, eftersom det i stor utsträckning rör sig om stapelbetonade produkter, vilkas prissättning påverkas av utbuds- och efterfrågeförhållanden på stora internationella marknader.

En felbedömning av denna internationellt bestämda prissfaktor med 5 procent — vilket med hänsyn till sakens natur inte kan anses vara mycket — bör kalkylmässigt medföra en mistämning i prisprognosen om ca 1 procent.

3. Den privata konsumtionen

Den totala konsumtionsvolymen

Enligt konjunkturinstitutets preliminära uppskattningar steg den privata konsumtionen 1961—1962 med ca 8 procent i värde och med ca 3 procent i volym, dvs. betydligt mindre än vad tidigare uppskattningar givit vid handen. Då i denna skattning i princip ingår en prognos för hela andra halvåret 1962, är beräkningarna delvis baserade på en funktion som härletts från tidsserier och som bygger på hypotesen att kraftiga ökningar i de reala inkomsterna åstadkommer relativt sett mindre konsumtionsvolymökningar och vice versa.

De disponibla inkomsterna beräknas som tidigare nämnts stiga volymmässigt med ca 5 procent mellan 1962 och 1963. Om konsumtionsvolymen prognosticerades under samma hypotetiska antaganden som tidigare presenterats skulle vi även för 1963 erhålla en relativt svag volymökning av den privata konsumtionen. Emellertid gäller för samband som härletts genom trendstudier att de visserligen torde kunna ge utmärkta prognoser för en *genomsnittlig* utvecklingstakt över en längre tidrymd, men att fördröjningseffekter och diverse tillfälliga inflytelser väsentligt begränsar deras kortsiktiga prognosförmåga.

Tabell VII: 2. Privat konsumtion 1961—1963

	Miljoner kronor i löpande priser			Volymförändring i procent		Värdetförändring i procent	
	1961	1962	1963	1961— 1962	1962— 1963	1961— 1962	1962— 1963
Livsmedel, vin, sprit och tobak	14 731	16 155	17 104	2	3	10	6
Bostad bränsle och lyse..	5 866	6 236	6 541	7	5	6	5
Beklädnad	4 953	5 182	5 431	2	4	5	5
Inventarier	3 416	3 639	3 894	4	5	6	7
Fordon, drivmedel etc....	3 859	4 304	4 652	6	7	12	8
Resor	1 364	1 422	1 443	0	1	4	2
Sjukvård och hygien.....	2 448	2 633	2 844	3	5	8	8
Övrigt.....	4 014	4 210	4 499	-1	4	5	7
Totalt	40 651	43 781	46 408	3	4	8	6

För 1963 kan speciellt tänkas gälla att ett uppdämt konsumtionsbehov föreligger på grund av den relativt låga stegringen under det föregående året. Dylika överväganden har föranlett konjunkturinstitutet att överge sin matematiska modell, och man har resonemangsvis kommit fram till en volymökning av den privata konsumtionen med ca 4 procent mellan 1962 och 1963. Då bärande argument saknats att revidera denna siffra har den accepterats i nationalbudgeten för 1963.

Delposternas utveckling

De i det följande återgivna uppskattningarna av konsumtionens olika delposter under 1962 har erhållits genom en framskrivning för hela året av de ur socialstyrelsens omsättningsstatistik hämtade uppgifterna för årets tre första kvartal. Den följande beskrivningen av volymutvecklingen för enskilda konsumtionsposter 1961—1962 innehåller en relativt stor osäkerhetsfaktor. Volymerna har genomgående framkommit genom fastprisberäkning med hjälp av de olika delserierna i konsumentprisindex.

För att belysa hur de olika delposterna i den privata konsumtionen kommer att utvecklas under 1963 har vi utgått från vissa beräkningar och antaganden som görs i de konsumtionsprognoser som utförts inom Industriens utredningsinstitut.¹ Det ligger i sakens natur att de nedan redovisade delprognoserna har mycket betydande osäkerhetsmarginaler.

En av de faktorer som starkt bidragit till att hålla den privata konsumtionens volymökning nere mellan 1961 och 1962 är att *livsmedelskonsumtionen* (inkl. vin, sprit, tobak), till vilken något mer än 35 procent av hushållens inkomster går, endast ökat volymmässigt med ca 2 procent.² En av or-

¹ Bentzel m. fl.: Den privata konsumtionen i Sverige 1931—65, Stockholm 1957, samt pågående revidering av denna prognos.

² Enligt beräkningar som utgått från jordbruksnämndens kalkyler i löpande priser.

sakerna härtill kan antas vara att priserna på detta område stigit betydligt kraftigare än den allmänna prisnivån, vilket i förening med en relativt hög priskänslighet sannolikt verkat dämpande på efterfrågan. I enlighet med vad tidigare antytts väntas livsmedelskonsumtionen stiga kraftigare 1963 än 1962. De stigande inkomsterna bör stimulera till en höjd efterfrågan, som i första hand tänkes ta sig uttryck i att dyrare och mera bearbetade matvaror kommer att köpas. En viktig faktor är härvid att matpriserna visserligen även under 1963 förväntas stiga mer än den allmänna prisnivån, men i betydligt mindre utsträckning än som har varit fallet under 1962.

Utgifterna för *bostad, bränsle och lyse* har volymmässigt ökat mycket kraftigt mellan 1961 och 1962. Orsaken härtill är främst att 1962 kännetecknades av dels en kraftig ökning av antalet nybyggda lägenheter dels en i förhållande till 1961 av väderleken betingad stark höjning av bränslekonsumtionen. På basis av ett antagande om normal bränsleåtgång samt uppskattningar av nettotillskottet av lägenheter har konsumtionsvolymen för bostad, bränsle och lyse beräknats stiga med 4 à 5 procent. Nedgången i ökningstakten i förhållande till 1962 faller helt på bränsleposten.

Beklädnad har ökat volymmässigt med endast ca 2 procent mellan 1961 och 1962 trots en ur konsumentens synpunkt gynnsam prisutveckling. Det synes framför allt vara skor och tung konfektion som uppvisat stagnerande tendenser, medan den lätta konfektionen varit relativt expansiv. Hushållens utgifter för beklädnadskonsumtion har antagits stiga betydligt mer 1963 än 1962. Bakom detta antagande ligger främst hypotesen om en relativt hög inkomst- och priskänslighet. Då vidare beklädnadsköpen enligt de preliminära beräkningarna steg mindre under 1962 än vad man i och för sig hade kunnat vänta sig vid rådande inkomst- och prisutveckling kan det finnas anledning tro att just en uppdämd efterfrågan av tidigare anförd art skulle påverka beklädnadsmarknaden 1963.

Inventarieposten har 1961—1962 ökat med knappt 4 procent i volym. Prisstegringarna för gruppen totalt har varit lägre än för den privata konsumtionen i sin helhet. Medan heminredningstextilier, möbler och bosättningsartiklar ökat har radio, TV, elektriska artiklar samt belysningsföremål mött en stagnerande efterfrågan. Köpen av dylika varor beräknas volymmässigt stiga relativt kraftigt mellan 1962 och 1963. En av orsakerna härtill har förutsatts ligga i en stegrad konsumtion på de produkter som under 1962 rönte avmaltande efterfrågetendenser.

Konsumtionsutgifterna för fordon, reparationer, drivmedel m. m. har volymmässigt ökat med ca 6 procent mellan 1961 och 1962. Den främsta orsaken härtill är den kraftiga ökningen av bilköpen, som av registreringsstatistiken att döma antalsmässigt kan uppskattas till ca 9 procent. Kraftiga prisstegringar på drivmedel (främst genom skattehöjning på bensin) samt bilreparationer har noterats medan bilpriserna stigit måttligt. Utgifterna för fordon etc. väntas undergå en volymmässig expansion under 1963, som ej på något avgörande sätt skiljer sig från föregående års. Det bör då observeras att en förebådad proposition om obligatorisk kontinuerlig bilbe-

siktning ej torde hinna inverka på hushållens utgifter för bilköp, service etc. under 1963.

Utgifter för kollektiva resor (exkl. utlandsresor) har volymmässigt stått praktiskt taget stilla mellan 1961 och 1962. Detta torde till en del ha berott på bilbeståndets ökning då man erfarenhetsmässigt har kunnat konstatera tendenser till negativt samband mellan bilbestånd och utgifter för kollektiva färdmedel. Även under 1963 väntas denna grupp volymmässigt stiga obetydligt, vilket följer av de antaganden som gjorts beträffande bilismens utveckling.

Konsumtionen av sjukvård och hygien, som innehåller bl. a. läkararvoden, sjukvårds- och toalettartiklar, tvättmedel etc. har volymmässigt ökat med ca 3 procent 1961—1962. För 1963 förutsätts en snabbare expansion. Då det antagits att det relativa priset ej undergår några större förändringar skulle ökningen till övervägande del utgöra en effekt av de höjda realinkomsterna.

Gruppen *övrigt* är mycket heterogen och innehåller såväl t. ex. radio- och TV-licens som nöjen, böcker och tidningar. Denna grupp har volymmässigt minskat mellan 1961 och 1962. För 1963 förutses en kraftig expansion i förhållande till 1962. Utvecklingen under 1962 utgör enligt det nu tillgängliga mycket preliminära statistiska materialet ett klart avsteg från de prognoser som på längre sikt gjorts för denna konsumtionspost.

VIII. Investeringarna

Investeringsprognosen för 1963 har liksom motsvarande prognoser i tidigare nationalbudgeter i första hand grundats dels på tillgängliga uppgifter om investeringsplanerna inom olika delar av näringslivet, hos kommunerna och hos staten, dels på vissa administrativa data såsom av arbetsmarknadsstyrelsen beviljade igångsättningstillstånd och av riksdagen fastställda ramar för den statliga bostadslånegivningen. Prognosen, som sammanfattas i tabell 5, syftar till att fastställa den av företag och myndigheter eftersträvalade reala investeringsutvecklingen från 1962 till 1963. Delvis kommer denna till uttryck i redan nu fixerade investeringsplaner eller i olika administrativa beslut. Delvis har man emellertid att räkna med en viss ofullständighet i den nu föreliggande planeringen — en ofullständighet som man dock i prognosen med stöd av tidigare erfarenhet och med hänsyn till nu rådande betingelser beträffande relevanta faktorer sökt korrigera. Förändringstalen i tabell 5 och i texten är angivna i 1962 års prisnivå. Där ej annat anges avses bruttoinvesteringar exklusive lagerinvesteringar men inklusive kostnader för reparationer och underhåll. Beträffande investeringsutvecklingen mellan 1961 och 1962 hänvisas även till kapitel II.

1. Investeringsutvecklingen inom olika områden

Bostäder

Bostadsbyggandet under 1962 har av sysselsättningspolitiska skäl force-rats ej obetydligt. Som tabell 1 visar skedde — främst för flerfamiljshusen — en kraftig ökning av igångsättningen redan under andra kvartalet 1962, och antalet påbörjade lägenheter har sedan dess varit betydligt högre än under motsvarande perioder 1961. Enligt konjunkturinstitutets preliminära beräkningar har bostadsinvesteringarna (exkl. reparationer och underhåll) ökat med ca 7 procent från 1961 till 1962. Säsongrensad låg investeringsnivån under första halvåret 1962 endast obetydligt över andra halvåret 1961. Från den sistnämnda perioden till motsvarande period 1962 uppgick ökningen till 10 procent.

Bostadsbyggandets omfattning regleras väsentligen genom medelsramarna för den statliga bostadslåneverksamheten. I samordning härmed sker dessutom en reglering av flerfamiljshusbyggenas omfattning och tidsfördelning genom de av arbetsmarknadsmyndigheterna beviljade igångsättningstillstånden. Medelsramarna för innevarande budgetår motsvarar enligt det gällande programmet 49 000 lägenheter i flerfamiljshus och 22 000 lägenheter i småhus. Därtill beräknas komma ca 6 000 lägenheter i privatbelånade hus, varav ca 2/3 kan bedömas avse flerfamiljshus. Av budgetårets ramar har emellertid medel motsvarande ca 11 000 lägenheter genom dispens-

Tabell VIII: 1. Lägenheter i påbörjade, inflyttningsfärdiga och pågående bostadsbyggen 1958—1962

	Flerfamiljshus (exkl. tertiärbelånade rad- och kedjehus)			Småhus (inkl. tertiärbelånade rad- och kedjehus)	
	Påbörjade	Inflyttningsfärdiga	Pågående vid periodens slut	Påbörjade totalt	Inflyttningsfärdiga totalt
1958.....	52 300	44 850	61 550	16 450	17 400
1959.....	53 800	51 350	63 900	17 400	17 950
1960.....	52 350	50 950	65 350	19 800	17 350
1961.....	55 050	53 300	67 100	(21 100)	20 450
1962.....	(66 650)	(53 000)	(80 750)	(23 600)	(22 450)
				I månadskommunerna ¹	
1961 1 kv...	9 100	12 500	61 950	1 900	3 300
2 kv...	11 800	13 000	60 750	5 350	3 200
3 kv...	15 250	12 250	63 750	4 400	2 750
4 kv...	18 900	15 550	67 100	3 050	4 950
1962 1 kv...	10 150	10 950	66 300	1 900	3 850
2 kv...	15 300	13 700	67 900	6 000	3 900
3 kv...	18 200	12 300	73 800	4 900	2 450
4 kv...	(23 000)	(16 050)	(80 750)	..	..

¹ Med månadskommunerna avses de kommuner — huvudsakligen tätorter — för vilka det föreligger månadsstatistik rörande småhusbyggandet. Dessa beräknas 1961 ha svarat för omkring 70 procent av småhusbyggandet i hela landet.

Anm. Uppgifter inom parentes avser uppskattade värden.

givning avdelats för flerfamiljshusbyggen påbörjade redan under andra kvartalet 1962.

I proposition nr 2/1963 föreslås en utvidgning av ramarna för innevarande budgetår motsvarande ca 10 000 lägenheter, varav 1 000 i småhus, samt härutöver en utfyllnad motsvarande nyssnämnda dispensgivning. Under förutsättning att igångsättningen under hösthalvåret 1962 för flerfamiljshusen uppgått till 41 000 skulle det bostadspolitiska programmet efter dessa utökningar medge en igångsättning under vårhalvåret 1963 av 21 000 lägenheter i flerfamiljshus. För hösthalvåret föreslås i nu föreliggande statsverksproposition ett bostadsbyggande motsvarande 49 000 lägenheter, varav 36 000 i flerfamiljshus. Igångsättningen under 1963 skulle därmed uppgå till 57 000 lägenheter i flerfamiljshus och 26 000 i småhus, dvs. sammanlagt 83 000 lägenheter mot omkring 90 000 under 1962.

Beräkningarna över bostadsbyggandet baseras även på vissa förutsättningar angående lägenheternas storlek, byggnadstidernas längd m. m. Beträffande lägenhetsstorleken har denna snarast varit oförändrad under en följd av år — dock med undantag för 1962. De lägenheter som då påbörjades beräknas — när det gäller flerfamiljshus — i genomsnitt ha varit drygt 4 procent större än de lägenheter som påbörjades 1961. Något underlag för att bedöma genomsnittstorleken i lägenheter som kommer att påbörjas 1963 föreligger ej, varför i beräkningarna dessa antagits oförändrade. Beräkningarna bygger vidare på ett antagande att någon förlängning av byggnadstiderna ej

Tabell VIII: 2. Investeringsplaner inom industrin för 1963

Ny- och ombyggnadsverksamhet respektive ny- och ersättningsanskaffning.
Miljoner kronor.

	Byggnader och anläggningar		Maskiner och apparater	
	Beräknade kostnader 1962	Planerade utgifter 1963	Beräknade kostnader 1962	Planerade utgifter 1963
1. Gruvindustri	65	112	54	63
2. Metall- och verkstadsindustri.....	653	568	980	898
därav: järn- och stålverk	164	113	292	302
järn-, stål- och annan metall-manufaktur	41	28	88	54
mekaniska verkstäder m. m. . . .	256	292	382	363
skeppsvarv	94	44	73	40
elektroteknisk industri	64	64	94	80
3. Jord- och stenindustri	72	75	104	106
4. Träindustri	55	52	56	69
5-6. Massa-, pappers- och grafisk industri	245	122	808	393
därav: träsliperier o. cellulosafabriker	92	47	340	180
pappersbruk o. pappersfabriker	93	29	338	142
7. Livsmedelsindustri	102	139	111	81
8. Dryckesvaru- och tobaksindustri	14	24	20	24
9. Textil- och sömnadsindustri	57	38	88	104
10. Läder-, hår- och gummivaruindustri .	13	14	34	32
11. Kemisk- och kemisk-teknisk industri	205	140	244	232
Summa	1 481	1 284	2 499	2 002
12. El-, gas- och vattenverk	1 132	1 020	218	178
Summa	2 613	2 304	2 717	2 180

Anm. Redovisningen innefattar inte investeringar i bostäder och bilar.

Källa: Statistiska centralbyråns investeringsenkät.

ägt eller kommer att äga rum. Den kraftiga expansion som nu kännetecknar byggnadssektorn gör dock att realismen i detta antagande kan ifrågasättas.

Med stöd av ovannämnda förhållanden har bostadsinvesteringarna exklusive underhåll antagits komma att öka med 10 procent från 1962 till 1963. Beräkningarna visar att man kan räkna med en kraftig ökning under vårhalvåret 1963 och att ökningstakten därefter kan väntas avta så att hösthalvårets bostadsinvesteringar — säsongrensat sett — endast med någon procent synes överstiga vårhalvårets.

Har bostadsbyggandets forcering medfört en tendens till förlängning av byggnadstiderna bör detta ha haft återverkningar redan på omfattningen av den byggnadsaktivitet som rimligen kan ha hunnit avverkas under andra halvåret 1962. Hur byggnadsaktiviteten vid en sådan förlängning av byggnadstiderna skulle komma att utvecklas från andra halvåret 1962 till första halvåret 1963 är svårare att bedöma. Vissa överslagsmässiga kalkyler visar att — vid en förlängning av byggnadstiden med 1 månad för de byggen som igångsatts efter halvårsskiftet 1962 — ökningen skulle bli ungefär densamma som den som ovan beräknats under förutsättning av oförändrade bygg-

Tabell VIII: 3. Planerade och faktiska förändringar av den egentliga industrins investeringar 1957—1963

Procentuell förändring.

	1957— 1958	1958— 1959	1959— 1960—	1960— 1961	1961— 1962	1962— 1963
<i>Byggnader och anläggningar</i>						
Planerat i oktober året innan						
löpande priser	+ 16	— 1	+ 16	+ 13	— 9	— 13
Planerat i mars samma år						
löpande priser	+ 20	+ 18	+ 31	+ 24	— 2	
fasta priser	+ 20	+ 19	+ 22	+ 20	— 5	
Faktiskt inträffad förändring						
löpande priser	+ 17	+ 9	+ 26	+ 25	— 1	
fasta priser	+ 17	+ 9	+ 18	+ 21	— 4	
<i>Maskiner och apparater</i>						
Planerat i oktober året innan						
löpande priser	+ 7	— 4	+ 14	+ 10	+ 1	— 20
Planerat i mars samma år						
löpande priser	+ 25	+ 9	+ 25	+ 23	+ 8	
fasta priser	+ 25	+ 9	+ 17	+ 20	+ 5	
Faktiskt inträffad förändring						
löpande priser	+ 24	+ 5	+ 22	+ 24	+ 5	
fasta priser	+ 23	+ 5	+ 13	+ 19	± 0	

Anm. Redovisningen innefattar inte investeringar i bostäder och bilar. Tabellen justerad för statistisk missvisning kring årsskiftet 1959/60 (jämför 1962 års nationalbudgeter).

Källa: Statistiska centralbyråns investeringsenkät.

nadstider. Från första halvåret 1963 till andra halvåret 1963 kan det presumerade övertrycket på arbetsmarknaden under givna förutsättningar förmodas sjunka, varvid en återgång till mer normala byggnadstider skulle vara möjlig. Hösthalvårets bostadsinvesteringar skulle härigenom — vid givna igångsättningsplaner — komma att överstiga vårhalvårets i något högre grad än vad som beräknats komma att ske under förutsättning av oförändrade byggnadstider.

Industrin

Den uppsvingsperiod som för industriinvesteringarnas del inleddes 1958 visade redan under slutet av 1961 och början av 1962 vissa tecken till att lida mot sitt slut. Investeringsvolymen för byggnader och anläggningar exklusive underhåll låg under första halvåret 1962 säsongmässigt sett lägre än under såväl första som andra halvåren 1961 och för maskiner och apparater endast obetydligt högre än under andra halvåret.

Då industrins byggnadsvilja under vårhalvåret visade en påtaglig avmattning framstod detta ur arbetsmarknadssynpunkt som alltmer oroande. Motåtgärder utlöstes i form av ett ytterligare ökat bostadsbyggande och vidare frisläpptes investeringsfonder för byggnadsprojekt som påbörjades mellan 1 juli och 1 november 1962. Dessutom har läget på kreditmarknaden successivt lättats.

I tabell 2 redovisas resultatet av statistiska centralbyråns enkät över industriinvesteringarna 1962 och investeringsplanerna för 1963. Industriinvesteringarna inklusive underhåll har på grundval av de föreliggande uppgifterna beräknats öka från 1961 till 1962 med knappt 1 procent för byggnader och anläggningar och med drygt 3 procent för maskiner och apparater. Enligt det nu föreliggande enkätmaterialiet synes investeringsaktiviteten efter första halvårets dämpning ha intensifierats något under andra halvåret.

Såvitt man kan döma av novemberenkätens uppgifter om investeringsplanerna för 1963 synes raden av uppsvingår för industriinvesteringarnas del nu komma att brytas. Som framgår av tabell 3 planeras nämligen för 1963 en väsentlig reduktion av ny- och reinvesteringarna. För byggnader och anläggningar anger sålunda enkäten en minskning med 13 procent och för maskiner och apparater en minskning på ca 20 procent.

Erfarenhetsmässigt har man kunnat konstatera att industrins investeringsplaner för det framförliggande året vid tidpunkten för höstenkäten ännu inte är fullständigt utformade och att denna därför ej kan ge något fullständigt mått på den investeringsefterfrågan som faktiskt kan antas komma till stånd. I tabell 3 kommer dessa ofullständigheter — ej sällan dock även i kombination med andra faktorer — till uttryck i en betydande diskrepans mellan planerad ökning enligt de förutvarande oktoberenkäterna och planerad ökning enligt marsenkäterna. Graden av ofullständighet i investeringsplanerna kan dock naturligt nog antas växla för olika perioder och mellan olika investeringsobjekt och skilda industrigrenar. Med hänsyn till att planeringsperioden är längre för byggnadsinvesteringar än för maskininvesteringar är det sålunda ej överraskande att plansiffrorna för det förstnämnda slaget av investeringar i allmänhet justeras upp mindre från oktober till mars än vad som gäller för de sistnämnda. Vissa skäl talar också för att plansiffror avgivna i oktober under ett år med hög ekonomisk aktivitet och gynnsamma framtidsförväntningar bör vara relativt sett mer fullständiga än sådana plansiffror som anges i ett läge präglad av konjunkturdämpning eller av ovissa framtidsutsikter. I det sistnämnda läget har företagen nämligen ej behov av att forcera planeringen för att gardera sig mot olägliga leveransförseningar. Som framgår av tabellen kännetecknades 1959 — det år som inledde konjunkturuppsvinget — av en osedvanligt kraftig uppjustering av investeringsplanerna från oktober till mars, medan t. ex. högkonjunkturåren 1960 och 1961 uppvisade en betydligt mindre diskrepans mellan oktoberplaner och marsplaner. År 1962 slutligen uppvisar exempel på att marsplanerna beträffande byggnaderna blivit överträffade — något som dock torde stå i samband med de sedermera vidtagna ekonomiskpolitiska åtgärderna.

De ovannämnda tendenserna återkommer — fast med något olika intensitet — även då man studerar enkätmaterialiet uppdelat på några olika industrisektorer. För ett antal år fram till och med 1960 kännetecknas sålunda de i oktober föregående år uppgivna byggnadsplanerna inom såväl verkstadsindustrin som inom skogsindustrierna av en jämfört med senare år

påfallande ofullständighet. Beträffande maskinanskaffningen synes verkstadsindustrins investeringsplaner i oktober i allmänhet ha varit relativt sett mera fixerade än inom konsumtionsvarubranscherna och övriggruppen.¹ Samma gäller för skogsindustrierna ehuru endast under de senaste åren då maskininköpen varit starkt stigande.

Planerna för 1963 uppvisar en osedvanligt stor snedhet med avseende på fördelningen mellan olika industrisektorer. För byggnader och anläggningar planeras betydligt ökade investeringar inom konsumtionsvarubranscherna och inom gruvindustrin. Verkstadsindustrin, skogsindustrin samt den kemiska industrin svarar för nedgångstalen. På maskinsidan är den planerade nedgången inom massa- och pappersindustrin än mer dominerande: av en minskning på för industrin totalt 497 miljoner kronor faller enligt enkäten inte mindre än 415 miljoner kronor på massa- och pappersindustrin. Minskningen för skogsindustrierna uppgår sålunda till inte mindre än 47 procent.

Den korrektion av de olika delsektorernas plansiffror som vidtagits med stöd av tidigare erfarenheter har beträffande byggnadsinvesteringarna inneburit att man för verkstadsindustrin synes kunna räkna med en minskning av storleksordningen 10 procent och för konsumtionsindustrin med en ökning av liknande omfattning. För övriggruppen kan ökningen antas komma att stanna vid 5 procent, medan inom skogsindustrin en nedgång av samma omfattning som enligt enkäten kan förmodas komma att inträffa. För industrin totalt innebär prognosen en minskning av byggnadsinvesteringarna med ca 10 procent från 1962 till 1963. På maskinsidan synes det rimligast att räkna med en minskning av investeringarna inom verkstadsindustrin av omkring 5 procent och en ökning inom konsumtionsbranscherna och övriggruppen av liknande storleksordning. För skogsindustrin synes man böra räkna med en väsentlig nedgång — ej osannolikt över 40 procent — vilket dock är något mindre än vad enkäten anger. För industrin totalt skulle minskningen av maskininvesteringarna i prognosen antagas komma att uppgå till drygt 15 procent.² Med de metoder som tillämpats och vilka ovan i korthet redovisats bör till det angivna förändringstalet läggas den dock ej preciserbara effekten av de sedan enkättilfället erhållna möjligheterna att utnyttja investeringsfonder för maskinanskaffning.

Övriga enskilda investeringar

Inom *handel* har under en följd av år byggnadsinvesteringarna expanderat kraftigt såväl när det gäller fristående lokaler som butikslokaler i bostadshus. Enligt kalkyler som baserats på statistik över påbörjade och pågående byggen kan en betydande ökning av investeringar i fristående handelslokaler emotses även under 1963. Under förutsättning av att igångsättningen ej nämnvärt avviker från vad som gällde 1962 samt med antagande av att även investeringarna i butikslokaler kommer att öka till följd av det

¹ Bestående av gruvor, jord- och stenindustri samt kemisk-teknisk industri.

² Denna och övriga procentangivelser i ovanstående stycke avser väntade förändringar av ny- och reinvesteringar (*exklusive* underhåll).

ökade bostadsbyggandet, kan investeringsökningen från 1962 till 1963 beräknas komma att uppgå till 17 procent.

Investeringarna i *handelsflottan* kan uppvisa betydande variationer från år till år till följd av tillfälliga fluktuationer i fartygsleveranserna från svenska redare eller från utlandet. Under 1962 skedde sålunda en ökning med nästan 30 procent. Även under 1963 kan en ökning emotses främst beträffande fartygsleveranserna från utlandet. Ökningen kan antas uppgå till ca 10 procent.

Minskade byggnadsinvesteringar kan väntas både inom den *enskilda kraftindustrin och inom enskild samfärdsel*. Även maskininvesteringarna inom kraftindustrin beräknas minska. Anskaffning och underhåll av *motorfordon* har antagits komma att öka i normal omfattning. Beträffande *byggnadsindustrins* investeringar i kranar och övrig utrustning saknas statistiskt underlag även i beräkningarna ex post, varför ett schablonmässigt framskrivningsförfarande innebärande några procents årlig ökning måst tillgripas. Det är möjligt att den betydande expansionen inom byggnadssektorn under 1962 och 1963 gör ett sådant förfarande ännu mer osäkert än vanligt.

Staten

De *statliga affärsverken* beräknas totalt sett ha minskat sina investeringar något från 1961 till 1962. Nedgången hänförs till statens järnvägar och vattenfallsverket medan en ökning skett för televerkets del.

Investeringarna inom dessa affärsverk regleras i huvudsak genom budgetårsvis fastställda medelsförbrukningsramar, även om vissa investeringsanslag dock förts utanför dessa ramar. För nästkommande budgetår föreslås ungefär samma belopp som under nuvarande budgetår. Medelsramarna är angivna i nominella belopp, vilket innebär att en prisstegring på — som det antagits — ett par procent medför en motsvarande reduktion av investeringsvolymen. Beträffande utvecklingen för de olika verken synes man ha att räkna med en fortsatt nedgång för statens järnvägar och vattenfallsverket samt en fortsatt ökning för televerket. De statliga *väginvesteringarna* beräknas mellan 1961 och 1962 ha ökat med endast någon procent, men för 1963 emotses en betydande uppgång bl.a. till följd av ökande beredskapsarbeten och underhållskostnader. *Försvarets investeringar* beräknas ha ökat mellan 1961 och 1962 beträffande såväl byggnader och anläggningar som beträffande materielanskaffningen och även för 1963 kan en ökning förutses (tabell 5). En betydande expansion synes ha ägt rum mellan 1961 och 1962 även för den statliga husbyggnadsverksamheten avseende såväl *undervisning* som *sjukvård* och *förvaltning*. I prognosen har för 1963 räknats med en fortsatt betydande utbyggnad bl. a. inom undervisningsväsendet. Inom statliga *industriaktiebolag* har en investeringsexpansion både för byggnader och för maskiner noterats under en följd av år. Även under fjolåret skedde en kraftig ökning till stor del sammanhängande med betydande maskinleveranser till statens skogsindustrier, medan för 1963 väntas en investeringsminskning inom statsägda industriföretag.

Tabell VIII: 4. Kommunernas samt de kommunala bolagens och stiftelsernas investeringsplaner för 1963

Miljoner kronor.

	Beräknade utgifter 1962	Planerade utgifter 1963
Nybyggnader		
Hyresfastigheter m. m.	1 078	1 276
Skolor och kyrkor	556	739
Hälsa- och sjukvård	260	354
Sociala ändamål	60	114
Gator, vägar och planteringar	375	485
Vatten, avlopp och vattenverk	523	611
Industriella verk	221	243
Spårvägar och busslinjer	65	85
Hamnar, kanaler och slussar	73	65
Brandväsen och civilförsvaret	24	15
Förvaltning och övriga ändamål	151	220
Summa nybyggnader	3 386	4 207
därav: nybyggnad exkl. hyresfastigheter m. m.	2 308	2 931
Övriga nyinvesteringar	312	350
Byggnadsunderhåll	601	650
Övriga underhållsutgifter	188	197
Summa bruttoinvesteringar	4 487	5 404

Anm. Som källa har använts statistiska centralbyråns kommunenkät. De siffror över kommunala investeringar för 1962 som redovisas i tabell 5 överensstämmer ej med ovanstående, emedan kommunenkätens siffror vid beräkningarna till tabell 5 justerats för att jämförbarhet med tidigare år skulle erhållas.

Kommunerna

Kommunerna har under senare år varit inställda på en betydande investeringsexpansion såväl på bostadsområdet som inom undervisning, sjukvård, förvaltning m. m. För 1962 planerades sålunda inom primärkommuner och landsting en ökning av byggnadsinvesteringarna (utom bostäder) med över 20 procent och för 1963 planeras en ännu kraftigare ökning uppgående till inte mindre än 25 procent (se tabell 4). En fördelaktig inkomstutveckling för kommunerna 1962 medförde i förening med de inträdda lättnaderna på kreditmarknaden gynnsamma betingelser för finansieringen av en betydande utgiftsexpansion. Att denna på investeringssidan likväl blev lägre än vad som enligt kommunernas plansiffror syntes sannolikt och endast kom att uppgå till ca 8 procent skulle i så fall antas sammanhänga med att reala betingelser ej förelegat i den utsträckning man räknat med vid planeringen.

Även för 1963 förutses en gynnsam inkomstutveckling för kommunerna. Dessa synes i själva verket ha möjlighet att helt genomföra sina utgiftsplaner utan att öka sin upplåning, varför finansieringssvårigheter ej torde vara att befara. Det synes rimligt att anta att kommunernas planer — reducerade med hänsyn till en sannolik prisstegring på ett par procent — som vanligt endast innebär en förhållandevis obetydlig överskattning av den kommande investeringsefterfrågan. Svårigheter på realsidan förutsätts sålunda ej som under 1962 framtvinga någon ytterligare nedskärning.

Tabell VIII: 5. Prognos för bruttoinvesteringarnas utveckling från 1962 till 1963
Miljoner kronor i 1962 års priser.

	1962			Förändring 1962—1963		
	Byggnader o. anläggningar	Övrigt	Summa	Byggnader o. anläggningar	Övrigt	Summa
Bostäder	5 343	—	5 343	+ 410	—	+ 410
Jordbruk, skogsbruk och fiske	605	728	1 333	—	—	—
Egentlig industri	1 957	4 308	6 265	— 135	— 380	— 515
Kraft-, gas- och belysningsverk	876	362	1 238	— 60	— 60	— 120
Handel m. m. (endast byggnader)	927	—	927	+ 160	—	+ 160
Samfärdsel	1 022	3 287	4 309	+ 25	+ 140	+ 165
Enskild: motorfordon	—	1 798	1 798	—	+ 100	+ 100
handelsflottan	—	658	658	—	+ 65	+ 65
övrigt	39	126	165	— 10	— 15	— 25
Statlig	818	605	1 423	+ 25	— 10	+ 15
Kommunal	165	100	265	+ 10	—	+ 10
Förvaltnings- och sociala ändamål	857	279	1 136	+ 170	+ 35	+ 205
Sjuk- och hälsovård, sociala ändamål ..	493	146	639	+ 100	+ 20	+ 120
Förvaltning och diverse ändamål	364	133	497	+ 70	+ 15	+ 95
Skolor och kyrkor	859	147	1 006	+ 170	+ 20	+ 190
Väg- och gatuarbeten m. m.	2 086	91	2 177	+ 330	—	+ 330
Militära investeringar	269	1 765	2 034	+ 25	+ 150	+ 175
Summa	14 801	10 967	25 768	+ 1 095	— 95	+ 1 000
därav: enskilda	7 743	7 447	15 190	+ 240	— 190	+ 50
statliga	2 810	2 969	5 779	+ 290	+ 75	+ 365
kommunala	4 248	551	4 799	+ 565	+ 20	+ 585

Även de kommunala aktiebolagen och stiftelserna, vilkas investeringar domineras av bostadsbyggande, räknar med en kraftig investeringsexpansion under 1963. Uppgifterna kan dock på basis av tidigare erfarenheter antas vara behäftade med betydande osäkerhetsmarginaler. I prognosen har det därför antagits att kommunernas andel av det totala bostadsbyggandet för 1963 ej kommer att avvika från den förhållandevis fixa relation som gällt under senare år. Med stöd av ovanstående har för den kommunala sektorn investeringsökningen för 1963 antagits på byggnadssidan komma att uppgå till 13 procent och för maskiner och apparater till 4 procent (tabell 5).

För investeringarna totalt innebär prognosen en ökning på 1 000 miljoner kronor eller 4 procent. För byggnader och anläggningar uppgår ökningen till 1 095 miljoner kronor, dvs. 7 1/2 procent. Investeringarna i maskiner och apparater beräknas däremot minska med någon procent.

I syfte att ytterligare belysa utvecklingen inom investeringsverksamheten har beräkningarna och prognoserna även utförts på basis av tillgänglig kvartals- eller halvårsstatistik. Detta har varit möjligt för ca 80 procent av de investeringar som ingår i årsberäkningarna. I många fall är emellertid — inte minst på grund av bristande erfarenhet när det gäller tolkningen av korttidsdata — beräkningarna och prognoserna över korttidsutvecklingen förhållandevis mer osäkra än när det gäller helårsdata.

Enligt korttidsstatistiken över byggnadsinvesteringarna, vilken täcker ca

Tabell VIII: 6. Nedlagda byggnadskostnader för den reglerade sektorn (exkl. bostäder och kraftverk)
Miljoner kronor i 1961 års priser.

	Industri		Samfärdse ¹		Handel	
	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 1	Alt. 2
1961 1:a halvåret	490		105		260	
2:a halvåret	475		100		295	
Summa	965		205		555	
1962 1:a halvåret	465	465	110	110	310	310
2:a halvåret	520	505	130	125	340	335
Summa	985	970	240	235	650	645
1963 1:a halvåret	525	520	145	140	380	370
2:a halvåret	510	505	145	145	400	405
Summa	1 035	1 025	290	285	780	775

¹ Exkl. statliga arbeten.

90 procent av beräkningarna, kännetecknades slutet av 1961 och början av 1962 av en viss avmattning främst inom bostadssektorn och inom industrin. Säsongrensat sett skedde under 1962 en ökning från första halvåret till andra på mellan 7 och 8 procent. Att ökningen kunnat bli så kraftig förklaras till en del därav att vårhalvåret 1962 kännetecknades av en viss undersysselsättning inom byggnadsindustrin i förening med mindre lägliga klimatförhållanden.

För 1963 kan man ur korttidsberäkningarna utläsa att den kraftiga ökning som erhållits i ovan redovisade årssiffror utslutande kan väntas falla på första halvåret. Ökningen i förhållande till andra halvåret 1962 synes nämligen uppgå till nästan 5 procent. Andra halvåret 1963 planeras byggnadsinvesteringarna vara nästan 4 procent större än under hösthalvåret i fjol, vilket i sin tur skulle innebära en nedgång i förhållande till vårhalvåret med någon procent. Bakom denna utveckling ligger antagandet att sysselsättningsarbeten bedrivs i samma omfattning som under hösten 1962 samt att bostadsbyggandet sker enligt det nu gällande programmet. Som förutsättning gäller vidare att priserna endast kommer att öka med några procent. Slutligen ingår även som förutsättning att förlängning ej skett respektive kommer att ske av byggnadstiderna under senhösten 1962 och under vårhalvåret 1963. Om motsatsen visar sig bli fallet — vilket vore ett uttryck för att reallt utrymme ej förelegat i tillräcklig omfattning för ett tillgodo-seende av den kraftiga efterfrågeexpansionen under vårhalvåret — kommer relationerna mellan de olika halvåren att förändras måhända ej obetydligt genom att investeringarna framflyttas till andra halvåret. Om emellertid expansionen under första halvåret kan genomdrivas utan men, skulle ett visst utrymme kunna föreligga för ytterligare byggnadsarbeten under hösthalvåret.

Det torde kunna förutsättas att ett dylikt utrymme också kommer att utnyttjas genom igångsättning av bostadsbyggen eller andra byggnadsarbe-

Förvaltning		Skolor		Vägar		Övrigt		Summa	
Alt. 1	Alt. 2	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 1	Alt. 2
150		240		335		60		1 640	
160		260		315		65		1 670	
310		500		650		125		3 310	
180	180	295	295	335	335	80	80	1 775	1 775
180	175	350	335	335	325	85	85	1 940	1 885
360	355	645	630	670	660	165	165	3 715	3 660
180	175	360	365	330	315	80	80	2 000	1 965
175	175	365	360	325	315	65	70	1 985	1 975
355	350	725	725	655	630	145	150	3 985	3 940

Alt. 1: Oförändrade byggnadstider. Alt. 2: Förlängda byggnadstider fr.o.m. andra halvåret 1962.

ten under offentlig påverkan i sådan utsträckning att sysselsättningen på byggnadsområdet blir åtminstone lika stor under andra halvåret 1963 som under det första. En förutsättning härför torde vara att byggnadsvolymen totalt sett tillåts öka med ett par procent mellan dessa halvår. Jämfört med föregående kalkyler skulle detta för hela 1963 innebära en ytterligare ökning av byggnads- och anläggningsverksamheten med någon procent.

Problematiken kring byggnadstidernas eventuella förlängning och återverkan härav på den prognosticerade byggnadsvolymen 1963 belyses ytterligare i följande räkneexempel.

2. Räkneexempel för tillståndsberoende byggnadsverksamhet¹ (exkl. bostäder och kraftverk)

De i tabell 6 redovisade kalkylerna har grundats på den faktiska igångsättningen till och med oktober 1962 men bygger därutöver på en prognos över igångsättningen under resten av året samt ett antagande om igångsättningen under 1963. Prognosen över påbörjandet under november—december 1962 baseras främst på de bedömningar som länsarbetsnämnderna gjorde i september i år; då det gäller industribyggnader bygger den dock på informationer som erhållits i samband med beviljandet av medel ur investeringsfonderna. För 1963 har antagits en igångsättning av samma omfattning som under 1962, dock med en något utjämnad kvartalsfördelning.

Kalkylerna bygger på schematiskt beräknade genomsnittliga byggnadstider på grundval av informationer från byggnadsinventeringarna. Den senaste beräkningen avser byggen som avslutats i augusti 1962. I föreliggande räkneexempel har införts två olika alternativ med avseende på de framtida byggnadstiderna, dels ett där man räknar med oförändrade byggnadstider, dels ett annat där man räknar med en successiv förlängning av byggnadstiden med en månad från och med andra halvåret 1962. Det bör i detta sammanhang påpekas att kalkylerna är mycket känsliga för variationer i byggnadstiderna; till följd av brist på uppgifter rörande spridning och säsongva-

¹ Beteckningen tillståndsberoende verksamhet är något oegentlig; kalkylerna avser nämligen den del av byggnads- och anläggningsverksamheten som var tillståndsberoende före den 1 april 1959. (En utförligare förklaring finns i »Reviderad nationalbudget för år 1962».)

riationer i byggnadstiderna är de också starkt schablonmässiga på denna punkt.

Den fördelning av byggnadsverksamheten på halvår som här presenteras måste antas vara behäftad med stora felmarginaler — framför allt på grund av vad som ovan anförts om byggnadstiderna men också på grund av de grova förenklingar som den använda metoden innebär. Metoden är egentligen inte lämpad för korttidsberäkningar utan är avsedd för och upplagd med tanke på årsberäkningar. Man löper nämligen stora risker att erhålla felaktiga periodiseringar, vilka man kan räkna med utjämnas då kalkylerna sträcker sig över hela år. På grund av säsongvariationerna uppstår dessutom speciella problem vid tolkningen av den här presenterade halvårsfördelningen. Vid kalkylerna tar man, som ovan nämnts, inte hänsyn till säsongvariationer i byggnadstiderna; däremot är kalkylerna beroende av de säsongmässiga förändringarna i mängden av pågående byggen. Detta medför att man får en halvårsfördelning som varken speglar den faktiska säsongrörelsen eller är helt säsongrenad. Halvårsfördelningen får därför betraktas som mycket ungefärlig. Trots beräkningarnas osäkerhet redovisas dock halvårsfördelningarna i syfte att bättre kunna belysa effekterna av de olika antagandena om de framtida byggnadstiderna.

Under ovannämnda antagande om igångsättningen under 1963 skulle byggnads- och anläggningsverksamheten inom ifrågavarande delar enligt alternativet med oförändrade byggnadstider öka med 12 procent 1961—1962 och med 7 procent 1962—1963. Enligt alternativet med något förlängda byggnadstider skulle motsvarande ökningstal bli 11 respektive 8 procent. De största procentuella ökningarna 1962—1963 faller på grupperna samfärd-sel, handel samt skolor. Vid en summering av de grupper i tabellen som till största delen innehåller kommunal byggnads- och anläggningsverksamhet, nämligen samfärd-sel, förvaltning, skolor samt vägar, erhåller man för dessa tillsammans en ökning av byggnadsvolymen 1962—1963 med ca 6 procent såväl enligt alternativet med oförändrade byggnadstider som enligt alternativet med något förlängda byggnadstider.

Ser man på halvårsfördelningen, finner man den största skillnaden mellan de båda alternativen under andra halvåret 1962. Detta hänger samman med att man där endast får de minskade effekterna av de förlängda byggnadstiderna under detta halvår genom förskjutningar i de nedlagda kostnaderna framåt i tiden, medan man för första och andra halvåret 1963 förutom sådana minskande effekter även får successivt ökande effekter genom ovannämnda förskjutningar från de närmast föregående perioderna. De nedlagda kostnaderna skulle således under här givna förutsättningar bli ca 3 procent lägre i alternativ 2 än i alternativ 1 under andra halvåret 1962, men endast ca 2 procent lägre under första halvåret 1963 och ca 1/2 procent lägre under andra halvåret 1963. En jämförelse halvårsvis 1962—1963 ger för första halvåren enligt alternativ 1 en ökning på ca 13 procent mot 11 procent enligt alternativ 2, medan man för andra halvåren skulle få en ökning på ca 2 procent enligt alternativ 1 och ca 5 procent enligt alternativ 2. Även om man räknar med en viss förlängning av byggnadstiderna under andra halvåret 1962 och första halvåret 1963 skulle man således få en ökning av byggnadsverksamheten inom här berörda område med 11 procent mellan första halvåren 1962 och 1963. Om bygghänsynen kan växa så att man får en sådan ökning, är det emellertid rimligt att räkna med att denna kapacitet skulle komma att utnyttjas så att man finge en återgång till kortare byggnadstider under andra halvåret 1963, vilket således skulle betyda en ökning utöver ovannämnda 5 procent mellan andra halvåren 1962 och 1963 — allt under tidigare nämnda förutsättning av oförändrad igångsättning.

IX. Den offentliga verksamheten

1. Allmänt

Bland de komponenter som bruttonationalprodukten är uppbyggd av ingår den offentliga sektorns — dvs. statens och kommunernas — ianspråktagande av resurser för investerings- och konsumtionsändamål. Huvudsyftet med detta kapitel av nationalbudgeten är att beräkna 1963 års planerade efterfrågan av konsumtionsvaror och -tjänster från statens och kommunernas sida. Som offentlig konsumtion räknas utgifter för löner (inkl. pensioner) samt för inköp av varor och tjänster från andra sektorer vilka ej ingår bland det offentligas investeringsutgifter och ej heller utgör mellanled i framställning av varor och tjänster som av det offentliga försäljs på marknaden (ex.: industriell verksamhet, transporttjänster).

I detta kapitel ges emellertid också en bild av statens och kommunernas totala finanser. För statens del presenteras således en realekonomisk gruppering av de inkomst- och utgiftsposter som ingår i den egentliga *statsbudgeten*, medan för kommunernas del motsvarande görs för de kommunala *mynigheterna*. Härav följer att de investeringssiffror som nedan ges ej representerar hela den offentliga sektorns aktiviteter på investeringssidan. En stor del av de statliga investeringarna förekommer ju ej som budgetposter, och av de kommunala investeringarna faller en avsevärd del på den affärsdrivande verksamheten, bostadsbyggande m. m. som alltså ej ingår i den föreliggande redovisningen. För en fullständig bild av den offentliga investeringsverksamheten hänvisas till kapitel VIII.

En mycket stor del av den offentliga sektorns utgifter utgörs av transfereringar (inkomstöverföringar) till bl. a. hushåll och företag. Dessa utgifter representerar ej något ianspråktagande av reala resurser för den offentliga sektorns egen räkning. Däremot ingår de i de mottagande ekonomiska subjektens inkomster och påverkar dessas utgifter för konsumtions- och investeringsändamål: för hushållens inkomster och därmed för deras konsumtion spelar således inkomstöverföringar från stat och kommun (folkpensioner, barnbidrag m. m.) en avsevärd roll. (Se kapitel VII.)

Den offentliga sektorn bedriver viss utlåningsverksamhet. Denna domineeras av statens utlåning till bostadsbyggandet. Dennas realekonomiska innebörd ligger närmast i låneramarnas inverkan på igångsättningen av bostadsbyggnadsprojekt; en problematik som behandlas i investeringskapitlet.

I den mån kommunernas och statens inkomster och utgifter ej går jämnt ut uppstår ett upplåningsbehov respektive sker en skuldåterbetalning. I detta kapitel framräknas dessa storheter, vilka sätts in i sitt sammanhang i kreditmarknadskapitlet.

Tabell IX: 1. Kommunernas utgifter och inkomster 1962—1963

(Exkl. affärsverk, bolag och stiftelser m. m.)

	Miljoner kronor		Förändring 1962—1963	
	1962	1963	milj. kr.	procent
<i>I konstant (1962 års) penningvärde:</i>				
1. Bruttoinvesteringar (inkl. fastighetsköp)	2 166	2 468	+ 302	+ 15
2. Konsumtion.....	6 273	6 649	+ 376	+ 6
3. Summa investeringar och konsumtion..	8 439	9 117	+ 678	+ 8
<i>I löpande priser:!</i>				
4. Bruttoinvesteringar (inkl. fastighetsköp)	2 166	2 555	+ 389	+ 18
5. Konsumtion ¹	6 273	6 847	+ 574	+ 9
6. Transfereringar och övriga utgifter....	1 699	1 853	+ 154	+ 9
7. Summa utgifter.....	10 138	11 255	+ 1 117	+ 11
8. Inkomster.....	9 833	11 136	+ 1 303	+ 13
varav: skatter.....	5 943	6 642	+ 699	+ 12
statsbidrag.....	2 309	2 779	+ 470	+ 20
övriga inkomster.....	1 581	1 715	+ 134	+ 8
9. Totalbudgetens saldo (8 minus 7).....	— 305	— 119	+ 186	.

¹ De absoluta talen för den kommunala konsumtionen avviker något från vad konjunkturinstitutet redovisar i nationalbokföringen. Orsaken härtil är vissa mindre skiljaktigheter i principerna för klassificering av några poster. Detta påverkar dock ej de *ändringstal* mellan 1962 och 1963 som ovan framräknats.

Anm. Tabellen avser de borgerliga primärkommunerna och landstingen.

Källa: Statistiska centralbyråns prognosstatistik samt finansdepartementet.

2. Kommunerna

Kommunernas utgiftsplaner för 1963 är synnerligen expansiva. Främst gäller detta på investeringssidan, där den volymmässiga ökningen uppskattas till 15 procent. (De ursprungliga statsiffrorna enligt Statistiska centralbyråns prognosstatistik har justerats för den överskattning som planerna erfarenhetsmässigt innebär. Denna justering har dock för 1963 antagits vara mindre än vanligt beroende på att de kraftigt ökande inkomsterna samt det lätta kreditmarknadsläget bedömts medföra att finansieringen i högre utsträckning än vanligt är säkerställd. En viss korrektion för väntad prisstegring har även gjorts.) Det är främst investeringar för undervisningsändamål samt följdinvesteringar till det ökande bostadsbyggandet i form av gator och vägar samt vatten- och avloppsanläggningar som står för uppgången. Även investeringarna inom sjuk- och hälsovården avses att utökas betydligt.

Den planerade kommunala konsumtionsefterfrågan 1963 överstiger den realiserade kommunala konsumtionen 1962 med ca 9 procent i löpande priser, motsvarande en volymmässig stegring med nära 6 procent. Det är främst på personalsidan som ökningen ligger. Den reala ökningen uppskattas här till ca 7 procent mot 4 å 5 procent för varor och tjänster köpta utifrån. Dessa reala ökningstal har framkommit efter korrigerings av plansiffrorna, vilka antagits givna i löpande priser, med en beräknad lönestegring på drygt

4 procent och en prisökning på varor med 2 à 3 procent. Orsaken till att plansiffrorna i år antagits vara uttryckta i löpande priser är dels att löneökningarna till följd av tvåårsavtalet är kända och alltså kan antas vara inkluderade i de givna statsiffrorna, dels att prisstegringen på varor i år bedöms bli relativt måttlig och alltså ej skulle komma att bjuda på några överraskningar i form av att utgiftsstaterna fylls fortare än beräknat och att extra anslag finge tillgripas. Härför talar också det förhållandet att anslagen för täckande av oförutsedda utgifter är betydligt lägre för 1963 än vad de var för 1962 — när utgiftsstaterna för 1962 uppgjordes hösten 1961 var löneökningarna ännu ej kända.

De totala kommunala inkomsterna beräknas 1963 komma att öka ännu mer än utgifterna, vilket innebär att kommunernas totala lånebehov minskar jämfört med 1962. Kommunerna har i sin utgiftsplanering i själva verket ett gott stöd i den säkerhet varmed utvecklingen under det kommande året av de stora inkomstposterna skatter och statsbidrag kan bedömas. Skatteinkomsterna ökar bl. a. på grund av att de förskott som staten utbetalar till kommunerna går upp 1963 till följd av såväl skatteunderlagets stegring som höjningen av utdebiteringarna. Dessa höjs genomsnittligt med 23 öre till 15,47 kronor. Även slutavräkningsmedlen utvisar en avsevärd stegring. Statsbidragens kraftiga uppgång beror bl. a. på de ökade utbetalningar som föranleds av den senaste ortsavdragsreformen.

I den mån kommunerna skulle vilja öka sina utgifter utöver vad de hittills planerat, torde det lätta kreditmarknadsläget innebära att svårigheterna i så fall ej skulle ligga på finansieringssidan. Detta gäller dock givetvis endast i den mån kreditpolitikens nuvarande inriktning behålls oförändrad under året.

3. Staten

En avsevärd omsvängning av budgetutvecklingen väntas äga rum under 1963. Sålunda beräknas totalbudgetsaldot som 1962 var positivt med ca 600 miljoner komma att vändas i ett underskott på ca 400 miljoner kronor. Att döma av månadsvisa uppgifter över statsskuldens förändring under löpande tolv månadersperioder har under 1962 ingen tendens till sådan omsvängning skett, utan denna skulle i sin helhet komma att äga rum under 1963. Orsakerna är att finna i dels en relativt måttlig inkomstökning, dels en ganska kraftig utgiftsökning. Den förhållandevis låga inkomststegringen har sin bakgrund bl. a. i en långsammare stegring av skatteunderlaget, ökade utbetalningar av överskjutande skatt hösten 1963 samt ökade utbetalningar till kommunerna över inkomstskatttiteln.

På utgiftssidan är det framför allt transfereringsutgifterna som uppvisar stora ökning (tabell 2). Orsaken är bl. a. att höjningen av folkpensionerna, som trädde i kraft vid halvårsskiftet 1962, nu slår igenom för hela 1963. Därtill medför sjukförsäkringsreformens ikraftträdande ökade överföringar till sjukvårdskassorna. Statens ökade utbetalningar till kommunerna som kompensera

Tabell IX: 2. Statens inkomster och utgifter 1961—1963

Kassamässiga utgifter

Miljoner kronor i löpande priser

	Kalenderår			Budgetår		
	1961 utfall	1962 prel. utfall	1963 prognos	1961/62 utfall	1962/63 prel. beräk.	1963/64 enl. riks- stats- förslag
1. Inkomster	17 440	18 700	19 625	18 007	19 774	19 823
därav: direkta skatter	8 553	8 510	8 610	8 620	8 973	8 554
indirekta skatter	7 634	8 810	9 670	8 046	9 375	9 772
2. Bruttoinvesteringar	3 306	3 570	3 900	3 369	3 800	4 200
3. Konsumtion	3 937	4 450	4 850	4 251	4 800	5 150
4. Transfereringar	8 481	8 780	10 075	8 692	10 360	10 591
5. Summa 2 till 4	15 724	16 800	18 825	16 312	18 960	19 941
6. Finansiellt sparande (1—5) ..	+ 1 716	+ 1 900	+ 800	+ 1 695	+ 814	— 118
7. Utlåning	1 220	1 300	1 200	1 168	1 200	900
8. Totala utgifter (5 + 7)	16 944	18 100	20 025	17 480	20 160	20 841
9. Totalsaldo (1—8)	+ 496	+ 600	— 400	+ 527	— 386	— 1 018

Anm. Vid omvandlingen av de officiella budgetårssiffrorna i tabellens högra del till kalenderårssiffror för 1962 och 1963 har delvis tämligen approximativa metoder måst användas, varför graden av osäkerhet i skattningarna av de enskilda utgiftsposterna är relativt betydlig.

tion för den senaste ortsavdragsreformens effekter på dessas skatteunderlag inverkar också.

Den statliga konsumtionen, som till 3/4 består av utgifter för löner och pensioner, väntas 1963 komma att öka något kraftigare än 1962 eller med ca 6 procent i volym. Denna post tillhör de mer osäkra i nationalbudgeten, bl. a. beroende på det osäkerhetsmoment som omräkningen från budget- till kalenderår innebär.

De statliga investeringar som finansieras över budgeten väntas 1963 expandera snabbare än 1962 då den volymmässiga ökningen beräknas ha uppgått till ca 4 procent. För 1963 förutses en ökning med 6 procent. Det är främst undervisningsväsendet, sjukvården och försvaret som står för uppgången.

Den statliga utlåningen (inkl. övriga finansplaceringar), som ökade måttligt 1962, väntas nedgå något 1963. Det är bl. a. ökade amorteringar på tidigare lämnade lån som mer än uppväger en fortsatt ökning av kreditgivning- en till bostadsbyggandet vilken fortsätter att expandera till följd av de ökade bostadsinvesteringarna.

Staten, liksom övriga sektorer av ekonomin, påverkar och påverkas av det ekonomiska skeendet. För statens del registreras dessa processer i stor utsträckning i strömmen av inkomster och utgifter över budgeten. Det har sitt givna intresse att söka utröna vilken samlad ekonomisk effekt budgeten har haft respektive kan beräknas få under en kommande period. Man kan

särskilja två typer av effekter: dels en likviditetseffekt, som påverkar kreditinstitutens — speciellt bankernas — inlåning, likvida tillgångar och kreditgivningskapacitet, dels effekter på priser och kvantiteter av på olika marknader omsatta varor och tjänster. Likviditetsdata är lättåtkomliga; kassamässiga budgetutfallssiffror föreligger månadsvis med endast ett par dagars eftersläpning, och när det gäller framtidsbedömningen är problemet »endast» att bedöma totalbudgetutfallet korrekt. Att sedan ge likviditetsförändringar en realekonomisk innebörd är visserligen ett ganska betydligt problem vilket dock snarast är av kreditmarknadsteoretisk natur.

När det däremot gäller att få ett grepp om statsbudgetens effekter på utbuds- och efterfrågeförhållandena på marknaderna för varor och tjänster uppstår emellertid såväl statistiska som mer principiella problem. Det statistiska problemet sammanhänger främst med att primäruppgifter över statens realtransaktioner saknas — man får i stället använda justerade kassadata. På den mer principiella sidan ligger problemet i första hand i valet av jämförelsenorm. Vanligen använder man sig av föregående periods (års) budgetposter i kronor som jämförelse. Detta innebär exempelvis att en ökning i budgetfinansierade investeringar med ett visst antal miljoner kronor från ett år till ett annat sägs ha ökat investeringsvaruefterfrågan i motsvarande grad, och att en ökning i hushållens skatteinbetalningar med ett visst belopp medfört minskad konsumtion och minskat sparande med sammanlagt skatteinbetalningarnas ökning etc. Motsvarande resonemang kan i princip genomföras för samtliga budgetposter såväl för gången tid som för en framtida period. Denna typ av analys kan sedan förfinas genom att man räknar med inducerade effekter i senare led.

För en grov överslagsberäkning av statsbudgetens effekter på varumarknaderna kan det ge en viss ledning att betrakta förändringen i statens s. k. finansiella sparande, dvs. statsinkomster minus statsutgifter exklusive utlåning. (Orsaken till att man i detta sammanhang brukar utelämna utlåningsverksamheten är bl. a. att denna i varje fall på kort sikt har ett ganska lösligt samband med utvecklingen av de realinvesteringar den finansierar.) Denna metod innebär bl. a. att man ej särskiljer effekterna på marknaderna för investeringsvaror, konsumtionsvaror och arbetskraft, att man räknar de omedelbara effekterna av en transfererings- och skatteändring lika högt som en statlig konsumtions- eller investeringsändring (vilket torde innebära en överskattning av de förras effekter), samt att man ej gör någon uppföljning av de omedelbara effekternas inverkan på reaktionerna i följande led. Vad man med denna grova metod kan anse sig få är en uppfattning om *riktningen* av budgetpolitikens realekonomiska verkan. Enligt detta mycket ungefärliga mått skulle budgetpolitiken 1962 ha varit ungefär neutral (statens finansiella sparande kan beräknas bli i stort oförändrat mellan 1961 och 1962 — se tabell 2), medan den mellan 1962 och 1963 skulle bli expansiv (det finansiella sparandet nedgår med ungefär en miljard mellan dessa år).

X. Kreditmarknaden

1. Utvecklingen på kreditmarknaden 1962.

Allmänt

Omläggningen av kreditpolitikens inriktning våren 1962 omfattade bl. a. sänkning av diskontot i två omgångar, avskaffande av straffröntan på affärsbankernas upplåning i riksbanken, nedsättning av livförsäkringsbolagens placeringskvoter samt upphävande av placeringskvoterna för sparbankerna. Dessa åtgärder torde i och för sig ha ökat näringslivets vilja och möjligheter att öka sin upplåning. Kanske ändå viktigare var dock de åtgärder som vidtogs för att stimulera affärsbankernas utlåningsverksamhet. Banksektorn utgör ju — i varje fall på kort sikt — kreditväsendets potentiellt mest expansiva element. Bankerna ansåg sig i det nya läget kunna räkna med en politik från riksgäldskontorets och riksbankens sida som gav dem underlag för en kraftig kreditexpansion, och statsskuldpolitiken har också tillåtit en ökning av totala banklikviditeten och av bankutlåningen. Däremot har — i varje fall under senare delen av 1962 — bankerna hållits relativt korta på kassasidan i syfte att förebygga uppkomsten av en mer svårbemästrad överlikvid situation. Bankernas tidvis omfattande upplåning i riksbanken belyser detta senare förhållande. — Riksgäldskontorets relativt återhållsamma statsskuldpolitik bestod i att under 1962 låta en betydande andel av statsskuldåterbetalningen falla på riksbankens innehav av fordringar på staten. (Observera dock den justering som i tabell 1 måste göras till följd av att jubileumsfondens 250 miljoner kronor ej längre redovisas hos riksbanken — se anmärkningen till tabellen.)

Det kan vara av visst intresse att nämna att medan omslaget i totala bankutlåningen kom i samband med diskontosänkningarna under våren 1962, så hade omsvängningen i bankernas utlåning till näringslivet utanför bostadssektorn inträtt redan under fjärde kvartalet 1961. Stora avlyft av bostadsbyggnadskreditiv ägde nämligen rum mot slutet av 1961, vilket möjliggjorde en viss expansion av utlåningen till näringslivet i övrigt inom ramen för en i stort oförändrad total utlåningsökning. För kreditväsendet som helhet tycks utlåningen till näringslivet ha tagit fart redan omkring mitten av 1961.

Bankerna förvärvade under loppet av 1962 en betydlig mängd obligationer, medan de under 1961 netto sålde för avsevärda belopp. Bankernas ändrade politik härvidlag utgjorde i själva verket en viktig orsak till omsvängningen i kapitalmarknadsläget mellan 1961 och 1962. Obligationsköpen 1962 omfattade i avsevärd utsträckning statsobligationer med relativt kort återstående löptid som bankerna delvis förvärvade genom bytesaffärer med kapi-

Tabell X: 1. Kreditmarknaden 1961 och 1962

Nettobelopp, miljoner kronor

Långivare	Låntagare				Summa
	Staten	Kommuner	Bostäder	Näringslivet	
1961					
Riksbanken	— 250	0	0	0	— 250
Affärsbanker	0	50	125	425	600
Övriga kreditinstitut	— 100	325	2 400	825	3 450
Allmänheten	0	0	100	500	600
Summa	— 350	375	2 625	1 750	4 400
1962 (delvis uppskattningar)					
Riksbanken	— 600	0	0	0	— 600
Affärsbanker	1 000	50	—150	1 700	2 600
Övriga kreditinstitut	— 700	500	2 900	1 000	3 700
Allmänheten	— 300	50	150	300	200
Summa	— 600	600	2 900	3 000	5 900

Anm. Med näringslivet avses praktiskt taget hela den del av samhällsekonomin som ligger utanför staten, kommunerna, bostadssektorn och kreditinstituten.

Affärsbankernas utlåning till respektive staten, kommunerna och bostäderna omfattar inköp av statspapper, reverslån till kommunerna och köp av kommunobligationer samt bostadsbyggnadskrediter och köp av hypoteksobligationer. Utlåningen till näringslivet är en restpost och avser alla andra lån och obligationsköp än de nyssnämnda.

»Övriga kreditinstitut» omfattar sparbankerna, postbanken, jordbrukskasseorganisationen, allmänna pensionsfonden, försäkringsbolag, riksförsäkringsverket och Sveriges Kommunalanställdas pensionskassa. Deras kreditgivning till staten, kommunerna, bostadssektorn och näringslivet innefattar såväl reverslån som köp av obligationer och andra värdepapper.

I uppgifterna för »allmänheten» ingår de obligationer, förlagsbevis, aktier och diverse statspapper, som försålts till andra köpare än de institutioner, som ingår i tabellens övriga långivarsektorer. Företagens, hushållens och diverse fonders och kassors värdepappersköp redovisas således i denna post. Riksbankens jubileumsfond (250 miljoner kronor) har även förts hit.

Tabellen innefattar endast uppgifter om kreditförmedling över den reguljära kreditmarknaden; kommersiella krediter eller andra finansiella transaktioner mellan och inom de reala sektorerna ingår således inte.

Uppgifterna för 1961 har avrundats till jämna 25-tal och uppgifterna för 1962, som delvis bygger på uppskattningar, till jämna 50-tal miljoner kronor.

talmarknadsinstitutet, som i utbyte erhöi bl. a. nyemitterade industri- och hypoteksobligationer. Bankernas portfölj av hypoteksobligationer synes emellertid också ha ökat. Genom bankernas obligationsköp kunde på direkta och indirekta vägar omfattande avlyft av bostadsbyggnadskreditiv och industri-lån säkras, vilket har medverkat till att upprätthålla utlåningsbenägenheten i bankväsendet. De omedelbara motiven bakom bankernas omfattande obligationsköp torde — förutom syftet att befordra avlyft — ha varit dels en önskan att erhålla en likviditetsreserv för de omedelbart framförliggande åren, dels förväntningar om kursvinster på kort sikt.

Utlånings- och placeringsverksamheten hos kreditinstituten utanför affärsbankssektorn styrs med andra kreditpolitiska medel än vad som gäller ban-

kerna. Dessa institutets förmåga till autonom utlåningsexpansion på kort sikt är nämligen betydligt mindre, varför kreditpolitiken här arbetat med instrument som primärt påverkat inriktningen — och alltså ej totalomfattningen — av placeringarna. Såsom inledningsvis nämndes lättades i våras dessa placeringsregler, vilket torde ha medverkat till ett ökat utbud av långt kapital för näringslivets del. Dessutom har under 1962 ett mer strukturellt inslag i den svenska kreditmarknadsbildningen, nämligen allmänna pensionsfondens framväxt, kommit att i ökad utsträckning bidra till en uppgång i mängden placeringssökande medel på den institutionella delen av kapitalmarknaden, en ökning som i stor utsträckning kommit bostadssektorn och näringslivet till del. Fondens nettoplaceringar var sålunda 1962 dubbelt så stora som 1961, och ca en tredjedel av ökningen är hänförlig till näringslivssektorn. »Allmänhetens» placeringar däremot bedöms ha nedgått betydligt 1962 och uppskattas, om man korrigerar för den formella transaktion som överflyttningen av riksbankens jubileumsfond från riksbanken till »allmänheten» innebär, ha varit negativa. Detta torde bero dels på effekter av pensionsreformen på vissa fonders placeringsbehov, dels på att företagssektorn sålt ut en relativt betydande del av sin obligationsportfölj.

Huruvida den lättare kreditpolitiken ännu hunnit få fullt genomslag på företagens upplånings- och investeringsvilja är osäkert. De erfarenheter man kan anse sig ha synes tala för att eftersläpningseffekterna är avsevärda; det kan kanske ta ett à ett och ett halvt år innan tillnärmelsevis hela effekten uppnåtts. Dessutom är man osäker om storleksordningen av effekterna av ränteförändringar och av förändringar i den kredit-»ransonering» som i högre eller lägre grad alltid förekommer på kreditmarknaden och som kreditpolitiken kan skärpa eller mildra.

Om man antar att den nämnda tidsfördröjningen är omkring ett år skulle alltså ännu en del effekter av penningpolitikens omläggning kunna tänkas kvarstå, något som konkret skulle kunna ta sig uttryck i tendenser till upprevidering av näringslivets investeringsplaner och fortsatt hög efterfrågan på krediter under större delen av vårhalvåret. Beträffande storleksordningen av denna effekt torde man med viss rätt anse sig kunna bedöma att den ej bör vara alldeles obetydlig: det förhållandet att investeringsfondfrisläppandet medför en viss ökning i självfinansieringsgraden och att den ökade tillgången på långa krediter säkrar en balanserad finansieringsstruktur inom företagssektorn borde medföra att den penningpolitiska lättnaden, marginellt sett, får en märkbar realekonomisk effekt. För detta talar även att politikomsvängningen ägde rum på ett tidigt stadium av konjunkturavmattningen innan företagen råkat i ett mer utsatt läge.

Finansieringsförhållandena inom realsektorerna

Statens finansieringsbehov blev 1962 negativt med ett ännu större belopp än 1961; statsskulden nedgick sålunda med ca 600 miljoner kronor mot 350 miljoner 1961. Statsskuldpolitiken inriktades som tidigare antytts på att återbetala statsskuld placerad i riksbanken. Affärsbankernas kraftigt ökade

innehav av statspapper och nedgången för »övriga kreditinstitut» och »allmänheten» beror mindre på statsskuldpolitikens utformning än på transaktioner på kreditmarknaden utanför riksbanken.

I den reviderade nationalbudgeten för 1962 förutsågs ett ökat upplåningsbehov för *kommunerna*. Dessas expansiva utgiftsplaner kunde under det gångna året också till stor del förverkligas bl. a. beroende på att kreditmarknadsläget medgav en ökad nettoupplåning.

Bostadsinvesteringarna ökade 1962 med ca en halv miljard i löpande priser och denna sektors nettoupplåningsökning beräknas till nära nog lika mycket. En avsevärd fondering av bostadssektorns skulder ägde rum, medan bostadsbyggnadskreditiven i affärsbankerna nedgick kraftigt. Inga onormala köer av låntagare som söker »lyfta av» sina korta krediter förelåg under större delen av året, liksom ej heller svårigheter att erhålla kreditiv för nya projekt.

Näringslivssektorns upplåning expanderade synnerligen kraftigt 1962 på såväl den korta som den långa delen av kreditmarknaden. Statistiska centralbyråns finansstatistiska uppgifter för industrin, vilka föreligger t. o. m. första halvåret 1962, tyder på att det lättare kreditmarknadsläget bl. a. tagit sig uttryck i en »sanering» av företagens tillgångs- och skuldsidor, såtillvida nämligen att sådana poster som förskott, kundfordringar och lån till företag och enskilda (och motsvarande på skuldsidan) minskat respektive ökat mindre än tidigare. (De transaktioner som ligger bakom dessa poster expanderade under den senaste kreditåtstramningsperioden; innebärande en ökad omloppshastighet hos betalningsmedlen och en i motsvarande mån minskad andel institutionellt förmedlade krediter för sektorn som helhet.) Detta tyder på att lånemedelstillströmningen 1962 ej endast använts till att finansiera realinvesteringar utan även kan ha medverkat till en förbättrad likviditetsställning. En grov kalkyl över finansieringsbehov (investeringar i fast realkapital och lager) och finansieringskällor (upplåning, internt bruttosparande) ger också en antydning att åtminstone ingen avsevärd dragning på banktillgodohavanden skulle ha ägt rum under året; detta i motsats till vad som hände 1960 och 1961, då företagens bankräkningar kraftigt nedgick. En beräkning av hur de inlåningsräkningar som företagen bedöms använda sig av utvecklats under 1962 ger en liknande bild.

2. Kreditmarknadsperspektiven för 1963

Efterfrågesidan

En omsvängning av statsbudgetläget beräknas komma att äga rum under loppet av 1963. Enligt kalkylerna i kapitel IX skulle således *staten* under innevarande år behöva låna nära en halv miljard kronor, netto.

För *kommunerna* är utvecklingen den motsatta: trots en synnerligen expansiv utgiftspolitik främst på investeringsområdet synes kommunernas upplåningsbehov, tack vare ännu kraftigare expanderande inkomster, snarast nedgå. Upplåningsbehovet uppskattas på basis av kalkylerna i kapitel IX till 250 miljoner kronor, vilket belopp införts i tabell 2.

Tabell X₂. Kreditmarknaden 1963

Nettobelopp, miljoner kronor

<i>Efterfrågan</i>		<i>Utbud</i>	
Staten	500	Riksbanken	250
Kommuner	250	Affärsbankerna (restpost)	2 000
Bostäder	3 500	Övriga kreditinstitut	4 500
Näringslivet	2 500	Allmänheten	0
	Summa 6 750		Summa 6 750

Bostadsinvesteringarna uppskattas komma att öka med omkring en halv miljard i löpande priser. I tabell 2 har ett med motsvarande summa ökat lånebehov utöver den realiserade upplåningen 1962 införts.

För *näringslivet* utanför bostadssektorn slutligen beräknas de fasta investeringarna i löpande priser komma att vara ungefär oförändrade från 1962. Emellertid bedöms lagerinvesteringarna 1963 jämfört med 1962 komma att nedgå med omkring en halv miljard. Upplåningen utomlands sådan den manifesteras i förskjutningspostens förändringar, kan tänkas nedgå något. Härutöver kan tänkas ett behov av kassaökning utöver vad investeringsfondutbetalningar kan ge. Om företagens bruttosparande antas bli ungefär oförändrat erhålls så ett upplåningsbehov som är ca en halv miljard lägre än den realiserade upplåningen 1962. Ett lånebehov på två och en halv miljard har införts i tabell 2.

Utbudssidan

Riksbankens köp av skattkamarväxlar och obligationer antas på basis av antaganden om oförändrad valutareserv, en normal ökning av sedelomloppet som antas motvägas av uttag på investeringsfondskonton samt ett finansiellt sparande hos riksbanken av normal omfattning, uppgå till ca en kvarts miljard. (Detta är en rent mekanisk kalkyl som bl. a. innebär att man helt bortser från hur statsskuldpolitik och likviditetspolitik kan komma att utformas under året.) »*Övriga kreditinstitut*» antas öka sitt placeringsbehov framför allt till följd av allmänna pensionsfondens fortsatta tillväxt. Ett till fyra och en halv miljard avrundat belopp har införts i tabell 2. »*Allmänhetens*» placeringar har schablonmässigt satts till noll. *Affärsbankerna* bidrar med det belopp som behövs för att utbuds- och efterfrågesidorna skall gå jämnt ihop.

Om den ekonomiska politikens allmänna inriktning antas oförändrad under hela året bör inga svårigheter uppstå att realisera den i tabellen skisserade utlåningsökningen. Några »utrymmesproblem» på kreditmarknaden skulle i denna bemärkelse således ej vara för handen.

XI. Sammanfattande översikt

I de föregående kapitlen har utvecklingstendenserna inom olika delar av den svenska ekonomin blivit belysta. Dessa tendenser redovisas siffermässigt i tabell 1: Preliminär försörjningsbalans för 1963. Av redogörelserna för siffrornas beräkning framgår att osäkerhetsgraden genomgående är betydande.

Den allmänna bild av det ekonomiska läget 1963 som kan avläsas i försörjningsbalansen innebär att en fortsatt hög aktivitet kommer att upprätthållas och att *produktionen* fortsätter att stiga i ungefär samma takt som under 1962 (med ca 3 1/2 procent). Produktionsökningens sammansättning och allmänna förutsättningar kommer närmare att beröras i det följande.

Även för *exporten* (inklusive tjänstenettet) förutses en ökning, 3 procent, vilket dock är väsentligt lägre än 1962. Uppgången väntas bli starkast framträdande ifråga om papper och massa, sedan lageravvecklingen för sistnämnda produkt inom köparländerna numera förefaller vara avslutad. För verkstadsindustrin väntas fortsatt exportstegring som dock väntas bli mindre än 1962, medan däremot exporten av järn och stål väntas förbli oförändrad. För exportpriserna förutses i medeltal ett likaledes oförändrat läge. Totalt sett beräknas således exporten även 1963 förbli en expansionsstödjande faktor. Huruvida den beräknade exportökningen till fullo kommer att förverkligas torde, såsom framgår av det följande, främst bli beroende av den

Tabell XI: 1. Preliminär försörjningsbalans för 1963

Miljoner kronor i 1962 års priser

	1962 milj. kr.	Förändring 1962—1963	
		milj. kr.	procent
<i>Tillgång</i>			
Bruttonationalprodukt	81 300	+ 3 000	+ 3,5
Import	16 100	+ 500	+ 3
Summa tillgång	97 400	+ 3 500	+ 3,5
<i>Efterfrågan</i>			
Privat bruttoinvestering	15 200	+ 50	+ 0,5
Statlig bruttoinvestering	5 800	+ 350	+ 6
Kommunal bruttoinvestering	4 800	+ 600	+ 12
Lagerförändring	+ 700	— 500 ¹	.
Privat konsumtion	44 000	+ 1 800	+ 4
Stallig konsumtion	4 400	+ 250	+ 6
Kommunal konsumtion	6 500	+ 400	+ 6
Export	16 000	+ 550	+ 3
Summa efterfrågan	97 400	+ 3 500	+ 3,5

¹ Siffran innebär att lagorökningen 1963 har förutsatts bli av storleksordningen 200 miljoner kronor, dvs. omkring 500 miljoner kronor mindre än som beräknats för 1962.

internationella konjunkturutvecklingen i synnerhet vad avser andra halvåret 1963.

För det *privata näringslivets investeringar* utom bostäder väntas en obetydlig volymminskning från 1962 till 1963. Industrins investeringar förutses emellertid komma att minska ca 8 procent. Utsikterna för de privata investeringarna berörs ytterligare i det följande.

Trots det förutsatta stilleståndet i det privata näringslivets investeringar förutses investeringsvolymen totalt komma att stiga med 4 procent vilket för övrigt står i god överensstämmelse med långtidsutredningens prognoser. Ökningen avser emellertid helt *bostäder* samt *statliga* och *kommunala investeringar* och kommer — i huvudsak som en följd härav — att i sin helhet bestå av byggnads- och anläggningsarbeten.

Beträffande *inkomster, priser och konsumtion* torde i huvuddrag följande böra anföras.

Från 1962 till 1963 beräknas den genomsnittliga lönenivån stiga med 6 1/2 procent, vilket innebär en påtagligt lägre ökningstakt än från 1961 till 1962. Detta sammanhänger främst med att de tvååriga avtalen stipulerar mindre höjningar för 1963 än för 1962. Tillsammans med en något mindre inkomstökning för andra än löntagare samt någon ökning av sysselsättningsvolymen skulle ökningen i den totala inkomstsumman bli drygt 7 procent. Sedan marginalskatteeffekten avdragits och effekten av höjda folkpensioner, barnbidrag och utbetalda försäkringsbelopp tillagts, visar sig den disponibla inkomstsummans procentuella höjning bli ungefär densamma som för inkomstsumman före skatt. De disponibla inkomsternas realvärde reduceras med förutsedda prisstegringar, vilka med hänsyn till den förutsatta lönehöjningen och andra kända faktorer rent kostnadsmässigt beräknas till drygt 2 procent. Detta är något mindre än den prisstegring som inträffat under loppet av 1962 utöver höjningen av omsättningsskatt och bensinskatt. Realinkomstökningen skulle därmed bli 5 procent totalt och drygt 4 procent individuellt.

Den *privata konsumtionen* kan väntas procentuellt stiga något mindre än de disponibla realinkomsterna som följd av den sparandeökning som brukar uppkomma vid betydande inkomstökningar. Här har därför räknats med 4 procents privat konsumtionsökning.

Den *offentliga konsumtionen*, dvs. statens och kommunernas verksamhet i form av undervisning, sjukvård, försvar osv., kommer enligt föreliggande stater och riksstatsförslag att liksom föregående år stiga relativt starkt 1963. Detta är ett uttryck för den pågående utbyggnaden av utbildningsväsendet, sjukvården m. m. samt viss förstärkning av försvarsberedskapen.

Lagerökningen under det nyss förflutna året synes ha varit mindre än under 1961; den synes nämligen ha påverkats av ansträngningar till normalisering av en — som det inom vissa branscher förefallit — alltför hög lagerhållning. För 1963 väntas ytterligare minskning av lagerinvesteringarna. På råvarusidan väntas rent av någon lageravveckling; för färdigvaror och varor i arbete förutses blygsamma ökning. Bland skogsindustrierna väntas lageravveckling även för färdigvaror. Överslagsmässigt har i försörjnings-

balansen för 1963 upptagits en med 500 miljoner kronor i förhållande till 1962 minskad lagerökning. Det faktiska utfallet kan väsentligt komma att avvika härifrån, eftersom lagervariationer till stor del utgör en restpost, en buffert mot oväntade skillnader mellan väntad och realiserad efterfrågan.

Även för *importen* förutses en viss volymökning 1963. Procentuellt är ökningen dock endast ungefär i linje med vad som beräknas för nationalprodukten. — Importen beräknas nämligen stiga 3 procent eller obetydligt mindre än exporten. Denna ökning har erhållits med ledning av kommerskollegiets beräkningar, vilka baserar sig på branschvisa studier av de aktuella tendenserna mot slutet av 1962. En sådan uppgång överensstämmer dessutom väl med det resultat konjunkturinstitutet kommit fram till genom att analysera effekten på importen av de sannolika förändringarna inom skilda efterfrågekategorier. För importpriserna förutses i medeltal ett huvudsakligen oförändrat läge liksom för exportpriserna. Bytesförhållandet gentemot utlandet skulle alltså förbli oförändrat från 1962 till 1963. Även bytesbalansen väntas bli i det närmaste oförändrad från 1962 till 1963.

Den bild av utsikterna för Sveriges ekonomi 1963 som sammanfattas i försörjningsbalansen innebär att varken något generellt inflationstryck eller något beaktansvärt efterfrågeunderskott är att vänta, åtminstone inte under första halvåret 1963. Såsom närmare har utvecklats i kapitel V skulle visserligen nationalproduktens volym under idealiska efterfrågeförhållanden kunna tänkas bli en knapp procent större än vad som nu synes bli fallet, men en sådan total kalkyl ger inte — och har heller inte föregivits ge — någon allsidig karakteristik av det samhällsekonomiska balansläget. Kännetecknande för detta under 1963 synes nämligen bli den kvarstående ojämnhet med vilken efterfrågan torde komma att riktas mot olika grenar av samhällsekonomin och olika delar av arbetsmarknaden. Det finns sålunda anledning att förvänta samtida inslag av både över- och underskott av efterfrågan i förhållande till den på olika områden möjliga produktionsnivån.

Ojämnheten i efterfrågetrycket har satt sin prägel på produktionsutsikterna, som visar på kraftig expansion av byggnads- och anläggningsverksamheten, en mera blygsam ökning av verkstädernas produktion och en direkt minskning inom skogsavverkning och därav beroende transportarbeten.

I fall enbart det totalekonomiska utrymmet hade varit avgörande för expansionsmöjligheterna på byggnadssidan skulle en ännu kraftigare ökning av byggnadsvolymen än den som nu planeras av allt att döma ha varit aktuell, i all synnerhet som det härigenom skulle ha blivit möjligt att i än större utsträckning tillgodose tidigare återhållna utbyggnadsplaner. Med hänsyn till de kapacitetsproblem som föreligger på planerings- och projekteringssidan och med tanke på de begränsade möjligheterna att tillföra, utbilda och omskola arbetskraft för byggnadsindustrin torde utrymmet för ökning av byggnadsvolymen i själva verket framstå som begränsat i förhållande till den efterfrågan på byggnadsarbeten som i och för sig hade kunnat göras effektiv. I den meningen föreligger för närvarande en överskottsefter-

frågan på byggnadsarbeten, medan förekommande underskott i efterfrågan främst synes vara lokaliserat till skogsarbeten och skogsindustrier.

Inom investeringsproduktionen synes problemställningen bli helt olika på byggnadsområdet och inom verkstadsproduktionen. På byggnadssidan föreligger ett produktionsproblem; på verkstadssidan skulle ett efterfrågeproblem kunna tänkas bli aktualiserat. Verkstadsindustrin väntas dock lämna något bidrag till den beräknade produktionsökningen 1963. Enligt en av konjunkturinstitutet upprättad försörjningsbalans beräknas sålunda industrigrenen öka sin produktion med ett par procent. Efterfrågan på verkstadsprodukter förutses få tillskott från privat konsumtion, offentliga investeringar — däribland militärbeställningar — och export, medan däremot industrins maskininvesteringar svarar för ett visst efterfrågebortfall.

Även arbetsmarknaden har rönt inverkan av den ovan berörda ojämnheten i efterfrågetrycket. För närvarande råder ett inte oväsentligt överskott på arbetskraft inom glesbygden i nordligare delar av landet, samtidigt som det alltjämt föreligger tendenser till arbetskraftsbrist inom sydligare delar av landet och där särskilt inom byggnadsindustrin. Arbetsmarknadspolitiken är inställd på att stimulera arbetskraftens rörlighet i riktning mot de regioner och näringsgrenar där den för närvarande efterfrågas. Dock torde även beredskapsarbeten komma att spela en betydande roll bland de arbetslöshetsbekämpande åtgärderna. Då dessa även eljest i hög grad är inriktade på byggnads- och anläggningsarbeten skulle frågan om tillgången på planerings- och projekteringsresurser inom byggnadsområdet kunna få en arbetsmarknadspolitisk tillspetsning. Visar det sig omöjligt att i tillräcklig mån effektivisera dessa resurser, är det inte ens uteslutet att ett ur sysselsättningsynpunkt motiverat pådrag av ytterligare byggnadsarbeten skulle kunna få den verkan att specialutbildad arbetskraft och projekteringsresurser dras bort från byggnadsföretag som annars hade kunnat förverkligas.

Det torde vara realistiskt att räkna med vissa förskjutningar i arbetsmarknadsläget under loppet av 1963. De sysselsättningssvårigheter inom skogsbruket som förefaller ofrånkomliga under första halvåret kan snarast komma att i någon mån mildras fram mot slutet av året, medan man för verkstadsområdet har att räkna med möjligheten av att det under året framkommer tendenser till försvagning av arbetsmarknadsläget.

Inledningsvis har framhållits att osäkerhetsgraden i försörjningsbalansens olika delposter genomgående är betydande.

I fråga om vissa poster har emellertid denna osäkerhet en speciell karaktär, betingad av den osäkerhet som i sin tur kan anses känneteckna de rådande konjunkturutsikterna. De faktorer som i all synnerhet berörs härav är utrikeshandeln och främst exporten, som är beroende av den internationella konjunkturutvecklingen, samt vidare företagets, speciellt industrins, investeringar och den privata konsumtionen.

Vid beräkningen av den för 1963 sannolika exporten har utgångspunkten utgjort ett antagande om fortsatt ekonomisk expansion om än i något däm-

pad takt såväl i Västeuropa som i Förenta staterna. I den mån risker kan anses föreligga för en starkare uppbromsning av den internationella ekonomiska expansionen än vad som här framstått som det mest sannolika, torde dessa i främsta rummet hänföra sig till en mera påtaglig försämring av företagens och speciellt industrins investeringskonjunkturen i Västeuropa än vad som i första hand har förutsatts.

En dämpning av industrins investeringar har inom vissa länder gjort sig gällande redan under 1962 och bl. a. yttrat sig i en svag tillbakagång i maskinindustrins produktionsvolym under tredje kvartalet i Västtyskland, Frankrike och Österrike. Bakom tendensen till avmattning av företagens investeringskonjunktur ligger en inträffad sammanpressning av industriföretagens vinstmarginaler med åtföljande begränsning av deras självfinansieringsmöjligheter samt en inom flera industrigrenar framträdande överkapacitet. Det förefaller troligt att dessa tendenser kommer att fortsätta att göra sig gällande under 1963, men det har likväl ansetts övervägande sannolikt att avmattningstendenserna inte kommer att göra sig gällande med sådan styrka att man behöver befara ett internationellt bakslag för den samlade verkstadsproduktionen eller ett avbrott för den internationella ekonomiska expansionen.

Bland faktorer som talar mot en allvarlig nedgång i industriinvesteringarna må framhållas att kapacitetsöverskotten med vissa undantag ändå synes vara av förhållandevis begränsad karaktär samt vidare att omställningen till vidgade Europamarknader torde ha givit många företag anledning att driva en mera djärv finansieringspolitik än som eljest hade ifrågakommit. Dessutom synes man ha skäl att förutsätta att den ekonomiska politiken inom flertalet västeuropeiska länder kommer att vara inriktad på att aktivt och förhållandevis snabbt motverka mera påtagliga nedgångstendenser i den mån sådana skulle komma att framträda.

Att helt bortse från möjligheterna av en mera markant försämring inom Västeuropa av företagens investeringskonjunktur speciellt under andra halvåret 1963 har likväl inte förefallit möjligt, ehuru detta utvecklingsalternativ framstår som det mindre sannolika. Blotta möjligheten av en sådan eventualitet synes emellertid motivera att problemet i det följande ägnas ett visst utrymme även om detta kommer att stå i disproportion till den i och för sig begränsade sannolikhet som här tillmätas detta alternativ.

Ett sådant mera ofördelaktigt utfall skulle kunna tänkas aktualiserat om tendensen till vinstminskningar accentueras och den ekonomiska politiken inom berörda länder ej tillräckligt smidigt anpassas till den ändrade konjunktursituationen. Om dessutom — vilket dock förefaller mindre sannolikt — ett *snabbt* återställande av stabiliteten i pris- och kostnadsutvecklingen i ett avmattningssläge betraktas som en primär uppgift för den ekonomiska politiken skulle — med hänsyn till sannolika eftersläpningseffekter av de senaste årens kraftiga kostnadsstegringar — produktion och sysselsättning mycket väl hinna påverkas i depressiv riktning, innan den eftersträfvade pris- och kostnadsstabiliteten hunnit förverkligas.

Vid en ekonomisk politik som mera följsamt anpassas efter sysselsättningsläget och konjunkturutvecklingen skulle vad som ur efterfrågesynpunkt kan tänkas brista i företagens investeringar lättare kunna kompenseras genom ytterligare tillväxt av offentlig konsumtion, bostadsbyggande och offentliga investeringar — liksom för övrigt också genom finanspolitiska åtgärder ägnade att stimulera den privata konsumtionen. Nedgången i företagens investeringar skulle samtidigt kunna motverkas genom härför lämpade finans- och kreditpolitiska åtgärder.

Den ekonomiska politikens verkningsmöjligheter i konjunkturstabiliserande riktning kan givetvis komma att påverkas av den samordning av planeringen på lång sikt och på kort sikt som nu synes vara aktuell inom ett flertal europeiska länder. En sådan samordning borde i och för sig kunna genomföras på ett sådant sätt att detta ej medför någon nedsättning av den konjunkturpolitiska initiativförmågan. Dessutom borde det vidgade ekonomisk-politiska samarbetet mellan länderna gynnsamt påverka möjligheterna att bedriva en aktiv konjunkturpolitik.

Av uppgifter som kunnat erhållas om den ekonomiska politikens aktuella inriktning och vilka närmare redovisas i kapitel III framgår att den planerade ekonomiska expansionen under 1963 åtminstone inom vissa länder kommer att bäras upp främst av konsumtion, bostadsbyggande och offentliga investeringar, medan man däremot är inställd på att näringslivets och främst industrins investeringar kommer att kännetecknas av stillestånd eller svag tillbakagång. En sådan inriktning av den ekonomiska planeringen är klart belagd i fråga om Storbritannien, Nederländerna och Norge. Skulle en mera utpräglad konjunkturförsämring göra sig gällande torde man allmänt kunna räkna med en aktivering av den ekonomiska politiken i expansivt syfte. Vad Förenta staterna beträffar framstår riskerna för en konjunkturförsämring under 1963 nu som mindre framträdande än för endast några månader sedan. Osäkerheten gäller här snarast huruvida man för 1963 har att emotse en påtaglig stegring av den ekonomiska aktiviteten eller ej.

Till de — särskilt ur svensk synpunkt — gynnsamma dragen i den internationella konjunkturbilden hör vidare att det produktionshämmande inflytandet från lagercykeln i huvudsak synes ha upphört för skogsindustrierna samt åtminstone avtagit på järn- och stålområdet.

Skulle en markant försämring av företagens investeringskonjunktur ute i Västeuropa trots allt komma att inträffa, skulle den svenska ekonomin direkt kunna få kännning härav genom en försvagning av verkstadsexporten, medan en ytterligare avmattning på järn- och stålmarknaden vore en tänkbar indirekt verkan. För bedömningen av utsikterna för den samlade verkstadsproduktionen i Västeuropa synes det vara av betydelse att inga avmattningstendenser hittills kunnat spåras inom den del av verkstäderna som är inriktade mot privat konsumtion — inklusive biltillverkning — liksom överhuvudtaget inte inom den elektrotekniska industrin. Vad speciellt beträffar den svenska maskinexporten må erinras om att EEC-området, där ett eventuellt omslag i verkstadskonjunkturen främst kunde förmodas bli

initierat, ur svensk synpunkt svarar för en relativt begränsad marknadsandel, ca 25 procent, eller obetydligt mera än sammanlagt för Danmark, Norge och Finland.

Med hänsyn till exportproduktionens nuvarande orderläge kan en väst-europeisk konjunkturförsämring under 1963 inte väntas få några mera betydande återverkningar på den svenska verkstadsexporten under första halvåret. De risker, som kan tänkas föreligga för att denna eller andra delar av exporten skall försvagas till följd av internationella konjunkturförändringar i depressiv riktning, hänför sig sålunda främst till andra halvåret 1963. Å andra sidan torde inte heller möjligheten av en förnyad intensifiering av den internationella investeringskonjunkturen fram mot slutet av 1963 få anses helt utesluten. En uppgörelse i marknadsfrågorna skulle exempelvis härvid kunna verka som en stimulerande faktor.

Den förut omtalade ökningen med 4 procent av den privata konsumtionens volym, vilken beräknas inträffa 1963, måste med utgångspunkt från tidigare erfarenheter betecknas som förhållandevis kraftig. Den ligger dock väl i linje med långtidsutredningens bedömning av konsumtionsutvecklingen fram till 1965. Tillväxten av de disponibla inkomsterna beräknas emellertid reallt bli ännu kraftigare, ca 5 procent, varigenom det utöver konsumtionsökningen skulle bli utrymme för en förhållandevis stor ökning av det personliga sparandet. Anledningen till att konsumtionen trots den stora inkomstökningen inte beräknas stiga kraftigare är att den erfarenhetsmässigt brukar visa någon eftersläpning i förhållande till inkomsterna, när dessa stiger väsentligt utöver det normala. Det ligger emellertid i sakens natur att den uppskattning av konsumtionsvolymen 1963 som upptagits i försörjningsbalansen är omgiven av betydande osäkerhetsmarginaler.

Den förutsedda ökningen av hushållens disponibla realinkomster med ca 5 procent framstår som betydande när den ses i relation till den förutsedda ökningen av den reala bruttonationalprodukten med drygt 3,5 procent. Att en så kraftig ökning av realinkomsterna beräknas inträffa beror i själva verket på omständigheter som inte kan väntas bestå på lång sikt. Konsumentprisernas uppgång har — bortsett från höjda indirekta skatter — under ett antal år varit påfallande begränsad i förhållande till utvecklingen av inkomster och lönekostnader. Prisprognosen för 1963 ansluter sig i hög grad till denna utvecklingstendens. En av de viktigaste orsakerna till den moderata utvecklingen av konsumentpriserna synes vara att de internationellt bestämda priserna, som utgör en beaktansvärd om än inte dominerande kostnadskomponent med inflytande på konsumentpriserna, har legat förhållandevis oförändrade eller — ur ett något längre perspektiv — renfav haft en fallande tendens. Detta gäller för Sveriges del beträffande såväl import- som exportpriser.

På längre sikt förefaller det ofrånkomligt att utvecklingen av lönekostnader och av internationellt bestämda priser kommer att visa större överensstämmelse. Sådan kan exempelvis tänkas uppkomma därigenom att löne-

kostnadernas stegringstakt pressas ned till i närheten av den årliga produktivtetsstegringen, i vilket fall fortsatt prisstabilitet inom den internationella handeln förefaller sannolik. En närmare överensstämmelse skulle givetvis även kunna uppnås därigenom att de internationellt bestämda priserna — dvs. ur inhemsk synpunkt såväl import- som exportpriser — med tiden börjar stiga i en takt som står i närmare överensstämmelse med lönekostnadernas nuvarande utveckling här och inom flertalet västeuropeiska länder.

De uppskattningar rörande prisernas och löntagarinkomsternas utveckling som framlagts i nationalbudgeten bör i princip medge vissa slutsatser om hur fördelningen av de totala inkomsterna inom samhället kan komma att gestalta sig under 1963. En överslagskalkyl häröver torde äga sitt intresse, då den i viss mån synes kunna belysa huruvida de skilda uppskattningar som gjorts rörande pris-, produktions- och inkomstutvecklingen kan anses inbördes förenliga. Vidare skulle de resultat som framkommer beträffande företagsinkomsternas utveckling kunna vara värda att beaktas vid bedömningen av det privata näringslivets investeringsplaner.

En sådan kalkyl har genomförts inom konjunkturinstitutet med utgångspunkt från nationalräkenskaperna och utvisar att bruttonationalinkomsten (exklusive indirekta skatter och subventioner) vid de gjorda prisuppskattningarna kan beräknas komma att stiga ca 6 procent. Lönekostnadssumman (summa löner och arbetsgivareavgifter) ökar ca 8 procent, medan återstoden — dvs. företagsinkomster före skatt (men efter arbetsgivareavgifter) inklusive avskrivningar, utgiftsräntor o. dyl. — stiger ca 3 procent. Resultatet återspeglar ett grundläggande drag i den använda priskalkylen, nämligen att företagsersättningarna per producerad eller omsatt volymenhet i stort skulle förbli oförändrade till sina belopp i kronor och ören. Inom speciella näringsgrenar har man emellertid att räkna med direkta sänkningar av dessa ersättningar såsom exempelvis inom malmbrytning och vissa andra exportindustrier.

Om den andel av dessa bruttovinster i vidsträckt bemärkelse som utgör företagssparande förblir oförändrad — vilket dock endast är en grov gissning — skulle företagets självfinansieringsmöjligheter 1963 reallt sett varken bli större eller mindre än 1962. Då det privata näringslivets totala investeringsvolym inberäknat lagerökning men exklusive bostäder beräknas sjunka med 600 à 700 miljoner kronor från 1962 till 1963, är det tänkbart att företagets behov av lånefinansiering kommer att i någon mån minska under 1963. Med hänsyn till de sammanlagda osäkerhetsmomenten i de sammanställda beräkningarna blir denna slutsats dock ganska osäker.

Det privata näringslivets investeringar i fast realkapital utom bostäder väntas som tidigare framhållits sjunka något — närmare bestämt med ett hundratal miljoner kronor från 1962 till 1963. Ökade investeringar förutses inom handel och privat samfärdsel, medan industrins investeringar väntas komma att minska med ca 8 procent. Nedgången synes främst bli förlagd till massindustrin, men även verkstadsindustrin väntas minska investeringsvolymen — för sin del med ca 7 procent. Dessa prognoser är baserade

på en i november företagen enkät vars uppgifter otvivelaktigt utgör det bästa utgångsmaterial för en bedömning av investeringsutsikterna för 1963 som hittills står till buds. Industrins faktiska investeringar under 1963 torde inte desto mindre till viss del komma att påverkas och bestämmas med hänsyn till den ekonomiska utvecklingen under årets lopp.

Frågan uppställer sig därför om det finns några speciella drag i den ekonomiska utveckling som väntas för 1963 som kan förmodas påverka industriinvesteringarna i en annan och till äventyrs mera depressiv riktning än vad som framgår av investeringsenkäten och vidare om det eventuellt är möjligt att klarlägga de utvecklingstendenser som kommer att göra sig gällande på något längre sikt in i 1964. Den investeringsminskning under 1963 som synes framgå av investeringsenkäten torde nämligen — mot bakgrunden av det höga utgångsläget 1961 och 1962 — inte i och för sig inge någon större oro med hänsyn till den framtida produktivets- och produktionsutvecklingen. Vad som skulle kunna ge anledning till oro är väl närmast riskerna för att detta skulle utgöra inledningen till en mera djupgående och långvarig nedgång i industrins utbyggnad, som skulle kunna tänkas bli besvärande både med hänsyn till sina omedelbara verkningar ur sysselsättningssynpunkt och med tanke på de mera långsiktiga återverkningarna på den framtida produktionsförmågan. Hur industrins investeringsvilja i fortsättningen kommer att utvecklas blir rimligen i hög grad beroende av hur dess framtida avsättningsmöjligheter och vinstutsikter kan komma att gestalta sig.

De överslagskalkyler som anförts i det föregående har inte tytt på någon väsentlig allmän minskning av företagens bruttovinstsummor och självfinansieringsmöjligheter från 1962 till 1963. Om lånemöjligheterna förblir lika goda under 1963 som de under 1962 successivt har utvecklats till att bli, skulle det förefalla som om någon ytterligare investeringshämmande inverkan — utöver den som kommit till uttryck i investeringsenkäten — inte behövde befaras under 1963. En viss återhållande verkan vore dock tänkbar ifall det bland företagen funnes en utbredd motvilja mot att under ytterligare ett år öka sin upplåning i förhållandevis stor utsträckning eller om en sådan upplåning mera allmänt mötte hinder med hänsyn till en successivt inträdande brist på goda säkerheter. — Någon tillräcklig grund för en ytterligare korrigeringsprognos synes dessa överväganden dock inte innebära.

Sammanfattningsvis skulle den svenska ekonomin även 1963 få stöd av en stigande internationell efterfrågan åtminstone under den första delen av året för vilken utsikterna relativt väl torde kunna överblickas; ifråga om den interna konjunktrens drivkrafter observeras att dessa i än högre grad än under 1962 synes komma att förskjutas i riktning mot bostäder och offentliga investeringar och därmed också till byggnads- och anläggningsverksamheten.

Hållbarheten i nationalbudgetens bedömningar är givetvis mera begränsad för de senare delarna av året. Denna reservation gäller i synnerhet beträffande den internationella ekonomiska utvecklingen och dess inverkan på den svenska ekonomin.

Tabellförteckning

II. 1.	Försörjningsbalans 1960—1962	3
2.	Bruttoinvesteringar 1960—1962	5
3.	Lagerförändringar inom statistiskt belysta produktions- och distributionsområden 1960—1962	6
4.	Privat konsumtion 1960—1962	7
5.	Bytesbalansen 1960—1962	8
III. 1.	Industriproduktionen, säsongrensad 1961—1962	11
2.	Bruttonationalprodukt och efterfrågekomponenter i Västeuropa 1961—1963	12
3.	Konsumentpriserna 1961—1962	13
IV. 1.	Utrikeshandelns fördelning på länderområden 1961—1962	28
2.	Betalningsbalansen 1960—1963	29
3.	Utrikeshandelns värde-, volym- och prisförändringar 1961—1963	30
4.	Guld- och valutareserven december 1959—oktober 1962	31
V. 1.	Produktionsprognos för olika näringsgrenar 1962—1963	38
VI. 1.	Vid arbetsförmedlingarna anmälda arbetslösa i november 1961 och 1962	41
VII. 1.	De enskilda konsumenternas inkomster och utgifter 1961—1963	48
2.	Privat konsumtion 1961—1963	54
VIII. 1.	Lägenheter i påbörjade, inflyttningsfärdiga och pågående bostadsbyggen 1958—1962	58
2.	Investeringsplaner inom industrin för 1963	59
3.	Planerade och faktiska förändringar av den egentliga industrins investeringar 1957—1963	60
4.	Kommunernas samt de kommunala bolagens och stiftelsernas investeringsplaner för 1963	64
5.	Prognos för bruttoinvesteringarnas utveckling från 1962 till 1963	65
6.	Nedlagda byggnadskostnader för den reglerade sektorn (exkl. bostäder och kraftverk)	66
IX. 1.	Kommunernas utgifter och inkomster 1962—1963	70
2.	Statens inkomster och utgifter 1961—1963	72
X. 1.	Kreditmarknaden 1961 och 1962	75
2.	Kreditmarknaden 1963	78
XI. 1.	Preliminär försörjningsbalans för 1963	79

Innehåll

<i>I. Inledning</i>	1
<i>II. Sveriges ekonomi 1962</i>	2
1. Inhemska bruttoutgifter	3
2. Bytesbalansen	8
<i>III. Det internationella läget</i>	10
1. Sammanfattande bedömning	10
2. Länderöversikter	14
<i>IV. Utrikeshandeln</i>	28
1. Exporten och importen 1962	28
2. Bytesbalansen och valutareserven 1962	29
3. Exporten 1963	30
4. Importen 1963	32
5. Bytesbalansen och valutareserven 1963	32
<i>V. Produktionen</i>	34
1. Den totala produktionen 1962 och 1963	34
2. Produktionsutvecklingen inom olika näringsgrenar	35
<i>VI. Arbetsmarknaden</i>	40
1. Arbetsmarknaden under 1962	40
2. Utsikterna för 1963	42
<i>VII. De enskilda konsumenternas ekonomi</i>	45
1. De disponibla inkomsterna	45
2. Konsumentpriserna	50
3. Den privata konsumtionen	53
<i>VIII. Investeringarna</i>	57
1. Investeringsutvecklingen inom olika områden	57
2. Räkneexempel för tillståndsberoende byggnadsverksamhet	67
<i>IX. Den offentliga verksamheten</i>	69
1. Allmänt	69
2. Kommunerna	70
3. Staten	71
<i>X. Kreditmarknaden</i>	74
1. Utvecklingen på kreditmarknaden 1962	74
2. Kreditmarknadsperspektiven för 1963	77
<i>XI. Sammanfattande översikt</i>	79
<i>Tabellförteckning</i>	88

**VISSA TABELLER
TILL BELYSNING AV
DEN STATSFINANSIELLA
UTVECKLINGEN**

Vissa tabeller till belysning av den statsfinansiella utvecklingen

Tab. 1. Statens inkomster och utgifter budgetåren 1952/53—1961/62

Inkomster		Utgifter	
Budgetåret 1952/53			
	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	7 808	Driftbudgetens utgifttitlar....	7 647
Transaktioner vid sidan av riksstaten:		Av riksgäldskontoret utbetalade medel för täckning av utgifterna å kapitalbudgeten	1 020
Fonden för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel tillgodofört belopp	250	Transaktioner vid sidan av riksstaten:	
Statslån	1 487	Ökning av rörliga krediter hos riksgäldskontoret	137
Transaktioner i övrigt (efter saldering)	6	Ökning av utestående till rikstatsanslag icke överlagda förskott.....	64
Kassamedelsförbrukning	317		
Summa	8 868	Summa	8 868
Budgetåret 1953/54			
	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar	8 535	Driftbudgetens utgifttitlar ..	8 130
Transaktioner vid sidan av riksstaten:		Av riksgäldskontoret utbetalade medel för täckning av utgifterna å kapitalbudgeten	1 033
Statslån	1 055	Transaktioner vid sidan av riksstaten:	
Minskning i eftersläpningen av inleverans av överskottsmedel från domänverket..	37	Ökning av rörliga krediter hos riksgäldskontoret	20
Ökning av postverkets likvida medel	47	Från fonden för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel återfört belopp.....	450
Ökning av hos statens jordbruksnämnd balanserade medel avseende regleringsavgifter m. m.	60	Ökning av utestående till rikstatsanslag icke överlagda förskott	29
Transaktioner i övrigt (efter saldering)	51	Kassamedelsökning	123
Summa	9 785	Summa	9 785

¹ Avser den faktiska upplåningen, vilken överstiger den redovisade ökningen av statsskulden med 285 milj. kr., motsvarande verkställd avskrivning av riksgäldskontorets skuld till statens krigsförsäkringsnämnd.

Budgetåret 1954/55			
	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	8 907	Driftbudgetens utgifttitlar ..	8 619
Transaktioner vid sidan av riksstaten:		Av riksgäldskontoret utbetalade medel för täckning av utgifterna å kapitalbudgeten	1 077
Statslån	937	Transaktioner vid sidan av riksstaten:	
Minskning av rörliga krediter hos riksgäldskontoret	4	Från fonden för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel återfört belopp	300
Minskning av utestående till riksstatsanslag icke överlagda förskott	9	Ökning i eftersläpningen av inleverans av:	
Kassamedelsförbrukning å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken	¹ 219	tullverkets uppbörd	16
		överskottsmedel från domänverket	45
		Transaktioner i övrigt (efter saldering)	19
		Summa	10 076
	Summa		10 076

Budgetåret 1955/56			
	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	10 072	Driftbudgetens utgifttitlar ..	9 691
Transaktioner vid sidan av riksstaten:		Av riksgäldskontoret utbetalade medel för täckning av utgifterna å kapitalbudgeten	1 028
Statslån	953	Transaktioner vid sidan av riksstaten:	
Minskning av rörliga krediter hos riksgäldskontoret	49	Ökning av utestående till riksstatsanslag icke överlagda förskott	10
Minskning i eftersläpningen av inleverans av:		Till särskilda konton i riksbanken överförda medel	356
överskottsmedel från domänverket	13	Kassamedelsökning å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken	² 20
tipsmedel	6		
tullverkets uppbörd	7	Summa	11 105
Transaktioner i övrigt (efter saldering)	5		
		Summa	11 105
	Summa		11 105

¹ Den i rikshuvudboken redovisade totala minskningen av kassamedel uppgår endast till 124 milj. kr. Detta belopp utgör skillnaden mellan minskningen av behållningarna å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken (128 + 91 =) 219 milj. kr. samt ökningen av övriga kassamedel, 95 milj. kr., varav 90 milj. kr. hänförs till postsparbanken och postgirorörelsen.

² Frånsett de till särskilda konton i riksbanken överförda medlen redovisas i rikshuvudboken en total minskning av kassamedel med 17 milj. kr., med vilket belopp ökningen av behållningarna å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken (5 + 15 =) 20 milj. kr. understiger minskningen av övriga kassamedel, 37 milj. kr.

Budgetåret 1956/57			
	Milj. kr.	Milj. kr.	
Driftbudgetens inkomsttitlar	10 691	Driftbudgetens utgifttitlar ..	10 978
Transaktioner vid sidan av riksstaten:		Av riksgäldskontoret utbetalade medel för täckning av utgifterna å kapitalbudgeten	643
Statslån	1 341	Transaktioner vid sidan av riksstaten:	
Kassamedelsförbrukning å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken	1 30	Ökning av utestående till riksstatsanslag icke överlagda förskott.....	50
		Ökning av rörliga krediter hos riksgäldskontoret ..	183
		Till särskilda konton i riksbanken överförda medel	184
		Transaktioner i övrigt (efter saldering).....	24
		Summa	12 062

Budgetåret 1957/58			
	Milj. kr.	Milj. kr.	
Driftbudgetens inkomsttitlar	12 019	Driftbudgetens utgifttitlar ..	12 120
Transaktioner vid sidan av riksstaten:		Av riksgäldskontoret utbetalade medel för täckning av utgifterna å kapitalbudgeten	1 204
Statslån	1 544	Transaktioner vid sidan av riksstaten:	
Minskning av rörliga krediter hos riksgäldskontoret	25	Ökning av utestående till riksstatsanslag icke överlagda förskott.....	10
		Ökning av å postgirokonton balanserade skattemedel	94
		Till särskilt konto i riksbanken överförda medel	100
		Transaktioner i övrigt (efter saldering)	12
		Kassamedelsökning å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken	248
		Summa	13 588

Budgetåret 1958/59			
	Milj. kr.	Milj. kr.	
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	12 604	Driftbudgetens utgifttitlar ...	12 743
Transaktioner vid sidan av riksstaten:		Av riksgäldskontoret utbetalade medel för täckning av utgifterna å kapitalbudgeten	1 572
Statslån	812		

¹ Frånsett de till särskilda konton i riksbanken överförda medlen redovisas i rikshuvudboken en total minskning av kassamedel med 9 milj. kr., med vilket belopp minskningen av behållningarna å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken (7 + 23 =) 30 milj. kr. överstiger ökningen av övriga kassamedel, 21 milj. kr.

² Frånsett de till särskilda konton i riksbanken överförda medlen redovisas i rikshuvudboken en total ökning av kassamedel med 52 milj. kr., varav belöper på statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken (47 + 1 =) 48 milj. kr. och på övriga kassamedel 4 milj. kr.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Ianspråktagna medel avseende tillfälliga, konjunkturpolitiskt betingade inkomster ..	450	Transaktioner vid sidan av riksstaten:	
Minskning av rörliga krediter hos riksgäldskontoret	242	Ökning av utestående till riksstatsanslag icke överlagda förskott	61
Förändring av balanserade skattemedel	121	Kassamedelsökning å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken	1 ¹²
Minskning i eftersläpningen av inleverans av:			
överskottsmedel från domänverket	16		
tullverkets uppbörd	7		
Ökning av å väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond samt å statens reservförrådsfond balanserade medel	29		
Förändring av å vissa av statsregleringsfondens konton för fonder och diverse medel m. m. balanserade medel	75		
Transaktioner i övrigt (efter saldering)	32		
	<hr/> Summa 14 388		<hr/> Summa 14 888

Budgetåret 1959/60

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	13 657	Driftbudgetens utgiftstitlar ...	13 698
Transaktioner vid sidan av riksstaten:		Av riksgäldskontoret utbetalade medel för täckning av utgifterna å kapitalbudgeten	1 677
Statslån	1 487	Transaktioner vid sidan av riksstaten:	
Ianspråktagna medel avsedda för framtida investeringar i LKAB	90	Ökning av utestående till riksstatsanslag icke överlagda förskott	91
Minskning av rörliga krediter hos riksgäldskontoret	39	Ökning i eftersläpningen av inleverans av tullverkets uppbörd	28
Förändring av balanserade skattemedel	42		
Ökning av å vissa kapitalfonder balanserade medel	71		
Förändring av å vissa av statsregleringsfondens konton för fonder och diverse medel m. m. balanserade medel ..	16		
Transaktioner i övrigt (efter saldering)	1		

¹ Frånsett vad som tagits i anspråk av medel avsatta till särskilda konton i riksbanken, redovisas i rikshuvudboken en total ökning av kassamedel med 90 milj. kr., varav belöper på statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken (8+4=) 12 milj. kr. och på övriga kassamedel 78 milj. kr.

Milj. kr.	Milj. kr.
Kassamedelsförbrukning å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken ¹ 91	
Summa 15 494	Summa 15 494

Budgetåret 1960/61

Milj. kr.	Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar 16 641	Driftbudgetens utgiftstitlar 14 829
Transaktioner vid sidan av riksstaten:	Av riksgäldskontoret utbetalade medel för täckning av utgifterna å kapitalbudgeten 1 392
Förändring av balanserade skattemedel 22	Transaktioner vid sidan av riksstaten:
Minskning i eftersläpningen av inleverans av tullverkets uppbörd 10	Återbetalda statslån 249
Kassamedelsförbrukning å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken ² 11	Ökning av rörliga krediter hos riksgäldskontoret 39
	Ökning av utestående till riksstatsanslag icke överlagda förskott 35
	Minskning av å vissa kapitalfonder balanserade medel 42
	Förändring av å vissa av statsregleringsfondens konton för fonder och diverse medel m. m. balanserade medel 84
	Transaktioner i övrigt (efter saldering) 14
Summa 16 684	Summa 16 684

Budgetåret 1961/62

Milj. kr.	Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar 18 007	Driftbudgetens utgiftstitlar 15 993
Transaktioner vid sidan av riksstaten:	Av riksgäldskontoret utbetalade medel för täckning av utgifterna å kapitalbudgeten 1 419
Uppskrivning av budgetutjämningsfonden ³ 500	Transaktioner vid sidan av riksstaten:
Minskning av utestående till riksstatsanslag icke överlagda förskott 68	Återbetalda statslån 837
Minskad eftersläpning av inleverans av tullverkets uppbörd 16	Ökning av rörliga krediter hos riksgäldskontoret 68
Förändring av å vissa av statsregleringsfondens konton för	Ökning av riksgäldskontorets fordringar å statens affärsverk avseende investeringsbemyndiganden 22

¹ Frånsett vad som tagits i anspråk av medel avsatta till särskilt konto i riksbanken (LKAB-medel), redovisas i rikshuvudboken en total minskning av kassamedel med 25 milj. kr., med vilket belopp minskningen av behållningarna å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken (90 + 1 =) 91 milj. kr. överstiger ökningen av övriga kassamedel, 66 milj. kr.

² I rikshuvudboken redovisas en total ökning av kassamedel med 93 milj. kr. med vilket belopp nettominskningen av behållningarna å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken (14 - 3 =) 11 milj. kr. understiger ökningen av övriga kassamedel, 104 milj. kr.

³ Jfr bankoutsköttets utl. nr 13/1962.

	Milj. kr.		Milj. kr.
fonder och diverse medel m. m. balanserade medel ..	8	Eftersläpning av inleverans av: överskottsmedel från do- mänverket	25
Transaktioner i övrigt (efter saldering)	7	tobaksskatt	85
		Minskning av å vissa kapi- talfonder balanserade me- del	23
		Kassamedelsökning å statsver- kets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken ¹	134
	Summa 18 606		Summa 18 606

¹ I rikshuvudboken redovisas en total ökning av kassamedel med 128 milj. kr. med vilket belopp nettoökningen av behållningarna å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken (140-6=)134 milj. kr. överstiger minskningen av övriga kassamedel, 6 milj. kr.

Tab. 2. Inkomster och utgifter på driftbudgeten under budgetåren 1950/51—1961/62

(Miljoner kronor)

Budgetår	Inkomster	Utgifter	Överskott (+) resp. underskott (-) ¹	Avsättning till budgetutjämningsfonden av		Överskott (+) resp. underskott (-) efter avsättningar
				kommunal-skattemedel	vissa medel som insatts å särskilda konton i riksbanken	
1950/51.....	5 820	5 449	+ 371			
1951/52.....	7 507	6 423	+ 1 084			
1952/53.....	7 808	7 647	+ 161			
1953/54.....	8 535	8 130	+ 405			
1954/55.....	8 907	8 619	+ 288			
1955/56.....	10 072	9 691	+ 381	250	* 356	- 225
1956/57.....	10 691	*10 978	- 287	100	* 184	- 571
1957/58.....	12 019	*12 120	- 101	250	* 100	- 451
1958/59.....	12 604	12 743	- 139	200		- 339
1959/60.....	13 657	13 698	- 41	—	—	- 41
1960/61.....	16 641	14 824	+ 1 812	350	—	+ 1 462
1961/62.....	18 007	15 993	+ 2 014	450	—	+ 1 564

¹ Under budgetåren 1951/52 och 1952/53 gjordes, i syfte att i den statliga bokföringen eliminera effekten av uppkommen eftersläpning i utbetalningen av kommunalskattemedel, avsättningar från driftbudgetens inkomster till en fond för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedlen, vilka medel under budgetåren 1953/54 och 1954/55 återförts till budgetens inkomstsida. Under budgetåren 1953/54 och 1954/55 verkställdes inga avsättningar. Fr. o. m. budgetåret 1955/56 ingår regleringsfonden som en del av budgetutjämningsfonden, varigenom avsättningar och återföringar icke längre direkt berör de redovisade inkomsterna. Därest under 1953/54—1957/58 hade gjorts avsättningar till och återföringar från regleringsfonden enligt samma metod som under 1951/52 och 1952/53, skulle de i tabellen angivna budgetsaldona på + 405, + 288, + 381, - 287 resp. - 101 milj. kr. i stället ha uppgått till + 105, + 188, + 381, - 237 och - 351 milj. kr.

² Därav tillfälliga, konjunkturpolitiskt betingade inkomster 275 milj. kr. och medel avsedda för framtida investeringar i LKAB 81 milj. kr.

³ Inkl. det under femte huvudtiteln upptagna anslaget till fondering för framtida pensionsändamål på 275 milj. kr.

⁴ Därav tillfälliga, konjunkturpolitiskt betingade inkomster 75 milj. kr. och medel avsedda för framtida investeringar i LKAB 109 milj. kr.

⁵ Beloppet utgöres helt av tillfälliga, konjunkturpolitiskt betingade inkomster.

Tab. 3. Statsskulden under budgetåren 1950/51—1961/62

(Miljoner kronor)

Budgetår	Fonde- rad stats- skuld	Tillfäl- lig stats- skuld	Totala stats- skulden Summa (2+3)	Därav placerat i:				
				Ränte- löpande obliga- tions- lån	Premie- obliga- tions- lån	Stats- skuld- för- bindel- ser	Lån hos statsinsti- tutioner och fonder m. m.	Skatt- kam- mar- växlar
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Totalt								
1950/51	8 999	3 421	12 421	5 836	1 485	376	1 492	2 865
1951/52	9 653	2 676	12 329	5 705	1 557	326	1 328	2 264
1952/53	10 043	2 489	12 532	7 071	1 575	353	1 113	1 286
1953/54	10 934	2 653	13 587	7 978	1 725	288	1 069	1 457
1954/55	12 503	2 021	14 524	9 431	1 898	288	988	870
1955/56	12 709	2 768	15 477	9 439	1 901	310	827	2 022
1956/57	12 956	3 862	16 818	9 511	1 901	335	1 096	3 021
1957/58	13 445	4 917	18 362	10 484	2 001	472	1 026	3 526
1958/59	14 666	4 507	19 173	11 778	1 951	1 157	899	2 792
1959/60	15 648	5 012	20 660	13 116	2 103	1 157	817	3 029
1960/61	15 575	4 836	20 411	12 678	2 203	1 207	784	3 045
1961/62	15 062	4 512	19 574	11 847	2 252	1 333	646	3 216
Förändringar under budgetåret								
1950/51	+ 120	+ 227	+ 348	+ 186	+ 60	- 77	- 181	+ 423
1951/52	+ 654	- 745	- 92	- 131	+ 72	- 50	- 163	- 601
1952/53	+ 390	- 187	+ 203	+ 1 366	+ 18	+ 27	- 216	- 978
1953/54	+ 891	+ 164	+ 1 055	+ 97	+ 150	- 65	- 43	+ 171
1954/55	+ 1 569	- 632	+ 937	+ 1 452	+ 173	—	- 81	- 587
1955/56	+ 206	+ 747	+ 953	+ 9	+ 3	+ 22	- 161	+ 1 152
1956/57	+ 247	+ 1 094	+ 1 341	+ 72	+ 0	+ 25	+ 269	+ 999
1957/58	+ 489	+ 1 055	+ 1 544	+ 973	+ 100	+ 137	- 70	+ 504
1958/59	+ 1 221	- 409	+ 812	+ 1 294	- 50	+ 685	- 127	- 734
1959/60	+ 982	+ 505	+ 1 487	+ 1 338	+ 152	—	- 82	+ 237
1960/61	- 73	- 176	- 249	- 438	+ 100	+ 50	- 33	+ 17
1961/62	- 513	- 324	- 837	- 831	+ 49	+ 126	- 138	+ 171

Tab. 4. Statsupplånens placering under budgetåren 1950/51—1961/62

(Miljoner kronor)

Budget- år	Utgifts- överskott (+), in- komst- överskott (-) å riksstaten	Transak- tioner vid sidan av riks- staten	Summa utgifts- överskott (+), in- komstöver- skott (-) (2+3)	Upplåning (+), skuldåterbetalning (-)						Kassa- ökning (-) minsk- ning (+) (4-10)
				Marknaden				Riks- ban- ken	Sum- ma (8+9)	
				Af- färs- ban- ker	Post- banken	Övriga	Sum- ma (5+6 +7)			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1950/51	+ 197	- 119	+ 78	- 85	- 240	- 17	- 342	+ 690	+ 348	- 270
1951/52	- 308	- 12	- 320	+ 296	- 94	+ 576	+ 778	- 870	- 92	- 228
1952/53	+ 859	- 55	+ 804	+ 805	+ 79	+ 43	+ 927	- 44 ¹⁾	+ 487	+ 317
1953/54	+ 628	+ 304	+ 932	+ 685	- 150	+ 336	+ 871	+ 181	+ 1 055	- 123
1954/55	+ 789	+ 272	+ 1 061	- 489	- 61	+ 1 075	+ 525	+ 412	+ 937	+ 124
1955/56	+ 647	* + 323	+ 970	- 15	- 204	+ 111	- 10 ²⁾	+ 1 061	+ 953	+ 17
1956/57	+ 930	* + 420	+ 1 350	+ 139	+ 316	+ 137	+ 592	+ 749	+ 1 341	+ 9
1957/58	+ 1 305	* + 187	+ 1 492	+ 788	+ 20 ³⁾	+ 312	+ 1 309	+ 235	+ 1 544	- 52
1958/59	+ 1 711	* - 989	+ 722	+ 1 208	- 50	+ 362	+ 1 520	- 708	+ 812	- 90
1959/60	+ 1 718	* - 206	+ 1 512	+ 154	- 145	+ 1 043	+ 1 052	+ 435	+ 1 487	+ 25
1960/61	- 420	* + 78	- 342	- 1 062	- 23	+ 446	- 639	+ 399	- 249	- 93
1961/62	- 595	* - 370	- 965	+ 606	- 294	- 650	- 338	¹⁰⁾ - 499	- 837	- 128

Anm. »Utgiftsöverskott å riksstaten» motsvarar underskottet å driftbudgeten ökat med utgifterna å kapitalbudgeten (jfr tab. 1 och 2). »Transaktioner vid sidan av riksstaten» utgör saldot av övriga i tab. 1 angivna poster med undantag av beloppen för statslån och kassamedelsförändringar. Upplåningen hos affärsbanker, posten och riksbanken avser nettoförändring av deras totala innehav av statspapper (nominellt belopp).

¹⁾ Därav genom sterilisering av prisutjämningsavgifter 820 milj. kr.

²⁾ Avser den faktiska upplåningen, vilken överstiger den redovisade statsskuldökningen med 285 milj. kr., utgörande avskrivning av lån från krigsförsäkringsnämnden.

³⁾ Häri ingår tillfälliga, konjunkturpolitiskt betingade inkomster och medel avsedda för framtida investeringar i LKAB, som överförts till särskilda konton i riksbanken, med + 275 resp. + 81 milj. kr. för 1955/56 och med + 75 resp. + 109 milj. kr. för 1956/57.

⁴⁾ Häri ingår tillfälliga, konjunkturpolitiskt betingade inkomster med 100 milj. kr.

⁵⁾ Häri ingår ianspråkta medel avseende tillfälliga, konjunkturpolitiskt betingade inkomster med 450 milj. kr.

⁶⁾ Upplåningen hos försäkringsbolag, sparbanker m. fl. har minskat med 188 milj. kr. Restposten Övriga har emellertid ökat till följd av upplåning å 550 milj. kr. i pensionsstyrelsen i samband med överföringen av steriliseringsmedel till folkpensioneringsfonden.

⁷⁾ Riksbankens innehav av statspapper har i samband med disposition av å särskilda konton i riksbanken avsatta statsinkomster nedgått med en miljard kr. Härförutan skulle riksbankens innehav av statspapper ha ökat med 292 milj. kr.

⁸⁾ Häri ingår ianspråkta medel avsedda för framtida investeringar i LKAB med 90 milj. kr.

⁹⁾ Häri ingår uppskrivning av budgetutjämningsfonden med 500 milj. kr.

¹⁰⁾ Härav 500 milj. kr. skattkamarväxlar, vilka överlämnats till riksgäldskontoret utan vederlag i samband med ianspråktagande av ackumulerad riksbanksvinst.

**Tab. 5. Riksbankens transaktioner och utvecklingen av tillgången
på betalningsmedel under budgetåren 1956/57—1961/62**

(Miljoner kronor)

	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62
Nettoförändring i riksbankens guld- och valutareserv	+ 217	- 153	+ 255	- 210	+ 875	+ 468
Nettoförändringar å statliga myndig- heters checkräkningar i riksbanken	+ 104	- 33	+ 32	- 90	+ 29	- 26
Nettoresultat av riksbankens köp och försäljning av svenska värdepapper	+ 706	+ 104	- 748	+ 398	+ 436	* - 767
Nettoförändring i riksbankens utlåning	- 190	+ 366	- 205	+ 218	+ 128	- 120
Nettoförändringar å bundna räkningar i riksbanken	- 496	- 311	+ 942	- 29	- 1 068	+ 170
Andra transaktioner med marknaden ¹	+ 23	+ 8	- 140	+ 17	- 62	* + 641
Nettoresultat av riksbankens trans- aktioner	+ 364	- 19	+ 136	+ 304	+ 338	+ 366
Utelöpande sedlar	+ 353	+ 52	+ 151	+ 318	+ 319	+ 371
Affärsbankernas checkräkningar hos riksbanken	+ 11	- 71	- 15	- 14	+ 19	- 5
Summa förändringar av tillgången på betalningsmedel	+ 364	- 19	+ 136	+ 304	+ 338	+ 366

Plustecken i tabellens övre del anger, att den registrerade förändringen medfört ett utflöde av betalningsmedel från riksbanken, minustecken anger att förändringarna medfört en indragning av betalningsmedel till riksbanken. I tabellens nedre del anger plus- och minustecken ökning resp. minskning i betalningsmedelsförsörjningen.

¹ «Andra transaktioner med marknaden» motsvaras av sådana förändringar i riksbankens balansräkning, vilka var för sig är av underordnad betydelse och icke utan vidare kunnat hänföras till någon av de tidigare i tabellen specificerade transaktionerna.

² De stora förändringarna beror väsentligen på att riksbankens värdepappersportfölj i maj 1962 minskade genom att riksbankens fordran på svenska staten avskrevs med 500 milj. kr., varvid skattkammarväxlar på detta belopp överlämnades till riksgäldskontoret utan likvid och genom att 250 milj. kr. i obligationer avskiljdes för en särskild riksbankens jubileumsfond.

**SAMMANSTÄLLNING
ÖVER BEHÅLLNINGAR Å
RIKSSTATSANSLAG**

Sammanställning över behållningar å riksstatsanslag

Driftbudgeten

Milljoner kronor

Huvudtitel	Reservation 1/1, 1961	Reservation **/1962			Ökning (+) minskning (-) under budgetåret 1961/62
		å för budget- året 1961/62 anvisade anslag ¹	å äldre anslag	totalt	
Justitiedepartementet	10,1	7,0	—	7,0	— 3,1
Utrikesdepartementet	4,3	15,1	—	15,1	+ 10,8
Försvarsdepartementet	575,5	630,7	—	630,7	+ 55,2
Socialdepartementet	68,0	133,1	13,9	147,0	+ 79,0
Kommunikationsdepartementet ..	374,7	395,6	—	395,6	+ 20,9
Finansdepartementet	2,8	4,0	0,1	4,1	+ 1,3
Ecklesiastikdepartementet	49,7	53,9	0,6	54,5	+ 4,8
Jordbruksdepartementet	210,7	83,0	0,5	83,5	— 127,2
Handelsdepartementet	22,9	20,1	2,3	22,4	— 0,5
Inrikesdepartementet	88,9	105,7	4,7	110,4	+ 21,5
Övriga huvudtitlar	0,5	0,8	—	0,8	+ 0,3
Summa egentliga statsutgifter....	1 408,0	1 449,0	22,1	1 471,1	+ 63,1
Avskrivningar av nya kapitalinves- teringar	300,7	314,8	11,1	325,9	+ 25,2
	1 708,7	1 763,8	33,3	1 797,1	+ 88,3

¹ Inkl. reservationer å tidigare under samma anslagsrubrik anvisade medel (= fortlöpande anslag).

2 Statsverkspropositionen år 1963: Bil. 1: Finansplanen: Bih. 4:
Behållningar å riksstatsanslag

Kapitalbudgeten

Miljoner kronor

Anslagsgrupp	Behållning 1/7 1961	Behållning **/ 1962			Ökning (+) minskning (-) under budgetåret 1961/62
		å för budget- året 1961/62 anvisade anslag	å äldre anslag	totalt	
Statens affärsverksfonder:					
Postverkets fond.....	5,7	4,7	—	4,7	— 1,0
Televerkets fond.....	32,0	26,9	—	26,9	— 5,2
Statens järnvägars fond	38,1	43,6	—	43,6	+ 5,5
Statens vattenfallsverks fond..	59,0	43,6	—	43,6	— 15,4
Domänverkets fond	2,1	1,2	0,2	1,4	— 0,7
Säger för statens affärsverksfonder	136,9	119,9	0,2	120,1	— 16,8
Luftfartsfonden	16,4	8,6	—	8,6	— 7,8
Statens allmänna fastighetsfond ..	170,6	165,8	8,1	173,9	+ 3,3
Försvarets fonder	167,9	149,2	6,2	155,4	— 12,5
Statens utlåningsfonder	317,9	302,6	13,4	316,0	— 2,0
Fonden för låneunderstöd	114,2	127,0	1,9	129,0	+ 14,8
Fonden för statens aktier	33,8	—	0,1	0,1	— 33,7
Fonden för förlag till statsverket..	18,9	18,3	4,9	23,1	+ 4,2
Diverse kapitalfonder	7,8	10,1	0,3	10,4	+ 2,6
	984,5	901,5	35,1	936,6	— 47,9

FÖR FLERA HUVUDTITLAR GEMENSAMMA FRÅGOR

---

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 ja-
nuari 1963.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Vissa för flera huvudtitlar gemensamma frågor anmäles av chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, beträffande under punkt 1 angiven fråga, av chefen för civildepartementet, statsrådet Lindholm, beträffande de under punkterna 2—6 angivna frågorna samt av chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, beträffande de frågor, som beröres under punkterna 7 och 8.

1. Departementsindelningen m. m.

Riksdagen har år 1957 (SU 93, rskr 249) i anledning av bl. a. riksdagens år 1956 församlade revisorers uttalande anhållit att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en översyn av gällande departementsindelning. Såsom motive- ring härför anförde statsutskottet i sitt utlåtande, vilket godkändes av riksdagen, bl. a. att utskottet av den i ärendet verkställda utredningen hibragts den uppfattningen, att fördelningen av ärendegrupperna de olika departementen emellan i flera avseenden tedde sig mindre ändamålsenlig och att en översyn av gällande departementsindelning syntes vara av behovet påkallad.

En översyn av den art som riksdagen uttalat sig för har nu ägt rum. Vägledande vid omfördelningen av ärenden mellan departementen har varit en strävan att förstärka departementens karaktär av centrala planeringsorgan. Sålunda överföres de ärenden som rör arbetsmarknaden och bostadsbyggnadet från socialdepartementet till inrikesdepartementet. Dessa ärendens sammanhang med lokaliseringspolitik och de kommunala frågorna samt

deras betydelse för länens utveckling har varit avgörande härför. Chefen för inrikesdepartementet får därmed huvudansvaret för planeringen inom en viktig och nära sammanhängande sektor inom svensk ekonomi. De nu till inrikesdepartementet hörande ärendena rörande hälso- och sjukvården står i intimt samband med och i nära växelförhållande till de inom socialdepartementet handlagda sociala ärendena i egentlig mening. Starka skäl talar för att hälso- och sjukvårdsärendena föres till det departement, socialdepartementet, som ombesörjer lagstiftningsgöromålen och det administrativa arbetet på departementsplanet rörande den allmänna försäkringen. Planeringen av den fortsatta utbyggnaden av hela vårdområdet kommer därmed att i första hand förläggas till socialdepartementet.

Vidare har det — även med tanke på önskvärdheten av att handelsdepartementet kan i ökad utsträckning koncentrera sin verksamhet på den handelspolitiska utvecklingen, särskilt den europeiska integrationen och därmed sammanhängande industriella strukturfrågor — funnits lämpligt att nu från detta departement föra över sjöfartsärendena till kommunikationsdepartementet, där ärendena rörande landets kommunikationsväsen i övrigt handlägges.

Den av chefen för handelsdepartementet i 1962 års statsverksproposition upptagna frågan om fördelningen av lotterimedel (bil. 12, p. 117) har, såsom statsutskottet förutsatte i sitt av riksdagen godkända utlåtande över nämnda proposition (SU 10, p. 111; rskr 10) prövats i detta sammanhang såvitt rör ärendenas fördelning mellan departementen. Det synes lämpligt att ärendena rörande lotterimedelsfonden föres samman med övriga kulturfrågor i ecklesiastikdepartementet.

Då en sådan omfördelning av departementens verksamhetsområden medför behov av ändringar i departementens personalförteckningar och även påverkar deras anslag, har det ansetts lämpligast att genomföra den först från och med nästa budgetår, d. v. s. den 1 juli 1963. I syfte att ernå överensstämmelse mellan den tillämnade nya departementsindelningen och anslagens fördelning på huvudtitlar har det dock befunnits fördelaktigt att de berörda departementscheferna redan under budgetberedningen hösten 1962 övertog ansvaret för de anslagsfrågor för nästa budgetår som sammanhänger med de ärendegrupper som nästa budgetår skall ankomma på dem. Kungl. Maj:t har i enlighet härmed på min föredragning genom beslut den 19 september 1962 jämlikt § 5 regeringsformen förordnat, att ärenden rörande anslag för budgetåret 1963/64 skall tills vidare i vederbörande departementschefs ställe föredragas av *chefen för socialdepartementet* i vad avser inrikesdepartementet tillhörande ärenden rörande hälso- och sjukvården, av *chefen för kommunikationsdepartementet* i vad avser handelsdepartementet tillhörande ärenden rörande sjöfarten, av *chefen för ecklesiastikdepartementet* i vad avser handelsdepartementet tillhörande ärenden rörande lotterimedelsfonden och av *chefen för inrikesdepartementet* i vad avser socialdepartementet tillhörande ärenden rörande arbetsmarknaden samt bostadsbyggandet och därmed sammanhängande frågor.

De förändringar i departementens organisation och anslag som föranledes av den ändrade fördelningen av ärendena kommer att anmälas av respektive departementschefer.

Avsikten är att omfördelningen skall fr. o. m. den 1 juli 1963 definitivt fastställas genom ändring i stadgan den 29 juni 1950 (nr 401) angående statsdepartementen. Frågan härom torde jag få anmäla sedan riksdagen beslutat om anslagen till de berörda departementen.

Forskningen och det industriella utvecklingsarbetet har en avgörande betydelse för vårt ekonomiska, sociala och kulturella framåtskridande. Statens och näringslivets anslag till skilda forskningsändamål har under senare år kraftigt ökat. De kan förväntas fortsätta att öka. Men ett litet land med begränsade personella tillgångar tvingas till en noggrann avvägning av sina insatser på forskningens område. Den internationella vetenskapliga och tekniska utvecklingen går utomordentligt snabbt. Det är viktigt att noga följa denna utveckling så att, när nya områden blir aktuella, snabbt kan bedömas på vilka punkter svenska insatser kan och bör göras. Det blir därvid av särskild vikt att, så långt möjligt, få till stånd en samordning av statens och näringslivets insatser på grundforskningens, den tillämpade forskningens och det industriella utvecklingsarbetets områden.

Mot denna bakgrund har enligt beslut av Kungl. Maj:t den 14 december 1962 tillkallats en forskningsberedning, i vilken forskare och företrädare för näringsliv och annan viktig samhällsverksamhet ingår. Beredningen skall utgöra ett forum för samråd om den långsiktiga inriktningen av den svenska forskningspolitiken. Beredningens sammanträden ledes av statsministern, och vid sammanträdena avses därjämte övriga statsråd som beröres av de frågor som behandlas, främst cheferna för försvars-, finans-, ecklesiastik-, jordbruks- och handelsdepartementen, skola vara närvarande.

Enligt nyssnämnda beslut har vidare upprättats en särskild arbetsgrupp för att inom statsrådsberedningen förberedande behandla frågor av betydelse för regeringen vid utformningen av forskningspolitiken. Arbetsgruppen skall mot bakgrund av den svenska forskningens nuvarande omfattning, inriktning och organisation söka följa den internationella vetenskapliga utvecklingen samt behandla avvägningsproblem av principiell räckvidd och för mera ingående analys ta upp problem av särskild aktualitet. Arbetsgruppen har därjämte till uppgift att förbereda överläggningarna inom forskningsberedningen genom att sammanställa material som underlag för diskussionerna inom beredningen.

2. Den allmänna lönenivån för statsanställda m. m.

I enlighet med beslut av 1957 års riksdag regleras statstjänstemännens tillkommande minimilöner (grundlöner) fr. o. m. den 1 juli 1957 genom statens löneförordning den 31 maj 1957 (nr 228). Denna förordning inne-

håller ej några regler om särskilda tillägg till grundlönerna. De aktuella lönerna (totallönerna) har förutsatts skola fastställas genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen, efter det statstjänstemännens huvudorganisationer beretts tillfälle till överläggningar i ämnet.

I enlighet med beslut vid 1958 års B-riksdag och 1959 års riksdag har den 1 juli 1959 genomförts en pensionsreglering för statsanställda m. fl. Huvudgrunderna för pensioneringen har intagits i statens allmänna tjänstepensionsreglemente (SPR) den 28 maj 1959 (nr 287), under det att i statens pensionslöneförordning samma dag (nr 286) meddelats bestämmelser om den till grund för pensioneringen liggande pensionslönen. Enligt 15 § SPR skall bruttobeloppet av beviljad egenpension eller familjepension förändras i den mån Kungl. Maj:t och riksdagen härom beslutar. Denna bestämmelse utgör motsvarigheten till vad som i tidigare pensionsanordningar gällde beträffande rörligt tillägg. Det har i samband med pensionsregleringen förutsatts, att här avsedd förändring av enligt reglementet beviljade pensioner skall fastställas i samma ordning som gäller beträffande fastställandet av totallönerna.

I prop. 1962: 169 redovisades en den 19 april 1962 med statstjänstemännens huvudorganisationer träffad överenskommelse om statstjänstemännens löner under åren 1962 och 1963 m. m. Enligt denna överenskommelse, vilken godkändes av riksdagen (SU 152, rskr 341), höjdes för 1962 totallönerna för 1961 med 6,5 procent. Fr. o. m. den 1 juli 1962 infördes på löneplan A i statens löneförordning en ny löneklass med numret 30. Beträffande denna löneklass liksom för löneplanerna B och D skedde fr. o. m. den 1 juli 1962 nyssnämnda höjning av totallönerna med utgångspunkt i särskilda baslönebelopp, som framgår av den vid prop. 1962: 169 fogade bilagan A. För 1963 skall gälla totallönebelopp, som motsvarar de vid utgången av 1962 gällande totallönerna höjda med 3,5 procent.

Vad angår pensionerna innebar överenskommelsen i princip en höjning med 6,5 procent fr. o. m. juli 1962 samt en ytterligare höjning med 3,5 procent fr. o. m. januari 1963. För första halvåret 1962 har utbetalats särskilda pensionstillägg. De i vissa fall alltjämt utgående kristilläggen har för 1962 och 1963 uppräknats i anslutning till pensionshöjningarna.

De för 1963 gällande lönebeloppen framgår av kungörelsen den 5 oktober 1962 (nr 523) om löner m. m. till vissa statsanställda m. fl. under år 1963. Pensionshöjningen för 1963 har reglerats genom kungörelsen den 5 oktober 1962 angående bruttobelopp av vissa statliga personalpensioner fr. o. m. den 1 januari 1963 (nr 526).

Till grund för beräkningen av anslagsmedlen till rörliga löneförmåner samt till pensioner under nästa budgetår har lagts de löne- och pensionsbelopp, som skall gälla under 1963.

Enligt riksdagens beslut om pensionsreglering för statsanställda m. fl. skall — enligt för riksdagen närmare redovisade grunder — till pensionsberättigade tjänstemän, räknat fr. o. m. 1957, utgå kompensation för höjda folkpensionsavgifter. Kungl. Maj:t har senast den 5 oktober 1962 utfärdat kun-

görelse (nr 527) om dylik kompensation. Medel till avgiftskompensationen beräknas under respektive anslag och, i fråga om avlöningsanslagen, under särskild anslagspost.

Kostnaderna för kompensationen har för budgetåret 1963/64 liksom för innevarande budgetår beräknats motsvara 2 procent av de sammanlagda beloppen under ordinarie- och icke-ordinarieposterna.

3. Överskridande av vissa anslagsposter m. m.

Den omläggning av avlöningsstaterna, som genomfördes fr. o. m. budgetåret 1941/42, medförde en överflyttning till maximerade anslagsposter av vissa avlöningskostnader, som tidigare belastat förslagsvis anvisade poster. En nödvändig förutsättning för denna omläggning var att Kungl. Maj:t erhöll ett allmänt bemyndigande av riksdagen att medge överskridande av maximerade anslagsposter. Detta bemyndigande har årligen förlängts. Efter smärre ändringar av bemyndigandet vid 1952, 1956 och 1962 års riksdagar innebär detsamma, att Kungl. Maj:t äger medge de överskridanden av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal, som erfordras till följd av att dylik anslagspost blivit i en icke förutsedd omfattning belastad *antingen* med utgifter för avlöningar åt icke-ordinarie tjänsteman, som vikarierat å ordinarie tjänst, vilken är obesatt eller vars innehavare åtnjutit ledighet för offentligt uppdrag eller av annan anledning mot avstående av hela lönen, *eller* med kostnader, som sammanhänger med att icke-ordinarie ersättare behöver anlitas vid vakanthållande av ordinarie tjänst eller vid längre tids ledighet med helt eller delvis bibehållen lön för ordinarie eller icke-ordinarie tjänsteman.

Alltsedan budgetåret 1947/48 har Kungl. Maj:t erhållit riksdagens bemyndigande att medge de överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter, som påkallats med hänsyn till regleringen av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal. Bemyndigandet gäller numera — efter vidgningar vid 1953 och 1960 års riksdagar — även andra personalgrupper för vilka tillämpas reglerad befordringsgång, nämligen personal som enligt riksdagens beslut jämställts med amanuenspersonal, kanslistpersonal i administrativ tjänst samt viss teknisk biträdespersonal.

Fr. o. m. budgetåret 1958/59 har Kungl. Maj:t erhållit riksdagens bemyndigande att medge de överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter, som erfordras för bestridande av övergångsförmåner till befattningshavare å vissa i ortsgruppshänseende nedflyttade orter.

För budgetåren 1961/62 och 1962/63 har Kungl. Maj:t erhållit riksdagens bemyndigande att medge överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter på grund av merkostnader till följd av kontraktsanställning.

Samtliga nu nämnda bemyndiganden bör gälla även nästa budgetår.

I enlighet med vad som uttalats 1941 vid tillkomsten av bemyndigandet att överskrida vissa maximerade anslagsposter till löner m. m. bör riksdagen

hållas underrättad om den utsträckning, i vilken detta bemyndigande tages i anspråk. För sådant ändamål torde uppgifter rörande utnyttjandet av förevarande bemyndigande under budgetåret 1961/62 få överlämnas till vederbörande riksdagsutskott.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1963/64 i enlighet med vad i det föregående förordats medge

1) de överskridanden av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal, som erfordras till följd av att dylik anslagspost blivit i en icke förutsedd omfattning belastad *antingen* med utgifter för avlöningar åt icke-ordinarie tjänsteman, som vikarierat å ordinarie tjänst, vilken är obesatt eller vars innehavare åtnjutit ledighet för offentligt uppdrag eller av annan anledning med avstående av hela lönen, *eller* med kostnader, som sammanhänger med att icke-ordinarie ersättare behöver anlitas vid vakanthållande av ordinarie tjänst eller vid längre tids ledighet med helt eller delvis bibehållen lön för ordinarie eller icke-ordinarie tjänsteman,

2) de överskridanden av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter, som påkallas med hänsyn till tillämpningen av reglerad befordringsgång för i det föregående berörda personalkategorier,

3) de överskridanden av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter, som kan bli erforderliga för bestridande av övergångsförmåner till befattningshavare å vissa i ortsgruppshänseende nedflyttade orter, samt

4) överskridanden av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter på grund av merkostnader till följd av kontraktsanställning.

4. Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

I anslutning till de riktlinjer för behandlingen av frågor om ändrad lönegradsplacering av tjänster, vilka uppdragits i prop. 1956: 124, anmäles i det följande resultatet av den under budgetarbetet verkställda prövningen av s. k. A-frågor.

Arbetet med de s. k. B-frågorna kommer att påbörjas i januari. De slutliga förhandlingarna om dessa tjänsteförteckningsfrågor torde kunna äga rum tidigast under mars. Med hänsyn härtill torde det bli nödvändigt att senare under riksdagen framlägga förslag, som påverkar personalförteckningarna.

För att i sådan ordning framlagda förslag skall kunna genomföras under 1963, är det erforderligt att riksdagen, liksom fallet varit under de senare åren, beslutar att de personalförteckningar, som riksdagen fastställer innan beslut meddelats i anledning av de särskilda lönegradsplaceringsförslagen, skall gälla endast i den mån annat icke följer av vad riksdagen beslutar i samband med dessa förslag.

Jag får nu redovisa de förslag till ändrad lönegradsplacering, som ansetts kunna förordas på grundval av den under budgetarbetet företagna omprövningen av löneställningen för olika tjänster. I dessa frågor har, såsom förutsetts i förenämnda prop. 1956: 124, statstjänstemännens huvudorganisationer beretts tillfälle att framlägga sina synpunkter. Det bör framhållas, att prövningen av lönegradsfrågor avsett icke blott ändrad lönegradsplacering för redan befintliga tjänster utan även placering i lönegrad av tjänster, vilka i statsverkspropositionen under resp. huvudtitlar föreslås skola inrättas under nästa budgetår. Även i denna del har personalorganisationerna lämnats tillfälle till överläggningar med företrädare för civildepartementet.

De förslag till lönegradsändringar, som nu tillstyrkes, redovisas i en sammanställning som torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*. Framhållas må att sådana av organisatoriska skäl föranledda lönegradsändringar, vilka i realiteten innebär utbyte av förefintliga tjänster mot nya tjänster med artskilda arbetsuppgifter, samt förslag till ändrad lönegradsplacering av tjänster, som framlägges i anslutning till i särskild ordning verkställd översyn av organisationen inom visst område, ej redovisas i bilagan. Dessa förslag anmäles under resp. huvudtitlar. Vad angår de i bilagan redovisade förslagen torde jag få hänvisa till de redogörelser för myndigheternas motiveringar och förslag, som återfinns i anslagsäskandena. Jag vill tillägga, att på föranstaltande av civildepartementet myndigheterna anmodats att lämna sina motiveringar för de olika förslagen på särskilda, för ändamålet utarbetade formulär. Beträffande innehållet i dessa formulär torde få hänvisas till handlingarna.

De av mig nu tillstyrkta, i bilagan redovisade förslagen innebär uppflyttning av inemot 300 tjänster. Kostnadsökningen för löner vid ett genomförande av förslagen kan vid nuvarande lönenivå beräknas uppgå till ungefär 500 000 kronor för år. Medel för lönegradsändringarna beräknas under resp. huvudtitlar. Förslagen synes böra genomföras fr. o. m. den 1 juli 1963.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att de personalförteckningar, som riksdagen fastställer innan riksdagen meddelat beslut i anledning av lönegradsplaceringsförslag, som framlägges i särskild ordning, skall gälla endast i den mån annat icke följer av vad riksdagen beslutar i samband med behandlingen av nämnda förslag,

dels godkänna de i bilagan till statsrådsprotokollet i detta

ärende upptagna förslagen om placering i lönegrad av vissa tjänster m. m.,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för genomförande av sistnämnda förslag.

5. Den statliga grupplivförsäkringen m. m.

Enligt den överenskommelse mellan civildepartementet och de statsanställdas huvudorganisationer, som utgjorde underlaget för prop. 1962:169 angående statstjänstemännens löner under åren 1962 och 1963 m. m., gäller fr. o. m. den 1 januari 1963 för de anställda inom det av staten lönereglerade området en grupplivförsäkring av samma slag som inom den sektor av arbetsmarknaden, för vilken kollektivavtal träffas mellan Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige. Bestämmelser om försäkringen har utfärdats den 14 december 1962 i form av reglemente för statens grupplivförsäkring.

Grupplivförsäkringarna på den allmänna arbetsmarknaden gäller vid anställning fram till 67 års ålder. Samma åldersgräns tillämpas inom grupplivförsäkringen för den statliga personalsektorn. Åldersgränsen 67 år markerar för stora grupper på den allmänna arbetsmarknaden den tidpunkt då yrkesverksamheten upphör och pensionen börjar utgå. Inom statstjänsten får 67-årsgränsen icke samma innebörd eftersom de statliga pensionsåldrarna av olika orsaker ligger lägre, i vissa fall väsentligt lägre, än vid 67 år. Beaktandet av detta förhållande samt hänsyn till hur pensionsåldrarna påverkar kostnaderna för grupplivförsäkringen har lett till att grupplivförmån i form av begravningsersättning om 2 000 kr. medgivits fram till 67 års ålder även för den som under 1963 eller senare avgår med ålderspension.

Grupplivbestämmelserna är tillämpliga, förutom för de egentliga statstjänstemännen, även för arbetare i statens tjänst, om kollektivavtal härom finnes. Vidare är bestämmelserna tillämpliga på icke statligt anställda, för vilka statens allmänna avlöningsreglemente eller annan av Kungl. Maj:t utfärdad avlöningsförfattning gäller. Den statliga grupplivförsäkringen bör i övrigt kunna utsträckas till andra anställda, för vilka Kungl. Maj:t på framställning förordnat härom. Förordnande som här avses förutsättes främst böra utnyttjas beträffande personal i institutioner e. dyl., där statens ekonomiska åtagande är av det slaget, att även kostnaderna för grupplivförsäkringen i sista hand i väsentlig grad automatiskt faller på staten. Det har ansetts vara av betydelse att även bereda vissa statliga bolag möjlighet att ansluta sin personal till den statliga grupplivförsäkringen. Härvid har främst åsyftats bolag, som är nära knutna till statlig myndighet och som tillämpar SPR. Som en provisorisk åtgärd har härvid ansetts påkallat att Kungl. Maj:t för första halvåret 1963 ger vissa bolag möjlighet att ansluta

sin personal till den statliga grupplivförsäkringen. Riksdagens bemyndigande i vad avser anslutning för tid därefter torde böra inhämtas.

Beträffande kostnaderna för grupplivförsäkringen har dessa för första halvåret 1963 beaktats vid beräkningen av de täckningsanslag, som riksdagen beviljat i anledning av prop. 1962: 169. Vad åter angår ifrågavarande kostnader för budgetåret 1963/64 torde frågan härom få anmälas i samband med särskild proposition angående anslag för nästa budgetår till personalpensionsförmåner m. m. I det föregående nämnda statliga bolag ävensom de affärsdrivande verken bör givetvis själva bära kostnaderna för grupplivförsäkringen. Beträffande kostnaderna för grupplivförsäkringen av personer i statsunderstödd verksamhet synes i princip en kostnadsfördelning enligt samma grunder som gäller för lönekostnadernas fördelning kunna komma ifråga. Den enda personalgrupp beträffande vilken en sådan kostnadsfördelning skulle få ekonomisk betydelse torde emellertid vara viss personal inom polisväsendet. Då denna grupp enligt beslut av 1962 års riksdag skall förstatligas den 1 januari 1965 bör, därest riksdagen icke finner anledning till erinran däremot, kommun av administrativa skäl icke avkrävas kostnadsbidrag till försäkringen i vad avser av kommunerna anställda tjänstemän med av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsreglementen. I fråga om icke statligt anställda i övrigt, vilka beredes anslutning till den statliga grupplivförsäkringen, torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att i mån av behov utfärda föreskrifter om kostnadsfördelningen.

Den statliga grupplivförsäkringen skall administrativt huvudsakligen handhavas av statens pensionsanstalt. Som beslutande organ för den statliga grupplivförsäkringsverksamheten har inrättats en särskild nämnd, statens grupplivnämnd, vilken förutom ordförande består av sex ledamöter, varav tre utsetts på förslag av de statsanställdas huvudorganisationer.

I förenämnda prop. 1962: 169 anmäldes även frågan om ändringar fr. o. m. den 1 januari 1963 i de bestämmelser, som reglerar sjuklön och havandeskapslön till statstjänstemän och tjänstemän i statsunderstödd verksamhet. Härvid påpekades att vid bifall till det förslag till lag om allmän försäkring, som framlagts i prop. 1962: 90, behov bl. a. skulle uppkomma av ändringar i de bestämmelser, som reglerar sammanträffandet mellan förmåner enligt sjukpenningförsäkringen eller moderskapsförsäkringen och motsvarande förmåner enligt avlöningsbestämmelser utfärdade av Kungl. Maj:t. Vidare framhölls att nya bestämmelser skulle erfordras för reglering av sammanträffandet mellan förtidspension enligt lagen om allmän försäkring och lön enligt nyssnämnda avlöningsbestämmelser. I anslutning härtill anmäldes, att frågan om ändring i gällande bestämmelser om sjuklön och havandeskapslön varit föremål för överläggningar med statstjänstemännens huvudorganisationer i samband med de förhandlingar, som föregick den i propositionen redovisade överenskommelsen om statstjänstemännens löner under åren 1962 och 1963. Med hänsyn till den korta tid, som stod till förfogande för en genomgång av de problem, som sammanhänge med en över-

gång till ett nytt sjuklönesystem, ansågs denna fråga inte kunna lösas i samband med nämnda löneförhandlingar. Det förutsattes emellertid att frågan skulle bli föremål för nya överläggningar vid senare tidpunkt.

I anledning härav utverkades riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter och vidta de åtgärder i övrigt, som erfordrades för genomförande av ändringar i systemet för samordning mellan lön och förmåner enligt sociallagstiftning (SU 152, rskr 341).

I enlighet med vad sålunda förutsattes vid avslutandet av nyssnämnda löneförhandlingar har under senare hälften av 1962 överläggningar i berörda fråga ägt rum med representanter för statstjänstemännens huvudorganisationer. Dessa överläggningar är ännu icke avslutade. I avvaktan på vad dessa överläggningar kan leda till har t. v. endast sådana ändringar vidtagits i statens allmänna avlöningsreglemente och andra av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsförfattningar, som är betingade av ikraftträdandet den 1 januari 1963 av lagen om allmän försäkring. Genom kungörelser den 7 december 1962 har sålunda sådana ändringar vidtagits i sagda författningar att den tid, varunder tjänsteman tillhörande avdragsgrupp 2 eller 3 äger uppbära viss del av lönen under tjänstledighet för havandeskap eller barns-börd, utsträckts från 120 till 180 dagar. Härjämte har bestämmelser införts, som möjliggör en samordning mellan lön och förtidspension enligt lagen om allmän försäkring. Vidare har ändringar vidtagits i de avdrag, som reglerar sammanträffandet mellan förmåner vid sjukdom och havandeskap enligt nyssnämnda lag och motsvarande förmåner enligt av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsförfattningar. Ändringarna i avdragsbeloppen är i huvudsak föranledda av den påbyggnad, som fr. o. m. den 1 januari 1963 gjorts i sjukförsäkringens sjukpenningskala.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att bedriva den statliga grupplivförsäkringen enligt grunder, som i det föregående redovisas.

6. Vissa förmåner till personal inom statsförvaltningen i samband med omlokalisering och andra rationaliseringsåtgärder

I prop. 1960: 120 med förslag i fråga om lokaliseringen av vissa statliga institutioner, m. m. behandlades bl. a. vissa i samband med omflyttning av statliga myndigheter uppkommande personalproblem. Föredragande departementschefen anförde därvid bl. a. följande:

Tjänstemän, som flyttar med en myndighet till den nya lokaliseringsorten, är enligt gällande avlöningsförfattningar tillförsäkrade ekonomiska förmåner i viss utsträckning, t. ex. ersättning för flyttningskostnader, resekostnadsersättningar och anstånd med omstationering med därav följande rätt till traktamente. Kungl. Maj:t kan i vissa avseenden medge dylika för-

måner även till tjänstemän som inte uppfyller de i författningarna uppställda villkoren härför. För den kollektivavtalsanställda personalen finns ingen avtalsenlig rätt till ekonomiska förmåner av nu nämnd art, men myndigheterna har formella möjligheter att från fall till fall besluta om liknande förmåner för nämnda personal.

Beträffande tjänstemän som inte önskar medfölja en myndighet till ny förläggningssort, uppkommer frågor om tvångsförflyttning, entledigande, avgång med pension — i förekommande fall även förtidspensionering — samt omplacering till annan tjänst. Detta gäller också beträffande den kollektivavtalsanställda personalen, även om i kollektivavtalen inte finns någon motsvarighet till den för ordinarie tjänstemän enligt 13 § statens allmänna avlöningsreglemente gällande förflyttningsskyldigheten.

Förflyttningsskyldigheten för ordinarie tjänstemän bör givetvis hävdas i samband med de föreslagna omlokaliseringarna. I vissa fall kan emellertid en tvångsförflyttning komma att framstå som obillig, varför andra åtgärder kan behöva övervägas.

Enligt min mening bör personalfrågor i samband med den i det föregående förordade utflyttningen i första hand åvila vederbörande myndighet. Personalfrågor som rör försvaret bör handläggas på i princip samma sätt som dylika frågor i samband med tidigare beslutade rationaliseringsåtgärder. I övrigt bör för handläggning av personalproblem, som uppkommer vid utflyttning av statliga myndigheter, inrättas en särskild delegation. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma delegationens sammansättning och arbetsuppgifter ävensom meddela föreskrifter angående den samordning av delegationens verksamhet med verksamheten hos försvarets personalnämnd och personaldelegation, som kan befinnas erforderlig.

Jag förutsätter givetvis, att vederbörande personalorganisationer beredes tillfälle att medverka vid personalproblemens lösande.

Vad sålunda anförts och föreslagits föranledde ingen erinran från statsutskottets sida (SU 127). Utskottet förutsatte därvid att all möjlig hänsyn skulle komma att tagas till den berörda personalens berättigade intressen. Riksdagen (rskr 335) godkände utskottets förslag i förevarande hänseende.

Sedermera har från vissa personalorganisationers sida framställningar gjorts om förmåner av olika slag till berörda anställningshavare icke blott i samband med omlokalisering av statliga myndigheter utan även vid andra rationaliseringsåtgärder med personalomflyttningar eller personalinskränkningar som följd samt om inrättande av ett centralt organ för handläggning av därvid uppkommande personal- och ersättningsfrågor, bl. a. spörsmål om överförande av anställningshavare från en myndighet till en annan. I ärendet har överläggningar ägt rum mellan representanter för civildepartementet och statstjänstemännens huvudorganisationer.

I ett flertal fall har Kungl. Maj:t utverkat riksdagens bemyndigande att besluta om ekonomiska förmåner åt personal, som blivit övertalig till följd av beslutade omorganisationer inom den civila och militära statsförvaltningen. De förmåner det har varit fråga om är årliga ersättningar och avskedsersättningar till entledigad personal, omskolningsbidrag till kollektivavtalsavlönade anställningshavare samt lön enligt särskilda grunder till tjänstemän, som övergår till lägre tjänst. Beträffande övriga ifrågakomman-

de förmåner såsom ersättning för flyttningskostnader, anstånd med omstationering och förtidspensionering har Kungl. Maj:t ägt bestämma utan särskilt bemyndigande.

När det gäller personal som beröres av omlokalisering av statliga institutioner föreligger i viss mån en annan situation än i nyss angivna fall i det att det här icke är fråga om övertalighet i egentlig bemärkelse. I ett omlokaliseringsfall, som för närvarande är aktuellt, nämligen IV. militärbefälsstabens förflyttning från Stockholm till Strängnäs, har emellertid riksdagen (prop. 1962: 110, SU 115, rskr 285) bemyndigat Kungl. Maj:t att enligt i stort sett samma principer, som tillämpats i fråga om till följd av omorganisation övertalig personal — med de begränsningar som kan finnas motiverade av att fråga är om omlokalisering — besluta om särskilda förmåner till personal som entledigas på grund av förflyttningen.

Förenämnda bemyndiganden har inhämtats från fall till fall. Vid de nu förda överläggningarna med tjänstemännens huvudorganisationer har enighet nåtts därom att det ur synpunkten av en ändamålsenlig planering av personaldisponeringen i samband med omorganisationer och omlokaliseringar är erforderligt, att Kungl. Maj:t har ett generellt bemyndigande att medge berörd personal de särskilda förmåner av här avsett slag som betingas av omständigheterna. Häremot har jag intet att erinra. Ett sådant bemyndigande bör enligt min mening ha samma innebörd som de av riksdagen tidigare från fall till fall lämnade. Ett villkor för att förmåner av avsett slag skall få utgå vid omlokalisering bör vara, att vederbörande förebringa godtagbara skäl för att icke medfölja vid förflyttningen. Beslutanderätten i frågor rörande nu avsedda förmåner bör för den civila statsförvaltningens del i såväl omlokaliserings- som omorganisationsfall utövas av den särskilda delegation, som enligt vad i det föregående nämnts avsetts skola inrättas för handläggning av personalproblem i samband med omlokaliseringar och som jag avser att tillsätta inom den närmaste tiden. För försvarets vidkommande ombesörjes motsvarande ärenden av försvarets personalnämnd. Jag föreslår, att riksdagens bemyndigande utverkas för Kungl. Maj:t att besluta om förmåner av angivet slag.

I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att enligt vad i det föregående anförts besluta om särskilda förmåner i samband med omorganisation eller förflyttning av statlig myndighet.

7. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond

I annat sammanhang denna dag anmäles förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond. Erforderliga anslag till ersättning till fastighetsfonden beräknas därvid till sammanlagt 134 962 000 kr. Det torde få ankomma

på vederbörande departementschefer att under respektive huvudtitlar anmäla dessa ersättningsanslag, vilka enligt vad av statförslaget framgår bör upptagas till följande belopp.

	Kr.	Kr.
Andra huvudtiteln:		
Ersättning till fångvårdsstyrelsens delfond	6 877 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	1 967 000	8 844 000
Tredje huvudtiteln:		
Ersättning till beskickningsfastigheternas delfond	9 629 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	585 000	10 214 000
Fjärde huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	32 000	
Ersättning till beskickningsfastigheternas delfond	50 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	1 129 000	1 211 000
Femte huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	6 733 000	
Ersättning till Uppsala universitets delfond	1 586 000	
Ersättning till medicinalstyrelsens delfond	25 660 000	
Ersättning till karolinska sjukhusets delfond	5 302 000	39 281 000
Sjätte huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	2 325 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	6 260 000	
Ersättning till sjöfartsstyrelsens delfond	957 000	9 542 000
Sjunde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	1 625 000	
Ersättning till generaltullstyrelsens delfond	610 000	2 235 000
Attonde huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	41 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	30 482 000	
Ersättning till Uppsala universitets delfond	3 182 000	
Ersättning till Lunds universitets delfond	3 519 000	37 224 000
Nionde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		7 985 000
Tionde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		2 663 000
Elfte huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	90 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	15 324 000	15 414 000
Tolfte huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		229 000
Fjortonde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		120 000

8. Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark

I enlighet med de grunder som godkänts vid 1939 års lagtima riksdag är i riksstaten för innevarande budgetår under andra, femte, åttonde, nionde och elfte huvudtitlarna uppförda särskilda förslagsanslag å tillhopa 961 000 kr. till ersättning till domänverkets fond för upplåten mark. Denna ersättning utgår för sådan å domänverkets fond bokförd egendom, som disponeras för vissa för domänstyrelsens verksamhet främmande ändamål, såsom fångvård, socialvård, annan anstaltsvård, undervisningsverksamhet och försöksverksamhet på jordbrukets område. I beslut den 7 december 1956 har Kungl. Maj:t bl. a. meddelat vissa förvaltningsföreskrifter för upplåtna egendomar av här ifrågavarande slag. Ersättning till domänfonden är i princip att jämställa med ersättningsanslagen till fastighetsfonderna och representerar alltså endast en formell, av redovisningsskäl motiverad omföring av medel inom budgetens ram. Genom att ersättningsbeloppen beräknas såsom en mot statens förräntningskrav svarande del av egendornas bokföringsvärden undvikes att de upplåtna egendomarna belastar domänverket i dess uppgift att förränta fondens kapital.

För en närmare redogörelse för de kronoegendomar som den 30 juni 1961 var upplåtna till särskilda ändamål samt deras redovisningsvärden på domänverkets fond torde få hänvisas till en tabell, som är intagen i den till 1962 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen (bil. 2, p. 6).

Enligt uppgift från domänstyrelsen uppgick summorna av de till de olika huvudtitlarna hänförliga bokföringsvärdena å upplåtna egendomar till följande belopp den 30 juni 1962.

Huvudtitel	Summa redovisningsvärden å domänverkets fond den 30 juni 1962, kr.
II. Justitiedepartementet	3.682.808
V. Socialdepartementet	3.645.873
VIII. Ecklesiastikdepartementet	542.043
IX. Jordbruksdepartementet	12.702.585
XI. Inrikesdepartementet	388.656

Ersättningsbeloppen beräknas enligt vedertagna regler på grundval av bokföringsvärdet vid budgetårets ingång. I anledning härav bör de i tablån angivna bokföringsvärdena justeras med hänsyn till under budgetåret 1962/63 förutsedda förändringar. Sålunda bör värdet under femte huvudtiteln ökas med 136 927 kr. i anledning av anvisat belopp till byggnadsarbeten vid vissa yrkesskolor. Vidare bör värdet under nionde huvudtiteln höjas med sammanlagt 590 583 kr. Därav utgör 120 583 kr. tidigare anvisade och utbetalade, men av lantbrukshögskolan icke utnyttjade medel till byggnadsarbeten vid statens försöksgårdar. Därtill kommer dels på tilläggs-

stat till riksstaten för budgetåret 1961/62 anvisade medel å 165 000 kr. och dels innevarande budgetårs anvisning å 305 000 kr. till ifrågavarande ändamål. Samtliga nu nämnda belopp beräknas komma att tagas i anspråk under innevarande budgetår.

Vid förevarande beräkning bör hänsyn jämväl tagas till de förändringar som påkallas av den år 1962 beslutade omfördelningen av ärenden mellan statsdepartementen. Av de i det föregående angivna fastighetsvärdena är det endast de värden som f. n. är upptagna under XI huvudtiteln som icke hänföra sig till ändamål som även fortsättningsvis skall höra till hittillsvarande område för departementens verksamhet. Kapitalbeloppet under nämnda huvudtitel, 388 656 kr. avser de fastigheter som disponeras av statens skol- och yrkeshem på Salbohed samt Vilhelmsro sjukhus. Dessa båda anstalter kommer framdeles att höra till socialdepartementets område, och nyssnämnda redovisningsvärde flyttas följaktligen över till V huvudtiteln.

De beräknade redovisningsvärdena som enligt det föregående skall läggas till grund för uppskattningen av ersättningsanslagen för budgetåret 1963/64 utgör sålunda för andra huvudtiteln 3 682 808 kr., för femte huvudtiteln 4 171 456 kr., för åttonde huvudtiteln 542 043 kr. och för nionde huvudtiteln 13 293 168 kr. Den ersättning som härefter beräknas på de angivna värdena bör för nästa budgetår uppgå till 5 procent.

Erforderliga anslag till ersättning till domänverkets fond för upplåten mark har i enlighet med det anförda beräknats till sammanlagt 1 084 000 kr., vilket innebär en ökning med 123 000 kr. i förhållande till motsvarande anslag för innevarande budgetår. Det torde få ankomma på vederbörande departementschefer att anmäla ersättningsanslagen. Enligt nyssnämnda beräkning bör anslagen upptagas med följande belopp, nämligen under andra huvudtiteln med 184 000 kr., under femte huvudtiteln med 208 000 kr., under åttonde huvudtiteln med 27 000 kr. och under nionde huvudtiteln med 665 000 kr.

Vad föredragandena sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Magnus Huss

Förslag till lönegradsändringar

II huvudtiteln

Nuvarande		Antal	Före- slagen lönegrad	Anmärkning ang. tjänstebenenämning, placering etc.
lönegrad	tjänstebenenämning			
	<i>Justitiedepartementet</i>			
Ae 7	Kanslibitråde.....	1	Ae 9	Kontorist. Andra byrån Kanslibitråde
Af 2— Ae 5	Kontorsbiträde.....	2	Ae 7	
	<i>Hovrätterna</i>			
	<i>Svea hovrätt</i>			
Ao 7	Kanslibitråde.....	1	Ao 9	Kontorist. Aktuariekontoret
	<i>Hovrätten för Västra Sverige</i>			
Ao 7	Kanslibitråde.....	1	Ao 9	Kontorist. Adm. avd. Kanslibitråde. Adm. avd.
Af 2— Ae 5	Kontorsbiträde.....	1	Ao 7	
	<i>Fångvårdsstyrelsen</i>			
Af 2— Ae 5	Kontorsbiträde.....	2	Ao 7	Kanslibitråde. Lag- och ut- redningsbyrån, straffverk- ställighetssekt. samt kansli- byrån, registratorskontoret

IV huvudtiteln

Nuvarande		Antal	Förelagen lönegrad	Anmärkning ang. tjänste- benämning, placering etc.
lönegrad	tjänstebenenämning			
	<i>Försvarsdepartementet</i>			
Ae 7	Kanslibitråde.....	1	Ae 9	Kontorist. Rättsavd.
	<i>Försvarets civilförvaltning</i>			
Ae 15	Assistent.....	1	Ae 17	Kameralbyrån, kamrerarkontoret
Af 2— Ae 5	Kontorsbiträde.....	1	Ae 7	Kanslibitråde. Juridiska byån, expeditionen
	<i>Armétygförvaltningen</i>			
Ae 17	Ingenjör.....	1	Ae 19	Byråingenjör. Normaliebyrån, biblioteket
Ae 9	Kontorist.....	1	Ae 11	Kansliskrivare. Tygförrådsbyrån, materielsektionen
Ae 7	Kanslibitråde.....	1	Ae 9	Kontorist. Ammunitionsförrådsbyrån, ammunitionsredovisningssektionen.
Ao 7	Förrådsman.....	1	Ao 9	Förrådsförman. Administrativa byrån
	<i>Försvarets intendenturverks anstalter</i>			
Af 2— Ae 5	Kontorsbiträde.....	1	Ae 7	Kanslibitråde. Arméns intendenturförråd i Boden
	<i>Försvarsstaben</i>			
Ao 12	Materialförvaltare.....	1	Ae 13	Förrådsmästare. Tjänsten i Ao 12 får icke uppehållas
Ae 9	Tekniker.....	1	Ae 11	Kansliskrivare. Press- och filmavd.
Ae 9	Förste vaktmästare.....	1	Ae 10	Vaktförman. Adjutanturavd.
Ae, Ag 8	Portvakt.....	3	Ae 9	Vaktman. Adjutanturavd.
Ae 7	Vaktmästare.....	1	Ae 9	Tekniker. Adjutanturavd.
Ae 7	Kanslibitråde.....	1	Ae 9	Fotograf. Inrikesavd.
	<i>Armémuseum</i>			
Af 17— Ae 19	Amanuens.....	1	Ae 21	Intendent
	<i>Militärhögskolan</i>			
Af 2— Ae 5	Kontorsbiträde.....	1	högst Ae 7	Kartbiträde

V huvudtiteln

Nuvarande		Antal	Föreslagna lönegrad	Anmärkning ang. tjänstebestämmning, placering etc.
lönegrad	tjänstebestämmning			
<i>Socialdepartementet</i>				
Ao 7	Kanslibitråde	1	Ao 11	Kansliskrivare. Rättsavd. En tjänst i Ag 11 utgår Kontorist. Expeditionschefens avd.
		1	Ao 9	
<i>Riksförsäkringsverket</i>				
Ao 7	Kanslibitråde	2	Ao 9	Kontorist. Avgiftsbyrån, uppbördssekt., räknedetaljen samt mat.-stat. byrån, sekt. för frivillig statlig pensionsförsäkring
Ae 7	Kanslibitråde	1	Ae 9	Kontorist. Avgiftsbyrån, debiteringssekt., AU-exp.
Af 2— Ae 5	Kontorsbiträde	3	Ae 7	Kanslibitråde. Avgiftsbyrån, uppbördssekt., räknedetaljen (2) samt kanslibyrån, personalsekt., avlöningsuträkning
<i>Arbetskyddsstyrelsen</i>				
Af 2— Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ae 7	Kanslibitråde. Kanslibyrån, kansliet. Biträde till registratör
<i>Medicinalstyrelsen</i>				
Ae 19	Hälsovårdskonsulent	1	Ae 21	Hälsovårdsbyrån
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ae 7	Kanslibitråde. Tandvårdsbyrån
<i>Strålskyddsverksamhet m.m.</i>				
Ae 9	Kontorist	1	Ae 11	Kansliskrivare
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	2	Ae 7	Kanslibitråde
<i>Centrala sjukvårdsberedningen</i>				
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ae 7	Kanslibitråde
<i>Statens institut för folkhälsan</i>				
Ae 17 Högst	Assistent	1	Ae 19	Allmänhygieniska avd.
Ae 15	Assistent	1	Ae 19	Kostkonsulent. Födoämneshygieniska avd.
Ae 9	Förste biblioteksbiträde	1	Ae 11	Biblioteksassistent. Adm. sekt.
Ae 7	Kanslibitråde	1	Ae 9	Kontorist. Statens distriktsköterskeskola
<i>Statens bakteriologiska laboratorium</i>				
Ae 21	Kamrerare	1	Ae 23	
Ae 19	Hälsovårdskonsulent	1	Ae 21	
Ae 10	Förste reparatör	1	Ae 11	Maskinförman. Ekonomiavd.
Ae 9	Kontorist	1	Ae 11	Kansliskrivare. Ekonomiavd.
<i>Statens rättsläkarstationer</i>				
Ae 7	Kanslibitråde	2	Ae 9	Kontorist. Stockholm och Lund

Nuvarande		Antal	Föreslagen lönegrad	Anmärkning ang. tjänstebenenämning, placering etc.
lönegrad	tjänstebenenämning			
	<i>Statens skol- och yrkeshem på Salbohed</i>			
Ao 9	Vårdare	2	Ao 11	Tillsynsman
	<i>Karolinska sjukhuset</i>			
Ae 19	Förste assistent	1	Ae 21	Kamrerare. Avlöningssekt.
Ae 12	Assistent	1	Ae 13	Inköpssekt.
Ae 11	Hantverksföreståndare	1	Ae 13	Verkstadsförmän. Snickeri- verkstaden
Ao 10	Förste reparatör	1	Ao 11	Maskinavd.
Ae 9	Reparatör	1	Ae 10	Förste reparatör. Maskinavd.
Ae 7	Kanslibitråde	3	Ae 9	Kontorist. Kirurgi, urologi och kliniskt bakteriologiska cen- trallab.
Ae 7	Vaktmästare	1	Ae 9	Institutionstekniker. Kliniskt bakteriologiska centrallab.
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ae 7	Kanslibitråde. Patologi
	<i>Serafimerlasarettet</i>			
Ae 7	Kanslibitråde	1	Ae 9	Kontorist. Kirurgi
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	2	Ae 7	Kanslibitråde. Röntgenavd. och föreståndarinneexp.
Ae 5	Ekonomibitråde	1	Ae 6	Överstaderska
	<i>Statens arbetsklänik i Stockholm</i>			
Ae 7	Kanslibitråde	1	Ae 9	Kontorist
	<i>Eugeniahemmet</i>			
Ae 11	Kansliskrivare	1	Ae 13	Kontorsskrivare
	<i>Barnmorskeläroanstalten i Göteborg</i>			
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ae 7	Kanslibitråde. Halvtid
	<i>Statens sjuksköterskeskola i Göteborg</i>			
Ae 9	Internatföreståndarinna	1	Ae 10	
	<i>Medicinalstyrelsens skärmbilds- central</i>			
Ae 15	Assistent	1	Ae 17	

VI huvudtiteln

Nuvarande		Antal	Föreslagen lönegrad	Anmärkning ang. tjänstebestämming, placering etc.
lönegrad	tjänstebestämming			
Ae 9	<i>Kommunikationsdepartementet</i> Kontorist.	1	Ae 11	Kansliskrivare. Första byrån
Af 2— Ae 5	<i>Statens biltrafiknämnd</i> Kontorsbiträde.	6	Ae 7	Kanslibitråde
Ag 7	<i>Statens trafiksäkerhetsråd</i> Kanslibitråde.	1	Ae 9	Kontorist
Ae 21	<i>Sjöfartsstyrelsen</i> Statshydrograf.	1	Ae 23	Sjökartebyrån, sjömätningssdetaljen
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde.	1	Ae 7	Kanslibitråde. Jur.-soc.-byrån
Ao 7	<i>Statens sjöhistoriska museum</i> Kanslibitråde.	1	Ao 9	Kontorist. Museidirektörens sekr.
Ae 7	<i>Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut</i> Kanslibitråde.	1	Ae 9	Kontorist. Väderleksbyrån, kusttjänsten
Ag 8	<i>Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Väderlekstjänst för luftfarten</i> Meteorologassistent.	1	Ae 11	Kiruna
Ae 9	<i>Byggnadsstyrelsen</i> Kontorist.	2	Ae 11	Kansliskrivare. Intendentsbyrån; hyresavd., landsortssekt. och utrikesavd.
Ao 7	Kanslibitråde.	1	Ao 9	Kontorist. Intendentsbyrån, hyresavd., Stockholmssekt.
Af 2— Ae 5	Kontorsbiträde.	4	Ae 7	Kanslibitråde. Adm.-byrån (3), planbyrån, avd. för samordning och information (1)
Ae 12	<i>Statens väginstitut</i> Tekniker.	1	Ae 13	Förste instrumentmakare. Maskintekniska avd., verkstaden
Ao 7	Kanslibitråde.	1	Ao 9	Kontorist. Administrativa kansliet
Ao 7 Af 2— Ae 5	<i>Statens elektriska inspektion</i> Kanslibitråde. .... Kontorsbiträde.	1 1	Ao 9 Ao 7	Kontorist Kanslibitråde

VII huvudtiteln

Nuvarande		Antal	Föreslagen lönegrad	Anmärkning ang. tjänstebenämning, placering etc.
lönegrad	tjänstebenämning			
	<i>Finansdepartementet</i>			
Ae 21	Kamrerare.....	1	Ao 23	
Ae 12	Assistent.....	1	Ae 13	
	<i>Statistiska centralbyrån</i>			
Ag 2— Ag 5	Kontorsbiträde.....	2	Ag 7	Kanslibitråde. Folkbokföringsbyrån
	<i>Konjunkturinstitutet</i>			
Ae 7	Kanslibitråde.....	1	Ae 9	Kontorist
	<i>Riksrevisionsverket</i>			
Af 2— Ae 5	Kontorsbiträde.....	5	Ae 7	Kanslibitråde
	<i>Generaltullstyrelsen</i>			
Ao 23	Förste revisor.....	1	Ao 25	Byrådirektör. Kameralbyrån, revisionskont.
Ao 7	Kanslibitråde.....	2	Ae 9	Kontorist. Revisionsbyrån, statistiska avd. Tjänsterna i Ao 7 får icke uppehållas
	<i>Tullstaten</i>			
Ao 15	Kammarskrivare.....	15	Ao 17	Förste kammarskrivare
Ao 15	Gränstullmästare.....	1	Ao 17	Haparanda gränsdistrikt
Ao 13	Tullöveruppsyningsman.....	2	Ao 15	Tullmästare. Malmö, sjötullavd.
Ao 9	Kontorist.....	9	Ao 11	Kansliskrivare. Tullavd. Stads- gården II, Stadsgården III och järnvägstullavd. i Stock- holm, tullavd. Packhuska- jen, Masthuggskajen och Lundby i Göteborg, tullavd. Nyhamnen i Malmö samt tullkamrarna i Borås och Hälsingborg
Ao 7	Kanslibitråde.....	3	Ao 9	Kontorist. Taxekontoret och flygtullavd. i Göteborg, flyg- tullavd. i Malmö
Ao 7	Kanslibitråde.....	1	Ae 9	Kontorist. Tullkammaren i Härnösand. Tjänsten i Ao 7 får icke uppehållas
Ae 7	Kanslibitråde.....	1	Ao 9	Kontorist. Tullkammaren i Örebro

VIII huvudtiteln

Nuvarande		Antal	Förelagen lönegrad	Anmärkning ang tjänste- benämning, placering etc.
lönegrad	tjänstebenenämning			
Ae 7	<i>Ecklesiastikdepartementet</i> Kanslibitråde.....	5	Ae 9	Kontorist
Af 2— Ae 5	<i>Statens biografbyrå</i> Kontorsbiträde.....	1	Ao 7	Kanslibitråde
Ao 9	<i>Riksarkivet</i> Kontorist.....	1	Ao 11	Kansliskrivare. Första byrån, registratorsgöromål
Af 2— Ae 5	Kontorsbiträde.....	1	Ae 7	Kanslibitråde. Expedition och kansli. F. n. halvtidstjänst- göring
Ae 11	<i>Landsmålsarkiven</i> Kansliskrivare.....	1	Ae 13	Assistent. Uppsala
Ao 9	<i>Kungl. biblioteket</i> Kontorist.....	1	Ao 11	Kansliskrivare. Riksbibliote- kariens sekreterare.
Ao 7	<i>Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum</i> Kanslibitråde.....	1	Ao 9	Kontorist. Adm. och kamerala avd. Riksantikvariens sekre- terare.
Ao 7	<i>Livruskammaren</i> Museivakt.....	1	Ao 9	Hantverkare
Ae 9	<i>Naturhistoriska riksmuseet</i> Kontorist.....	1	Ae 11	Kansliskrivare. Kamrerare- kontoret
Ae 7	<i>Överstyrelsen för yrkesutbildning</i> Kanslibitråde.....	1	Ae 9	Kontorist. Fristående sekt.
Ae 9	<i>Överstyrelsen för de tekniska hög- skolorna</i> Kontorist.....	1	Ae 11	Kansliskrivare
Ae 9	<i>Uppsala universitet</i> Kontorist.....	4	Ae 11	Kansliskrivare. Medicin, kli- niskt-kemiska centrallab., öron-, näs- och halskliniken och rättekammaren.
Ae 7	Kanslibitråde.....	5	Ae 9	Kontorist. Dermatologi, peda- gogik, psykologi, statsveten- skap och zoofysiologi
Af 2— Ae 5 Ae 5	Kontorsbiträde..... Ekonomibitråde.....	1 1	Ae 7 Ae 7	Kanslibitråde. Akademiska kontoret Förste institutionsbiträde
Ao 21 Ae 9	<i>Lunds universitet</i> Akademikamrerare..... Kontorist.....	1 2	Ao 23 Ae 11	Kansliskrivare. Kirurgi och patologi
Ao 7	Vaktmästare	1	Ao 9	Institutionstekniker. Farma- kologi. En tjänst i Ao 8 in- drages

Nuvarande		Antal	Förelagen lönegrad	Anmärkning ang. tjänstebenämning, placering etc.
lönegrad	tjänstebenämning			
Ae 7	Kanslibitråde	5	Ae 9	Kontorist. Medicin (njurkliniken), neurologi, psykologi, fysik samt teoretisk fysik med mekanik
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde . . . . . <i>Göteborgs universitet</i>	1	Ae 7	Kanslibitråde. Råntekammaren
Ae 19	Forskningsingenjör	2	Ae 21	Histologi och medicinsk kemi
Högst Ae 9	Laboratoriebiträde	1	Ae 11	Laboratorieassistent. Anatomi
Ae 9	Kontorist	5	Ae 11	Kansliskrivare. Medicin I, medicin II, kirurgi, kliniskt-fysiologiska laboratoriet och oceanografi
Ae 9	Bokbinderiförman	1	Ae 11	
Ae 7	Kanslibitråde	6	Ae 9	Kontorist. Radioterapi, litteraturhistoria, pedagogik, psykologi, sociologi och engelska
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ae 7	Kanslibitråde. Råntekammaren
Af 2—Ae 5	Telefonist . . . . . <i>Stockholms universitet</i>	1	Ae 7	Kanslibitråde. De medicinska institutionerna
Ae 21	Forskningsingenjör	1	Ae 23	Förste forskningsingenjör. Fysik
Ae 9	Kontorist	1	Ae 11	Kansliskrivare. Fysik
Ae 7	Kartbiträde	1	Ae 9	Ritare. Geografi
Ae 7	Kanslibitråde	1	Ae 9	Kontorist. Pedagogik
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde . . . . . <i>Karolinska mediko-kirurgiska institutet</i>	1	Ae 7	Kanslibitråde. Kansliet
Ao 9	Kontorist	1	Ao 11	Kansliskrivare. Kirurgiska kliniken å serafimerlasarettet
Ae 7	Kanslibitråde . . . . . <i>Medicinska högskolan i Umeå</i>	2	Ae 9	Kontorist. Endokrinologi och kliniskt-kemiska centrallaboratoriet å Serafimerlasarettet
Högst Ae 15	Laboratorieingenjör . . . . . <i>Tandläkarhögskolan i Stockholm</i>	1	Ae 17	Verkstaden
Ao 11	Kansliskrivare	1	Ao 13	Kontorsskrivare. Intendentkontoret
Ae 7	Tekniskt biträde	1	högst Ae 9	Laboratoriebiträde
Ae 7	Kanslibitråde . . . . . <i>Tandläkarhögskolan i Malmö</i>	1	Ae 9	Kontorist. Karieslära
Ae 7	Kanslibitråde . . . . . <i>Musikaliska akademien med musikhögskolan</i>	1	Ae 9	Kontorist. Kansliet
Ae 21	Lärare	2	Ae 23	
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde . . . . . <i>Konung Gustaf V:s forskningsinstitut</i>	1	Ae 7	Kanslibitråde
Ae 11	Instrumentmakare	1	Ae 13	Förste instrumentmakare
Ae 7	Kanslibitråde . . . . . <i>Statsstipendienämnden i Uppsala</i>	1	Ae 9	Kontorist
Ae 9	Kontorist	1	Ae 11	Kansliskrivare

IX huvudtiteln

Nuvarande		Antal	Föreslagna lönegrad	Anmärkning ang. tjänstebestämming, placering etc.
lönegrad	tjänstebestämming			
	<i>Jordbruksdepartementet</i>			
Ao 7	Kanslibitråde	1	Ao 9	Kontorist. Andra byrån
	<i>Lantbruksstyrelsen</i>			
Ae 7	Kanslibitråde	1	Ae 9	Kontorist. Rationaliserings- avd. Registrator
	<i>Statens jordbruksnämnd</i>			
Ae 21	Förste aktuarie	1	Ae 23	Utredningsbyrån. Index m.m.
Af 17— Ae 19	Amanuens	1	Ae 21	Förste aktuarie. Utrednings- byrån. Fiskprisregleringen m.m.
Ae 9	Kontorist	1	Ae 11	Kansliskrivare. Animalieby- rån. Slaktdjursavgifter m.m.
	<i>Statens centrala frökontrollanstalt</i>			
Ao 7	Kanslibitråde	1	Ao 9	Kontorist. Anstaltschefens sekr.
	<i>Statens växtskyddsanstalt</i>			
Ao 9	Kontorist	1	Ao 11	Kansliskrivare. Registrator m.m.
Högst Ae 9	Laboratoriebiträde	1	Ae 11	Laboratorieassistent. Huvud- anstalten, kemiska avd.
Högst Ae 5	Institutionsbiträde	1	högst Ae 9	Laboratoriebiträde. Huvudan- stalten, kemiska avd.
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ae 7	Kanslibitråde. Åkarp
	<i>Statens maskinprovningar</i>			
Ae 7	Kanslibitråde	1	Ae 9	Kontorist
	<i>Lantbrukshögskolan</i>			
	Forskningsavd., Ultuna			
Ao 8	Trädgårdsmästare	1	Ao 9	Växtfysiologi
Ae 7	Trädgårdsmedhjälpare	1	Ae 9	Trädgårdsmästare. Genetik och växtförädling
Ae 7	Vaktmästare	2	Ae 9	Institutionstekniker. Lantbru- kets hydroteknik samt växt- odling. 2 tjänster i Ae 8 indrages
Högst Ae 5	Institutionsbiträde	1	Ae 9	Institutionstekniker. Jordbe- arbetning
		4	högst Ae 9	Laboratoriebiträde. Lantbru- kets hydroteknik, lantbruks- kemi I, mikrobiologi samt växtodling. 3 tjänster i Ae 7 indrages
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ae 7	Kanslibitråde. Lantbrukets företagsekonomi
	Forskningsavd., Alnarp			
Ae 7	Vaktmästare	1	Ae 9	Institutionstekniker. Träd- gårdssekt. Frukt- och bär- odling

Nuvarande		Antal	Föreslagna lönegrad	Anmärkning ang. tjänstebestämming, placering etc.
lönegrad	tjänstebestämming			
Af 2—Ae 5	Försöksavd., Ultuna Kontorsbiträde	1	Ae 7	Kanslibitråde. Lantbrukets hydroteknik
Ao 13	Adm., Ultuna Kontorsskrivare	1	Ao 15	Assistent. Försöksintendents avd.
Af 2—Ae 5	<i>Statens veterinärmedicinska anstalt</i> Kontorsbiträde	1	Ae 7	Kanslibitråde. Konsulentavd.
Ae 9	<i>Veterinärhögskolan</i> Röntgenbiträde	1	Ae 11	Laboratorieassistent. Röntgenavd.
Ae 7	Kanslibitråde	1	Ae 9	Kontorist. Ekonomiska avd., kassakontoret
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ae 7	Kanslibitråde. Röntgenavd.
Ae 10	<i>Skogshögskolan</i> Laboratoriebiträde	1	Ae 11	Laboratorieassistent. Skogsentomologi
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ae 7	Förste institutionsbiträde. Skogsföryngring, frö- och plantlab.
Ae 9	<i>Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion</i> Kontorist	1	Ae 11	Kansliskrivare. Adm. byrån. Registrator
Ao 7	Expeditionsvakt	1	Ao 9	Institutionstekniker. Sötvattenlab.

X huvudtiteln

Nuvarande		Antal	Föreslagen lönegrad	Anmärkning ang. tjänstebenenämning, placering etc.
lönegrad	tjänstebenenämning			
Ae 9	<i>Handelsdepartementet</i> Kontorist	1	Ae 11	Kansliskrivare. Expeditions- chefens avd.
Af 2—Ae 5	<i>Kommerskollegium</i> Kontorsbiträde	3	Ao 7	Kanslibitråde. Utrikes- och ut- redningsavd.
Ao 9	<i>Statens provningsanstalt</i> Kontorist	1	Ao 11	Kansliskrivare. Registrator
Ae 9	<i>Statens pris- och kartellnämnd</i> Kontorist	1	Ae 11	Kansliskrivare. Statistiska by- rån
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	2	Ae 7	Kanslibitråde. Andra utred- ningsbyrån och statistiska byrån
Ae 9	<i>Statens institut för konsumentfrågor</i> Tekniskt biträde	1	Ae 11	Instrumentmakare
Ao 7	<i>Patent- och registreringsverket</i> Kanslibitråde	1	Ao 9	Kontorist. Bolagsbyrån, skriv- sekt.
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	2	Ao 7	Kanslibitråde. Patentavd., kanslisekt. samt bolagsby- rån

XI huvudtiteln

Nuvarande		Antal	Förelagen lönegrad	Anmärkning ang. tjänstebestämmning, placering etc.
lönegrad	tjänstebestämmning			
	<i>Inrikesdepartementet</i>			
Ao 9	Kontorist	2	Ao 11	Kansliskrivare. Expeditionschefens avd. och rättsavd. En tjänst i Ag 11 utgår
Ae 7	Kanslibitråde	1	Ae 9	Kontorist. Statssekr. avd.
	<i>Vanföreställningar m.m.</i>			
Ao 22	Rektor	1	Ao 23	Hälsingborg
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ae 7	Kanslibitråde. Stockholm
	<i>Länsstyrelserna</i>			
Ao 9	Kontorist	1	Ao 11	Kansliskrivare. B län. Landskansliet, landsfogdens exp.
Ae 7	Kanslibitråde	1	Ae 9	Kontorist. B län, telefonväxeln
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	2	Ao 7	Kanslibitråde. C län. Landskansliet, plan. sekt. och U län. Landskansliet, bilregistret
	<i>Arbetsmarknadsstyrelsen</i>			
Ae 9	Kontorist	1	Ae 11	Kansliskrivare. Kanslibyrån, jur. adm. sekt. Generaldirektörens sekr.
Ae 7	Kanslibitråde	1	Ae 9	Kontorist. Kanslibyrån, personalsekt., avlöningsdetaljen
	<i>Bostadsstyrelsen</i>			
Ao 9	Kontorist	1	Ao 11	Kansliskrivare. Låne- och bidragsbyrån, bidragssekt.
	<i>Statspolisintendenten m.fl.</i>			
Ae 7	Kanslibitråde	1	Ae 9	Kontorist
	<i>Statens polisskola</i>			
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ao 7	Kanslibitråde
	<i>Statens kriminaltekniska anstalt</i>			
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ae 7	Kanslibitråde
	<i>Civill försvarsstyrelsen</i>			
Ae 21	Byråinspektör	1	Ae 23	Förste byråinspektör. Organisationsbyrån
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ao 7	Kanslibitråde. Administrativa byrån

XII huvudtiteln

Nuvarande		Antal	Förelagen lönegrad	Anmärkning ang. tjänstebestämmning, placering etc.
lönegrad	tjänstebestämmning			
Ae 19	<i>Statens avtalsnämnd</i> Städningskonsulent	1	högst Ae 21	Kanslibiträde. Telefonväxeln
Af 2—Ae 5	Kontorsbiträde	1	Ae 7	

BILAGA 3 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1963

KUNGL.

HOV- OCH SLOTTSTATERNA

---

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
3 januari 1963.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler härefter de frågor, som gäller utgifterna för budgetåret 1963/64 för kungl. hov- och slottsstaterna och anför därvid följande.

DRIFTBUDGETEN

Första huvudtiteln

A. Kungl. hovstaten

[1] **1. Kungl. Maj:ts hovhållning.** Detta anslag har från och med budgetåret 1961/62 upptagits i riksstaten med ett oförändrat belopp av 2 300 000 kr. Med hänsyn till numera inträffade ävensom för år 1963 förutsedda stegringar av löne- och pensionskostnaderna samt till skedda prishöjningar bör anslaget för budgetåret 1963/64 uppräknas med 275 000 kr. till 2 575 000 kr. I detta sammanhang vill jag erinra om att en förutsättning för den registrering hos statens pensionsanstalt, som enligt beslut av 1953 års riksdag (prop. 215, SU 135, rskr 268) skett beträffande vissa befattningar vid hovstaten med ekonomi- eller kameraluppgifter, är att befattningarna reglerats med avseende på befattningshavarnas anställnings- och avlöningsförhållanden samt att sådan reglering skett i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder som jämlikt statens allmänna avlöningsreglemente gäller för stats-tjänstemän i allmänhet.

Under hänvisning till det sagda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kungl. Maj:ts hovhållning* för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 2 575 000 kr.

[2] 2. **Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten.** Förevarande anslag är i riksstaten för det nu löpande budgetåret upptaget med 150 000 kr. Detta belopp har oförändrat anvisats varje budgetår från och med 1957/58, då en på förändringarna i konsumentprisindex grundad uppräknings av tidigare utgående anslagsbelopp skedde. Sedermera inträffade förskjutningar i den allmänna prisnivån motiverar att en ytterligare höjning av anslaget nu sker; i anslutning till stegringen i nyssnämnda index bör anslaget för nästa budgetår uppföras med 190 000 (+ 40 000) kr.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten* för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 190 000 kr.

[3] 3. **Hans Kungl. Höghet Hertigen av Halland.** Även detta anslag undergick för budgetåret 1957/58 en indexmässig uppräknings och har därefter anvisats med oförändrat belopp, 100 000 kr. För nästa budgetår bör anslaget, liksom det närmast föregående, höjas på grund av den allmänna levnads-kostnadsstegringen sådan den avspeglas i konsumentprisindex. I enlighet härmed bör anslaget nu upptagas med 125 000 kr. och jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hans Kungl. Höghet Hertigen av Halland* för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 125 000 kr.

[4] 4. **Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten.** För innevarande budgetår har detta anslag uppförts i riksstaten med 316 000 kr. I skrivelse den 7 september 1962 har *riksmarskalksämberet* — i anslutning till en av överintendenten och chefen för kungl. husgerådskammaren gjord framställning — hemställt, att anslaget för budgetåret 1963/64 skall anvisas med 403 400 kr. Av ökningen, 87 400 kr., hänför sig 7 000 kr. till automatiskt stegrade pensionskostnader och 6 800 kr. till kostnaderna för uppflyttning av två sömmerskor från lönegrad A 3 till lönegrad A 5. Ökningen i övrigt, 73 600 kr., beror på de av statsmakterna beslutade löneförhöjningarna för åren 1962 och 1963. Riksmarskalksämberet har därvid beräknat ett engångsbelopp av 35 300 kr. som retroaktiv kompensation för de icke förutsebara merkostnader som hänför sig till budgetåren 1961/62 och 1962/63.

Departementschefen

Riksmarskalksämberets beräkning av medelsbehovet under förevarande anslag kan jag i stort sett godtaga. Dock bör, i anslutning till vad som skett vid vissa tidigare tillfällen, den retroaktiva täckningen för inträffade löne-kostnadsstegringar begränsas till att avse nu löpande budgetår. Under be-

aktande härav förordar jag, att anslaget för budgetåret 1963/64 uppföres i riksstaten med ett avrundat belopp av 395 000 (+ 79 000) kr., varav 32 500 kr. är att betrakta som en engångsanvisning. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten* för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 395 000 kr.

B. Kungl. slottsstaten

[5] 1. Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten. I riksstaten för nu löpande budgetår är ifrågavarande anslag uppfört med 1 476 000 kr. I skrivelse den 1 november 1962 har *riksmarskalksämberet* i anledning av en utav ståthållarämbetena vid de kungl. slotten gjord framställning hemställt, att anslaget för nästa budgetår upptages med 1 655 500 (+ 179 500) kr. Av följande sammanställning framgår de förändringar i medelsanvisningen för de olika slotten, som därvid beräknats för nästa budgetår i jämförelse med de för budgetåret 1962/63 enligt den av Kungl. Maj:t fastställda staten anvisade beloppen.

	Enligt staten för 1962/63	Enligt stat- förslaget för 1963/64	Ökning
Stockholms slott.....	363 700	431 900	68 200
Drottningholms slott.....	345 000	367 700	22 700
Ulriksdals slott	291 600	326 400	34 800
Haga slott.....	115 000	128 500	13 500
Gripsholms slott	148 200	167 300	19 100
Strömsholms slott	30 000	33 600	3 600
Rosersbergs slott.....	36 500	38 000	1 500
Tullgarns slott.....	146 000	162 100	16 100
	Summa kronor 1 476 000	1 655 500	179 500

I statförslag som upprättats utav ståthållarämbetena för nästkommande budgetår (*Bilaga A*) angives fördelningen på avlöningar och pensioner m. m. samt på omkostnader av skilda slag av det beräknade medelsbehovet. Sammanfattningsvis kan förändringarna under de särskilda posterna mellan den fastställda staten för budgetåret 1962/63 och det framlagda statförslaget för budgetåret 1963/64 angivas på följande sätt.

	Enligt staten för 1962/63	Enligt stat- förslaget för 1963/64	Ökning
Avlöningar och arvoden	989 900	1 134 900	145 000
Pensioner m. m.....	259 500	301 200	41 700
Lyse och vatten	59 800	65 800	6 000
Parkers underhåll	133 000	141 800	8 800
Trädgårdars underhåll	107 900	115 000	7 100
Övriga omkostnader	170 700	183 600	12 900
	Summa utgifter 1 720 800	1 942 300	221 500
Uppbördsmedel	244 800	286 800	42 000
	Summa nettoutgifter 1 476 000	1 655 500	179 500

Under posten avlöningar och arvoden kan ökningen till ett belopp av 13 700 kr. hänföras till det förslag till förändrad organisation av slottsarkivet på Stockholms slott, som riksmarskalksämberet och riksarkivet gemensamt lade fram år 1961 och nu åter fört fram (se I ht 1962, s. 3). Vidare har medel beräknats för följande lönegradsuppflyttningar i anslutning till eljest inom statsförvaltningen tillämpade normer, nämligen av reparatören vid Ulriksdals slott från A 7 till A 9, varvid tjänstetiteln bör ändras till hantverkare, samt av slottsvaktmästaren och slottshantverkaren vid Gripsholms slott från A 7 till A 9, i samband varmed den förres befattning ändras till sådan för förste slottsvaktmästare. Härjämte föreslås vissa arvodesregleringar, nämligen höjning av årsarvodet till den för ståthållarämbetena gemensamma sekreteraren från nuvarande 3 624 kr. till 4 800 kr. i anledning av ökad arbetsbelastning samt av arvoden till envar av de tolv slottsknektarna från 9 274 kr. för år till belopp motsvarande lönen i lönegrad A 1. Samtliga nu angivna lönegrads- och arvodesförbättringar medför en sammanlagd kostnadsökning med i runt tal 9 700 kr. Den resterande ökningen under posten, 121 600 kr., är hänförlig till 1962 och 1963 års generella löneförhöjningar.

Posten pensioner m. m. stiger med 41 700 kr., varav 9 700 kr. utgör en nettoökning av tillkommande och avgångna pensioner och understöd. Återstoden, 32 000 kr., beror på den generella höjningen av pensionsnivån. Under samtliga övriga utgiftsposter är ökningarna av automatisk karaktär, delvis förorsakade av förskjutningarna i löneläget, dock med undantag för en post om 3 200 kr. under övriga omkostnader, vilken är hänförlig till den föreslagna omorganisationen av Stockholms slotts arkiv.

Uppräkningen av posten uppborrdsmedel kan till större delen föras tillbaka på ökade inkomster vid försäljning av trädgårdsprodukter vid Drottningholms och Tullgarns slott.

Departementschefen

Under förevarande anslag är jag icke beredd förorda en sådan ökad medelsanvisning som förutsätts för genomförandet av förslaget till ändrad organisation av slottsarkivet på Stockholms slott, medan jag i övrigt ansluter mig till riksmarskalksämberets förslag. Det av ämbetet äskade anslaget bör sålunda nedräknas till, avrundat, 1 639 000 (+ 163 000) kr. och med detta belopp uppföras i riksstaten. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera fastställa stat för de kungl. slotten för budgetåret 1963/64. Nu hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 1 639 000 kr.

[6] 2. Ved och kol för de kungl. slotten. I innevarande budgetårs riksstat har detta anslag anvisats med ett belopp av 575 000 kr. *Riksmarskalksämberet* har i sin förut nämnda skrivelse den 1 november 1962 på grundval av ståt-hållarämbetenas beräkningar hemställt om ett oförändrat anslag för bud-getåret 1963/64. Inom denna ram förutses — som en följd av den fortgå-ende rationaliseringen av värmeanläggningarna vid de kungl. slotten — kun-na rymmas dels en ökad belastning med cirka 18 500 kr. på grund av löne-stegringarna för kalenderåren 1962 och 1963, dels en uppflyttning i anslut-ning till eljest inom statsförvaltningen tillämpade normer av fyra tjänster som reparatör vid Stockholms slott från A 8 till A 9 samt av tjänsten som maskinist i A 9 vid Drottningholms slott till tjänst som förste reparatör i A 10, varvid dock ett nu utgående särskilt arvode om 500 kr. bör indragas.

Departementschefen

Med instämmande i riksmarskalksämberets förslag under anslaget hem-ställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Ved och kol för de kungl. slotten* för budgetåret
1963/64 anvisa ett anslag av 575 000 kr.

Vid bifall till de av mig framställda förslagen kommer första huvudtiteln slutsumma för budgetåret 1963/64 att uppgå till 5 499 000 kr., vilket innebär en ökning i jämförelse med det för budgetåret 1962/63 under huvudtiteln anvisade beloppet med 582 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Lars Wettergren

Förslag
till
stat för de kungl. slotten för budgetåret 1963/64

	Stockholms slott	Drottningholms slott	Ulriksdals slott	Haga slott	Gripsholms slott	Strömsholms slott	Rosersbergs slott	Tullgarns slott	Summa
<i>Utgifter:</i>									
Avlöningar och arvoden	254 600	286 000	221 500	77 800	76 300	21 100	30 100	167 500	1 134 900
Pensioner m. m.									
Pensioner	95 500	55 000	53 200	28 500	10 000	—	4 500	20 000	266 700
Understöd	9 000	13 000	3 200	1 500	7 800	—	—	—	34 500
Omkostnader									
Lyse och vatten	28 000	4 000	12 000	7 000	12 000	800	—	2 000	65 800
Parkers underhåll	—	35 000	20 000	5 000	58 000	6 000	5 600	12 200	141 800
Trädgårdars underhåll.	7 500	66 500	—	—	—	—	—	41 000	115 000
Övriga omkostnader ...	37 300	38 200	26 500	50 500	18 200	5 700	2 800	4 400	183 600
Summa utgifter	431 900	497 700	336 400	170 300	182 300	33 600	43 000	247 100	1 942 300
<i>Särskilda uppbördsmedel:</i>									
Försålda trädgårdsprodukter	—	130 000	—	—	—	—	—	85 000	215 000
Övriga uppbördsmedel ..	—	—	10 000	41 800	15 000	—	5 000	—	71 800
Summa uppbördsmedel	—	130 000	10 000	41 800	15 000	—	5 000	85 000	286 800
<i>Nettoutgifter</i>	431 900	367 700	326 400	128 500	167 300	33 600	38 000	162 100	1 655 500

Register

A. Kungl. hovstaten

Sid.		Kr.
1	Kungl. Maj:ts hovhållning	2 575 000
2	Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten	190 000
2	Hans Kungl. Höghet Hertigen av Halland	125 000
2	Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten	395 000
	<u>Säger för kungl. hovstaten</u>	<u>3 285 000</u>

B. Kungl. slottsstaten

3	Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten	1 639 000
5	Ved och kol för de kungl. slotten	575 000
	<u>Säger för kungl. slottsstaten</u>	<u>2 214 000</u>
	Summa	5 499 000

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler de frågor som gäller utgifterna för budgetåret 1963/64 inom justitiedepartementets verksamhetsområde och anför därvid följande.

ÖVERSIKT

Utgiftsutvecklingen under *justitiedepartementets huvudtitel* bestämmes huvudsakligen av anslagen till de allmänna domstolarna och till fängsvården.

Domstolarnas arbetsbörda har under senare år ökat. Detta har föranlett en successiv förstärkning av personalresurserna.

Inom fängsvården pågår sedan 1950-talet en upprustning och förnyelse av anstaltsbeståndet. Utbyggnaden har syftat till att praktiskt genomföra den i mitten av 1940-talet beslutade reformen av straffverkställigheten samt att möta de ökade krav, som den avsevärda stegringen av anstaltsklientelet medfört. Även det klientel, som undergår kriminalvård i frihet, har under senare år kraftigt ökat. Inför genomförandet av den av riksdagen nyligen antagna brottsbalken, som beräknas träda i kraft den 1 januari 1965, har en planmässig utbyggnad av skyddskonsulentorganisationen inletts.

För budgetåret 1963/64 eftersträvas i första hand att tillgodose häradsrätternas ökade behov av personal samt att fortsätta upprustningen av kriminalvården.

Domstolarna

Den år 1948 genomförda rättegångsreformen innebar en omdaning av vårt rättegångsförfarande. För de allmänna domstolarna föranledde reformen emellertid icke några mera genomgripande ändringar i organisationen. Den organisation, som fastställdes att gälla från ingången av år 1948, var avsedd att omprövas, sedan erfarenheter vunnits av rättegångsreformens praktiska verkningar.

Under de första åren av 1950-talet syntes domstolarnas resurser tillfredsställande svara mot den uppkommande arbetsbelastningen. Därefter har läget komplicerats. Med den snabba samhällsutvecklingen har arbetsbördan kvantitativt stegrats avsevärt samtidigt som åtskilliga mål blivit mer invecklade. Den ökade ekonomiska omsättningen, den explosiva utvecklingen av motortrafiken, den intensifierade tåtorts- och sommarstugebebyggelsen med därav följande stegring av expropriations- och fastighetsbildningsverksamheten och den ökade brottsligheten är några faktorer, som har väsentlig betydelse för domstolarnas arbete. Vissa av dessa faktorer inverkar inte minst på arbetet vid domstolarnas inskrivningsavdelningar.

Som följd av arbetsutvecklingen har domstolarnas personella resurser utbyggts, dock utan att deras allmänna organisation förändrats. Vissa utredningar har avlämnats över olika arbets- och organisationsproblem inom området. Sedan det befunnits, att de olika problemen i så hög grad griper in i varandra att de bör överses i ett sammanhang, har enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 december 1961 den s. k. domstolskommittén tillsatts. Kommitténs verksamhet är till en början främst inriktad på att föreslå erforderliga åtgärder för att förstärka rådhusrätterna. Dess huvuduppgift är dock att företa den allmänna översyn av domstolsorganisationen, som erfarenheterna av den nya rättegångsbalkens tillämpning ger anledning till. Intill dess så skett, torde några mera avsevärda förändringar av domstolsorganisationen ej böra komma till stånd.

Domstolarna har ansett arbetsläget motivera en kraftig förstärkning av de personella resurserna vid hovrätter och häradsrätter. Såvitt tillgängliga arbetssiffror ger vid handen, har emellertid situationen vid hovrätterna de senaste åren varit tämligen oförändrad. Däremot är arbetsläget vid häradsrätterna på många håll ansträngt. Detta gäller icke minst för inskrivningsavdelningarna. Mot denna bakgrund torde hovrätternas sammanlagda personalresurser för budgetåret 1963/64 kunna få förbli i stort sett oförändrade, medan häradsrätterna måste tillföras ökade resurser.

För nedre justitierevisionen innebär årets anslagsäskanden icke några personaländringar. Emellertid förberedes vissa åtgärder för att anpassa revisionens kansliorganisation till en ordning, likartad den som numera råder vid hovrätterna och i domsagorna.

Totalt begäres anslagsförstärkningar under avsnittet för domstolarna med 10,3 milj. kr., av vilka 8,7 milj. kr. är föranledda av automatiska utgiftsförändringar.

I detta sammanhang må nämnas, att med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 mars 1962 tillkallats sakkunniga, förvaltningsdomstolskommittén, för att utreda frågan om den administrativa rättskipningens omfattning och organisation.

Ytterligare bör här omtalas, att jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1962 sakkunniga tillkallats för att verkställa utredning rörande revision av lagstiftningen om rättshjälp i rättegång och därmed sammanhängande frågor.

Fångvården

Under 1950-talet steg antalet intagna å fångvårdens anstalter så gott som oavbrutet. Stegningen har därefter fortsatt, dock i något minskad takt. Medeltalet intagna, vilket år 1950 var 2 400, översteg år 1962 5 000. Maximibeläggningen var sistnämnda år 5 354. Föreliggande prognoser tyder på att antalet intagna kommer att öka ytterligare under de närmaste åren.

Platsantalet vid fångvårdens anstalter nära nog fördubblades under 1950-talet. Vid slutet av år 1962 uppgick antalet platser till drygt 5 300. Flera äldre, tidigare utdömda anstalter är fortfarande i bruk.

Under år 1963 beräknas tillkomma 170 platser, varav 120 vid en ny anstalt i Tillberga. Den pågående nybyggnadsverksamheten avser bl. a. en ny centralanstalt i Kumla, som väntas kunna tagas i bruk i slutet av år 1964. För budgetåret 1963/64 erfordras medel för upprustning av vissa kolonier.

Den nyligen antagna brottsbalken aktualiserar en särskild anstaltsfråga. Enligt balken skall den nya påföljden skyddstillsyn, som är en form av kriminalvård i frihet, under vissa förutsättningar kunna inrymma en kort tids anstaltsbehandling, avsedd främst för yngre klientel. För detta ändamål beräknas fyra nya anstalter med sammanlagt 160 platser bli uppförda.

För kapitalinvesteringar inom fångvården kräves 18,1 milj. kr.

Behandlingsarbetet vid anstalterna har intensifierats. Arbetsdriften har omlagts i riktning mot industriellt betonade sysselsättningar. Arbetspremierna har samtidigt efter hand höjts. Förslag framlägges, att vid Tillbergaanstalten under budgetåret 1963/64 påbörjas försök med att anpassa prestationsersättningen åt de intagna till löneförhållandena på den öppna marknaden.

De intagnas arbetsförhållanden efter frigivningen måste ägnas ingående uppmärksamhet. Ett utvidgat och intensifierat samarbete beträffande hit hörande frågor har inletts mellan kriminalvårdens och arbetsförmedlingens organ.

Det ökade antalet intagna å anstalterna och den fortgående utbyggnaden av anstaltsorganisationen nödvändiggör personalförstärkningar för budgetåret 1963/64 inom såväl den centrala som den lokala administrationen.

För fångvårdsstyrelsens del tillkommer nya arbetsuppgifter vid genomförande av den lagstiftning om samarbete med övriga nordiska länder angående verkställighet av straff m. m., som föreslagits i proposition till riksdagen (1962: 203) och som beräknas träda i kraft den 1 juli 1963.

Utbildningsverksamheten för kriminalvårdens personal har under senare år förbättrats. För nästkommande budgetår förutsättes, att denna verksamhet ytterligare utvidgas.

Anslagsberäkningarna för budgetåret 1963/64 innebär att fångvården tillföres ett 70-tal nya tjänster.

Frivårdens klientel har liksom de å fångvårdsanstalt intagna successivt ökat. Den 1 september 1962 uppgick antalet villkorligt dömda och villkorligt frigivna till nära 17 000. Antalet beräknas fram till år 1964 stiga till omkring 20 000.

Vid 1962 års riksdag beslöts, att skyddskonsulentorganisationen skall utbyggas. Utbyggnaden, som innebär att organisationen nära nog fördubblas, skall ske i tre etapper, av vilka den första har genomförts från och med den 1 juli 1962. Den andra etappen är avsedd att genomföras den 1 juli 1963 och den tredje den 1 juli 1964.

Anslagsberäkningarna för den andra etappens genomförande innebär, att skyddskonsulentorganisationen tillföres 37 nya tjänstemän.

Under avsnittet fångvården begäres anslagsförstärkningar med totalt 13,5 milj. kr., av vilka 11,1 milj. kr. är föranledda av automatiska utgiftsförändringar.

Sammanfattning

Förändringarna inom justitiedepartementets verksamhetsområde i förhållande till riksstaten för budgetåret 1962/63 framgår av följande sammanställning (tusental kr.):

	Anvisat 1962/63	Äskat 1963/64	Ökning eller minskning
DRIFTBUDGETEN			
<i>Andra huvudtiteln</i>			
A. Justitiedepartementet m. m.	5 451	6 957	+ 1 506
B. Justitiekanslersämbetet och riks- åklagarämbetet	880	1 024	+ 144
C. Domstolarna	56 214	66 963	+ 10 749
D. Rättegångsväsendet i allmänhet..	16 171	15 905	— 266
E. Fångvården m. m.	80 494	94 009	+ 13 515
F. Diverse	8 889	9 197	+ 308
Summa för driftbudgeten	168 099	194 055	+ 25 956 ¹

¹ varav 20 792 avser automatiska utgiftsökningar.

	Anvisat 1962/63	Äskat 1963/64 tusental kr.	Ökning eller minskning
KAPITALBUDGETEN			
<i>Statens affärsverksfonder (Domänverket)</i>			
Förvärv av fångkolonier	1	140	+ 139
<i>Statens allmänna fastighetsfond</i>			
Vissa byggnadsarbeten för fångvården	5 500	18 000	+ 12 500
Summa för kapitalbudgeten	5 501	18 140	+ 12 639
Totalt för justitiedepartementet	173 600	212 195	+ 38 595

DRIFTBUDGETEN**Andra huvudtiteln****A. Justitiedepartementet m. m.****[1] 1. Statsrådsberedningen: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	713 000	563 923
1962/63	718 000	
1963/64 (förslag)	811 000	

Till statsministern utgår för närvarande lönefyllnad å 6 000 kr. Beloppet har varit oförändrat sedan år 1922. Vissa representationskostnader för statsministern har bestritts från olika huvudtitlars anslag till extra utgifter.

Från och med budgetåret 1963/64 bör lönefyllnaden bortfalla och en särskild anslagspost till representationsbidrag uppföras. För statsministerns representationskostnader torde härvid beräknas ett belopp av 23 000 kr., motsvarande det lägsta belopp som utgår till landshövding.

För anställning av en pressekreterare och biträdespersonal bör anslaget ökas med 60 000 kr.

Som representationsbidrag åt pressekreteraren beräknar jag ett belopp av 6 000 kr. under nyssnämnda särskilda anslagspost. Denna skulle sålunda sammanlagt upptagas till 29 000 kr.

Å andra sidan bör anslaget minskas med ett belopp av 83 000 kr. motsvarande kostnaderna för den byråchefstjänst och den expertis som överförts till fjärde huvudtiteln (jfr prop. 1962: 108).

Med beaktande jämväl av automatiska utgiftsökningar bör anslaget uppräknas med 93 000 kr. och sålunda uppföras med 811 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för statsrådsberedningen, som föranledes av vad jag föreslagit i det föregående;

b) godkänna följande avlöningsstat för statsrådsberedningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till statsråden utan departement, <i>förlagsvis</i>	269 000
---	---------

2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	110 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	180 000
4. Representationsbidrag, <i>förslagsvis</i>	29 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	212 000
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	11 000
	Summa kr. 811 000

c) till *Statsrådsberedningen*: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 811 000 kr.

[2] 2. *Statsrådsberedningen*: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	22 000	34 933
1962/63	24 000	
1963/64 (förslag)	38 000	

Med hänsyn till belastningen och till att möbelbeståndet och annan utrustning i statsrådsberedningens lokaler är i behov av renovering och komplettering torde anslaget för nästkommande budgetår uppräknas med 14 000 kr., varav 7 000 kr. för engångsutgifter. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statsrådsberedningen*: Omkostnader för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 38 000 kr.

[3] 3. *Justitiedepartementet*: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	2 161 000	2 032 796
1962/63	2 241 000	
1963/64 (förslag)	2 543 000	

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet föreslagit vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor beräknar jag medel för uppflyttning av följande tjänster, nämligen en såsom kanslibitråde i Ae 7 till kontorist i Ae 9 (II byrån) samt två tjänster såsom biträde för skriv- och kontorsgöromål till kanslibitråde i Ae 7.

Vidare förordar jag, att en tjänst som förste kanslisekreterare i Ae 23, tre tjänster som kontorister i Ae 9 och två tjänster såsom expeditionsvakt i Ae 7 överföres till ordinarie stat.

Tillika föreslår jag, att följande tjänster inrättas, nämligen två som kon-

torist i Ae 9 (medborgarskapsbyrån; statssekreterarens skrivcentral), en som kanslibiträde i Ae 7 (statssekreterarens skrivcentral) och en som expeditionsvakt i Ae 7. I stället för en amanuens tjänst i Af 17—Ae 19 bör inrättas en kanslisttjänst i reglerad befordringsgång för statssekreteraravdelningen.

På grund av vad jag i det föregående förordat samt med beaktande jämväl av automatiska utgiftsökningar bör anslaget uppräknas med 302 000 kr. och sålunda uppföras med 2 543 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för justitiedepartementet, som föranledes av vad jag föreslagit i det föregående;

b) godkänna följande avlöningsstat för justitiedepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöning till departementschefen	54 000
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	972 000
3. Ersättning till expertis och tillfällig arbetskraft, <i>förslagsvis</i>	400 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	457 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	630 000
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	30 000
	Summa kr. 2 543 000

c) till *Justitiedepartementet*: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 2 543 000 kr.

[4] 4. *Justitiedepartementet: Omkostnader*

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	162 000	186 589
1962/63	166 000	
1963/64 (förslag)	239 000	

Anslagsposterna till reseersättningar och publikationstryck bör höjas med 5 000 resp. 10 000 kr. Vidare torde posten till expenser ökas med 5 000 kr. för löpande utgifter samt med 53 000 kr. för engångsutgifter, närmast för upprustning av möbelbeståndet och anläggning av lokaltelefon. Anslaget bör sålunda uppföras med (166 000 + 73 000) 239 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitiedepartementet*: *Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 239 000 kr.

[5] 5. Justitiedepartementet: Svensk författningssamling

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	250 000	273 953
1962/63.....	300 000	
1963/64 (förslag)	375 000	

Med hänsyn till ökade tryckningskostnader bör anslaget uppräknas med 75 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Justitiedepartementet: Svensk författningssamling* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 375 000 kr.

[6] 6. Lagberedningen

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	315 000	275 870
1962/63.....	242 000	
1963/64 (förslag)	316 000	

Lagberedningen (skr. 31/8 1962) hemställer, att anslaget upptages med avrundat 281 000 kr., vilket innebär en ökning med 39 000 kr. i förhållande till medelsanvisningen för budgetåret 1962/63. Ökningen är till ett belopp av 32 200 kr. föranledd av automatiska utgiftsstegringar. Vidare innebär förslaget en ökning av medel till sakkunniga med 5 000 kr. samt i övrigt mindre höjningar av diverse poster.

Departementschefen

Under senare hälften av budgetåret 1962/63 beräknas lagberedningen behöva utnyttja viss extra arbetshjälp för sådana konkursrättsliga frågor, vilka aktualiserats vid det nordiska lagsamarbetet och vilka äger samband med beredningens uppdrag med reformering av utsökningslagen och därmed sammanhängande lagstiftning. Kostnaderna för ändamålet torde kunna bestridas med tillgängliga medel under beredningens anslag. Det torde under budgetåret 1963/64 bli nödvändigt att anställa en särskild sekreterare. Jag anser därför motiverat att uppräknas anslaget med 35 000 kr. utöver det belopp lagberedningen föreslagit.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Lagberedningen* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 316 000 kr.

[7] 7. Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	26 000	24 192
1962/63.....	35 000	
1963/64 (förslag)	35 000	

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter* för budget-
året 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 35 000 kr.

[8] 8. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	1 600 000	1 622 310
1962/63	1 600 000	
1963/64 (förslag)	2 300 000	

Under anslaget förelåg vid utgången av budgetåret 1961/62 en reservation av i runt tal 140 000 kr.

För närvarande arbetar flera kommittéer med omfattande och långvariga utredningsuppdrag, bl. a. 1956 års klientelundersökning, domstolskommittén, förvaltningsdomstolskommittén och etableringsutredningen. Jämväl vissa kommittéer, som snart beräknas slutföra sitt arbete, är mycket kostnadskrävande. Detta gäller bl. a. författningsutredningen och mönsterskyddsutredningen.

Såsom tidigare anmälts till riksdagen (II ht 1956 s. 154) skall nästa konferens om revision av Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk äga rum i Stockholm. Konferensen skall hållas under juni—juli 1965 och vara 4—6 veckor. Förberedelserna för konferensen pågår, och kostnaderna härför torde tills vidare kunna bestridas från förevarande anslag.

Till samma år planeras i Stockholm en FN-kongress angående förhindrande av brott och behandling av brottslingar. Genom beslut av Kungl. Maj:t den 15 augusti 1962 har tillsatts en kommitté med uppgift att biträda vid förberedelserna till kongressen. Kostnaderna härför torde tills vidare få belasta detta anslag.

Med hänsyn till det anförda måste jag anmäla ett avsevärt ökat medelsbehov under denna anslagspunkt. Jag beräknar att 1 000 000 kr. erfordras å tilläggsstat för innevarande budgetår, och jag kommer senare denna dag att göra framställning härom. Medelsbehovet för budgetåret 1963/64 beräknas med säkerhet motivera en höjning av anslaget med 700 000 kr. Anslaget bör alltså uppföras med 2 300 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för
budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 2 300 000
kr.

[9] 9. Fideikommissnämnden

	Anslag
1963/64 (förslag)	75 000

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1962 till lagrådet remitterat förslag till lag om avveckling av fideikommiss. Jag räknar med att proposition i ämnet kommer att avlåtas till riksdagen i början av år 1963 och att lagen skall kunna träda i kraft den 1 januari 1964.

Enligt förslaget skall avvecklingen ske under medverkan av ett särskilt statligt organ, fideikommissnämnden. Kostnaderna för nämndens verksamhet kommer att avse bl. a. arvoden till ordföranden och övriga ledamöter i nämnden, ersättning till ledamöterna för mistade löneförmåner, resekostnadsersättningar och traktamenten, avlöning åt sekreterare, skrivhjälp m. m. Härför erforderliga medel torde få upptagas under särskilt anslag. Nämndens arbetsuppgifter synes åtminstone till en början bli av förhållandevis stor omfattning. Med hänsyn härtill och till svårigheterna att nu närmare beräkna kostnaderna föreslår jag, att anslaget uppföres med 75 000 kr.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fideikommissnämnden* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kr.

[10] 10. Extra utgifter

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	160 000	135 515
1962/63	125 000	
1963/64 (förslag)	225 000	

Under anslaget fanns vid utgången av budgetåret 1961/62 en reservation av i runt tal 46 000 kr., vilken till stor del var disponerad.

För utgifter av engångskaraktär bör anslaget uppräknas. Bl. a. torde bidrag utgå till en konferens, som Svensk förening för internationell sjö rätt såsom avdelning av Comité Maritime International sommaren 1963 skall anordna i Stockholm, samt till Svea hovrätts år 1964 infallande 350-årsjubileum. Sammanlagt beräknar jag för engångsutgifter ett belopp av 90 000 kr.

På grund av det vidgade internationella samarbetet på lagstiftningens område har kostnaderna för resor och konferenser alltmer stigit, vilket bör föranleda en ökning av anslaget med 10 000 kr.

Med hänsyn till vad jag sålunda anført torde anslaget bära uppräknas med 100 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 225 000 kr.

B. Justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet**[11] 1. Justitiekanslersämbetet: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	345 000	308 362
1962/63	358 000	
1963/64 (förslag)	408 000	

Justitiekanslersämbetet (skr. 31/8 1962) hemställer, att anslaget höjes med avrundat 74 500 kr.

	Ökning eller minskning
<i>Personalförstärkning</i>	
1. En extra föredragande med arvode motsvarande B 2	+ 52 300
<i>Personalminskningar</i>	
2. Minskning av tillfälliga arbetsbiträden	— 12 800
<i>Tjänsteförändring</i>	
3. 1 byrådirektör Ao 25—Ao 27	+ 2 040
<i>Automatiska förändringar</i>	
4. Lönerrevision	+ 32 489
	+ 74 029

Motiv

1. På grund av justitiekanslerns övriga arbetsuppgifter har åliggandet att utöva uppsikt över hur kronans rätt bevakas, då andra myndigheter än justitiekanslern för talan i civila mål, där kronan är part, sedan länge icke kunnat fullgöras. För att hovrättsjuristerna hos justitiekanslern skall kunna biträda i dessa uppgifter bör de avlastas arbete med länsstyrelsernas och andra länsorgans samt kommunala myndigheters verksamhet. Det bör därvid vara en avgjord fördel, att ämbetet till sitt förfogande har en person med så omfattande administrativ erfarenhet, som en välkvalificerad länsstyrelsetjänsteman får antagas äga. Någon tjänsteman med sådan utbildning finns för närvarande icke hos justitiekanslern.

3. Till stöd för lönegradsuppflyttningen åberopas arten av de arbetsuppgifter, som åvilar byrådirektören.

Departementschefen

Jag tillstyrker justitiekanslerns förslag om ytterligare en extra föredragande, vilken bör tillerkännas arvode motsvarande lön i B 1. Med hänsyn till

senaste belastningssiffror och särskilt angivna personalminskningar torde anslaget för ändamålet icke behöva uppräknas med mer än 17 000 kr. Den begärda tjänsteförändringen kan jag icke tillstyrka. För automatiska utgiftsökningar bör anslaget höjas med 33 000 kr. Anslaget bör således uppföras med (358 000 + 50 000) 408 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för justitiekanslerssäm-
betet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret
1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	181 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslags- vis</i>	144 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	77 500
4. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	5 500
	Summa kr. 408 000

b) till *Justitiekanslerssäm-
betet*: Avlöningar för budgetåret
1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 408 000 kr.

[12] 2. *Justitiekanslerssäm-
betet*: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	22 000	22 892
1962/63	28 000	
1963/64 (förslag)	48 000	

*Justitiekanslerssäm-
betet* (skr. 31/8 1962) hemställer, att anslaget höjes
med 20 000 kr. för övriga expenser.

Motiv

Utgift 1961/62 18 961; anvisat 1962/63 18 100. Möbelbeståndet är i hög grad nedslitet och fordrar en snar och genomgripande upprustning, för vilken statskontoret beräknat kostnaderna till 20 000 kr.

Departementschefen

Den föreslagna upprustningen av Möbelbeståndet torde böra genomföras under budgetåret 1963/64.

Anslaget torde alltså för nästkommande budgetår böra ökas med 20 000 kr. för utgifter av engångskaraktär och uppföras med (28 000 + 20 000) 48 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitiekanslerssäm-
betet*: Omkostnader för budget-
året 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 48 000 kr.

[13] 3. Riksåklagarämbetet: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	420 000	453 617
1962/63	466 000	
1963/64 (förslag)	539 000	

Riksåklagarämbetet (skr. 30/8 1962) hemställer, att anslaget höjes med avrundat 71 000 kr.

	Ökning
<i>Tjänsteförändringar</i>	
1. 1 byråchef Br 2—Br 3 och en byråchef Be 1—Br 2 (båda för åtals- ärenden)	5 100
<i>Automatiska förändringar</i>	
2. Lönerevision m. m.	65 848
	<hr/> 70 948

Motiv

1. Yrkandena har med i stort sett samma motivering framförts i anslagsäskandena för de senaste budgetåren (jfr II ht 1959 s. 10, 1960 s. 7, 1961 s. 8 och 1962 s. 14).

Departementschefen

De begärda tjänsteförändringarna kan jag icke tillstyrka. Ehuru icke-ordinarieposten under förevarande anslag uppräknades senast för budgetåret 1962/63, synes medelsanvisningen icke förslå att bestrida kostnaderna för den extra arbetshjälp vid riksåklagarämbetet, som bedömes erforderlig. Jag finner det därför motiverat, att anslaget för detta ändamål höjes med 19 000 kr. För automatiska utgiftsökningar bör anslaget uppräknas med 54 000 kr. Anslaget torde således böra uppföras med (466 000 + 73 000) 539 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för riksåklagarämbetet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	228 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	177 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	127 000
4. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	7 000
	<hr/> Summa kr. 539 000

b) till *Riksåklagarämbetet*: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 539 000 kr.

[14] 4. Riksåklagarämbetet: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	28 000	26 889
1962/63	28 000	
1963/64 (förslag)	29 000	

I enlighet med förslag av *riksåklagarämbetet* (skr. 30/8 1962) tillstyrker jag, att anslaget på grund av ökat behov av medel till expenser höjes med 1 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Riksåklagarämbetet: Omkostnader* för budgetåret
1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 29 000 kr.

Vissa data rörande de allmänna domstolarna 1/1 1959—30/6 1962

(I uppgifterna rörande underrätterna är antal över 1 000 avrundade i jämna hundratal)

	1959 ¹		1960 ¹		1961 ¹		1/1—30/6 1961 ²	1/1—30/6 1962 ²
	varav hr tt		varav hr tt		varav hr tt		hr tt	hr tt
<i>Underrätterna</i>								
Ink. allm. mål.....	147 900	61 300	157 200	63 100	161 100	66 100	33 900	34 700
Balans. allm. mål (vid utgången av resp. år).....	28 819	13 400	31 100	14 400	30 700	14 700		
Ink. exprmål	479	285	312	228	362	269		
Balans. exprmål (vid utgången av resp. år).....	621	383	580	339	605	369		
Mål om lagsökning och bet.föreläggande	151 100	91 800	146 900	89 400	161 700	99 600	48 600	54 100
Ink. till ägod.r. och ägod.dom.	10 000	8 200	9 600	8 000	9 600	7 900		
Avgj. hos ägod.r. och ägod.dom. ...	9 200	7 500	9 500	7 900	9 400	7 800		
Upph. konkurser.....	1 600	771	1 500	780	1 500	786		
Inskrivningsärenden	544 800	428 800	527 600	414 300		477 000	233 000	248 200
Gravations- och äganderättsbevis ..	283 200	220 200	266 000	208 300	271 400	211 000	104 900	107 500
<i>Hovrätterna (inkl. Vattenöverdomstolen)</i>								
Ink. mål	7 848		8 053		7 985		4 152	4 142
Balans (31. 12 resp. 30.6).....	2 513		2 532		2 498		2 483	2 419
<i>Nedre justitierevisionen — Högsta domstolen</i>								
Ink. nådeans.	1 732		1 993		1 917		984	942
Ink. mål o. ärenden i övrigt	1 338		1 476		1 408		712	685
Balans. mål o. ärenden i övrigt (30.6 resp. år).....	604		550		601		601	544

¹ Uppgifterna för åren 1959—1961 är preliminära siffror, erhållna av statistiska centralbyrån.² Uppgifterna för 30/6 1961 är hämtade ur statistiska rapporter från domstolarna till justitiedepartementet.³ Uppgifterna för 30/6 1962 bygger betr. hovrätterna och NJR—HD på statistiska rapporter från domstolarna till justitiedepartementet samt betr. häradsrätterna på preliminära siffror, erhållna av statistiska centralbyrån.

C. Domstolarna

[15] 1. Högsta domstolen m. m.: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	4 234 000	4 204 345
1962/63	4 239 000	
1963/64 (förslag)	4 822 000	

Anslaget avser avlöningar till såväl högsta domstolens ledamöter som tjänstemän vid nedre justitierevisionen.

Nedre justitierevisionens arbetsorganisation

Den utredningsman, som med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallats för att överse nedre justitierevisionens arbetsorganisation, har avgivit ett den 29 december 1961 dagtecknat betänkande (SOU 1962: 20). Utredningsmannen förordar vissa åtgärder för vinnande av större ändamålsenlighet med avseende å justitierevisionens sammansättning och ökad effektivitet i dess arbete. Beträffande de förordade åtgärderna — vilkas genomförande i vissa fall kräver riksdagens medverkan — må nämnas, att utredningsmannen föreslår, att all befattning med nådeärendena överföres från justitierevisionen till en inom justitiedepartementet inrättad nådebyrå med särskilda föredragande och att högsta domstolens hörande i nådeärenden skall vara obligatoriskt endast i fall, där ansökan om nåd skall helt eller delvis bifallas. I anslutning härtill föreslås viss ändring i § 26 regeringsformen. Av utredningsmannens övriga förslag må här endast nämnas, att beträffande justitierevisionsexpeditionen föreslås en överföring av vissa arbetsuppgifter från hittills nyttjad rättsbildad biträdespersonal till icke rättsbildad sådan även som minskning av antalet befattningshavare. — Utredningsmannens betänkande har remissbehandlats.

Nedre justitierevisionens anslagsframställning

	Ökning eller minskning
<i>Personalminskning</i>	
1. Biträde för biblioteksarbete i nedre justitierevisionen	— 2 000
<i>Tjänsteförändringar</i>	
2. Ordföranden i nedre justitierevisionen Bo 1—Bo 4 (nedre justitierevisionen räknar med att ordförandens befattningsarvode å 3 840 kr. bortfaller)	+ 4 008

	Ökning eller minskning
3. 4 extra revisionssekreterare (avlöningsförmåner enl. B 1) — revisionssekreterare Bo 1	—
4. 3 protokollssekreterare Ao 19—Ao 21	+ 9 180
5. Icke rättsbildade biträden	
1 registrator Ao 11—Ao 13, 1 kontorist Ao 9—kansliskrivare Ao 11, 1 kanslibitråde Ao 7—kontorist Ao 9	+ 5 532
6. 1 förste expeditionsvakt Ao 9 — materialförvaltare Ao 11	+ 1 812
<i>Automatiska förändringar</i>	
7. Lönerrevision m. m.	+ 627 947
	+ 646 479

Motiv

Nedre justitierevisionen (skr. 31/8 1962) erinrar inledningsvis om det nyss anmälda betänkandet om nedre justitierevisionens arbetsorganisation och anför vidare, att, då det vid anslagsframställningen visat sig svårt att mera detaljerat överblicka i vilken omfattning de av utredningsmannen föreslagna ändringarna kunde komma att iakttagas under budgetåret 1963/64, nedre justitierevisionen i allmänhet grundat sina förslag till anslagsäskanden på rådande förhållanden.

2. och 4.—6. Likartade yrkanden har framförts även i anslagsäskandena för de senaste budgetåren (jfr II ht 1959 s. 17, 1960 s. 13, 1961 s. 14 och 1962 s. 17).

3. I nedre revisionen tjänstgör för närvarande 27 ordinarie och 13 extra revisionssekreterare, ordföranden medräknad. Nedre revisionen hemställer, att detta antal måtte bibehållas, därest nedre revisionens arbetsuppgifter icke ändras. Om nådeärendena överflyttas till justitiedepartementet, torde antalet, såsom utredningsmannen föreslagit, kunna minskas med 5 extra revisionssekreterare.

Nedre revisionen anser för närvarande att, om nådeärendena skulle överföras till justitiedepartementet, antalet föredragande med allmän rotel icke bör understiga 20. Om det skulle visa sig, att antalet allmänna rotlar kan minskas, är det synnerligen önskvärt att i motsvarande mån kunna öka antalet föredragande i vatten- resp. skiftesmål. Nedre revisionen hänvisar till att antalet föredragande i vatten- resp. skiftesmål, som år 1956 uppgick till två och fyra, ökat. Således har, enligt vad jag inhämtat, vid nedre revisionen under hösten 1962 i stort sett gällt den organisationen, att fem föredragande ägnat sig åt vattenmål, sex åt skiftesmål, två åt patentmål och en åt sjörättsmål. Under våren 1963 är det nedre revisionens avsikt, att sex föredragande skall ägna sig åt vattenmål, sex åt skiftesmål, en åt patentmål och en åt sjörättsmål.

Nedre revisionen framhåller, att antalet ordinarie revisionssekreterare varit oförändrat sedan år 1948, trots att det totala antalet revisionssekreterare — nu 40 — ej sedan nämnda år understigit 31.

Departementschefen

Såsom tidigare nämnts har den för översyn av nedre justitierevisionens arbetsorganisation tillkallade utredningsmannen numera avslutat sitt arbete. Jag vill i anslutning härtill erinra om att jag med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 december 1961 — anmält i förra årets statsverksproposition (II ht s. 2) — tillkallat sakkunniga för en allmän översyn av domstolsväsendet.

I direktiven för de sakkunniga, som antagit benämningen domstolskommittén, har jag erinrat om att under senare år flera utredningar varit i verksamhet och framlagt förslag rörande skilda begränsade avsnitt av domstolsväsendet. Det har emellertid visat sig möta stora svårigheter att genom partiella reformer söka komma till rätta med alla hithörande problem. Jag har därför funnit tiden vara inne för en samlad och allsidig översyn av vår nuvarande domstolsorganisation i dess helhet. En fullständig översyn framstår såsom ofrånkomlig, om man vill nå ändamålsenliga och samstämmiga lösningar över hela linjen. Uppkommande problem på olika områden griper nämligen ofta in i varandra, och lösningen av ett spörsmål påverkar ej sällan lösningen av ett annat. Jag har vidare i direktiven anfört, att behovet av en gemensam översyn icke innebär att av tidigare utredningar framlagda förslag — av vilka en del är av mera principiell natur — varit utan nytta. Tvärtom har dessa förslag, med åtföljande remissbehandling, banat vägen för ett samlat reformarbete, och de blir uppenbarligen till gagn vid en granskning av organisationen ur ett vidare perspektiv.

Vad angår högsta domstolen har jag i direktiven angivit utredningens huvuduppgift vara att söka uppnå en ordning, varigenom domstolens ställning som prejudikatinstans ytterligare befästes. Vid sin översyn av instansordningen och därmed sammanhängande frågor bör utredningen därför överväga möjligheterna att åvägabringa en begränsning av måltillströmningen till högsta domstolen. Om en framkomlig väg att nå detta mål erbjuder sig, bör utredningen även framlägga förslag till de organisatoriska förändringar beträffande högsta domstolen och nedre justitierevisionen, som betingas av en sådan reform.

I avbidan på resultatet av domstolskommitténs arbete är jag — om tills vidare bortses från nådeärendenas behandling — icke beredd att förorda några mera genomgripande förändringar i nedre justitierevisionens organisation av beskaffenhet att kräva riksdagens medverkan. Det utredningsresultat, som den särskilt tillkallade utredningsmannen framlagt i sitt betänkande, ger emellertid vid handen, att kansliorganisationen vid revisionen snarast bör överses och därvid anpassas till en ordning liknande den som numera gäller vid hovrätterna och i domsagorna. Utredningsmannens förslag härutinnan har vid remissbehandlingen av betänkandet fått ett i huvudsak gynnsamt mottagande.

Det hade varit önskvärt att underställa årets riksdag förslag beträffande kansliorganisationen. Detta har emellertid icke varit möjligt, då den av utredningsmannen förordade organisationen fordrar åtskilliga förberedelser och överväganden. Det torde därför få ankomma på Kungl. Maj:t att i an-

givet syfte vidtagna erforderliga åtgärder inom ramen för anslaget och sedan till riksdagen anmäla desamma.

Vad beträffar nådeärendenas behandling förutsätter ett genomförande fullt ut av vad utredningsmannen härvidlag förordat viss grundlagsändring. Förslag härom torde emellertid icke böra framläggas förrän till 1964 års riksdag. I väntan härpå bör enligt min mening nådeärenden beredas och handläggas i den ordning som nu sker. Jag är alltså för närvarande icke beredd att taga ställning till utredningsmannens förslag beträffande dessa ärenden.

I fråga om nedre justitierevisionens anslagsframställning kan jag ej tillstyrka förslagen om tjänsteförändringar för viss personal. Anslaget bör nedräknas med 2 000 kr. för bibliotekshjälp.

Till följd av automatiska utgiftsökningar bör anslaget uppräknas med 585 000 kr. och sålunda uppföras med (4 239 000 + 583 000) 4 822 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för högsta domstolen och nedre justitierevisionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 754 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	7 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	602 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 392 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	67 000
	Summa kr. 4 822 000

b) till *Högsta domstolen m. m.*: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 4 822 000 kr.

[16] 2. *Högsta domstolen m. m.*: *Omkostnader*

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	285 000	279 366
1962/63	285 000	
1963/64 (förslag)	310 000	

Nedre justitierevisionen (skr. 31/8 1962) hemställer, att anslaget höjes med 29 000 kr. för övriga expenser.

Motiv

Utgift 1961/62 182 984; anvisat 1962/63 186 000. — Med hänsyn till höjda löner till städningpersonal bör beräknas ytterligare 21 000 kr. för renhållning och städning. För skrivmaterial erfordras en uppräknig med 1 000 kr., för inventarier med 600 kr. och för litteratur med 4 000 kr. För inköp av elektriska skrivmaskiner och annan kontorsmaskinell utrustning samt inköp av möbler upptages en engångsutgift av 9 200 kr.

Departementschefen

Jag har ingen erinran mot att anslaget uppräknas med 26 600 kr. för löpande utgifter. För utgifter av engångskaraktär torde böra beräknas 5 200 kr., närmast avseende kontorsteknisk utrustning. Å andra sidan bortfaller ett för budgetåret 1962/63 anvisat belopp å 6 800 kr. för engångsutgifter.

Anslaget torde således böra uppföras med (285 000 + 26 600 + 5 200 — 6 800) 310 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Högsta domstolen m. m.*: *Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 310 000 kr.

[17] 3. Regeringsrätten: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	1 041 000	1 031 607
1962/63	1 041 000	
1963/64 (förslag)	1 200 000	

För budgetåret 1963/64 räknar jag med samma medelsbehov under anslaget som för budgetåret 1962/63, dock med jämkning till följd av automatiska utgiftsökningar. För dylika ökningar torde anslaget böra uppräknas med 159 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för regeringsrätten, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	812 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	22 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	349 000
4. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	17 000
	<hr/>
	Summa kr. 1 200 000

- b) till Regeringsrätten: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 200 000 kr.

[18] 4. Regeringsrätten: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	12 000	13 885
1962/63	12 000	
1963/64 (förslag)	22 000	

Regeringsrätten kommer i början av år 1963 att flytta till andra lokaler.

Med hänsyn till att regeringsrätten funnit sig stundom bära sammanträda utanför Stockholm ävensom besöka vissa socialvårdsinrättningar (arbetshem, ungdomsvårdsskolor m. fl.), kommer ökad belastning att uppstå på posten till reseersättningar. Då vidare domstolens nya lokaler icke såsom de hittillsvarande är belägna i en och samma byggnad får utgifterna under posten till expenser förutsättas bli något högre än för närvarande. Anslaget bör därför uppräknas med 10 000 kr.

Utgifterna för flyttning till och utrustning av de nya lokalerna torde få bestridas från omkostnadsanslaget för budgetåret 1962/63.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Regeringsrätten: Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 22 000 kr.

[19] 5. Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	50 000	45 941
1962/63	50 000	
1963/64 (förslag)	55 000	

Jag föreslår, att anslaget med hänsyn till ökade kostnader uppräknas med 5 000 kr., samt hemställer i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 55 000 kr.

[20] 6. Hovrätterna: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	11 187 000	11 083 573
1962/63	11 338 000	
1963/64 (förslag)	13 821 000	

Vissa statistiska uppgifter rörande hovrätterna

Hovrätt	Tid	Inkomna mål	Annorledes än genom avskrivn. avgjorda mål	Beviljade dispenser enl. 22 § arbetsord. för rikets hovrätter	Huvudförhandl. 2 eller flera dagar	Utgående balans
Svea (m. u. a. vattenöverdomst.)	1/10 1959—30/9 1960	3 582	3 176	157	65	1 173
	1/10 1960—30/9 1961	3 680	3 103	180	61	1 292
	1/10 1961—30/9 1962	3 449	3 043	121	65	1 137
Göta	1/10 1959—30/9 1960	979	858	48	14	297
	1/10 1960—30/9 1961	969	864	24	8	278
	1/10 1961—30/9 1962	1 022	835	32	7	303
Skåne och Blekinge	1/10 1959—30/9 1960	1 065	964	—	13	213
	1/10 1960—30/9 1961	1 020	944	—	19	211
	1/10 1961—30/9 1962	1 065	984	1	12	205
Västra Sverige	1/10 1959—30/9 1960	1 170	1 056	12	27	283
	1/10 1960—30/9 1961	1 149	1 057	11	39	308
	1/10 1961—30/9 1962	1 113	1 009	11	31	335
Nedre Norrland	1/10 1959—30/9 1960	645	559	6	3	218
	1/10 1960—30/9 1961	555	525	—	3	183
	1/10 1961—30/9 1962	611	523	3	6	230
Övre Norrland	1/10 1959—30/9 1960	626	537	18	30	247
	1/10 1960—30/9 1961	639	553	14	26	241
	1/10 1961—30/9 1962	630	564	3	27	217
Samtliga	1/10 1959—30/9 1960	8 067	7 150	241	152	2 431
	1/10 1960—30/9 1961	8 012	7 046	229	156	2 513
	1/10 1961—30/9 1962	7 890	6 958	171	148	2 427

Hovrätterna (skr. 25/7, 22/8, 27/8, 28/8 och 29/8 1962) hemställer, att anslaget höjes med avrundat 3 834 000 kr.

Ökning

Personalförstärkningar

Dömande avdelningar

1. Svea hovrätt

a) En ordinarie avdelning

1 lagman Bo 5, 4 hovrättsråd Bo 1, 1 fiskal Ae 21, 2 fiskalsaspiranter Ag 19, 1 kontorsskrivare Ao 13, 1 kanslibitråde Ae 8 och arvode till 1 hovrättsråd som vice ordförande 378 900

b) En extra avdelning

5 extra ledamöter Ae 27, vikariatslön åt 1 hovrättsråd Bo 5, särskild ersättning å 3 000 kr. åt 1 hovrättsråd som vice ordförande, 1 fiskal Ae 21, 2 fiskalsaspiranter Ag 19, 1 kontorsskrivare Ag 13 och 1 kanslibitråde Ag 7 ..... 327 739

2. Göta hovrätt

3 extra ledamöter Ae 27 ..... 117 632

	Ökning
3. <i>Hovrätten över Skåne och Blekinge</i>	
1 lagman Bo 5 (på presidentavdelningen), 1 extra ledamot Ae 27 och 1 extra ledamot Ae 27 (6 månader)	119 751
4. <i>Hovrätten för Västra Sverige</i>	
a) En extra avdelning	
5 extra ledamöter Ae 27, 3 fiskaler Ae 21, 1 fiskalsaspirant Ag 19, 1 kontorsskrivare Ag 13, 1 kanslibitråde Ag 7 och 1 1/2 biträde rb A 5	364 026
b) 2 fiskaler Ae 21	64 320
5. <i>Hovrätten för Nedre Norrland</i>	
1 lagman Bo 5 (i stället för 1 vice ordförande på president- avdelningen)	7 716
6. <i>Hovrätten för Övre Norrland</i>	
1 lagman Bo 5 (hovrätten förutsätter, att särskild ersättning å 1 430 kr. bortfaller) och 1 hovrättsråd Bo 3	114 418
<i>Övriga förstärkningar</i>	
7. 1/2 amanuens Ag 19 (hovrätten för Västra Sverige, hos advokat- fiskalen)	12 270
8. 19 icke rättsbildade biträden	
3 kanslister Ag—Ao 13 (hovrätten över Skåne och Blekinge 1 samt hovrätten för Västra Sverige 2), 5 kansliskrivare Ag—Ao 11 (Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Nedre Norrland samt hovrätten för Övre Norrland), 1 kontorist Ao 9 (Svea hovrätt) samt 10 biträden rb Ae 5 (Svea hovrätt 2, Göta hovrätt 2, hovrätten över Skåne och Blekinge 1, hovrätten för Västra Sverige 4 samt vattenöverdomstolen 1)	247 482
<i>Tjänsteförändringar</i>	
9. 1 president Bo 6—Bo 7 (hovrätten för Övre Norrland)	5 232
10. 18 hovrättsråd Bo 1—Bo 3 (hovrätten över Skåne och Blekinge samt hovrätten för Övre Norrland)	98 921
11. Icke rättsbildade biträden	
3 bokhållare Ao 15—Ao 19 (hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige samt hovrätten för Nedre Norrland), 1 bokhållare Ao 15—Ao 17 (hovrätten för Övre Norrland), 1 kansliskrivare Ao 11—kontorsskrivare Ao 13 (Svea hovrätt), 1 kontorist Ao 9—kansliskrivare Ao 11 (Svea hovrätt), 4 kansli- biträden Ao 7—kontorister Ao 9 (Svea hovrätt 2, hovrätten över Skåne och Blekinge 1 samt hovrätten för Västra Sverige 1) och 2 biträden rb—kanslibitraden A 7	35 616

Ökning

12. Expeditionsvakter	
1 förste expeditionsvakt Ao 9—förste expeditionsvakt eller materialförvaltare Ao 10 (hovrätten för Västra Sverige) och 1 expeditionsvakt Ao 7—förste expeditionsvakt Ao 9 (hovrätten för Övre Norrland)	912
<i>Arvoden</i>	
13. Arvode till 1 expeditionsvakt (hovrätten för Västra Sverige) ..	3 000
14. Diverse arvoden	1 800
<i>Automatiska förändringar</i>	
15. Beslutat inrättande av en ordinarie avdelning 1/1 1963 vid hovrätten för Västra Sverige	183 396
16. Lönerevision m. m.	1 750 546
	<u>3 833 677</u>

Utan angivande av kostnad har Svea hovrätt begärt uppräknig av vattenrättsrådets avlöningsförstärkning samt höjda löneförmåner för vissa fiskaler.

Motiv

1. Svea hovrätt, som för närvarande har två extra avdelningar, framhåller, bl. a., att en gynnsam utveckling av målbalansen inträtt under det gångna arbetsåret. Emellertid kommer flera av hovrättens avdelningar att under det närmaste året vara sysselsatta med mål av osedvanligt stor omfattning. Förutom vissa angivna utomordentligt vidlyftiga mål, av vilka i ett enbart huvudförhandlingen vid underrätten tog en tid av betydligt mer än ett år, synes även andra mål av större omfattning bliva allt vanligare, säkerligen beroende på förändringar i samhällsstrukturen och framför allt på förhållandena i och omkring Stockholm. Mot, bl. a., denna bakgrund finner hovrätten det icke försvarligt att genomföra någon inskränkning av den bestående organisationen, i allt fall icke förrän ytterligare erfarenhet vunnits rörande utvecklingen av antalet inkommande mål. Hovrätten anser uppenbart, att åtminstone den ena av de båda extraavdelningarna måste bibehållas för framtiden. Vidare understryker hovrätten betydelsen från rättsvårdens synpunkt av att domare har den trygghet, som följer med ordinarie ställning, och yrkar, att denna avdelning ordinariesättes.

2.—6. Övriga hovrätter återkommer med framställningar om förstärkning av ledamotsorganisationen, vilka önskemål i en del fall redan budgetåret 1962/63 tillgodosetts med tillhjälp av medelsreserven. Hovrätten för Västra Sverige, som alltsedan den 30 september 1957 haft en extra avdelning och som efter överförandet av Värmlands län den 1 januari 1963 till hovrätten består av fyra ordinarie avdelningar, framhåller, att hovrätten tills vidare torde vara i behov av en femte avdelning. Till stöd härför åberopar hovrätten särskilt, att antalet inkomna mål vid Göteborgs rådhusrätt, från

vilken domstol inemot hälften av hovrättens mål härstammar, under åren 1958 till 1960 uppgick till omkring 15 000—16 000 men till över 19 000 år 1961.

7. Motsvarande yrkande framfördes även föregående år (jfr II ht 1962 s. 22).

8. Hovrätterna framhåller, att den icke rättsbildade biträdespersonalen för skriv- och kontorsgöromål är underdimensionerad.

9.—10. Vissa hovrätter upprepar tidigare krav på en väsentlig höjning av löneställningen för hovrätternas ordinarie ledamöter. Därvid framhålles, att den nuvarande uppenbarligen icke motsvarar tjänsternas betydelse. I detta sammanhang påpekas, att hovrätterna i praktiken fungerar som sista instans i flertalet dit fullföljda mål, eftersom endast en ringa bråkdel efter fullföljd blir prövade i högsta domstolen, och att de mål, som fullföljes till hovrätt, till stor del visat sig vara invecklade och svårbedömda. Vidare understrykes, att, om domarbanan skall framstå som eftersträvansvärd, det fordras större insatser från det allmännas sida, i första hand genom högre löner i de befattningar, som brukar betraktas som slutposter. Ytterligare anföres, att inför varje yrkesval, som förutsätter långvarig utbildning, de framtida arbetsvillkoren och utkomstmöjligheterna inom yrket är de faktorer, som främst intresserar de unga och som väger tyngst i vågskålen. Det framhålles, att vad domarbanan ekonomiskt kan erbjuda, är en något gynnammare befordringgång än den vanliga för jurister i statstjänst men att, å andra sidan, tjänstgöringsförhållandena torde höra till de mest krävande och obekväma inom det juridiska arbetsfältet, vilket — när skillnaden i lönehänseende ej är påtaglig — måste verka avhållande.

11. Hovrätterna begär löneförhöjningar för viss personal, som handlägger administrativa-kamerala göromål. Därvid framhålles, att ifrågavarande göromål ökat och kan förväntas öka i allt högre grad genom det väntade förstatligandet av rådhusrätterna.

I övrigt hänvisas rörande de olika yrkandena till handlingarna.

Departementschefen

Genom beslut av 1962 års riksdag har hovrätten för Västra Sverige förstärkts med en ordinarie avdelning från och med den 1 januari 1963, då Värmlands län tillförts hovrätten genom överflyttning från Svea hovrätt. Trots minskningen av domsområdet för sistnämnda hovrätt beslutades, med hänsyn till arbetsläget, ingen krympning av dess ordinarie organisation. Däremot reducerades den under anslaget för samtliga hovrätter beräknade medelsreserven, avsedd bl. a. för extra ledamöter, med 75 000 kr.

Såvitt i det föregående redovisade arbetsiffror ger vid handen har det sammanlagda antalet till hovrätterna inkomna mål de senaste tre åren varit tämligen oförändrat. Icke heller målbalserna visar några mera anmärkningsvärda siffror.

Svea hovrätt har i sina anslagsäskanden begärt att få behålla båda de nuvarande extra avdelningarna trots att Värmlands län icke längre skall till-

höra hovrättens domkrets. Hovrätten åberopar de ovanligt omfattande mål, som är eller väntas bli anhängiga vid domstolen, samt framhåller att någon inskränkning av organisationen icke bör genomföras förrän ytterligare erfarenhet vunnits av utvecklingen av antalet inkommande mål. Eftersom behovet av den ena extra avdelningen enligt hovrättens mening är bestående bör den ordinarie sättas.

Hovrätten för Västra Sverige anser sig böra få behålla den hittillsvarande extra avdelningen, då den ordinarie avdelning som tillkommit torde bli helt sysselsatt med mål från det nya området av hovrättens domkrets.

Även övriga hovrätter önskar viss förstärkning av den dömande personalen.

Enligt min mening ger tillgängliga uppgifter rörande arbetssituationen i hovrätterna icke tillräckligt stöd för de framställda kraven. Jag finner mig därför icke kunna tillstyrka en utökning av den ordinarie ledamotsorganisationen vid hovrätterna. Icke heller anser jag motiverat, att anslaget tillföres ytterligare medel för att bestrida ökade kostnader för extra ledamöter. Behovet av sådana ledamöter bör kunna tillgodoses inom nuvarande anslagsram. Förstärkningarna bör ges provisorisk karaktär och Kungl. Maj:t sålunda, efter utredning av arbetssituationen vid den tidpunkt, då frågan blir aktuell, få träffa avgörande om extra ledamöter och annan tillfällig arbetshjälp i hovrätterna för budgetåret 1963/64. Om särskilda förstärkingar av hovrätternas ledamotsorganisation skulle visa sig oundgängliga, bör Kungl. Maj:t som hittills äga befogenhet att lämna medgivande härtill.

Hovrätterna har för budgetåret 1963/64 gjort framställningar om viss ökning av den icke rättsbildade personalen och har allmänt framhållit, att denna personal är underdimensionerad. Förstärkningarna är avsedda dels för hovrätternas administrativa-kamerala sektioner och dels för kansliarbetet på de dömande avdelningarna.

Med den personalökning som de senaste åren måst tillföras domsagorna har det administrativa och kamerala arbetet i hovrätterna blivit mer betungande. Det har därtill visat sig påkallat att till hovrätterna överföra förvaltningen av de anslag för underrättsväsendet, som hittills handhåfts av länsstyrelserna. Även för utskrift av domar och andra skrivgöromål synes nödvändigt att utöka den icke rättsbildade personalen.

Med hänsyn till dessa förhållanden tillstyrker jag, att en viss utbyggnad av biträdesorganisationen sker i hovrätterna. Sålunda bör sex nya biträdestjänster inrättas för de administrativa-kamerala göromålen, en för varje hovrätt. Av dessa tjänster torde tre få inrättas som kansliskrivare i Ao 11, två som kontorist i Ao 9 och en som kanslibiträde i Ao 7.

Jag förordar vidare sju nya biträdestjänster i reglerad befordringsgång. Vidare bör medel beräknas för en kontorsskrivartjänst i Ag 13.

Såsom en förutsättning för inrättande av de nya tjänsterna för icke rättsbildad personal bör gälla, att de allmänna riktlinjer för arbetsindelningen, som angivits i 1959 års statsverksproposition (II ht s. 30), följes.

Därjämte vill jag förorda, att två budgetåret 1960/61 vid hovrätten över

Skåne och Blekinge resp. hovrätten för Västra Sverige inrättade kanslisttjänster i Ag 13 förändras till extra ordinarie kontorsskrivartjänster.

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet föreslagit vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor beräknar jag medel för uppflyttning av två kanslibiträdestjänster i Ao 7 till kontoristtjänster i Ao 9 och en biträdestjänst i reglerad befordringgång till kanslibiträdestjänst i Ao 7.

Slutligen tillstyrker jag, att för särskilda arvoden medel beräknas med sammanlagt 3 300 kr.

Övriga yrkanden kan jag icke biträda.

I hovrätternas personalförteckningar bör tjänstebeteckningen kanslist utbytas mot kontorsskrivare.

De av mig i det föregående framlagda förslagen föranleder, att anslaget för budgetåret 1963/64 bör uppräknas med 210 000 kr. Härtill kommer 2 273 000 kr. för automatiska utgiftsökningar.

Anslaget torde sålunda böra uppföras med (11 338 000 + 2 483 000) 13 821 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för hovrätterna, som föranledes av vad jag föreslagit i det föregående;

b) godkänna följande avlöningsstat för hovrätterna att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	4 842 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	109 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	4 658 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	4 022 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	190 000
	Summa kr. 13 821 000

c) till *Hovrätterna*: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 13 821 000 kr.

[21] 7. Hovrätterna: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	991 000	1 010 881
1962/63	1 113 000	
1963/64 (förslag)	1 234 000	

Hovrätterna (skr. 12/6, 25/7, 22/8, 27/8, 28/8 och 29/8 1962) hemställer, att anslaget höjes med avrundat 169 000 kr.

	Ökning
1. Sjukvård m. m.	2 000
2. Reseersättningar	46 000
3. Bränsle, lyse och vatten	0
4. Övriga expenser	121 000
	169 000

Motiv

1. *Sjukvård.* Utgift 1961/62 27 408; anvisat 1962/63 30 000. — Hovrätten för Västra Sverige och hovrätten för Nedre Norrland föreslår med hänsyn till belastningen, förstnämnda hovrätt med hänsyn även till utökad personal, en höjd medelsanvisning med 1 000 resp. 500 kr.

2. *Reseersättningar.* Utgift 1961/62 298 837; anvisat 1962/63 292 000. — Med hänsyn till belastningen begär Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge samt hovrätten för Nedre Norrland en ökad medelsanvisning med resp. 10 000, 2 000 och 4 000 kr. Hovrätten för Västra Sverige beräknar, att kostnaderna för resor till hovrättsting kommer att stiga med 30 000 kr. med anledning av att Värmlands län tillförts hovrättens domkrets.

3. *Bränsle, lyse och vatten.* Utgift 1961/62 108 539; anvisat 1962/63 116 000. — Hovrätten över Skåne och Blekinge samt hovrätten för Västra Sverige begär med hänsyn till ökade kostnader en anslagshöjning med 2 000 kr. resp. 1 000 kr. Hovrätten för Övre Norrland beräknar, att värmekostnaderna kommer att nedgå med 3 000 kr.

4. *Övriga expenser.* Utgift 1961/62 535 595; anvisat 1962/63 615 000. — Med hänsyn till prishöjningen och till kostnaderna för ljus- och fotokopiering begär hovrätterna för löpande utgifter under resp. expensposter en ökning med sammanlagt 142 000 kr. För engångsutgifter upptages 65 000 kr., varav hovrätten för Västra Sverige begärt 40 000 kr. för inredning och utrustning av lokaler för den fr. o. m. 1963 nyinrättade avdelningen samt 20 000 kr. för möblering m. m. av hovrättens tingslokaler i Karlstad.

Departementschefen

Anslagsposterna till sjukvård m. m. och till reseersättningar torde böra höjas med 1 000 kr. resp. 20 000 kr., medan posten till bränsle, lyse och vatten torde kunna minskas med 2 000 kr.

Vad gäller yrkandena om ytterligare medel till övriga expenser biträder jag dem såtillvida, att posten bör uppräknas för löpande utgifter med 123 000 kr. och för engångsutgifter med det yrkade beloppet 65 000 kr. A andra sidan bortfaller ett för budgetåret 1962/63 anvisat belopp å 86 000 kr. för engångsutgifter.

Anslaget torde således böra uppföras med (1 113 000 + 1 000 + 20 000 -- 2 000 + 123 000 + 65 000 — 86 000) 1 234 000 kr. Vid anslagsberäkning-

en har jag förutsatt, att 60 000 kr., eller samma belopp som för budgetåret 1962/63, får disponeras för oförutsebara utgifter under posten till övriga expenser. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Hovrätterna: Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 234 000 kr.

[22] 8. *Häradsrätterna: Avlöningar*

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	25 707 000	25 819 679
1962/63	27 108 000	
1963/64 (förslag)	33 158 000	

Hovrätterna (skr. 25/7, 22/8, 27/8, 28/8 och 29/8 1962) hemställer, att anslaget höjes med avrundat 6 099 600 kr.

	Ökning
<i>Personalförstärkningar</i>	
Domarpersonal	
1. 12 tingsdomare B 1, i vissa fall mot indragning av tingssekreterare/fiskalskompetent biträde	481 166
Svea hovrätt: 5 Bo 1 (Södertörns, Svartlösa, Lindes och Nora, Västerbergslags samt Gästriklands östra domsagor)	
Göta hovrätt: 3 Bo 1 (Norra och Södra Vedbo, Tjusts samt Kinnefjärdings, Kinne och Kållands domsagor)	
Hovrätten för Västra Sverige: 2 Bg 1 (Askims och Mölndals samt Hisings, Sävedals och Kungälvs domsagor) och 1 Bo 1 (Mellansysslets domsaga)	
Hovrätten för Nedre Norrland: 1 Bo 1 (gemensam för Jämtlands östra, Jämtlands norra och Jämtlands västra domsagor)	
2. 11 tingssekreterare, i vissa fall i utbyte mot fiskalskompetent biträde	217 301
Svea hovrätt: 3 (Stockholms läns västra, Västmanlands mellersta och Västmanlands västra domsagor)	
Göta hovrätt: 2 (Skövde samt Vartofta och Frökinds domsagor)	
Hovrätten för Västra Sverige: 1 (Hallands norra domsaga)	
Hovrätten för Nedre Norrland: 2 (Bollnäs och Medelpads östra domsagor)	
Hovrätten för Övre Norrland: 3 (Umeå, Luleå och Gällivare domsagor)	
Övriga förstärkningar	
3. 34 3/4 tingsnotarier och tingsnotarieaspiranter	790 012
32 tingsnotarier (Svea hovrätt 18, Göta hovrätt 4, hovrätten över Skåne och Blekinge 8 samt hovrätten för Västra Sverige 2);	
2 3/4 tingsnotarieaspiranter (hovrätten för Västra Sverige)	
4. 61 icke rättsbildade biträden	673 626

Ökning

1 kansliskrivare Ao 11 (Svea hovrätt), 5 kontorister Ao 9 (Svea hovrätt 4 samt hovrätten över Skåne och Blekinge 1), 9 kanslibiträden Ao 7 (Svea hovrätt 3, hovrätten över Skåne och Blekinge 4 samt hovrätten för Västra Sverige 2) och 46 biträden rb Ae 5 (Svea hovrätt 23, Göta hovrätt 6, hovrätten över Skåne och Blekinge 10 samt hovrätten för Västra Sverige 7)

Tjänsteförändringar

5. Höjd avlöningsförstärkning för häradshövdingarna i Uppsala läns södra, Livgedingets, Tjuströ och Västmanlands västra domsagor genom uppflyttande av de tre förstnämnda domsagorna från lönegrupp III till lönegrupp IV samt den sistnämnda domsagan från lönegrupp IV till lönegrupp V	6 360
6. 8 tingsdomare Bo 1—Bo 3 (hovrätten för Övre Norrland)	40 800
7. Icke rättsbildade biträden 1 kansliskrivare Ao 11—kontorsskrivare Ao 13 (Svea hovrätt), 23 kontorister Ao 9—kansliskrivare Ao 11 (Svea hovrätt 3, hovrätten över Skåne och Blekinge 2, hovrätten för Västra Sverige 5, hovrätten för Nedre Norrland 10 och hovrätten för Övre Norrland 3), 6 kanslibiträden Ao/Ae 7—kontorister Ao 9 (Svea hovrätt 4, hovrätten över Skåne och Blekinge 1 samt hovrätten för Övre Norrland 1), 5 biträden rb—kontorister Ao 9 (Svea hovrätt 2, hovrätten för Västra Sverige 2 och hovrätten för Nedre Norrland 1) samt 9 biträden rb—kanslibiträden Ao 7 (Svea hovrätt 6, hovrätten över Skåne och Blekinge 1 samt hovrätten för Nedre Norrland 2)	112 700
8. Ordinariesättning 1 kanslist Ae 13—Ao 13 (Svea hovrätt)	—

Automatiska förändringar

9. Beslutad överflyttning 1/1 1963 av domsagorna i Värmlands län från Svea hovrätt till hovrätten för Västra Sverige (Östersysslets, Mellansysslets, Södersysslets, Nordmarks, Jösse, Fryksdals samt Älvdals och Nyeds domsagor)	84 181
10. Lönerevision m. m.	3 693 410
	6 099 556

Motiv

Hovrätterna framhåller, att domsagoorganisationen måste stärkas på grund av det ansträngda arbetsläget vid häradsrätterna. Svea hovrätt framhåller, bl. a., att hovrätten under de senaste åren haft brist på fiskalspersonal, huvudsakligen beroende på rekryteringssvårigheter, och att det därför icke varit möjligt för hovrätten att i önskvärd utsträckning ställa fiskalskompetent arbetskraft till förfogande för tillfällig hjälp i arbetstyngda domsagor. Den

ökade arbetsbördan i domsagorna är emellertid uppenbarligen icke ett tillfälligt problem. Och på något längre sikt måste det starkt ifrågasättas, om behovet av underrättsdomare bör tillgodoses genom en ökad användning av fiskaler i domsagorna. Även med hänsyn till det förestående förstatligandet av rådhusrätterna synes det nu mycket olämpligt att genomföra någon mera avsevärd ökning av fiskalskadern. Hovrätten vill för sin del starkt understryka vikten av att huvuddelen av den dömande verksamheten i underrätterna åvilar ordinarie domare. Verksamma åtgärder måste vidtagas både för att stimulera rekryteringen till domarbanan och för att locka kvalificerade sökande till ordinarie domarämbeten i underrätt. Såväl avlöningsvillkoren som tjänstgöringsförhållandena måste härvidlag beaktas. Hovrätten framhåller ånyo den utväg som finns att i någon mån minska den fasta domarpersonalens arbetsbörda utan att eftergiva kravet på ordinarie domare för kvalificerade uppgifter genom att öka antalet tingsnotarier och utvidga deras behörighet (jfr II ht 1961 s. 50). — I praktiskt taget alla under hovrätten lydande domsagor har numera en sådan organisation genomförts, att notarierna icke i vidare mån än som betingas av utbildningsskäl sysslar med arbetsuppgifter som är av beskaffenhet att kunna utföras av icke rättsbildad personal. Notarietjänstgöringen har härigenom kommit att i högre grad än tidigare inriktas på arbetsuppgifter av utpräglad juridisk art. Vid bedömningen av notariebehovet bör beaktas, dels att de grupper av göromål som normalt handlägges av tingsnotarier visar en klar tendens att öka i omfattning, dels att jämförelsevis stor del av notarietjänstgöringen bör ägnas åt sådana från utbildningssynpunkt synnerligen värdefulla arbetsuppgifter som utredningar i rättsliga frågor och uppsättande av förslag till domar. — Domsagorna i området kring Stockholm uppvisar sedan flera år tillbaka en utomordentligt snabb och kraftig ökning av antalet mål och ärenden. Denna ökning är uppenbarligen en följd av den hastiga befolkningstillväxten i förortererna. Under en följd av år har den procentuellt sett största folkökningen i riket ägt rum i Stockholms län och där i huvudsak koncentrerats till kommunerna i huvudstadens närhet. På två år har folkmängden i domsagorna i stockholmsområdet sålunda ökat med 38 107 personer eller med mer än 10 %. Folkökningen i hela riket har under samma tid uppgått till 79 636 personer. Under de senaste fem åren har folkmängden i samma domsagor ökat med närmare 23 %. Denna utveckling kan väntas fortsätta.

Hovrätten för Västra Sverige anför om arbetsbelastningen hos domsagorna i göteborgsområdet liknande synpunkter som Svea hovrätt rörande domsagorna i Stockholms närhet.

Rörande yrkandena om tingsdomare åberopar hovrätterna det trängda arbetsläget vid de ifrågavarande domsagorna. Hovrätten för Nedre Norrland framhåller särskilt, att arbetssituationen i de tre domsagor, som har kansli i Östersund och som tillsammans omfattar landskapet Jämtland utom Östersunds stad, sedan åtskilliga år är besvärande. Hovrätten har som speciell orsak härtill påpekat, att resorna till tingsställena är tidsödande och i regel kräver övernattning. Det synes hovrätten lämpligt, att den för domsagorna gemensamme tingssekreteraren utbytes mot en gemensam tingsdomare.

Alla hovrätter framhåller, att det visat sig, att föreskrivna expeditionstider för inskrivningsärenden icke kunnat hållas vid åtskilliga domsagor.

Rörande de enskilda yrkandena om personalförstärkningar och tjänsteförändringar hänvisas till handlingarna.

Härefter vill jag anmäla vissa aktuella utredningar och förslag angående rikets judiciella indelning.

Genom försorg av länsstyrelsen i Kopparbergs län har utredning — jämlikt 3 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende — verkställt, huruvida Falu stad borde i sådant avseende förenas med Falu domsaga. I utredningen, som avgivits i januari 1961, föreslås att Falu stad lägges under landsrätt och att i samband härmed Falu domsaga delas i en domsaga med kansli i Falun och i en domsaga med kansli i Borlänge.

Sedan utredningen remissbehandlats, varvid bl. a. länsstyrelsen och städerna Falun och Borlänge biträtt utredningsmannens förslag, har Kungl. Maj:t den 5 juli 1962 infortrat utlåtande av statskontoret och domstolskommittén. Statskontoret har i nuvarande läge avstyrkt en delning av Falu domsaga. Kommittén (skr. 11/10 1962) har tillstyrkt, att Falu stad snarast möjligt i judiciellt avseende förenas med domsagan, och sålunda förordat, att landsrättsförläggningen genomföres utan att i samband därmed någon ändring företages av domsagoindelningen i övrigt. Domstolskommittén har som stöd för sitt ställningstagande bl. a. framhållit, att det ej är möjligt att ännu fastställa hur på längre sikt domkretsindelningen i Kopparbergs län bör gestaltas. Härav följer, att frågan huruvida Falu domsaga vid en slutlig domkretsreglering kommer att bestå odelad eller hur en eventuell uppdelning bör ske icke för närvarande kan med någon grad av säkerhet bedömas. En nu företagen delning av domsagan skulle innebära, att man binder sig för en lösning, som kan komma att senare försvåra genomförandet av en lämplig indelning av länet i dess helhet. Om domsagan tills vidare förblir odelad, hindras däremot icke en framtida förutsättningslös prövning av denna fråga. Kommittén finner det därför ej tillrådligt att i nuvarande läge dela domsagan utan anser, att den lämpligaste lösningen för närvarande är, att domsagan i avbidan på utfallet av kommitténs fortsatta arbete med domkretsregleringen bibehålles i odelat skick även efter landsrättsförläggningen av Falu stad. Domsagan bör fortfarande ha sitt kansli i Falun och särskilt tingsställe i Borlänge.

Svea hovrätt (skr. 6/11 1962) och häradshövdingen i Falu domsaga (skr. 13/12 1962) har avgivit utlåtande rörande personalorganisationen i domsagan, för den händelse Kungl. Maj:t beslutar enligt domstolskommitténs rekommendation.

Förslag föreligger om förening av Kinda och Ydre domsaga med Linköpings domsaga.

Domstolskommittén (skr. 11/5 1962) har, efter anmodan av Kungl. Maj:t, avgivit yttrande huruvida häradshövdingämbetet i Kinda och Ydre domsaga

efter den ordinarie innehavarens avgång med pension med utgången av juli månad 1962 borde återbesättas med ordinarie innehavare. Kommittén anför i yttrandet bl. a., att Kinda och Ydre domsaga hade ett invånarantal den 31 december 1951 av 19 492 och den 31 december 1961 av 16 737 personer samt att endast en domsaga i riket har lägre befolkningstal. Enligt kommitténs uppfattning kan det av driftsekonomiska och administrativa skäl — oavsett huruvida någon allmän översyn av domkretsindelningen kommer till stånd eller icke — ej anses försvarligt att, vid inträffande ledighet å häradshövdingämbete, bevara de minsta domsagorna i oförändrat skick. Det har med hänsyn härtill syns kommittén klart, att Kinda och Ydre domsaga icke bör behållas som domstolsenhet i framtiden. På grund av ovissheten om hur den framtida domkretsindelningen för underrätterna i Östergötlands län slutligen kommer att gestalta sig talar starka skäl för att Kinda och Ydre domsaga i obruten form tillföres någon av de övriga domsagorna i länet. Kommittén har funnit det ligga närmast till hands att sammanföra domsagan med Linköpings domsaga. Denna domsaga hade den 31 december 1961 38 706 invånare. Kommittén har föreslagit, att utredning borde ske om Kinda och Ydre domsagas förenande med Linköpings domsaga och att, i avbidan på utredningsresultatet, ordinarie innehavare av häradshövdingämbetet i förstnämnda domsaga icke borde utses.

Kungl. Maj:t har härefter anbefallt Göta hovrätt att verkställa utredning i enlighet med kommitténs förslag och vidare, i avvaktan på utredningsresultatet, den 21 september 1962 meddelat visst vikariatsförordnande på ifrågavarande häradshövdingämbete.

Göta hovrätt (skr. 17/11 1962) har efter fullgjort uppdrag anfört, att hovrätten, med hänsyn till pågående utredning rörande den judiciella indelningen och den för närvarande föreliggande ovissheten om grunderna för den framtida indelningen, funnit ett bedömande av frågan vad som efter den inträffade ledigheten på häradshövdingämbetet i Kinda och Ydre domsaga bör ske med denna domsaga förenat med stora svårigheter och att det finns anledning till tvekan, om resultatet av domstolskommitténs pågående arbete bör föregripas genom ändrad domsagoindelning. Hovrätten anser emellertid, att kommittén anfört vägande skäl för att domsagan utan avvaktande av resultatet av den pågående utredningen tills vidare bör förenas med Linköpings domsaga; två ledamöter i hovrätten är av skiljaktig mening och vill behålla Kinda och Ydre domsaga oförändrad. Hovrätten har föreslagit, att föreningen sker den 1 januari 1964 och att den förenade domsagan kallas Linköpings domsaga. Domsagans kansli bör vara beläget i Linköping och tingsställen bör tills vidare finnas i Linköping och Kisa.

Remissbehandling av hovrättens förslag pågår. Redan nu kan anmälas, att domstolskommittén (skr. 8/12 1962) och Sveriges Juristförbund (skr. 30/11 1962) tillstyrkt förslaget. Kommittén förklarar, att förslaget icke skulle föregripa eller försvåra en framtida slutlig reglering av domkretsarna för underrätterna i Östergötlands län.

Departementschefen

Jag vill till en början behandla vissa organisationsfrågor, som hänför sig till beslutade eller planerade ändringar i den judiciella indelningen.

Kungl. Maj:t har den 18 maj 1962, jämlikt lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende, förordnat, att rådhusrätten i Enköping skall upphöra den 1 januari 1963 och att staden samma dag skall i judiciellt avseende förenas med Uppsala läns södra domsaga och Trögds tingslag. Vidare har — med stöd av riksdagens bemyndigande — den 7 december 1962 föreskrivits, att nämnda domsaga från och med ingången av år 1963 skall vara placerad i lönegrupp IV mot tidigare lönegrupp III. Jämlikt bemyndigande har tingsdomare utnämnts i domsagan. Med utnyttjande av tillgänglig medelsreserv under anslaget har Kungl. Maj:t därtill beslutat om annan personal i domsagan under återstoden av budgetåret 1962/63. Slutligen har Kungl. Maj:t föreskrivit, att för Enköping från och med den 1 januari 1963 tills vidare till och med den 31 december 1965 skall finnas särskild inskrivningsdomare samt att halva kostnaden för årsarvode till denne skall bestridas av statsmedel.

Från och med ingången av budgetåret 1963/64 bör i domsagan inrättas ytterligare tre tjänster för icke rättsbildad personal.

De utredningar och yttranden, som avgivits i fråga om Falu stads införlivande i judiciellt avseende med domsaga, synes mig ge klart stöd för att staden snarast bör läggas under landsrätt. Förslag har framställts, att Falu domsaga i samband med landsrättsförläggningen skall delas i två domsagor. I likhet med domstolskommittén anser jag emellertid, att detta skulle innebära ett sådant ingrepp i den bestående domsagoindelningen, som bör undvikas tills vidare, intill dess domstolskommittén nått närmare en slutlig lösning av frågan om domkretsregleringen.

Jag anser sålunda, att förberedelser bör vidtagas för att Falu stad från och med den 1 januari 1964 i judiciellt hänseende skall kunna förenas med Falu domsaga. Riksdagen bör därför nu underställas förslag till den ytterligare personal som därvid kan erfordras i domsagan. Jag förordar, att domsagan under angivna förutsättning tillföres ytterligare följande nya tjänster, nämligen två som tingsdomare samt sex för icke rättsbildad personal. Någon särskild tjänst såsom tingssekreterare synes icke böra bibehållas i domsagan, utan denna torde i annan form få tillföras erforderlig fiskalskompetent arbetshjälp. Härjämte får antalet tingsnotarier i domsagan utökas.

För att fortsättningsvis bereda Kungl. Maj:t möjligheter att — då så på grund av stads förening med domsaga eller annat särskilt förhållande finnes skäligt — besluta om höjd lönegruppsplacering för domsaga bör Kungl. Maj:t erhålla riksdagens bemyndigande att, utöver vad för närvarande gäller, verkställa uppflyttningar motsvarande högst sex domsagors hänförande till närmast högre lönegrupp (jfr II ht 1962 s. 32).

Innan remissbehandlingen av Göta hovrätts förslag om Kinda och Ydre domsagas förenande med Linköpings domsaga avslutats, är jag ej beredd

att taga ställning till förslaget. I och för sig måste emellertid stort avseende fästas vid domstolskommitténs uttalande, att det av driftsekonomska och administrativa skäl ej kan anses försvarligt att, vid inträffande ledighet å härads hövdingämbete, bevara de minsta domsagorna i oförändrat skick och att i följd härav Kinda och Ydre domsaga icke bör behållas som domstolsenhet. Jag finner därför frågan böra anmälas för 1963 års riksdag för att Kungl. Maj:t måtte erhålla bemyndigande att, därest efter avslutad remissbehandling och vederbörlig prövning skulle visa sig motiverat att besluta om förening av de båda domsagorna, utbyta nuvarande tjänst som härads hövding i Kinda och Ydre domsaga mot en tingsdomartjänst i Linköpings domsaga. I sistnämnda domsaga bör i så fall tjänsten som tingssekreterare indragas. Om personaluppsättningen i övrigt bör Kungl. Maj:t få besluta inom anslagets ram.

Jag övergår härefter till att behandla hovrätternas anslagsframställningar.

Såsom jag anført i den inledande översikten kan jag endast i begränsad omfattning biträda yrkandena om utvidgning av den ordinarie domarpersonalen. Jag anser mig emellertid i detta sammanhang böra föreslå, att tingsdomartjänster inrättas i Gästriklands östra, Norra och Södra Vedbo, Tjusts samt Mellansysslets domsagor. Härutöver tillstyrker jag bifall till hovrätternas för Nedre Norrland framställning om inrättande av en för Jämtlands östra, Jämtlands norra och Jämtlands västra domsagor gemensam tingsdomartjänst. I samband härmed bör tjänsterna som tingssekreterare i Gästriklands östra samt i Norra och Södra Vedbo domsagor ävensom den för jämtlandsdomsagorna gemensamma tingssekreterartjänsten indragas.

Hovrätterna har begärt, att ett antal tjänster, som stadigvarande behövs inom den ordinarie kansliorganisationen, måtte inrättas för icke rättsbildade biträden. Jag tillstyrker 22 sådana tjänster.

Av dessa tjänster och de som förordats i anledning av de föreslagna landsrättsförläggningarna, sammanlagt 31, torde en få inrättas såsom kontorsskrivare i Ao 13, två såsom kansliskrivare i Ao 11, åtta såsom kontorist i Ao 9 och tio såsom kanslibitråde i Ao 7. Övriga bör vara kontorsbiträdes-tjänster.

I en del domsagor, där tidigare utökning skett av den icke rättsbildade personalen, har numera vissa organisationsförändringar och omfördelning av arbetsuppgifterna genomförts. I anledning härav bör få inrättas fyra tjänster såsom kontorsskrivare i Ao 13, tre såsom kansliskrivare i Ao 11, åtta såsom kontorist i Ao 9 och en såsom kanslibitråde i Ao 7. Vid bifall till detta förslag torde följande tjänster utgå ur organisationen, nämligen en såsom kanslist i Ae 13, tre såsom kansliskrivare i Ao 11, tre såsom kontorist i Ao 9, fem såsom kanslibitråde i Ao 7, en såsom kanslibitråde i Ae 7 och tre såsom kontorsbiträde.

Såsom en förutsättning för inrättande av samtliga de nya tjänsterna för icke rättsbildad personal bör gälla, att de allmänna riktlinjer för arbetsin-

delningen, som angivits i 1959 års statsverksproposition (II ht s. 42), följes.

Ehuru häradsrätternas avlöningsanslag de senaste åren avsevärt uppräknats för att öka de personella resurserna i domsagorna och råda bot på den på många håll ansträngda arbetssituationen, ger läget i vissa domsagor anledning till farhågor. Arbetsläget på en del inskrivningsavdelningar är icke tillfredsställande. Icke minst domsagorna i Stockholmsområdet måste tillföras ökad arbetshjälp. Jag finner därför erforderligt, att medelsreserven uppräknas med ytterligare 725 000 kr. Håri inbegriper jag ett belopp av 130 000 kr. för att, i första hand, bereda Kungl. Maj:t möjlighet att träffa beslut jämlikt bestämmelserna i 1932 års lag om stads och landsbygds för- enande i judiciellt avseende.

Utöver vad som framgår av det anförda är jag icke beredd att tillstyrka yrkandena under denna anslagspunkt.

I häradsrätternas personalförteckning bör tjänstebeteckningen kanslist utbytas mot kontorsskrivare.

I riksstaten för budgetåret 1962/63 har under andra huvudtiteln uppförts ett reservationsanslag Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet å 40 000 kr. De kostnader som belastar anslaget avser i huvudsak extra skrivhjälp vid uppläggning av nya fastighetsböcker. Dessa kostnader torde för framtiden få belasta förevarande anslag, posten avlöningar till icke-ordinarie personal. Vissa andra utgifter, som hittills belastat nyssnämnda reservationsanslag, kommer jag i det följande att anmäla under anslaget Ersättning åt domare, vittnen och parter.

Under förevarande anslag har hittills funnits en särskild post Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Denna post avser vissa kostnader för allmän tolk. Dessa kostnader torde i fortsättningen få bestridas från anslaget Ersättning åt domare, vittnen och parter. Vid sådant förhållande bör sagda post utgå från avlöningsstaten under förevarande anslag.

De av mig i det föregående framlagda förslagen föranleder, att anslaget för budgetåret 1963/64 bör uppräknas med 1 182 000 kr. Härtill kommer 4 868 000 kr. för automatiska utgiftsökningar.

Anslaget torde slunda böra uppföras med (27 108 000 + 6 050 000) 33 158 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för häradsrätterna, som föranledes av vad jag föreslagit i det föregående;

b) godkänna följande avlöningsstat för häradsrätterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslags-</i> <i>vis</i>	12 110 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>för-</i> <i>slagsvis</i>	11 017 000

3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	9 568 000
4. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	463 000
	Summa kr. 33 158 000

c) till *Häradsrätterna*: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 33 158 000 kr.

[23] 9. *Häradsrätterna*: *Omkostnader*

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	1 527 000	1 639 417
1962/63	1 694 000	
1963/64 (förslag)	1 959 000	

Hovrätterna (skr. 25/7, 22/8, 27/8, 28/8 och 29/8 1962) hemställer, att anslaget höjes med avrundat 333 000 kr.

	Ökning
1. Sjukvård m. m.	5 000
2. Reseersättningar	35 000
3. <i>Expenser</i>	293 000
	333 000

Motiv

1. *Sjukvård m. m.* Utgift 1961/62 59 039; anvisat 1962/63 49 000.

2. *Reseersättningar.* Utgift 1961/62 544 343; anvisat 1962/63 490 000. — Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige samt hovrätten för Övre Norrland begär med hänsyn till belastningen och, för hovrättens för Västra Sverige del även med hänsyn till Värmlands överförande till hovrättens domkrets fr. o. m. den 1 januari 1963, en ökad medelsanvisning med 10 000, 10 000, 20 000 resp. 5 000 kr. Svea hovrätt räknar med minskning av medelsbehovet på grund av utbrytningen av Värmlands län med 10 000 kr.

3. *Expenser.* Utgift 1961/62 1 036 035; anvisat 1962/63 1 080 000. — För löpande utgifter begär hovrätterna en ökning av anslaget med sammanlagt 296 000 kr. Som allmän motivering återopas kostnaderna för fotokopiering och inträffade prisstegringar. Ytterligare framhålles, att det i ett flertal domsagor förekommer, att tingshusbyggnadsskyldige stått för utgifter, som rätteligen bort betalas av statsverket med medel från anslagsposten till *expenser*. Svea hovrätt framhåller, att det såväl för uppnåendet av ett gott arbetsresultat som för trivseln i arbetet och därmed för möjligheterna att rekrytera personal är synnerligen viktigt, att domsagorna erhåller en tidsenlig kontorsteknisk utrustning. Hovrätten tillägger, att det icke varit möjligt för

hovrätten att i tillräcklig utsträckning tillgodose behovet av nyanskaffning av maskiner. För engångsutgifter beräknar hovrätterna 92 000 kr., avseende främst komplettering av skrivmaskinsbeståndet och installation av moderna telefonanläggningar.

Departementschefen

Anslagsposterna till sjukvård m. m. och till reseersättningar torde böra höjas med 4 000 resp. 30 000 kr.

Det är synnerligen angeläget, att domsagorna har tillgång till en tidsenlig kontorsteknisk utrustning. Hovrätternas äskanden om medel för expenser är emellertid sinsemellan ganska olika avvägda. Jag har därför låtit inhämta kompletterande uppgifter i hithörande hänseenden. Dessa visar, att standard i fråga om teknisk utrustning samt tillgång på skrivmaterial och facklitteratur m. m. är mycket ojämn på skilda håll. Vissa domsagor synes genom noggranna beräkningar och en planenlig förnyelse av utrustningen ha en god ställning. I andra domsagor, där den tekniska materialen likaså är mycket tillfredsställande, har den goda standarden tillkommit på så sätt, att tingshusbyggnadsskyldige tillhandahållit medel för anskaffande av kostnadskrävande utrustning som fotokopierings-, bandinspelnings- och dikteringsapparater. Därvid synes ofta ha varit förutsatt, att statsverket senare skulle inlösa den inköpta egendomen.

Jag anser det icke möjligt att föreslå en sådan höjning av expensanslaget, att den standard, som synes råda i vissa domsagor, med en gång skulle uppnås i alla. Vid bedömande av hur anslagen skall fördelas finner jag det nödvändigt tillse, att utrustningen i de olika domsagorna blir något så när likformig och att standarden förbättras i de eftersatta domsagorna.

Jag förordar en uppräknig av posten till expenser med 237 000 kr. för löpande utgifter och med 89 000 kr. för engångsutgifter. Å andra sidan bortgår ett för budgetåret 1962/63 anvisat belopp av 95 000 kr. för engångsutgifter.

Anslaget torde sålunda böra uppföras med (1 694 000 + 4 000 + 30 000 + 237 000 + 89 000 — 95 000) 1 959 000 kr. Vid anslagsberäkningen har jag förutsatt, att 75 000 kr., eller samma belopp som för budgetåret 1962/63, får disponeras för oförutsebara utgifter under posten till expenser. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Häradsrätterna: Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 959 000 kr.

[24] 10. Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	3 500 000	3 448 402
1962/63	4 000 000	
1963/64 (förslag)	4 500 000	

Genom beslut av 1962 års riksdag (II ht s. 35) har dagarvodet för nämndemännen höjts från 30 till 60 kr. Med hänsyn till den väntade belastningen å anslaget torde detta för budgetåret 1963/64 böra höjas med 500 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 4 500 000 kr.

[25] 11. **Vattendomstolarna: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	4 214 000	3 768 714
1962/63	4 295 000	
1963/64 (förslag)	4 831 000	

Vattenöverdomstolen (skr. 30/8 1962) hemställer, att anslaget höjes med avrundat 584 000 kr. Således begäres höjd avlöningsförstärkning till en av vattenrättsdomarna vid Österbygdens vattendomstol med 1 680 kr. Vidare begäres uppflyttning av tjänsterna som vattenrättssekreterare från A 23 till A 25. Å andra sidan föreslår *vattenöverdomstolen*, att en tjänst som biträde i reglerad befordringsgång vid Söderbygdens vattendomstol indrages. Ändringen av anslagsberäkningen är i övrigt föranledd av automatiska utgiftsökningar.

Departementschefen

Den angivna biträdestjänsten samt en expeditionsvakttjänst i Ag 7 kan indragas. För automatiska utgiftsökningar bör anslaget uppräknas med 547 000 kr. I övrigt föranleder *vattenöverdomstolens* framställning icke något förslag från min sida.

I vattendomstolarnas personalförteckning bör tjänstebeteckningen kanslist utbytas mot kontorsskrivare.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för vattendomstolarna, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 843 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	100 000

3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	1 461 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 361 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	66 000
	Summa kr. 4 831 000

c) till *Vattendomstolarna*: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 4 831 000 kr.

[26] 12. *Vattendomstolarna*: *Omkostnader*

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	613 000	508 056
1962/63	614 000	
1963/64 (<i>förslag</i>)	591 000	

Vattenöverdomstolen (skr. 30/8 1962) hemställer, att anslaget uppföres med ett med 34 500 kr. minskat belopp.

	Minskning
1. <i>Reseersättningar</i>	15 000
2. <i>Övriga expenser</i>	19 500
	34 500

Motiv

1. *Reseersättningar*. Utgift 1961/62 326 121; anvisat 1962/63 375 000.

2. *Övriga expenser*. Utgift 1961/62 166 946; anvisat 1962/63 208 000. — I fråga om löpande utgifter räknar *vattenöverdomstolen* med en utgiftsökning av 4 000 kr. För engångsutgifter upptages 18 500 kr., närmast för komplettering och nyanskaffning av inventarier m. m.

Departementschefen

Med hänsyn till att viss utökning av kursverksamheten för *vattendomstolarnas* personal kan förväntas finner jag, att posten till *reseersättningar* bör uppföras med oförändrat belopp.

Yrkandena om ytterligare medel till *övriga expenser* biträder jag såtillvida, att posten bör uppräknas för löpande utgifter med 3 000 kr. och för engångsutgifter med 16 100 kr. Å andra sidan bortfaller ett för budgetåret 1962/63 anvisat belopp å 42 000 kr. för engångsutgifter.

Anslaget torde således bära uppföras med avrundat (614 000 + 3 000 + 16 100 — 42 000) 591 000 kr. Vid anslagsberäkningen har jag förutsatt, att 15 000 kr., eller således samma belopp som för budgetåret 1962/63, får disponeras för oförutsebara utgifter under posten till *övriga expenser*. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vattendomstolarna*: *Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 591 000 kr.

[27] 13. Tekniska hjälpmedel m. m. vid domstolsväsendet

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	110 000	59 046
1962/63	135 000	
1963/64 (förslag)	210 000	

Å förevarande anslag förelåg vid utgången av budgetåret 1961/62 en reservation av i runt tal 64 000 kr. Denna var emellertid helt disponerad genom beslut av Kungl. Maj:t.

Med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen har anslagets användningsområde successivt vidgats. I årets anslagsframställningar har sålunda begärts medel t. ex. för dikteringsmaskiner och projiceringsapparater.

Under hänvisning till vad jag tidigare anfört under häradsrätternas omkostnadsanslag torde det under budgetåret 1963/64 bliva nödvändigt att i ökad omfattning tillgodose, särskilt domsagorna, med teknisk utrustning av olika slag. Som jag därvid framhållit måste i första hand de mest eftersatta behoven tillgodoses. Detta gäller bl. a. viss anskaffning av elektriska skrivmaskiner.

På grund av vad sålunda anförts finner jag motiverat, att anslaget uppräknas med 75 000 kr. till 210 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska hjälpmedel m. m. vid domstolsväsendet* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 210 000 kr.

[28] 14. Anskaffande av blanketter och fastighetsböcker m. m. för domstolsväsendet

	Anslag
1962/63	250 000
1963/64 (förslag)	250 000

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anskaffande av blanketter och fastighetsböcker m. m. för domstolsväsendet* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kr.

D. Rättegångsväsendet i allmänhet

[29] 1. Ersättning åt domare, vittnen och parter

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	7 400 000	7 442 316
1962/63	8 500 000	
1963/64 (förslag)	8 500 000	

Ersättning, som domstol tillerkänt sakägare, sakkunniga m. fl. i anledning av inställelse vid s. k. jordrannsakingar, bekostas för närvarande från anslaget Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet. Detta anslag bör — såsom jag föreslagit under anslaget Häradsrätterna: Avlöningar — icke i fortsättningen uppföras å riksstaten. Sagda inställelskostnader bör i stället bestridas från anslaget Ersättning åt domare, vittnen och parter.

Vidare bör, såsom jag anfört i nysnämnda sammanhang, vissa kostnader för allmän tolk, vilka hittills bestritts från anslaget Häradsrätterna: Avlöningar, i fortsättningen få belasta förevarande anslag.

Inom justitiedepartementet överväges, huruvida sådana gode män, som avses i 15 kap. 29 § giftermålsbalken och 20 kap. 36 § föräldrabalken, bör tillerkännas rätt till ersättning för sitt arbete. Därest det skulle visa sig motiverat, att sådan ersättning skall utgå, bör kostnaderna få bestridas från nu förevarande anslag.

Genom vad som föreslagits torde ej uppkomma utgiftsökningar av sådan storlek, att de påverkar anslagsavvägningen. Ej heller finner jag annan anledning föreslå ändring av det nuvarande anslagsbeloppet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning åt domare, vittnen och parter* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 8 500 000 kr.

[30] 2. Kostnader enligt lagen om fri rättegång

	Anslag	Nettoutgift
1960/61	4 500 000	4 800 372
1961/62	5 500 000	4 720 047
1962/63	5 800 000	
1963/64 (förslag)	5 500 000	

Med hänsyn till senaste belastningssiffror finner jag anslaget kunna nedräknas med 300 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Kostnader enligt lagen om fri rättegång* för bud-
getåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 5 500 000 kr.

[31] 3. **Understöd för utomprocessuell rättshjälp**

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	1 600 000	1 520 899
1962/63	1 700 000	
1963/64 (förslag)	1 700 000	

Från förevarande anslag för budgetåret 1962/63 har understöd av stats-
medel för verksamhetsåret 1961 utgått med sammanlagt 1 633 653 kr. An-
slaget torde för budgetåret 1963/64 bära uppföras med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Understöd för utomprocessuell rättshjälp* för bud-
getåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 700 000 kr.

[32] 4. **Tornedalens rättshjälpsanstalt**

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	132 000	130 957
1962/63	136 000	
1963/64 (förslag)	160 000	

Länsstyrelsen i Norrbottens län (skr. 31/8 1962) har med tillstyrkan över-
lämnat ett av styrelsen för *Tornedalens rättshjälpsanstalt* (skr. 7/8 1962)
avgivet förslag till utgifts- och inkomststat m. m. för budgetåret 1963/64.
Förslaget innebär en höjning av anslaget med avrundat 27 000 kr.

Personalförstärkning

Ökning

1. 1 biträde rb Ae 5 (halvtid; viss minskning av vikariemedel och medel
till extra arbetskraft) 2 513

Tjänsteförändringar

2. 1 biträdande jurist Ae 23—Ae 25, 1 assistent Ae 13—kamrer Ae 15
och 1 kanslibiträde Ae 7—kansliskrivare Ae 11 ..... 12 442

Omkostnader

3. Expenser 4 700

Automatiska förändringar

4. Lönerrevision m. m. 7 434

---

 27 089

Motiv

2. Till stöd för lönegradsuppflyttningarna åberopas arten av de arbetsuppgifter, som åvilar ifrågavarande tjänstemän. Den biträdande juristen erhåller nu lön enligt lönegrad A 23, om han är ledamot av Sveriges advokatsamfund, och i annat fall enligt lönegrad A 21. Den nuvarande biträdande juristen har ansökt om medlemskap i samfundet. Enligt rättshjälpsanstaltens mening är skillnaden i lön för advokat och för icke advokat alltför liten.

3. *Expenser.* Utgift 1961/62 8 000; anvisat 1962/63 8 000. Med hänsyn till belastningen och till ökat behov av expensmedel begäres höjning med 4 700 kr.

Departementschefen

Jag har ingenting att erinra emot att rättshjälpsanstalten med utnyttjande av tillgängliga medel inrättar en halvtidstjänst för biträde i reglerad befordringsgång. De begärda tjänsteförändringarna kan jag icke tillstyrka. Expensposten bör höjas i enlighet med rättshjälpsanstaltens förslag. För automatiska förändringar torde anslaget ökas med 19 300 kr.

Anslaget bör uppföras med (136 000 + 24 000) 160 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande stat för Tornedalens rättshjälpsanstalt, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64:

Stat

Avlöningar

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal	95 900
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	39 000
3. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	1 900

Omkostnader

Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	23 200
	<hr/>
	Summa kr. 160 000

b) till *Tornedalens rättshjälpsanstalt* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 160 000 kr.

[33] 5. Efterutbildning inom rättegångsväsendet

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	25 000	11 098
1962/63	35 000	
1963/64 (förslag)	45 000	

Anslaget har till ändamål att bekosta och stödja utbildningskurser och annan upplysningsverksamhet för rättsbildad och icke rättsbildad personal inom rättegångsväsendet.

På grund av pågående reformarbeten på lagstiftningens och domstolsväsendets områden torde den nuvarande verksamheten komma att intensifieras. Nya kurser måste anordnas bl. a. inför den nya brottsbalkens ikraftträdande. Jämväl för deltagande i samarbete på det internationella planet inom lagstiftning m. m. erfordras inom justitiedepartementets verksamhetsområde viss kursutbildning. Vissa organisationsförändringar inom de allmänna domstolarna, t. ex. rådhusrätternas förstatligande, nödvändiggör en del kurser rörande administrativt arbete och kansligöromål.

Hinder bör icke möta att stödja sådana kurser, som anordnas av vederbörande personalorganisationer.

Med hänsyn till det anförda finner jag, att anslaget bör uppräknas med 10 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Efterutbildning inom rättegångsväsendet* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 45 000 kr.

E. Fångvården m. m.**[34] 1. Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	2 619 000	2 685 533
1962/63	2 904 000	
1963/64 (förslag)	3 532 000	

Teknisk omläggning av straffregistreringen

I skrivelse den 22 mars 1962 hemställde fångvårdsstyrelsen om utredning för att modernisera och rationalisera arbetet vid det hos styrelsen förda straffregistret. Styrelsen anförde därvid i huvudsak följande.

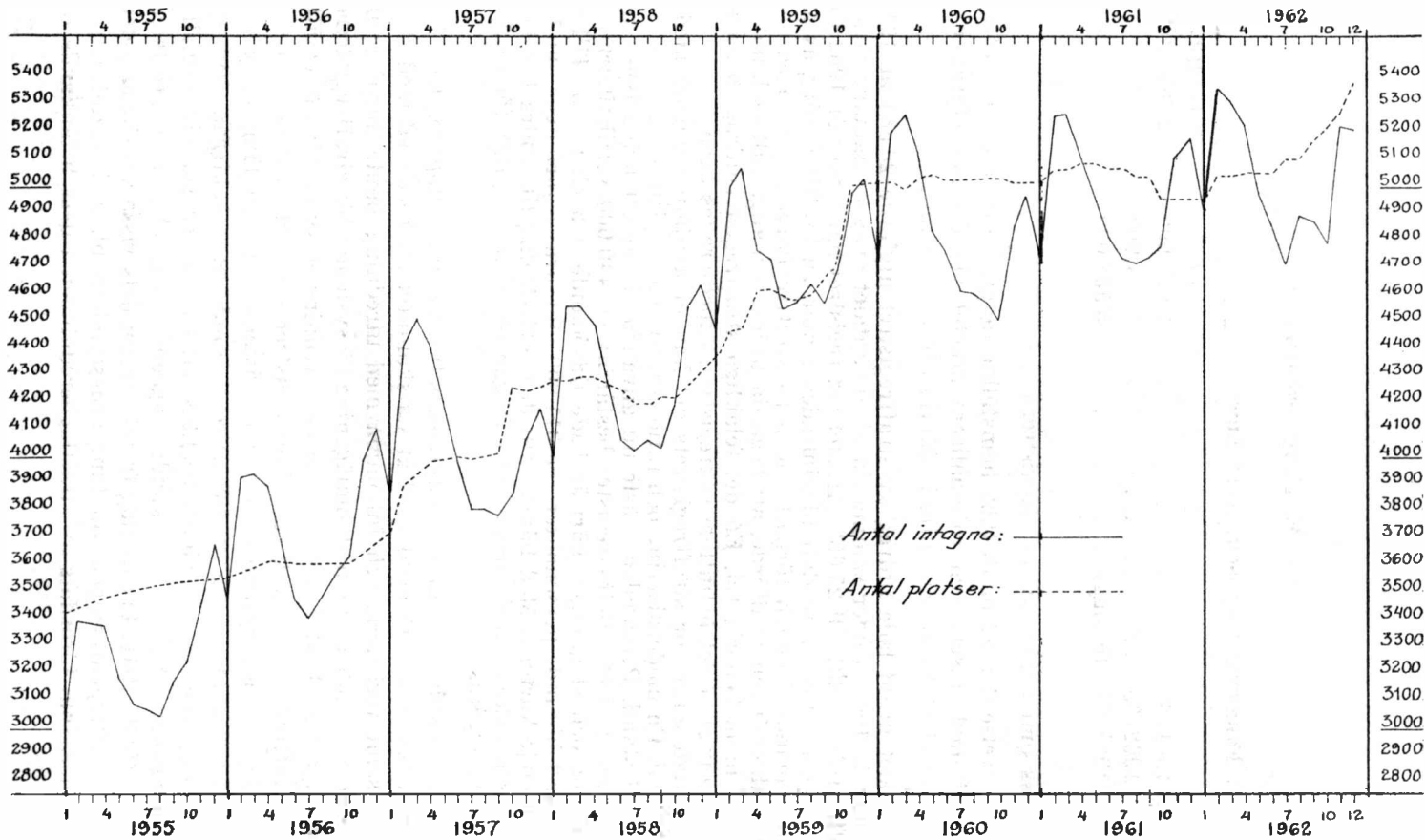
Antalet meddelade utdrag av straffregistret utgjorde 28 584 år 1947 och 95 427 år 1961. Under samma tid ökade antalet årligen inkomna straffuppgifter från 12 081 till 25 682. Arbetet vid registret har under år 1962 fortsatt att öka. I slutet av år 1961 försämrades genom en kraftig ökning av antalet inkommande ärenden förhållandena på straffregistret högst väsentligt. Arbetsanhopningen medförde, att begärda utdrag i många fall ej kunde expedieras inom behörig tid. En del felaktiga straffregisterutdrag, beroende på felslagningar i det befintliga sökregistret, expedierades även.

Svårigheterna för straffregistrets del kan ej avhjälpas enbart med ökad personal. En modernisering och rationalisering av registret måste även komma till stånd. Personalen måste nu använda sig av ett ledkortsystem, som upplades år 1901. Detta register består av ca 440 000 vertikalkort i tunga trälådor och slagningen häri är både tidsödande och obekvämt. Till straffregistret hörande personakter (ca 311 000) förvaras i kartonger om 100 akter i varje kartong. Med hänsyn till den förflyttning till andra lokaler, som styrelsen räknar med, måste även frågan om den lämpliga förvaringen av akterna avgöras.

Med anledning av fångvårdsstyrelsens framställning uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 13 april 1962 åt statskontoret att i samråd med styrelsen skyndsamt verkställa och inkomma med utredning jämte därpå grundade förslag angående en teknisk omläggning av systemet för straffregistreringen.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut borde utredningen syfta till att ersätta det vid straffregistret befintliga ledkortregistret med ett modernare och mera arbetsbesparande system ävensom att åstadkomma en lämpligare ordning för förvaring av de till straffregistret hörande personakterna. Vid uppdragets fullgörande skulle vidare beaktas, att i ett av en särskilt tillkallad utredningsman avgivet betänkande angående den allmänna brottsregistreringen (SOU 1961: 11) förslag framlagts om dels vissa ändringar i den centrala straffregistreringen vid fångvårdsstyrelsen bl. a. i anslutning till de reformer, som förordats av strafflagberedningen i dess betänkande om en-

Antalet intagna och anstaltsplatser inom fångvården

hetligt frihetsstraff (SOU 1953:17), dels sådana ändringar i denna registrering, vilka borde vidtagas vid ett genomförande av det påföljdssystem, som innefattades i föreliggande förslag till brottsbalk, dels ock en samordning av straffregistret med det centrala polisregistret vid statens kriminaltekniska anstalt.

Med skrivelse den 28 september 1962 har statskontoret, efter samråd med fängvårdsstyrelsen, överlämnat en samma dag dagtecknad promemoria, vari resultatet av den gjorda utredningen redovisats.

I promemorian framhålles, att man vid utredningen eftersträvat att för straffregistreringen få ett lättarbetat system, enligt vilket bl. a. snabbt kan konstateras om viss person är registrerad. Sökregistret föreslås, för att öka överskådligheten och därigenom snabbheten vid slagningen, utformat som radregister med plats för ca 470 000 namn. I fråga om aktsamlingen föreslås, att nuvarande kartongförvaring utbytes mot ståmappsförvaring i hyllor.

Enligt promemorian är kravet på noggrannhet och precision vid en omläggning av förestående slag mycket stort. Med en extra personal på nio personer, varav en kansliskrivare Ag 11 och ett kanslibitråde Ag 7 såsom arbetsledare för sökregistret resp. aktsamlingen samt 6 kontorsbiträden Ag 5 och en expeditionsvakt Ag 7, beräknas omläggningen taga högst ett år i anspråk. Avlöningskostnaderna enligt 1963 års lönenivå och efter lägsta löneklass beräknas till sammanlagt 118 648 kr. I promemorian anmärkes emellertid, att det med hänsyn till svårigheterna att erhålla kvalificerad personal, kan bli nödvändigt att tillsätta personal i högre löneklass än vad som angivits. Investeringskostnaderna beräknas till 35 000 kr., varav 22 700 kr. för sökregister, 4 150 kr. för förvaringsmappar, 7 850 kr. för förvaringshyllor och 300 kr. för en datumstämpel. Härtill kommer 3 000 kr. i flyttningskostnader, avseende omflyttning av nuvarande aktmaterial. Totalt beräknas alltså kostnaderna för omläggningen av registreringen till 156 648 kr.

Statskontoret påpekar, att det föreslagna tekniska systemet med fördel kan användas även efter ett genomförande av förslaget till brottsbalk. Vid utformandet av förslaget till sökregister har i första hand eftersträvats att registret skall utgöra ett rationellt hjälpmedel för straffregisterverksamheten. Det föreslagna radregistret torde vara mindre väl ägnat att användas vid samordning av straffregistret med det centrala polisregistret.

Fängvårdsstyrelsens anslagsframställning

Fängvårdsstyrelsen (skr. 24/8 1962) hemställer, att anslaget höjes med avrundat 1 137 000 kr.

Personalförstärkningar m. m.

1. Lag- och utredningsbyrån:

	Ökning
1 byrådirektör Ae 25	34 740
1 förste byråsekreterare Ae 23	31 320

1 biträde rb	12 372
2. Kanslibyrån:	
1 byrådirektör Ae 27	38 520
1 kanslist rb	18 696
1 tekniskt biträde Ae 12	17 760
3. Straffregistret:	
1 förste aktuarie Ag 23	31 320
1 expeditionsvakt Ag 7	13 716
4. Socialbyrån:	
1 förste byråsekreterare Ae 23	31 320
1 förste byråsekreterare Ag 23	31 320
1 kanslibitråde Ae 7	13 716
1 biträde rb	12 372
5. Arbetsbyrån:	
1 byrådirektör Ag 27	38 520
1 byrådirektör Ag 25	34 740
1 förste byråsekreterare Ag 23	31 320
1 förste byråsekreterare Ag 21	28 260
1 ingenjör Ag 17	22 992
4 tekniska biträden Ag 12	71 040
1 biträde rb	12 372
6. Centrala nämnderna:	
1 amanuens	25 488
1 kanslist rb	18 696
1 biträde rb	12 372
7. Medelsreserv	63 632
8. Vikariemedel	33 500
9. Arvoden åt sakkunniga m. fl.	18 500

Tjänsteförändringar

10. Lönegradsfrågor	87 168
11. Ordinarie- och extraordinariesättning av tjänster	—

Automatiska förändringar

12. Lönerevision m. m.	341 365
13. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter	10 000

---

 1 137 137
Motiv

Fångvårdsstyrelsen anför, att kriminalvården befinner sig i ett expansions-skede. Anstaltsväsendet omgestaltas och frivården utbygges. Påfrestningarna på det centrala förvaltningsorganet blir i detta läge särskilt kännsbara. Med hänsyn till den fortgående ökningen av arbetsvolymen måste organisationen revideras. Detta har också varit statsmakternas mening. Statskonto-

ret har fått Kungl. Maj:ts uppdrag att utreda dels organisationen för fångvårdens arbetsdrift och dels frågan om en teknisk omläggning av systemet för straffregistreringen. Resultatet av den förstnämnda utredningen torde vara att emotse först under senare hälften av 1963. Arbetsläget på styrelsens arbetsbyrå är emellertid så ansträngt, att byråns personal måste förstärkas redan nästkommande budgetår. I vad mån en omläggning av registreringssystemet kan komma att påverka straffregistrets personalorganisation torde få prövas i sinom tid. Under mellantiden är en personalförstärkning ofrånkomlig för att registret skall kunna fungera. Även för andra avsnitt av styrelsens verksamhet erfordras personalförstärkningar med hänsyn till göromålets omfattning samt personalens hälsa och trivsel.

1. Enligt en föreslagen lag om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m., som är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1963, skall fångvårdsstyrelsen pröva framställningar från övriga nordiska länder om verkställighet av straff eller anordnande av övervakning eller tillsyn här i riket samt att i förekommande fall göra framställningar om motsvarande åtgärder i annat nordiskt land. Vidare har förutsatts att prövningen av framställningar om verkställighet av bötesärenden enligt 1948 års konvention med Danmark och Norge skall överflyttas från justitiekanslern till fångvårdsstyrelsen. Lag- och utredningsbyråns straffverkställighetssektion bör med anledning härav förstärkas med en byrådirektör i Ae 25 och ett biträde i reglerad befordringsgång.

Lag- och utredningsbyrån behöver vidare för sina allmänna organisations- och planeringsuppgifter förstärkas med en kvalificerad tjänsteman, vilken icke bör placeras lägre än som förste byråsekreterare i Ae 23.

2. Kanslibyrån har inte en personalorganisation som svarar mot de ständigt ökade arbetsuppgifter som läggs på byrån. Enligt styrelsens uppfattning kan situationen enklast och radikalast förbättras genom att kanslibyråchefen, vilkens arbetsbörda inte är rimlig, erhåller en byrådirektör i Ae 27 som närmaste man och ställföreträdare. En kanslisttjänst bör därjämte inrättas för beredning av löneklassärenden, vilka berör ca 3 000 tjänstemän.

Byggnadssektionens fyra tekniker måste ägna dyrbar arbetstid åt rutinmässiga göromål av teknisk art, vilka med fördel skulle kunna anförtros ett tekniskt biträde.

3. I straffregistrets personalorganisation ingår en förste aktuarie i Ao 21. Kungl. Maj:t har bemyndigat styrelsen att, med anlitanande av under anslaget beräknad medelsreserv för tillfällig arbetskraft, under budgetåret 1962/63 anställa ytterligare en förste aktuarie i Ag 21. Tjänsten torde inte komma att beröras av en eventuell omläggning av registreringssystemet, varför särskilda medel bör beräknas för densamma. Tjänsten bör samtidigt placeras i Ag 23. För registret erfordras vidare en expeditionsvakt i Ag 7.

4. Socialbyråns värdsektion har i anledning av det ökade antalet ärenden rörande fakultativ villkorlig frigivning tidigare förstärkts med en förste byråsekreterare i Ag 23 och ett kanslibitråde i Ag 7. Denna förstärkning har emellertid visat sig otillräcklig. Ytterligare en förste byråsekreterare i Ag 23 erfordras.

Byråns utbildningssektion består av en förste byråsekreterare i Ae 23 och en kontorist i Ae 9. Det utbildningsprogram som styrelsen föreslår (jfr fångvårdsanstaltens omkostnadsanslag) kräver en förstärkning av personalen med en förste byråsekreterare i Ae 23 och ett biträde i reglerad befordringsgång.

För byråns registreringsarbete samt för sekreterarhjälp åt byråchefen erfordras en kanslibiträdetsjänst i Ae 7.

5. Arbetsbyrån består av en allmän sektion, en verkstadssektion och en jordbrukssektion. Byråchefen utövar tillika den direkta ledningen av den allmänna sektionen. Styrelsen framförde förra året yrkande om en avlastning av byråchefens arbetsbörda. Behovet härav har blivit än mera uppenbart. Styrelsen föreslår, att en byrådirektörstjänst i Ag 27 inrättas med uppgift att svara för den direkta ledningen av den allmänna sektionen. För sektionen erfordras därjämte en förste byråsekreterare i Ag 23 för drifts-ekonomiska frågor, en förste byråsekreterare i Ag 21 för upphandlingsärenden samt ett biträde i reglerad befordringsgång.

Verkstadssektionens chef är en byrådirektör i Ae 27. Om inte sektionens arbetsuppgifter skall eftersättas, måste en uppdelning ske av sektionens göromål. De arbetsuppgifter som lämpligast kan överföras till annan befattningshavare är ledningen av försäljningsarbetet. För ändamålet bör inrättas en byrådirektörstjänst i Ag 25. Sektionen behöver vidare förstärkas med en ingenjör i Ag 17 för träindustri samt fyra tekniska biträden i Ag 12.

6. Arbetet på interneringsnämndens och ungdomsfängelnsnämndens kanslier har sådan omfattning, att ytterligare personal erfordras för beredning, föredragning och expediering av ärendena. Styrelsen tillstyrker nämndernas förslag om att interneringsnämnden förstärks med en kanslist och ett biträde i reglerad befordringsgång samt ungdomsfängelnsnämnden med en amanuens.

7. Kungl. Maj:t har bemyndigat styrelsen att med anlitande av medelsreserven under budgetåret 1962/63 på arbetsbyrån anställa två förste byråingenjörer i Ag 21, två ingenjörer i Ag 19, en expeditionsvakt i Ag 7 och ett extra biträde i reglerad befordringsgång. Dessa tjänster erfordras även under nästa budgetår.

Frivårdens pågående utbyggnad kräver förstärkning av personalen på kanslibyråns kameralsektion. På redogörarplanet erfordras en kamrer i A 19. En kansliskrivare i A 11 behövs för avlöningsuträkning beträffande frivårdens personal samt ett kanslibiträde i A 7 för granskning av räkningar avseende utförda övervaknings- och tillsynsuppdrag. Den intensifiering av frivården som styrelsen eftersträvar kräver vidare förstärkning av socialbyråns vårdsektion med en förste byråsekreterare i A 21. Enligt styrelsens mening bör frågan om frivårdens samordning med anstaltsvården i form av kriminalvårdsdistrikt utredas särskilt. Skulle en samordning komma till stånd, synes det naturligt, att frivårdens vårdmässiga och ekonomiska förvaltning läggs ut på distriktet. I avvaktan på utredningsresultatet bör ifrågakvarande tjänster icke uppföras på styrelsens personalstat. I stället bör medelsre-

serven uppräknas med ett belopp motsvarande lönerna för de föreslagna tjänsterna.

9. Från arvodesposten utgår 4 200 kr. i arvode till en sakkunnig för hälsovårdsärenden. Styrelsen finner det nödvändigt att ha tillgång till specialistkonsulter i såväl invärtes medicin som i psykiatri och hygien. Arvodenas storlek bör bli föremål för förhandlingar i vanlig ordning. Styrelsen beräknar tills vidare ett tilläggsbelopp av 10 000 kr.

Under posten har beräknats 2 300 kr. till arvoden åt ledamöter i den s. k. förstärkta fängvårdsstyrelsen. Utgifterna uppgick budgetåret 1961/62 till 10 680 kr., vilket sammanhänger med den stora ökningen av ansökningar om fakultativ villkorlig frigivning. Arvodesposten bör till följd härav uppräknas med 8 500 kr.

10. Styrelsens förslag i lönegradsfrågor avser uppflyttning av följande tjänster, nämligen på lag- och utredningsbyrån en byråchef Br 1—Br 2, en förste byråsekreterare och ombudsman Ao 23 — byrådirektör och ombudsman Ao 25, två förste byråsekreterare Ao/Ae 23 — byrådirektör Ao/Ae 25, en amanuens — förste byråsekreterare Ae 23, ett kontorsbiträde Ao 5 — kanslibiträde Ao 7, på kanslibyrån en förste byråsekreterare Ae 23 — byrådirektör Ae 25, en intendent Ao 23 — byrådirektör Ao 25, en förste byråingenjör Ag 23 — byrådirektör Ag 25, en förste byråingenjör Ae 21—Ae 23, två kontrollanter Ao/Ae 17—Ao/Ae 19, en expeditivsvakt Ao 7 — förste expeditivsvakt Ao 9, ett kontorsbiträde Ao 5 — kanslibiträde Ao 7, på straffregistret en byrådirektör Ao 25—Ao 27, en förste aktuarie Ao 21—Ao 23, på socialbyrån en psykolog Ae 25 — byrådirektör Ae 27, en byrådirektör Ae 25—Ae 27, en förste byråsekreterare Ae 23 — studierektor Ae 25, en kontorist Ae 9 — kansliskrivare Ae 11, på arbetsbyrån en förste byråinspektör Ao 23 — byrådirektör Ao 25, en förste byråingenjör Ae 21—Ae 23, en ingenjör Ae 17 — byråingenjör Ae 19 samt på centrala nämnderna två förste byråsekreterare Ae 23 — byrådirektörer Ae 25.

11. En kansliskrivare i Ae 11 på lag- och utredningsbyråns straffverkställighetssektion, en förste byråsekreterare i Ae 23 på kanslibyråns personalsektion samt en förste byråingenjör i Ae 23 på arbetsbyråns allmänna sektion föreslås överförda på ordinarie stat. Extraordinariesättning föreslås av en förste byråingenjör i Ag 23 på kanslibyråns byggnadssektion.

Yttrande

Statskontoret — som yttrat sig över den föreslagna personalförstärkningen för arbetsbyrån — anför, att ämbetsverkets utredning angående organisationen av fängvårdens arbetsdrift och därmed sammanhängande frågor ännu icke fortskridit så långt, att statskontoret är berett att uttala sig angående en lämplig framtida organisation av arbetsdriften och ledningen av denna. Förslag i dessa frågor torde, såvitt nu kan bedömas, icke kunna avgivas före utgången av innevarande budgetår. De hittills företagna undersökningarna har emellertid givit vid handen, att det med hänsyn till den nuvarande

och väntade arbetsbelastningen inom arbetsbyrån torde bli erforderligt att i avvaktan på slutförandet av utredningen tillföra byrån viss personalförstärkning. Fångvårdsstyrelsens förslag härutinnan synes ägnade att tillgodose de mest angelägna behoven. Ett realiserande av förslagen väntas icke komma att i mera nämnvärd grad försvåra en senare omorganisation av arbetsdriften. Statskontoret tillstyrker därför, att medel anvisas till den äskade personalförstärkningen.

Departementschefen

Då fångvårdsstyrelsen år 1960 fick sin nuvarande organisation framhålls, att man fick vara beredd på att inom en nära framtid förstärka resurserna. Den pågående utbyggnaden av arbetsdriften och omläggningen av denna mot mera industribetonade sysselsättningar ställde efterhand sådana krav på arbetsbyråns personal, att det befanns nödvändigt att låta ompröva såväl den centrala som den lokala organisationen för arbetsdriften. I avvaktan på resultatet av denna utredning, vilken anförtratts statskontoret, har arbetsbyrån provisoriskt förstärkts. Utredningen kan inte väntas bli slutförd inom sådan tid, att några förslag i ämnet kan föreläggas årets riksdag. Under mellantiden behöver byrån, enligt samstämmiga uppgifter från fångvårdsstyrelsen och statskontoret, ytterligare förstärkas. Även andra enheter inom styrelsen har måst tillföras arbetskraft. Den utvidgade tillämpningen av fakultativ villkorlig frigivning har föranlett en förstärkning av socialbyråns personal. Vidare har straffregistrets personal ökats.

Riksdagen har, genom en förra året framlagd, av riksdagen till behandling under innevarande vårsession uppskjuten proposition (nr 203), underställts förslag till lag om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m. Enligt lagen, som är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1963, skall det ankomma på fångvårdsstyrelsen att pröva framställningar om verkställighet av straff eller vidtagande av andra åtgärder, som göres med stöd av lagen. Fångvårdsstyrelsen får härigenom nya personalkrävande uppgifter. Styrelsen står vidare inför ett omfattande organisationsarbete som förberedelse till brottsbalkens ikraftträdande. Arbetet härmed har delvis börjat i och med den successiva utbyggnad av skyddskonsulentorganisationen, som beslöts vid 1962 års riksdag.

Vad särskilt angår kanslibyrån har styrelsen anmält, att byråns personal är otillräcklig redan för nuvarande uppgifter. Detta gäller såväl de egentliga kansligöromålen som det kamerala arbetet. Som kommer att närmare framgå av min anmälan av fångvårdsanstalternas avlöningsanslag anses förhållandena vara enahanda i fråga om centralanstalternas personal för motsvarande uppgifter. För att det reform- och utbyggnadsarbete, som förestår inom kriminalvården, skall kunna genomföras krävs icke minst, att den kansli- och kameralmässiga sidan av organisationen kan fungera tillfredsställande. Jag anser, att denna fråga har sådan vikt, att den bör göras till föremål för särskild utredning. Möjligheterna att avlasta styrel-

sen uppgifter och i stället lägga dessa på centralanstalterna bör därvid ingående prövas. En sådan prövning bör även omfatta styrelsens administrativa och kamerala uppgifter med avseende å frivården.

I det betänkande angående den allmänna brottsregistreringen (SOU 1961: 11), som avgivits av en särskilt tillkallad utredningsman, har som tidigare nämnts frågan om en samordning av straffregistret med kriminaltekniska anstaltens register behandlats. På grundval av betänkandet och avgivna remissyttranden har inom justitiedepartementet utarbetats ett förslag till lag om allmänt kriminalregister. Under detta arbete har frågan om en sådan samordning ingående övervägts. Såsom närmare framgår av vad jag anfört, då lagförslaget enligt Kungl. Maj:ts beslut den 14 december 1962 remitterades till lagrådet för yttrande, har dessa överväganden lett till att straffregistret bör behållas som ett särskilt register och tills vidare ligga under fångvårdsstyrelsens förvaltning.

Statskontorets föreliggande förslag till teknisk omläggning av registreringen har utarbetats under hänsynstagande till de förhållanden, som skulle komma att råda efter den föreslagna lagens ikraftträdande. Enligt statskontoret behöver omläggningen taga högst ett år i anspråk, om tillräcklig personal ställes till förfogande. För egen del anser jag det viktigt, att arbetet härmed kan påbörjas med det snaraste för att om möjligt vara färdigt, då fångvårdsstyrelsen i slutet av detta år inflyttar i nya lokaler. Jag föreslår, att ett belopp av 130 000 kr. beräknas för anställande av tillfällig personal. Hälften härav bör ställas till förfogande under löpande budgetår. Härför erfordras medgivande att med 45 000 kr. överskrida styrelsens icke-ordinariepost för budgetåret 1962/63. Härom gör jag hemställan senare denna dag. Återstående belopp, 65 000 kr., bör anvisas för budgetåret 1963/64. Investeringskostnaderna liksom erforderliga flyttningskostnader för omläggningen torde få täckas genom överskridande av styrelsens omkostnadsanslag.

Jag övergår här efter till att behandla fångvårdsstyrelsens anslagsframställning.

I anslutning till styrelsens förslag och mot bakgrunden av vad jag förut anfört tillstyrker jag, att lag- och utredningsbyråns straffverkställighetssektion förstärkes med en byrådirektör i Ae 25 och ett biträde i reglerad befordringsgång för ärenden enligt den föreslagna lagen om nordiskt samarbete angående verkställighet av straff m. m., kanslibyråns personalsektion med en kanslist i reglerad befordringsgång för beredning av löneklassärenden, kanslibyråns kameralsektion med en kontorist i Ag 9 för avlöningsuträkning och granskning av arvodesräkningar för utförda övervaknings- och tillsynsuppdrag, straffregistret med en expeditionsvakt i Ag 7, socialbyråns utbildningssektion med ett biträde i reglerad befordringsgång, arbetsbyråns allmänna sektion med en byrådirektör i Ag 25 och ett biträde i reglerad befordringsgång, arbetsbyråns verkstadssektion med en byrådirektör i Ag 25 och en ingenjör i Ag 17, interneringsnämnden med en kanslist i reglerad

befordringsgång och ungdomsfängelsenämnden med en amanuens i reglerad befordringsgång.

För budgetåret 1962/63 har under anslaget beräknats ett belopp av 150 000 kr. för tillfällig arbetskraft. Med Kungl. Maj:ts medgivande har beloppet tagits i anspråk för anställande på straffregistret av en aktuarie i Ag 21 samt på arbetsbyrån av två förste byråingenjörer i Ag 21, två ingenjörer i Ag 19, en expeditivsvakt i Ag 7 och ett extra biträde i reglerad befordringsgång. Enligt styrelsen erfordras samtliga dessa tjänster även under nästa budgetår. Jag är icke beredd att ta ställning till denna fråga i vidare mån än att jag föreslår, att det liksom tidigare torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, efter närmare prövning av behovet, besluta om medelsreservens användning. På grund av automatiska lönestegringar bör denna för budgetåret 1963/64 upptagas med 165 000 kr.

Enligt beslut av Kungl. Maj:t har arvoden till styrelsens sakkunniga i byggnads- och hälsovårdsfrågor höjts till 9 600 kr. resp. 4 800 kr. I anledning härav erfordras en ökad medelsanvisning med 1 800 kr. Vidare tillstyrker jag, att ett belopp av 5 000 kr. beräknas för att sätta styrelsen i tillfälle att anlita ytterligare sakkunskap i medicinska frågor. Såsom styrelsen föreslagit bör, med hänsyn till belastningen, för arvoden åt ledamöter i förstärkta fångvårdsstyrelsen beräknas ett från 2 300 till 10 800 kr. förhöjt belopp.

Med hänvisning till vad chefen för civildepartementet föreslagit vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor bör medel beräknas för att uppflytta en biträdestjänst i reglerad befordringsgång på straffverkställighetssektionen och en sådan tjänst på registratorskontoret till kansli-biträdestjänster i Ao 7.

I övrigt kan jag icke biträda fångvårdsstyrelsens förslag.

Med anledning av vad jag i det föregående förordat bör anslaget med beaktande jämväl av automatiska utgiftsförändringar höjas med 628 000 kr. Anslaget bör alltså uppföras med (2 904 000 + 628 000) 3 532 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för fångvårdsstyrelsen, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för fångvårdsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	708 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	33 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	1 705 000

4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 038 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	48 000
	Summa kr. 3 532 000

c) till *Fångvårdsstyrelsen*: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 3 532 000 kr.

[35] 2. *Fångvårdsstyrelsen*: **Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	354 000	428 361
1962/63	501 000	
1963/64 (förslag)	1 160 000	

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 och 17/9 1962) hemställer, att anslaget höjes med 703 000 kr.

	Ökning
1. <i>Reseersättningar</i>	10 000
2. <i>Övriga expenser</i>	678 000
3. <i>Publikationstryck</i>	15 000
	703 000

Motiv

1. *Reseersättningar*. Utgift 1961/62 119 336; anvisat 1962/63 145 000. — Arbetsdriftens expansion medför ökade resor för arbetsbyråns personal.

2. *Övriga expenser*. Utgift 1961/62 268 988; anvisat 1962/63 307 000, varav för engångskostnader 71 000. — De löpande utgifterna beräknas öka med 49 000 kr. till 285 000 kr. Av ökningen hänför sig 25 000 kr. till utgifter för telefonabonnemang och samtalsavgifter, medan återstoden erfordras för att täcka medelsbehovet för renhållning och städning samt för skrivmaterialier m. m. Styrelsen beräknas hösten 1963 inflytta i nya lokaler på Kungsholmen. För anskaffning av möbler m. m. till de nya lokalerna begäres på grund av beräkningar av statskontoret 265 000 kr. Därutöver erfordras specialmöbler till vissa rum samt viss kontorsmaskinutrustning. Kostnaderna härför uppskattas av styrelsen till 395 000 kr., vartill kommer transportkostnader m. m. å 40 000 kr. Sammanlagt upptages alltså för engångsanskaffningar i samband med flyttningen 700 000 kr. Med frånräknande av det för budgetåret 1962/63 för dylika anskaffningar anvisade beloppet 71 000 kr. blir nettoökningen 629 000 kr. Enligt dessa beräkningar erfordras under anslagsposten en ökning med (49 000 + 629 000) 678 000 kr.

3. *Publikationstryck*. Utgift 1961/62 14 962; anvisat 1962/63 15 000. —

För sistnämnda budgetår begärde styrelsen för tryckning av arbetsordning, årsredogörelser m. m. en uppräknig av posten till 30 000 kr. Arbetet med att instruera och informera kriminalvårdens befattningshavare fortskrider i en sådan takt, att styrelsen — för att tryckning skall kunna ske i avsedd omfattning — anser sig böra upprepa sitt yrkande.

Departementschefen

Anslagsposterna till reseersättningar och publikationstryck bör i enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag höjas med 10 000 respektive 15 000 kr. Under posten till övriga expenser bör för löpande utgifter anvisas ytterligare 49 000 kr. För engångsanskaffningar m. m. i samband med styrelsens inflyttning i nya lokaler bör under samma post beräknas ett belopp av 656 000 kr. Härifrån bör avgå det belopp, 71 000 kr., som anvisats för dylika ansaffningar under innevarande budgetår. Den erforderliga höjningen begränsas härigenom till 585 000 kr. Sammanlagt erfordras alltså under posten en ökad medelsanvisning med 634 000 kr.

Anslaget torde sålunda böra uppföras med (501 000 + 10 000 + 15 000 + 634 000) 1 160 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsstyrelsen*: *Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 160 000 kr.

[36] 3. Fångvårdsanstalterna: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	42 922 000	44 068 633
1962/63	46 116 000	
1963/64 (förslag)	53 765 000	

Arbetsansaffning åt kriminalvårdens klientel

1956 års eftervårdsutredning har den 23 december 1961 avgivit betänkande (stencilerat) angående arbetsansaffning åt kriminalvårdens klientel. Utredningen har därmed avslutat sitt arbete.

Över betänkandet har efter remiss yttranden avgivits av riksåklagarämbetet — efter hörande av statsåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö — Svea hovrätt, hovrätten för Nedre Norrland, fångvårdsstyrelsen — efter hörande av anstaltsnämnderna vid centralanstalterna och anstaltsnämnden vid fångvårdsanstalten Hinseberg samt fångvårdsdirektörerna ävensom skyddskonsulenterna — socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statskontoret, länsstyrelsen i Stockholms län — efter hörande av förste provinsialläkaren i länet och statens socialvårdskonsulent i första distriktet — länsstyrelsen i Jönköpings län — efter hörande av länsarbetsnämnden — länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län — efter hörande av länsarbetsnämnden,

fångvårdsdirektören för västra anstaltsgruppen och skyddskonsulenterna i Göteborgs distrikt — länsstyrelsen i Kopparbergs län — efter hörande av skyddskonsulenten i Kopparbergs distrikt — länsstyrelsen i Gävleborgs län, länsstyrelsen i Norrbottens län — efter hörande av länsarbetsnämnden och socialvårdskonsulenten i trettonde distriktet — Stockholms rådhusrätt, Göteborgs rådhusrätt, rådhusrätten i Malmö, överstyrelsen för yrkesutbildning, centrala rehabiliteringsberedningen, Föreningen Sveriges häradshövdingar, Föreningen Sveriges stadsdomare, Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter samt Svenska skyddsförbundet.

I det följande lämnas en sammanfattande redogörelse för utredningens synpunkter och förslag samt däröver avgivna yttranden.

Sysselsättning och arbetsanskaffning åt kriminalvårdens klientel

Enligt 40 § 1945 års straffverkställighetslag åligger det styresmannen vid den anstalt, där den dömda är intagen, att i god tid förbereda hans utskrivning. För detta ändamål bör styresmannen genom hänvändelse till skyddskonsulent, skyddsförening, arbetsförmedlingsanstalt, allmänt eller enskilt hjälporgan eller enskild person söka bereda lämplig arbetsanställning eller annan försörjningsmöjlighet åt den som skall frigivas ävensom i övrigt vidtaga sådana åtgärder, som kan hjälpa denne att föra ett laglydigt och samhällsnyttigt liv. Dessa föreskrifter är avsedda att gälla även sådana intagna, som skall frigivas utan villkor.

Under styresmannen handhas eftervårdsarbetet vid fångvårdsanstalterna huvudsakligen av kuratorer, där sådana finns. Vid anstalt, som ej förfogar över kuratorshjälp och vid vilken ej heller finns någon assistent, åvilar arbetet styresmannen ensam. Enligt gällande bestämmelser kan skyddskonsulent och tjänsteman vid arbetsförmedling kallas till sammanträde med behandlingskollegium på anstalten.

Särskilda föreskrifter och anvisningar beträffande arbetsanskaffning åt personer, som skall frigives från fångvårdens anstalter, har av fångvårdsstyrelsen den 28 februari 1945 — efter samråd med dåvarande statens arbetsmarknadskommission — meddelats i rundskrivelse till anstalternas styresmän samt skyddskonsulenterna och skyddsassistenterna. I cirkulär till länsarbetsnämnderna fäste arbetsmarknadskommissionen samtidigt dessa nämnders uppmärksamhet på frågan och anmodade dem att utse lämplig tjänsteman att såsom kontaktman mellan arbetsförmedlingen och fångvårdsanstalterna handlägga på arbetsförmedlingen i sammanhanget ankommande arbetsuppgifter.

Eftervårdsutredningen anför, att anvisningarna i rundskrivelsen synes — måhända främst på grund av bristande personalresurser hos arbetsförmedlingen — ej ha vunnit den tillämpning i praktiken som varit avsedd. På sina håll har dock, framför allt vid de i storstäderna belägna anstalterna, utbildat sig ett regelbundet samarbete med arbetsförmedlingen på orten. Vid flertalet fångvårdsanstalter upprätthålles emellertid icke en sådan kontinuerlig och nära kontakt med arbetsförmedlingen. Förberedelserna för ar-

betsanskaffning ombestyras i dessa fall av anstaltspersonalen med eller utan biträde av skyddskonsulent eller skyddsassistent. Arbetsförmedlingen inkopplas endast genom särskild hänvändelse i speciella fall.

Vad beträffar de förbättringar i nuvarande ordning, som är möjliga att företaga inom kriminalvårdens ram, erinrar utredningen till en början, att den i ett tidigare betänkande, »Fånges arbetsersättning» (SOU 1959: 18), föreslagit vissa åtgärder avseende anstaltsvården såsom införande av yrkesutbildning — åtminstone i någon utsträckning — även för det vuxna klientelet ävensom förmånligare ersättningsgrunder för de intagnas arbete. I fråga om arbetsersättningen har Kungl. Maj:t sedermera medgivit en viss höjning. Utredningens förslag om försöksverksamhet med marknadsmässig lön inom fångvården har emellertid ännu icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Med hänsyn till det värde, som ett experiment med ett sådant system skulle ha, understryker utredningen på nytt angelägenheten av att försöket snarast kommer till utförande.

Utredningen erinrar vidare om de förslag, syftande till en mera tillfredsställande planering och utformning av eftervården, som framlagts i utredningens betänkande »Kriminalvård i frihet» (SOU 1961: 16). I betänkandet har utredningen bl. a. framhållit, att ansvaret i fråga om förberedelsearbetet för frigivningen i huvudsak bör åvila skyddskonsulentorganisationen, dock att en väsentlig medverkan måste lämnas av tjänstemännen vid anstalterna. Utredningen uttalade därjämte, att såväl praktiska som psykologiska skäl talar för att den intagne själv bör spela en mera aktiv roll vid planeringen av sina förhållanden efter anstaltsvistelsen. Slutligen erinrar utredningen, att den i ett den 5 juli 1961 avgivet betänkande »Medicinska behandlingsåtgärder vid kriminalvård i frihet m. m.» (stencilerat) understrukt värdet av psykiatrisk eller annan medicinsk behandling av frivårdens klientel.

Utredningen anför, att frågan om inordnande i arbete på den fria marknaden av det i regel svårplacerade kriminalvårdsklientelet kräver särskild uppmärksamhet. Efter samråd med utredningen har under våren och försommaren 1961 överläggningar ägt rum mellan fångvårdsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen angående arbetsanskaffning m. m. åt kriminalvårdens klientel. Frågan har närmast aktualiserats genom den vid denna tid företagna ändringen av lagen om villkorlig frigivning, som medför krav på ökade insatser från arbetsförmedlingens sida. Överläggningarna har för den skull främst tagit sikte på samarbetet mellan anstaltsvården och arbetsförmedlingen. De riktlinjer för samarbetet, som diskuterats, torde dock kunna tillämpas också för frivården.

De förda diskussionerna mellan ämbetsverken sammanfattas på i huvudsak följande sätt.

1. Allmänt

1. Det nuvarande gynnsamma läget på arbetsmarknaden bör utnyttjas för praktiska försök i syfte att dels klargöra hur långt och med vilka medel

även det svårplacerade kriminalvårdsklientelet kan inordnas i arbete på den fria marknaden, dels uttröna hur stort restklientelet blir och vilka åtgärder, som kan behöva vidtagas för att om möjligt bereda också detta klientel arbete i särskilda former (skyddad sysselsättning).

2. Åtgärder för att bereda anstaltsvårdens klientel sysselsättning vid frigivningen bör påbörjas redan under anstaltstiden. Av betydelse är därvid dels de direkta åtgärder, som under behandlingstiden kan insättas av kriminalvården för att göra den enskilde rustad att möta de krav, som möter den frigivne på arbetsmarknaden, dels en omsorgsfull planering av eventuella kompletterande åtgärder från arbetsmarknadsverkets sida under och efter anstaltstiden.

3. De allmänna hjälpmöjligheter, som står till förfogande för arbets sökande vid arbetsförmedlingen, bör också för kriminalvårdens klientel i första hand utnyttjas. I de fall arbetsförmedlingen behöver anlitas bör arbetsanskaffningen ske genom den allmänna arbetsförmedlingen och dess hjälpmedel (t. ex. resebidrag, starthjälp, familjebidrag) utnyttjas. I den mån den enskilde ej kan beredas arbete genom den allmänna arbetsförmedlingen, bör — liksom för övriga svårplacerade — arbetsvårdens personal och särskilda hjälpmedel kopplas in. Om de allmänt syftande arbetsvårdsåtgärderna är otillräckliga eller icke lämpligen kan utnyttjas, bör särskilda, för kriminalvårdsklientelet anpassade hjälpmedel övervägas.

II. Organisatoriskt

Den enskilde, som söker arbetsförmedlingens medverkan, har i princip att vända sig till den arbetsförmedling, som svarar för verksamheten på hans vistelseort. För att underlätta samarbetet med kriminalvården bör länsarbetsnämnden dock förordna för uppgiften lämplig befattningshavare vid arbetsförmedlingen på anstaltsorten eller vid huvudkontoret att fungera som kontakttman med kriminalvården. Vid alla (större) fångvårdsanstalter bör anordnas ett regelbundet lagarbete mellan frivården (skyddskonsulentorganisationen), anstalten (kurator/assistent) och arbetsförmedlingen (kontakttmannen). Kontakttmannen bör erhålla alla nödvändiga upplysningar om klientens person och förutsättningar. Han bör beredas tillfälle att regelbundet delta i behandlingskollegiets sammanträden och därvid medverka vid planeringen av den arbetsmarknadsmässiga rehabiliteringen. Därjämte torde tidsbestämda mottagningar vid anstalten vara att rekommendera. Då så ske kan hör klienten beredas möjlighet till enskilt samtal i arbetsförmedlingens lokaler, som kan erbjuda en mera neutral miljö. I den mån lämplig personal kan ställas till förfogande för en kontakttmannaverksamhet, torde frågan om denna personals information och utbildning böra ägnas särskild uppmärksamhet. Särskilda kurser bör anordnas under samverkan mellan fångvårds- och arbetsmarknadsstyrelserna.

Särskilt stöd åt kontakttmannorganisationen och därmed för en effektivisering av arbetsförmedlingens totalinsatser, särskilt under en uppbyggnadsperiod, bör ges genom att inom arbetsförmedlingen (närmast arbetsvården) anställa speciella befattningshavare med uppgift att ägna kriminalvårdsklientelet arbets- och sysselsättningsfråga särskild uppmärksamhet. Med hänsyn till fångvårdens organisation borde förslagsvis en sådan befattningshavare knytas till varje anstaltsgrupp (kvinnogruppen möjligen undantagen) och stationeras vid länsarbetsnämnden i det län, där centralanstalten är belägen.

III. Åtgärder

1. Yrkesvägledning och arbetsprovning

Yrkesvalet (arbetsplaceringen) efter frigivningen bör i det enskilda fallet ägnas uppmärksamhet på ett tidigt stadium av anstaltsvistelsen. Hänsyn måste tagas ej enbart till den enskildes förutsättningar utan också till arbetsmarknadsförhållandena på den ort, där den frigivne avses bli bosatt.

Den yrkessträning, som anstaltsväsendet genom den mera intensiva arbetsdriften kan erbjuda, bör utnyttjas som ett hjälpmedel för arbetsprovning och val av yrke och arbete. Önskvärt är, att man inom varje anstaltsgrupp inrättar särskilda observationsavdelningar, där praktisk arbetsprovning av vissa svårbedömbara (särskilt yngre) fall kan ske. Samverkan — via kontaktmannen — med arbetsförmedlingens yrkesvägledningsorganisation bör i erforderlig utsträckning etableras. Till komplettering av övriga metoder för yrkesval kan anlagsprovning behöva anordnas; vid behov kan sådan undersökning bekostas genom länsarbetsnämnden.

2. Yrkesutbildning

Yrkesarbetet inom anstalterna torde mera sällan kunna utnyttjas för att bereda den intagne yrkesutbildning i egentlig mening, däremot väl för metodisk yrkessträning. Det torde vara till fördel, om klienten under anstalts-tiden kan sysselsättas med arbetsuppgifter liknande dem han efter frigivningen kommer att ställas inför på den fria marknaden.

I den mån egentlig yrkesutbildning kan motverka risker för sysslolöshet vid frigivningen och därmed öka förutsättningarna för den enskildes sociala rehabilitering, bör — på grundval av ett genomtänkt yrkesval — sådan utbildning kunna genomföras av länsarbetsnämnden på samma villkor, som gäller för andra (svårplacerade) arbetslösa. Utbildning kan i princip beredas genom lärlings- eller elevanställning i näringslivet, inom den ordinära skolmässiga yrkesutbildningen eller vid de särskilt anordnade arbetslöshetskurserna i överstyrelsens för yrkesutbildning regi. Beaktas bör, att när det gäller ett svårhanterligt och problembetonat klientel endast en och annan kan stickas in i en normal utbildningsgrupp. Med hänsyn härtill kan det finnas anledning överväga att som en nödfallsutväg anordna särskilda utbildningskurser för kriminalvårdsklientelet. — I den mån egentlig yrkesutbildning beredes den enskilde genom arbetsförmedlingens medverkan bör undersökas, huruvida utbildningen genom utsträckt frigång kan påbörjas redan under anstaltstiden.

3. Arbetsplacering

Inslussningen på den öppna arbetsmarknaden bör förberedas i god tid. Permission för ordnande av arbete bör lämnas mera frikostigt. Valet av arbetsgivare bör ske med stor omsorg. De upplysningar om klientens person och förutsättningar, som delges arbetsförmedlingen, bör i den utsträckning som bedömes erforderlig meddelas den tilltänkte arbetsgivaren. Klienten bör upplysas härom och bör även i förväg ha lämnat sitt medgivande till informationen. De formella kontakterna med arbetslivet, såsom fackför- eningstillhörighet etc., bör ordnas planmässigt genom konsulent/kurator och/eller arbetsförmedlingen.

För att underlätta placeringen kan i vissa fall den särskilda provanställningsformen behöva tillgripas. Visst ekonomiskt stöd som komplettering till de från arbetsgivaren utgående löneförmånerna kan därvid på samma sätt som vid yrkesutbildning inom näringslivet lämnas genom länsarbetsnämnden.

den. I samband med arbetsplacering kan arbetsförmedlingens möjligheter till resebidrag, starthjälp, familjebidrag etc. behöva utnyttjas.

Om vid frigivning anställning på den öppna arbetsmarknaden med hänsyn till omständigheterna icke kan beredas, bör möjligheterna till »skyddad» sysselsättning undersökas. Härvid bör i första hand utnyttjas de arbetsmöjligheter, som normalt står till den arbetslöses förfogande (beredskapsarbete i olika former). De speciella sysselsättningsmöjligheterna för det svårplacerade (handikappade) klientelet bör därjämte i mån av tillgång utnyttjas (särskilda beredskapsarbeten, arkivarbete, skyddade verkstäder). Med hänsyn dels till otillräckliga resurser, dels ock till den omständigheten att av praktiska skäl endast enstaka fall kan inplaceras på de olika arbetsplatserna, kan frågan om särskilda för detta klientel anordnade arbeten behöva prövas.

Utredningen anför att behandlingskollegiet vid respektive anstalt kan göras till ett lämpligt forum för det samarbete, som enligt det skisserade programmet bör upprättas mellan anstalten samt skyddskonsulenten och arbetsförmedlingens tjänstemän. Det är givetvis icke praktiskt möjligt eller nödvändigt, att dessa befattningshavare deltar i varje sammanträde med kollegierna vid de olika anstalterna. Det väsentliga är, att den enskildes problem behandlas av ett arbetslag, där de olika medlemmarnas speciella kunskaper och erfarenheter kan utnyttjas till förmån för den enskilde.

Enligt utredningen måste därvid anstaltspersonalen ansvara för att de riktlinjer, som uppgjorts i behandlingsplanen, fullföljes. Före frigivningen torde resultatet av behandlingen från denna synpunkt böra sammanfattas i ett utlåtande, som ger konkreta uppgifter om arbetsduglighet och andra förutsättningar för en återanpassning till arbete. Detta utlåtande bör delges frivården och arbetsförmedlingen och därjämte bifogas behandlingsjournalen. Skyddskonsulentorganisationens uppgifter i sammanhanget torde väsentligen böra utgöra ett konstaterande av miljöförhållandena i samband med frigivningen och en medverkan till att dessa blir ordnade (bostadsfrågan, personliga förhållanden etc.). Arbetsmarknadsverkets representant slutligen har att bedöma de rent arbetsmarknadsmässiga förutsättningarna och föreslå de åtgärder, som i det enskilda fallet är erforderliga för att en arbetsplacering vid frigivningen skall kunna genomföras.

Efter att ha anfört vissa närmare synpunkter på ansvarsfördelningen mellan de olika i teamet engagerade befattningshavarna och deras medverkan i skilda situationer konstaterar utredningen, att generella regler ej alltid kan tillämpas. Såväl den enskilde klientens personliga situation som förhållandena på de olika anstalterna bör kunna föranleda modifikationer. Väsentligt är, att dubbelarbete undviks och att den enskildes problem kontinuerligt beaktas, så att inga luckor uppstår mellan de olika åtgärderna. Framför allt bör sysslolöshet vid frigivning med alla medel motverkas för att minska riskerna för återfall. Slutligen understryker utredningen, att effektiviteten av de insatta åtgärderna är helt beroende av de medverkande myndigheternas personalresurser. I fråga om frivårdens resurser erinras

om att utredningen i sitt betänkande »Kriminalvård i frihet» föreslagit en väsentlig utbyggnad av skyddskonsulentorganisationen. Vidare noteras, att arbetsmarknadsstyrelsen begärt förstärkning av sin personal både på den allmänna arbetsförmedlingssidan och arbetsvårdssidan för att möjliggöra ökade insatser bl. a. för kriminalvårdsklientelet. Enligt utredningen ställer det skisserade programmet krav på ökade insatser också från anstaltsvårdens sida för att det behandlingsprogram, som fastställts för att underlätta återanpassningen vid frigivning, skall kunna genomföras. Utredningen föresätter, att fångvårdsstyrelsen, på grundval av praktiska erfarenheter, föreslår erforderliga åtgärder.

Anställning av straffade personer i statlig tjänst m. m.

I 1864 års strafflag stadgades, att frihetsstraff i vissa fall skulle följas av förlust av medborgerligt förtroende. Domstolen skulle förordna om sådan påföljd — på viss tid eller för alltid — vid flertalet tjuvnadsbrott och andra brott mot förmögenhet men mera sällan vid övriga brottstyper. Den som förklarades förlustig medborgerligt förtroende skulle anses som vanfrejdad under den tid påföljden varade. Med vanfrejden följde förlust av näringsfrihet samt obehörighet att inneha allmän tjänst och annan befattning, för vilken fordrades »god frejd». Enär den ådömda påföljden skulle antecknas i prästbeviset, hade den frigivne endast begränsade möjligheter att vinna utkomst och inordna sig i samhället. Bestämmelserna om vanfrejd mildrades efter hand, och slutligen upphävdes år 1936 samtliga stadganden om vanhedrande påföljder för brott.

Eftervårdsutredningen anför, att upphävandet av bestämmelserna icke lett till några mera effektiva åtgärder för att förbättra de straffades och de villkorligt dömdas möjligheter att vinna arbetsanställning. Inom stora delar av statsförvaltningen tillämpas alltjämt restriktiva principer vid anställandet av personer som begått brott.

Vad angår frågan om vilken betydelse som det allmänna i sin anställningspolitik bör tillmäta det förhållandet, att en anställningssökande är straffad eller villkorligt dömd, framhåller utredningen att åtskilliga tjänster utan tvivel är av den natur, att särskilda krav måste ställas på innehavarna i fråga om redbarhet och pålitlighet. Utredningen ifrågasätter icke, att man i dylika fall skall pruta på dessa och liknande krav vid prövningen av en sökandes lämplighet. Såsom riksdagens allmänna beredningsutskott uttalat i sitt utlåtande (nr 1955:7) bör dock anställning i statens tjänst av personer som begått brott kunna ske efter fri bedömning från fall till fall och ej vara hindrad genom stela, automatiskt verkande diskvalifikationsregler.

Eftervårdsutredningen erinrar om att Kungl. Maj:t i cirkulär, senast den 15 september 1960 (SFS nr 553), meddelat bestämmelser angående anställningsvillkor m. m. för partiellt arbetsföra inom statlig och statsunderstödd verksamhet ävensom att det för handläggning av härmed sammanhängande frågor sedan år 1956 finns ett centralt organ, statens nämnd för partiellt

arbetsföra. Enligt utredningen torde man kunna utgå från att nämnda cirkulär, ehuru det ej direkt utsagts, äger tillämpning även å straffade och villkorligt dömda personer i denna deras egenskap.

Med hänsyn till de speciella synpunkter, som gör sig gällande vid anställningsprövning beträffande straffade personer, synes det utredningen icke tillfyllest att endast erinra statsmyndigheterna om existensen av redan meddelade bestämmelser. För att undanröja myndigheternas tveksamhet rörande rätten och lämpligheten att anställa straffade eller villkorligt dömda personer föreslår utredningen därför, att Kungl. Maj:t genom särskilt cirkulär gör ett auktoritativt uttalande, vari inskärpes de synpunkter, som bör anläggas vid behandlingen av frågor av detta slag. Förslag till sådant särskilt cirkulär har även utarbetats av utredningen.

Utredningen anför att, i den mån det är möjligt att förbättra de straffades utsikter att vinna anställning inom den statliga förvaltningen, man torde kunna räkna med att den allmänna inställningen till dem inom andra delar av arbetslivet i viss mån förändras i positiv riktning. Att vidtaga direkta åtgärder från statsmakternas sida i samma syfte torde vara uteslutet. Här torde man i första hand få lita till en allmän upplysningsverksamhet, riktad till både arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. Utredningen är ej beredd att framlägga något förslag i fråga om en dylik upplysningsverksamhet men finner det vara av värde, om fångvårdsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen i förening kunde planera och stödja en opinionsbildande verksamhet av detta slag.

De förslag, som utredningen framlagt i syfte att åstadkomma förbättrade möjligheter till anställning av straffade och villkorligt dömda, bör enligt utredningen i tillämpliga delar gälla även personer, som varit intagna på ungdomsvårdsskola, varvid fångvårdsstyrelsens åligganden i stället torde böra ankomma på socialstyrelsen.

Yttrandena

Vad angår den av eftervårdsutredningen behandlade frågan om sysselsättning och arbetsanskaffning åt kriminalvårdens klientel understrykes allmänt i remissyttrandena sysselsättningsfrågans grundläggande betydelse för klienteletts inlemmande i samhällsgemenskapen. De av utredningen redovisade allmänna riktlinjerna för arbetsanskaffning anses — under förutsättning att tillräckliga personella och ekonomiska resurser ställs till förfogande — kunna utgöra en god grundval för en effektiv insats från samhällets sida i resocialiseringsarbetet. Särskilt betonas värdet av att ett vidgat samarbete kommer till stånd mellan kriminalvården och arbetsförmedlingsorganisationen.

Fångvårdsstyrelsen anför, att de åtgärder, som styrelsen vidtagit i anslutning till utvidgningen av tillämpningsområdet för fakultativt villkorlig frigivning, verkat i hög grad stimulerande till välförhållande och goda arbetsinsatser hos dem, som kan få sådan frigivning, och har även sporrat övriga

intagna till större arbetsvilja. De uttryckliga villkoren, att arbete och bostad av godtagbar beskaffenhet måste vara ordnade för att fakultativ villkorlig frigivning skall medges, har också mobiliserat anstalts- och frivårdspersonalens intresse att ägna allt större uppmärksamhet åt eftervårdsplaneringen främst i nämnda hänseenden. Genom den av 1962 års riksdag beslutade upprustningen av frivården samt arbetsförmedlingens personalresurser bör goda förutsättningar finnas för att de av arbetsmarknadsstyrelsen och fångvårdsstyrelsen skisserade riktlinjerna för en effektivisering av frigivningsförberedelsen och eftervården kommer att kunna praktiskt tillämpas. I likhet med utredningen anser styrelsen, att frigångsinstitutet i princip bör utvidgas, och styrelsen förklarar sig vara oavlåtligt verksam för att finna praktiska förutsättningar för att anordna flera frigångshem, särskilt för det yngre klientelet. Vidare avser styrelsen att genom samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen söka få till stånd en fortsatt utökning av resurserna för placering av kriminalvårdsklientelet på s. k. skyddade arbetsplatser.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller, att det är nödvändigt, att en ökad samverkan kommer till stånd mellan kriminalvårdens organ och arbetsförmedlingsorganisationen för att den yrkesmässiga rehabiliteringen av kriminalvårdsklientelet skall kunna effektiviseras och utvecklas. Styrelsen understryker, att förutsättningen för att vidtagna placerings- och arbetsvårdsåtgärder skall ge åsyftat resultat är att klientens sociala förhållanden är väl ordnade, innan nämnda åtgärder insättes, d. v. s. att vederbörandes bostads- och ekonomiska problem måste vara tillfredsställande lösta. Enligt styrelsen kommer pågående utbyggnad av den skyddade verksamheten för partiellt arbetsföra och andra svårplacerade att medföra ökade sysselsättningsmöjligheter även för fångvårdsklientelet. Styrelsen planerar bl. a. att anordna särskilda beredskapsarbeten för detta klientel. Arbetena kommer i huvudsak att bestå av skogsarbeten och vissa vägarbeten.

Centrala rehabiliteringsberedningen förklarar, att den avser att i sitt arbete upptaga de rehabiliteringsfrågor, som berör speciella vårdområden, däribland kriminalvården, till närmare prövning. Beredningen understryker, att kriminalvårdsklientelet utgör en grupp, som kräver särskilt stora insatser för sin rehabilitering, men att denna bör ske efter samma grundprinciper och under så vitt möjligt likartade förhållanden som för andra grupper av handikappade.

Enligt *Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter* råder i de större städerna ett intimt samarbete mellan å ena sidan arbetsförmedlingsorganen och å den andra kriminalvården, representerad av anstalterna och frivårdens expeditioner. På vissa distrikt har också under en följd av år förekommit direkta överläggningar mellan skyddskonsulenterna och de ansvariga personerna vid de största industrierna om principerna för placering av straffade personer. Föreningen framhåller, att denna informativa verksamhet har varit mycket gagnelig och att den bör utbyggas. Icke minst viktig är dock den intagnes egen inställning till sin inplacering på arbetsmarknaden. Det är angeläget att stimulera honom

att genom kurser eller särskilda ansträngningar på anstalten skaffa sig arbetsträning på ett visst område eller att genomgå teoretiska kurser före frigivningen. Emellertid kvarstår ett bottenklientel — de psykiskt insuficienta, de svåra alkoholisterna och narkotikamissbrukarna — som helt saknar egen initiativförmåga eller är så inställda mot samhället, att någon vilja till planering för framtiden helt enkelt inte finns eller kan väckas till liv. För denna grupp måste man troligen försöka med en placering på särskilda träningshem eller anstalter för mera permanent omhändertagande i rent brottsförebyggande syfte.

Svea hovrätt ifrågasätter, huruvida de allmänna förslagen om arbetsanskaffning är tillräckliga. För att utredningens rekommendationer med större säkerhet skall komma att verkligen tillämpas bör de meddelas av Kungl. Maj:t i form av närmare instruktioner för de berörda myndigheterna. Liknande synpunkter framföres av *rådhusrätten i Malmö*, som finner det vara en allvarlig brist att utredningen icke lagt fram förslag till anordningar, som på ett någorlunda bindande sätt reglerar förfarandet, då en intagen övergår från anstaltsvistelse till fri vård.

I några yttranden framhålles betydelsen av att utöver de av utredningen nämnda institutionerna — fångvården, skyddskonsulentorganisationen och arbetsförmedlingen — utnyttja även den sakkunskap, som kan finnas hos kommunala organ. *Svea hovrätt* anför, att särskilt i mindre kommuner socialnämnden och nykterhetsnämnden ofta torde icke blott väl känna till den dömda och hans förhållanden utan även genom personliga förbindelser med arbetsgivare ha goda möjligheter att skaffa lämpligt arbete.

Flera remissmyndigheter finner det vara en brist att i betänkandet icke behandlats den grupp, som omfattas av de på alkoholistanstalt intagna. *Svenska skyddsförbundet*, som erinrar om det klart konstaterade sambandet mellan alkohol och brott samt om alkoholfrågans ofta dominerande roll i resocialiseringsprocessen, finner det naturligt och nödvändigt, att socialstyrelsen knytes till det samarbete, som redan pågår mellan fångvårdsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen. Förbundet anser, att det är lika angeläget att någon representant från nykterhetsvården deltar t. ex. i behandlingskollegierna vid fångvårdstanstalterna eller i de blivande övervakningsnämnderna enligt brottsbalksförslaget som att de arbetsförmedlande organen är representerade där. *Socialstyrelsen* uttalar, att återanpassning i arbetslivet av anstaltsvårdade är ett minst lika brännande problem inom nykterhetsvården som inom ungdomsvården och fångvården. Både inom ungdomsvården och nykterhetsvården råder ett intimt och givande samarbete mellan arbetsmarknadsorganen och anstaltspersonalen resp. de organ, som i övrigt har ansvaret för den öppna vården. Det krävs emellertid väsentligt ökade resurser för att en tillfredsställande utbyggnad av systemet skall kunna komma till stånd.

Flera remissinstanser anser, att utredningen ägnat alltför ringa uppmärksamhet åt frågan om anskaffande av bostäder åt de frigivna. Enligt *socialstyrelsen* måste en lösning av bostadsfrågan i det enskilda fallet komma till

stånd, om de övriga av utredningen förordade åtgärderna skall kunna bli av bestående värde. Styrelsen föreslår, att såväl frågan om inrättande av olika former av inackorderingshem som frågan om speciella åtgärder för att anskaffa vanliga bostäder åt kriminalvårdens klientel närmare utredes.

Gentemot utredningens uttalande, att yrkesutbildning för kriminalvårdsklientelet torde kunna erhållas vid bl. a. de ordinarie yrkesskolorna, framhåller *överstyrelsen för yrkesutbildning*, att dessa skolor i främsta rummet är avsedda att mottaga ungdomar, som lämnat det allmänbildande skolväsendet och som önskar skaffa sig det nödvändiga yrkeskunnandet för inträde i näringslivet. Överstyrelsen betonar, att den är villig att på allt sätt medverka till att tidigare straffade genom rationellt utformad yrkesutbildning beredes möjligheter till återinpassning i samhällslivet men anser, att dessa åtgärder under inga förhållanden får utformas så, att de länder den ordinarie eller den av arbetsmarknadsmässiga motiv bedrivna yrkesutbildningen till skada. En lämplig utväg synes vara att anordna särskilda kurser, där i första hand tidigare straffade vinner inträde.

I flera yttranden uttalas betänkligheter mot att sammanföra grupper av kriminellt belastade till särskilda utbildningskurser. *Fångvårdsdirektören i västra anstaltsgruppen* anser, att ett urskiljande av kriminalvårdsklientelet som en särgrupp i utbildningshänseende skulle ytterligare understryka känslan av att tillhöra en restgrupp, markerad av sin sociala status och kriminella belastning. Från *skyddskonsulenthåll* framhålles, att kurser av detta slag otvivelaktigt av kursdeltagarna skulle komma att betraktas som en fortsättning på straffet.

I några yttranden, som ingivits till fångvårdsstyrelsen, framföres förslag om att anordna kortare omskolningskurser vid anstalterna i den mån detta är praktiskt möjligt. Med anledning härav uttalar *fångvårdsstyrelsen*, att frågan om omskolningskurser inom fångvårdens ram väsentligen är en organisationsfråga, och att den därför bör prövas vid den utredning rörande arbetsdriften, som enligt Kungl. Maj:ts uppdrag verkställs av statskontoret i samråd med fångvårdsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen.

Beträffande den av eftervårdsutredningen behandlade frågan om anställning av straffade personer i statlig tjänst m. m. uttalas allmänt i remissyttrandena, att staten icke bör undandraga sig att bereda arbete i statlig tjänst åt kriminalvårdens klientel utan bör uppträda som ett gott föredöme för övriga arbetsgivare. En uppmjukning anses böra ske av de restriktiva principer, vilka alltjämt synes tillämpas inom stora delar av statsförvaltningen.

I flera yttranden — särskilt från *domstolshåll* — anföres, att det givetvis finns statliga befattningar, vilka icke lämpligen bör besättas med straffade personer. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* framhåller, att särskilt stora krav måste uppställas då det gäller tillsättning av befattningshavare, som skall ha hand om ungdomar och deras fostran. *Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter* finner det angeläget, att man söker ut-

välja några speciella delar av förvaltningen, där anställning kan ske utan större risk. En utredning beträffande områden, som kan tänkas vara lämpliga för anställning av villkorligt dömda m. fl., synes påkallad.

Beträffande utredningens förslag till cirkulär i ämnet anför *fångvårdsstyrelsen*, att en åtgärd av detta slag ej synes alldeles väl överensstämma med strävandena att avlägsna inställningen att straffade personer, som söker arbete, skall betraktas som särfall. Styrelsen ifrågasätter också del praktiska värdet av det föreslagna cirkuläret. Erfarenheten av motsvarande cirkulär gällande de i egentlig mening partiellt arbetsföra synes knappast vara uppmuntrande. Enligt styrelsen bör övervägas, om det icke vore lika verksamt att Kungl. Maj:t i lämpligt sammanhang, t. ex. vid anmälan av betänkandet i proposition till riksdagen, tillkännager sin principiella ståndpunkt i denna fråga. Styrelsen litar för sin del mera på den av utredningen skisserade upplysningsverksamheten bland arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer och på värdet av ökade kontakter mellan frivården samt den offentliga och enskilda arbetsmarknaden för att avlägsna det ofta obefogade och rent känslomässigt präglade motståndet eller den allmänt reserverade hållningen gentemot straffade personer. *Svea hovrätt* anför bl. a. vissa synpunkter i fråga om utredningens förslag till utformningen av cirkuläret.

Fångvårdsstyrelsens anslagsframställning

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8) anför, att de ändringar i gällande påföljds-system, som innefattas i förslaget till brottsbalk, ställer kriminalvården inför ökade och delvis också nya åtaganden. Statsmakterna har redan fattat beslut om en snabb och omfattande utbyggnad av frivårdsorganen. Men även anstaltsvården berörs av reformen. Den helhetssyn, som den väntade nya lagstiftningen anlägger, måste få komma till praktiskt uttryck i en förstärkning av resurserna på hela det kriminalvårdande verksamhetsfältet. Styrelsens anslagsäskanden har utformats under trycket härav.

Medelbeläggningen på fångvårdens anstalter utgjorde under budgetåret 1961/62 4 963, vilket tal med 121 enheter översteg genomsnittsbeläggningen under budgetåret 1960/61. Högsta beläggningssiffran under budgetåret 1961/62 uppgick till 5 354. Maximisiffran under närmast föregående budgetår var 5 280.

Enligt styrelsen saknas med nuvarande obetydliga forskning på området fastare hållpunkter för en allsidig bedömning av den framtida kriminalitetsutvecklingen i stort. Det tillgängliga statistiska materialet kan f. n. inte utnyttjas för annat än prognoser med begränsad räckvidd, avsedda att tjäna kortsiktiga, praktiska syften. Enligt en inom styrelsen utarbetad sådan prognos, vilken utgår från beläggningen den 1 augusti 1962, skulle under budgetåret 1963/64 den högsta beläggningssiffran bli 6 100 (den 1 mars) och genomsnittsbeläggningen 5 500.

Antalet anstaltsplatser uppgick den 1 augusti 1962 till nominellt 5 139,

varav 3 474 slutna och 1 665 öppna platser. Styrelsen räknar med att pågående utbyggnad skall ge ett tillskott under budgetåret 1962/63 av 352 platser, varav 120 vid den nya Tillbergaanstalten. Härutöver beräknas ett 80-tal nya koloniplatser tillkomma under budgetåret. Om hänsyn tages till att 10 % av det nominella platsantalet på grund av reparation, rengöring m. m. inte kan utnyttjas, skulle vid ingången av budgetåret 1963/64 ca 5 000 platser stå till förfogande. En betydande överbeläggning skulle alltså vara att emotse under vårvintern 1964.

Styrelsen erinrar, att inom fångvårdens byggnadskommitté och byggnadsstyrelsen program- och projekteringsarbeten pågår för bl. a. nya 120-mannaanstalter i Skänninge, Herrljunga och Ystad samt nya centralanstalter i Kumla och Österåker. Vid sidan härav förbereder styrelsen en upprustning och omläggning av kolonibeståndet. Styrelsen har vidare begärt länsstyrelsernas medverkan för en samlad redovisning av de lokala och kommunala intressen, som kan inverka på de äldre fångvårdsanstalternas bestånd. Såväl det stigande fångantalet — detta väntas ge en högsta beläggning av 6 400 intagna under år 1965 och 6 700 under år 1966 — som det trängande behovet av både öppna och slutna platser ger styrelsen anledning understryka betydelsen av att utbyggnaden av anstaltsorganisationen påskyndas.

Inom fångvårdens arbetsdrift har utvecklingen — såsom ett led i en medveten strävan att anpassa arbetslivet inom anstaltsvården till förhållandena ute i samhället — kännetecknats av en fortskridande industrialisering inom verkstadsdriften och en ökad mekanisering av jordbruksdriften. Årsproduktionen, uttryckt som försäljningen av produkter och tjänster, har under den senaste 10-årsperioden ökat från ca 9,5 milj. kr. till drygt 32 milj. kr. Driftöverskottet uppgick budgetåret 1961/62 till 5,3 milj. kr. Inom verkstadsdriften disponerades den 1 juli 1962 för egentligt industriellt arbete 2 376 platser och för diverse arbeten eller småindustri drygt 700. I jordbruksdriften, som utom egentligt jordbruksarbete även omfattar trädgårdsarbete samt skogs- och vägarbete, sysselsättes genomsnittsligt 1 100 intagna. Återstoden av det arbetsföra klientelet beredes sysselsättning med ekonomiarbete. Pågående och planerad utbyggnad av anstalterna beräknas fram till den 30 juni 1964 ge ett nettotillskott av minst 212 platser för verkstadsdriften. Den fortsatta översynen och moderniseringen av koloniväsendet väntas medföra ett tillskott av arbetsplatser även för jordbruksdriften.

I fråga om vårdadministrativa förbättringar framhåller styrelsen, att den funnit det angeläget att med olika medel förbättra andan och atmosfären på anstalterna. Bland de faktorer, som haft en gynnsam inverkan på anstaltsdisciplinen, nämner styrelsen den utvidgade fakultativa villkorliga frigivningen samt de anordnade specialanstalterna för svårbehandlade. Styrelsen berör i sammanhanget även förberedelserna för frigivningen. Då anstaltsvårdens syfte är en anpassning till livet i frihet, bör förberedelserna börja på anstalten. Viktigast är därvid att den som friges har ett välordnat arbete. Från arbetsmarknadsstyrelsens sida har utlovats, att en särskild

befattningshavare skall finnas att tillgå inom varje länsarbetsnämnd såsom kontaktman i fråga om arbetsplacering av frivårdsklientelet. Vidare skall en arbetsförmedlingstjänsteman helt frigöras för var och en av räjongerna för manligt klientel för att vid besök på anstalterna förbereda anskaffandet av arbete för dem som skall friges.

Styrelsen önskar även genomföra vissa behandlingsexperiment. På den förutnämnda 120-mannaanstalten i Tillberga, vilken uppföres som en öppen anstalt och där de intagna skall sysselsättas i en rationellt driven trähustillverkning, bör enligt styrelsens mening endast mottagas intagna, vars arbetsvilja och skötsamhet tidigare prövats. Livet på anstalten bör så mycket som möjligt efterlikna vilken som helst annan välordnad institutionell tillvaro. Det skall vara möjligt att i större utsträckning än vid andra anstalter få permissioner till hemmet. I gengäld kommer kraven på de intagnas skötsamhet att ställas strängare än vid andra anstalter. För att ytterligare understryka sambandet mellan förpliktelser och förmåner bör de intagna erhålla marknadsmässigt bestämd lön för sitt arbete med skyldighet att liksom varje annan medborgare betala för sitt uppehälle, skatta för sin inkomst och underhålla sin familj.

Beträffande andra behandlingsexperiment räknar styrelsen med en fortsatt utveckling av den verksamhet — delvis av försökskaraktär — som pågår i form av gruppterapi och gruppsamtal (group counselling). Under hänvisning till att inemot 70 % av centralanstalternas klientel samt övervägande delen av förvaringsklientelet har alkoholproblem, anser styrelsen, att undervisning i alkoholfrågan bör ingå som ett betydelsefullt led i kriminalvårdens nykterhetsfrämjande åtgärder.

Enligt styrelsen bör en omorganisation av ungdomsgruppen övervägas. Gruppens anstalter täcker inte på långt när vårdbehovet. Därtill kommer att gruppens centralanstalt, Skenäs, inte fyller anspråken på en sådan anstalt. Styrelsen föreslår, att fångvårdens byggnadskommitté erhåller uppdrag att utreda ungdomsgruppens organisation samt möjligheterna att uppföra en ny centralanstalt för gruppen.

Slutligen berör styrelsen utbildningsfrågan för kriminalvårdens ca 3 000 befattningshavare. Styrelsen anför, att knappt en tredjedel av dessa genomgått någon centralt anordnad utbildningskurs. Frågan om utbildningen av personal vid fångvårdsanstalter, ungdomsvårdsskolor och vårdanstalter för alkoholmissbrukare är under utredning av personalutbildningsberedningen. Gemensamma grundkurser för anställda inom nämnda vårdområden kommer att försöksvis anordnas under innevarande budgetår. Med hänsyn till det stora utbildningsbehovet är det enligt styrelsen nödvändigt att såväl beredningens som styrelsens egen kursverksamhet utvidgas.

Y r k a n d e n

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8, 5/10 och 26/10 1962) hemställer, att anslaget höjes med avrundat 11 025 000 kr.

	Ökning
<i>Personalförstärkningar m. m.</i>	
A. Befintliga anstalter	
1. Administrativ vårdpersonal: 1 fångvårdsinspektör Ao 21 (Hall), 1 intendent Ae 19 (Håga), 5 fångvårdsassistenter Ae 17 (Härlanda, Långholmen 3, Malmö), en assistent Ae 17 (Roxtuna)	204 336
2. Läkare och psykologer: 1 överläkare Bo 1 (Hall), 5 psykologer Ae 25 (Härlanda, Härnösand, Långholmen, Malmö, Skenäs), 6 fångvårdsassistenter Ae 17 (Halmstad, Jönköping, Kalmar, Luleå, Långholmen, Örebro)	343 580
3. Assistenten för fakultativ villkorlig frigivning: 5 fångvårdsassistenter Ag 17 (Härlanda, Härnösand, Långholmen 2, Malmö)	111 132
4. Kuratorer: 1 kurator Ae 13 (Kristianstad), arvodesanställd kuratorshjälp	69 776
5. Tillsynsbefäl för handledning av nyanställd personal m. m. . .	133 088
6. Teknisk personal för arbetsdriften vid vissa anstalter	446 436
7. Kontorspersonal: 6 kamrerare Ae 17, 2 kanslibiträden Ae 7, 6 biträden rb (redogörarkontoren), 6 kontorister Ae 9, 23 kanslibiträden Ae 7, 11 biträden rb (styresmannarexpeditionerna), 11 kanslibiträden Ae 7, 10 biträden rb (industrikontoren) ...	997 884
8. Kökspersonal: 1 biträdande köksföreståndare Ae 9 (Långholmen), 3 kokerskor Ae 6 (Härlanda, Härnösand, Malmö)	56 820
9. Förräds- och maskinpersonal: 2 förmän Ae 9 (Härlanda, Malmö), 1 maskinist Ao 11 (Hälsingborg)	49 608
10. Avlöningsmedel för personalutbildning	545 400
11. Medel för provtjänstgöring	105 000
12. Medel för fritidsledare	40 000
13. Medel för praktikantarvoden	96 600
B. Nya anstalter	
14. Personal för Tillbergaanstalten	510 000
15. Personal för försöksverksamhet beträffande marknadsmässig lön	26 922
16. Viss personal för Kumlaanstalten	204 450
17. Viss personal för anstalter i Herrljunga, Skänninge och Ystad	94 176
C. Arvoden och särskilda ersättningar	
18. Kroppssjukläkare och rådgivande psykiatrer	59 500
19. Observationsundersökningar och sinnesundersökningar	127 000
20. Ledamöter i anstaltsnämnder	70 000
21. Tolkar och översättningar från främmande språk	8 800
22. Föreläsare i alkoholupplysningsverksamhet	25 000
23. Undervisning i skolämnen m. m.	38 000
<i>Tjänsteförändringar</i>	
24. Lönegradsfrågor m. m.	801 664
25. Ordinarie- och extraordinariesättning av tjänster	94 224

Ökning

Automatiska förändringar

26. Lönerevision m. m.	5 678 474
27. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter	87 000
	<hr/>
	11 024 870

Motiv

1. Säkerhetsgruppens centralanstalt Hall ävensom andra anstalter inom gruppen är under utbyggnad. Med hänsyn till det betydande organisationsarbete, som ligger på råjongledningen, samt klientelet's särskilda beskaffenhet bör centralanstalten förstärkas med en fångvårdsinspektör i Ao 21.

Överläkaren — styresmannen vid Håga sjukhus — bör vid sin sida erhålla en intendent i Ae 19, till vilken vissa styresmannafunktioner kan delegeras.

Vid centralanstalten Långholmen finns på grund av den konstanta överbeläggningen anställda tre fångvårdsassistenter i Ag 17 utöver personalstat. Tjänsterna, som erfordras i fortsättningen, bör upptagas i Ae 17. Vidare bör centralanstalterna Härlanda och Malmö samt ungdomsanstalten Roxtuna tillföras vardera en sådan tjänst.

2. Den sista etappen i utbyggnaden av centralanstalten Hall avser olika medicinska specialavdelningar. Enligt planerna för utbyggnaden skall till anstalten vara knuten bl. a. en överläkare med uppgifter även som råjongpsykiater. Tjänsten bör inrättas från den 1 juli 1963 för att överläkaren skall kunna delta i arbetet med att planera och utrusta de nämnda specialavdelningarna.

Inom fångvården råder brist på mentalhygieniskt utbildade fackmän. En kvalificerad psykolog bör finnas inom varje anstaltsgrupp. Från och med den 1 juli 1962 har inrättats en psykologtjänst i Ae 25 vid centralanstalten Hall. Även övriga centralanstalter bör erhålla dylika tjänster.

Senast för budgetåret 1962/63 (II ht 1962 s. 67) föreslog styrelsen, att assistenter med psykologisk skolning skulle anställas vid de såsom specialanstalter för svårbehandlade avsedda fångvårdsanstalterna Luleå, Örebro, Jönköping, Halmstad och Kalmar. Styrelsens yrkande har bifallits såtillvida som ett belopp av 50 000 kr. anvisats för arvodesanställd personal Med hänsyn till svårigheterna att erhålla lämplig arvodesanställd personal föreslår styrelsen, att envar av anstalterna tillföres en psykologiskt skolad fångvårdsassistent i Ae 17 för gruppsamtal och — i mån av kompetens — gruppterapi bland klientelet. En sådan tjänst bör även inrättas för den för svårbehandlat klientel avsedda fasta paviljongen på Långholmen.

3. Med anledning av den utvidgade tillämpningen av fakultativ villkorlig frigivning har Kungl. Maj:t bemyndigat styrelsen att anställa en fångvårdsassistent i Ag 17 i var och en av de fyra anstaltsgrupperna för vanligt fångförvar för att biträda anstalternas styresmän. Medel bör beräknas för dessa tjänster ävensom för ytterligare en sådan tjänst i östra gruppen, som är den största.

4. Den ändrade tillämpningen av den fakultativa villkorliga frigivningen har även medfört en betydande ökning i anstaltarnas kurativa uppgifter. Under anslaget står ett belopp av 16 800 kr. till förfogande för arvodesanställd kuratorshjälp. Beloppet bör höjas med 50 000 kr.

Genom beslut den 2 mars 1962 har Kungl. Maj:t förordnat, att fångvårdsanstalten i Kristianstad på grund av det ansträngda platsläget inom ungdomsgruppen skall tills vidare tillhöra denna grupp. På grund härav bör en kuratorstjänst i Ae 13 inrättas vid anstalten. Till följd av beslutet yrkade tjänsteförändringar redovisas under p. 24.

5. Nyanställd tillsynspersonal bör icke, utan föregående instruktion och en kortare tids tjänstgöring tillsammans med erfaren personal, få gå in i schemabunden tjänst. För instruktionsverksamheten bör inrättas tjänster för fem förste uppsyningsmän och en förste tillsynsman i Ao 13 med placering vid centralanstalterna.

Antalet fångtransporter inom östra anstaltsgruppen är så stort, att vid centralanstalten Långholmen bör stationeras ytterligare en personbil. En vaktkonstapel i Ag 9 erfordras som bilförare.

6. Styrelsens förslag om teknisk personal för arbetsdriften vid vissa anstalter innebär delvis ett upprepande av tidigare framställda yrkanden (jfr II ht 1962 s. 68). Följande nya tjänster föreslås, nämligen vid centralanstalten Hall en ingenjör i Ae 19 för ledningen av driften vid det nya tvätteriet (80 pl.), en vaktkonstapel (bilförare) i Ae 9 för tvättgodsdistribution och en yrkesmästare i Ae 11 för småindustri, vid kvinnoanstalten Hinseberg en ingenjör i Ae 19 för ledningen av arbetsdriften och en utbildningsassistent i Ae 15/17 för en planerad kontorsutbildning, vid anstalten Lärbro en ingenjör i Ae 19 för verkstadsdriften samt en yrkesmästare i Ae 11 för ett nytt tvätteri, vid anstalten Norrtälje en yrkesmästare i Ae 11 för träindustrins kapavdelning samt en förste förrådsförman i Ae 10, vid anstalten Tidaholm en förste yrkesmästare i Ae 13 för mekaniska verkstadens ytbehandlingsavdelning och en förste förrådsförman i Ae 10 samt vid anstalten Vänersborg en yrkesmästare i Ag 11. Vidare begäres en yrkesmästartjänst i Ae 11 vid var och en av anstalterna Härnösand, Norrköping, Nyköping, Skenäs, Ulriksfors, Visby och Västervik. Slutligen föreslås att sex arbetsledartjänster (Hall 4, Håga och Sörbyn), vilka avlönas av medel från jordbruksdriften, uppföres på avlöningsstat som förmänstjänster i Ae 9.

7. De kamerala förvaltningarna vid centralanstalterna står under ledning av en råjongkamrerare i A 21. Den pågående utbyggnaden av anstaltsorganisationen har ökat arbetet i sådan omfattning, att varje anstaltsgrupp bör tillföras en kamrerare i Ae 17 och ett biträde i reglerad befordringsgång. Vid centralanstalterna Långholmen och Skenäs erfordras härjämte en kanslibitrådestjänst i Ae 7.

Administrationsarbetet på såväl de större som de mindre anstalterna har under senare år starkt ökat. För sekreterarhjälp åt fångvårdsdirektörerna vid centralanstalterna bör inrättas sex kontoristtjänster i Ae 9. Kanslipersonalen vid centralanstalterna Hinseberg, Härlanda, Härnösand, Långhol-

men och Malmö samt anstalterna Norrköping, Lärbro, Mariestad, Norrtälje, Tidaholm och Ulriksfors bör förstärkas med en biträdestjänst i reglerad befordringsgång vid vardera anstalten. För att avlasta styresmännen vid kolonier och mindre anstalter utan kontorshjälp tidskrävande skriv- och räknearbete föreslås inrättande av sammanlagt tjugotre kanslibitträdestjänster i Ae 7. Nuvarande medelsanvisning, 15 000 kr., för skrivhjälp åt styresmän vid anstalter utan sådan hjälp bör därvid utgå.

Under återopande av en expertundersökning, som visade att intagnas medverkan som skrivare vid industrikontoren tog 5—10 % av arbetsledarnas tid för kontroll av de intagnas arbete, begärde styrelsen för budgetåret 1962/63 särskilda tjänster för skrivhjälp vid de större industrikontoren. Styrelsens förslag bifölls såtillvida, att 60 000 kr. anvisades för anställande av tillfällig arbetskraft. Styrelsen återkommer till frågan och föreslår att särskilda tjänster, varav elva kanslibitträden i Ae 7 och tio biträden i reglerad befordringsgång, inrättas för ändamålet. Alternativt yrkas, att nuvarande medelsanvisning höjes till 200 000 kr.

8. Intagna har sedan länge använts i anstalternas kök som biträden åt köksföreståndaren. Det har emellertid visat sig svårt att avdela lämpliga intagna för de slutna anstalternas kök. De nya, större anstalterna har därför erhållit två tjänstemän för sina kök, en husmor och en kokerska. Även de gamla anstalterna Härlanda, Härnösand och Malmö bör erhålla en kokerska i Ae 6 som biträde till husmor. Köket på Långholmen har av övervakningsskäl manlig personal. Behov föreligger av ytterligare en biträdande köksföreståndare i Ae 9.

9. Arbetet vid de stora anstalternas förråd för de intagnas persedlar har ökat i omfattning. Styrelsen föreslår, att tillsvidare förråden vid centralanstalterna Härlanda och Malmö, vilka förestås av en förrådsmästare, tillföres vardera en förmanstjänst i Ae 9.

Kostnaderna för maskinpersonalen vid fångvårdsanstalten Hälsingborg, som är inrymd i gamla kasernbyggnader, delas mellan försvaret och fångvården. På fångvårdens stat avlönas en värmeskötare. Sedan ytterligare kasernutrymmen numera övertagits av fångvården, svarar anstalten för uppvärmningen. Med anledning härav bör en maskinisttjänst i Ao 11 beviljas på fångvårdens stat.

10. Som framgår närmare av redogörelsen under fångvårdsanstalternas omkostnadsanslag föreslår styrelsen en utökad personalutbildning. Kostnaderna för avlöning under utbildningstiden beräknas till sammanlagt 340 920 kr.

Ärligen antages 30 aspiranter i tillsynstjänst. Aspiranttiden, som är 18 månader, fullgöres med undantag av tider, då teoretisk kursutbildning pågår, genom tjänstgöring som vikarier. För att möjliggöra en allsidig praktisk utbildning av aspiranterna bör ett belopp av 204 480 kr. beräknas, motsvarande kostnaderna för deras avlöning under ett halvt år.

11. Alla nyanställda vid anstalterna bör i princip erhålla viss tränings- tid. I första hand bör tillsynspersonal och arbetsledare få sådan möjlig-

het under två veckor. För ändamålet bör beräknas 75 månadslöner efter löneklass 12 eller $(75 \times 1\,403)$ 105 000 kr.

12. 13. Under icke-ordinarieposten har för arvoden åt deltidsanställda fritidsledare beräknats 112 000 kr. samt för avlöning åt praktikanter på styresmannarexpeditioner och psykiatriska avdelningar 6 000 kr. Medelsanvisningarna bör på grund av anstaltsorganisationens utbyggnad ökas med 40 000 resp. 96 600 kr.

14. 15. För den beslutade Tillbergaanstalten har inrättats en tjänst som anstaltsdirektör i Ag 23. Enligt bemyndigande av 1961 års riksdag (II ht s. 101) äger Kungl. Maj:t inrätta ytterligare extra tjänster efter hand som behov uppkommer. Med stöd av nämnda bemyndigande har Kungl. Maj:t medgivit styrelsen att från och med den 1 juli 1962 anställa en ingenjör i Ag 17 för förberedelsearbeten i fråga om arbetsdriften vid anstalten. För avlöningskostnader vid anstalten har hittills vidare beräknats en medelsreserv av 335 000 kr. Anstalten kan väntas stå färdig våren 1963. Styrelsen föreslår, att följande personalplan fastställs för anstalten. *Administration:* 1 anstaltsdirektör Ae 23, 1 fångvårdsassistent Ae 17, 1 ingenjör Ae 17, 1 kontorist Ae 9, 2 kanslibiträden Ae 7, 2 biträden rb (varav 1 telefonist), *arbetsdrift:* 1 verkmästare Ae 15, 4 förste yrkesmästare Ae 13, 1 förråds-mästare Ae 12, 6 yrkesmästare Ae 11, 1 vaktkonstapel Ae 9 (bilförare), *tillsyn:* 1 förste uppsyningsman Ae 13, 4 uppsyningsmän Ae 11, 14 vaktkonstaplar Ae 9 (varav 1 sjukvårdare), *ekonomi:* 1 husmor Ae 11, 1 maskinist Ae 11, 1 förste förrådsförman Ae 10, 1 hantverkare Ae 9, 1 vaktkonstapel Ae 9 (bilförare).

Lönekostnaderna för helt år beräknas till 845 000 kr. Med frånräknande av tidigare beviljade medel uppgår merkostnaden till $(845\,000 - 335\,000)$ 510 000 kr.

Vid bifall till styrelsens förslag om försöksverksamhet med marknads-mässig lön vid anstalten erfordras ytterligare en ingenjör i Ag 17, en fångvårdsassistent i Ag 17 och ett biträde i reglerad befordringsgång. Med hänsyn till att den planerade trähusfabriken vid anstalten fordrar en viss in-trimningsperiod räknar styrelsen med att försöksverksamheten skall kunna börja våren 1964. Medel för de nämnda tjänsterna bör beräknas från och med den 1 januari 1964.

16. Den nya centralanstalten i Kumla beräknas i sin första byggnadsetapp (administration, förläggningar och verkstad) bli färdig under år 1964. Styrelsen avser att förelägga Kungl. Maj:t förslag till personalplan under år 1963 för att kunna underställas 1964 års riksdag. Vissa av tjänsterna behövs emellertid redan under budgetåret 1963/64. Styrelsen föreslår att en fångvårdsdirektörstjänst i Bo 1 inrättas från och med den 1 juli 1963 för att innehavaren skall kunna biträda styrelsen och fångvårdens byggnadskommitté i planeringsarbetet samt från och med den 1 januari 1964 följande ytterligare tjänster, nämligen en ingenjör i Ae 21, en kamrerare i Ao 21, en maskinchef i Ao 15, en förste uppsyningsman i Ao 13, två för-rådsmästare i Ao 12, ett ingenjörbiträde i Ae 12, två kansliskrivare i Ae 11,

en förste förrådsförmän i Ae 10, två förmän i Ae 9, en kontorist i Ae 9, två kanslibiträden i Ae 7 och två biträden i reglerad befordringsgång.

17. De planerade 120-mannaanstalterna i Herrljunga, Skänninge och Ystad beräknas vara uppförda år 1965. Byggnads- och utrustningsarbetet kräver fortlöpande kontakter med anstalternas styresmän och verkstadschefer. Styrelsen hemställer, att medel beräknas för anställande under senare hälften av nästa budgetår av en anstaltsdirektör i Ae 23 och en ingenjör i Ae 21 för var och en av anstalterna.

18. Under arvodesposten bör, med hänsyn till belastningen, beräknas ytterligare medel för följande ändamål, nämligen för ersättningar åt kroppsjukläkare och rådgivande psykiatrer 59 500 kr., för observationsundersökningar 27 000 kr., för sinnesundersökningar 100 000 kr., för arvoden åt ledamöter i anstaltsnämnder 70 000 kr. samt för ersättningar åt tolkar och översättningar från främmande språk 8 800 kr.

22. För den i det föregående nämnda upplysningsverksamheten i alkoholfrågan bland intagna — viss försöksverksamhet har bedrivits vid två anstalter — bör under arvodesposten beräknas ett belopp av 25 000 kr. för arvoden åt föreläsare och andra medverkande.

23. För undervisning i skolämnen, utbildning i hantverk, industriella yrken och jordbruk m. m. har för budgetåret 1962/63 under arvodesposten beräknats ett belopp av 18 000 kr. Beloppet bör höjas med 28 000 kr. för anordnande av tre utbildningskurser i plastarbete vid var och en av de tre plastverkstäder (Hällby, Mariefred och Kristianstad), som finns inom ungdomsgruppen.

Vid det till ungdomsanstalten Skenäs hörande annexet Aspliden, vilket användes som elitavdelning för skötsamma elever, har på initiativ av anstaltens personal fritidssysselsättningar av förströelsekaraktär utbytt mot organiserad undervisning i allmänbildande ämnen. Verksamheten bör fortsätta och prövas även vid andra fångvårdsanstalter. För lärararvoden bör anvisas ett belopp av 10 000 kr.

24. Till följd av Kungl. Maj:ts beslut om överförande av fångvårdsanstalten i Kristianstad till ungdomsgruppen bör följande tjänsteförändringar vidtagas: 1 anstaltsdirektör Ao 21—Ao 23, 1 förste uppsyningsman Ao 13 — förste tillsynsman Ao 13, 1 uppsyningsman Ao 11 — förste tillsynsman Ao 13, 2 vaktkonstaplar Ao 9 — tillsynsmän Ao 11, 8 vaktkonstaplar Ao/Ae 9 — vårdare Ao/Ae 9.

Styrelsens förslag till lönegradsändringar i övrigt avser ca 385 tjänster inom samtliga personalkategorier.

25. Antalet icke-ordinarie tjänster i förhållande till antalet ordinarie är i vissa tjänstegrader så högt, att rekryteringshämmande dubbelinnehav av tjänster förekommer i stor utsträckning. Styrelsen hemställer att följande extra ordinarie tjänster överföres på ordinarie stat, nämligen 5 föreståndare i A 17, 5 verkmästare i A 15, 5 förste tillsynsmän i A 13, 10 förste yrkesmästare i A 13, 15 uppsyningsmän i A 11, 5 tillsynsmän i A 11, 40 yrkesmästare i A 11, 10 skogsförmän i A 10, 5 arbetsterapeuter i A 9, 15 för-

män i A 9, 5 kontorister i A 9, 10 vaktkonstaplar i A 9, 25 vårdare i A 9, 10 kanslibiträden i A 7, 10 kontorsbiträden i A 5.

Styrelsen hemställer vidare, att följande extra tjänster ombildas till extra ordinarie, nämligen en fångvårdsassistent i A 17 och en kontorist i A 9, båda vid centralanstalten Hall, samt 20 uppsyningsmän i A 11, 15 för- män i A 9 och 15 husmödrar i A 7.

Departementschefen

Fångantalet har stigit så gott som oavbrutet under hela 1950-talet. Ökningen har därefter fortsatt, dock i något minskad takt. År 1960 uppgick medelbeläggningen på anstalterna till 4 826 och år 1961 till 4 940. För år 1962 kan den anges till drygt 5 000. Maximibeläggningen samma år utgjorde 5 268, 5 269 och 5 354.

Enligt en av fångvårdsstyrelsen utarbetad prognos, vilken utgår från be- läggningen den 1 augusti 1962 och bygger på variationer i månadsskiftessiff- rorna under ett antal tidigare år, skulle medelbeläggningen år 1963 öka till 5 400 och maximibeläggningen till 5 800. År 1966 skulle motsvarande siffror bli 6 100 respektive 6 700. Några bestämda slutsatser kan självfallet icke dra- gas av prognoser av detta slag. Såsom styrelsen framhållit torde dock prog- nosen, genom sin anknytning till tidigare faktiska beläggningsförhållanden, kunna utnyttjas för kortfristiga, praktiska syften.

Av uppgifter, som inhämtats från styrelsen angående sammansättningen av anstalternas klientel den 1 december 1961 och motsvarande tidpunkt år 1962, framgår, att antalet till ungdomsfängelse dömda ökat mest eller från 351 till 396 (+ 12,8 %). Antalet straff- och fängelsefångar har stigit från 3 467 till 3 474 (+ 0,2 %), medan antalet bötesfångar och förvarade mins- kat från 73 till 64 (— 12,3 %) respektive från 626 till 617 (— 1,4 %). An- talet trafikbrottslingar (rattfyllerister) bland straff- och fängelseklientelet har nedgått från 626 till 585 (— 6,5 %). Antalet häktade undersökningsfall minskade från 219 till 181 (— 17,4 %). Däremot steg antalet övriga häkta- de från 309 till 329 (+ 6,5 %). Vad angår omsättningen av anstalternas klientel må nämnas, att under år 1961 intogs 12 550 personer mot 12 166 året förut.

Antalet platser vid fångvårdsanstalterna uppgick den 1 december 1962 till 5 372, varav 3 686 slutna och 1 686 öppna platser. Antalet intagna uppgick vid samma tidpunkt till 5 205. Detta till synes utjämnade läge motsvaras dock icke av det verkliga förhållandet, då vissa platser regelmässigt icke kan utnyttjas på grund av reparation m. m.

Den pågående nybyggnadsverksamheten kan under år 1963 beräknas till- föra anstaltsorganisationen tillhopa 170 nya platser, varav 30 vid anstalten Hall, 20 vid kvinnoanstalten Hinseberg samt 120 platser vid den nya anstal- ten i Tillberga. Övriga större byggnadsföretag kan, såsom kommer att när- mare framgå av min redogörelse under kapitalbudgeten, icke väntas till- föra organisationen några nya platser förrän tidigast i slutet av år 1964, då den nya anstalten i Kumla torde kunna tagas i bruk. Vid anmälan i det föl-

jande av anslaget till anskaffning, montering och transport av baracker m. m. kommer jag att tillstyrka, att medel beräknas för vissa av fångvårdsstyrelsen föreslagna utbyggnader av kolonier. Dessa utbyggnader kan dock icke beräknas medföra något väsentligt platstillskott, då vissa koloniplatser är starkt nedslitna och behöver ersättas med nya.

Brottsbalkens ikraftträdande aktualiserar en särskild anstaltsfråga. Enligt den nya lagstiftningen har den nuvarande villkorliga domen uppdelats i två självständiga påföljder, villkorlig dom och skyddstillsyn. Villkorlig dom är närmast en villkorlig påföljdseftergift, avsedd för brottslingar med så god prognos, att särskilda åtgärder ej erfordras för deras tillrättaförande. Skyddstillsyn åter innebär ett aktivt ingripande från samhällets sida i avsikt att förmå den dömde att i fortsättningen avhålla sig från brott, och denna påföljd avses för brottslingar, som är i behov av positiva åtgärder i form av stöd och hjälp jämte kontroll för att deras anpassning i samhället skall främjas. I princip skall skyddstillsyn försiggå utanför anstalt. Under vissa förutsättningar skall emellertid domstol kunna förordna att i skyddstillsyn skall ingå en kortare tids anstaltsbehandling, som därvid i regel skall föregå kriminalvården i frihet. Sådan anstaltsbehandling är främst avsedd för yngre klientel, dock ej för dem som är under 18 år, och skall, enligt vad därom bestämmes under behandlingens gång, pågå minst en och högst två månader.

Då korttidsbehandlingen är avsedd att utgöra en förberedelse för kriminalvården i frihet blir det en viktig uppgift för anstaltens personal att i samverkan med de organ, som skall handha vården utom anstalt, handlägga vissa praktiska frågor, främst anskaffande av arbete och bostad åt den dömde, som bör vara lösta när han lämnar anstalten. I övrigt skall den korta anstaltstiden utnyttjas för en psykologisk-pedagogisk påverkan i syfte att göra den dömde positivt inställd till den fortsatta behandlingen utom anstalt och förmå honom att själv medverka till sin återanpassning i samhället. Av stor vikt blir även att behandlingsarbetet å anstalten inriktas på lämplig sysselsättning av de intagna.

Mot bakgrunden av rådande beläggningsförhållanden och fångantalets sannolika utveckling torde de anstaltsutrymmen, som erfordras för korttidsbehandling i förening med skyddstillsyn, icke kunna tillgodoses vid befintliga eller hittills planerade anstalter. Det torde därför bli nödvändigt att uppföra nya anstalter för detta ändamål.

Genom beslut den 16 mars 1962 uppdrog Kungl. Maj:t åt fångvårdsstyrelsen att skyndsamt framlägga förslag om den närmare lokaliseringen och utrustningen av de anstalter, som erfordras för detta ändamål. Enligt Kungl. Maj:ts direktiv för utredningen bör lösningen av anstaltsfrågan tills vidare — i avbidan på närmare erfarenheter av den nya behandlingsformen — ges en försöksbetonad karaktär. Med hänsyn till svårigheten att med någon säkerhet beräkna storleken av den klientel, som kan väntas ifrågakomma för den nya behandlingsformen, bör vidare utbyggnaden till en början begränsas till en öppen mindre anstalt inom varje anstaltsgrupp för ordinärt manligt klien-

tel. De nya anstalterna bör vidare företrädesvis förläggas vid större städer eller andra orter med stor kriminalitet. Vad angår det kvinnliga klientel, som kan komma att underkastas korttidsbehandling i förening med skyddstillsyn, uttalas i direktiven, att detta torde bli av så ringa omfattning, att erforderliga anstaltsutrymmen synes för dömda från hela landet få anordnas på ett håll.

Med skrivelse den 12 november 1962 har fängvårdsstyrelsen — såsom ett första led i fullgörandet av nämnda uppdrag — överlämnat ett principförslag till en öppen anstalt för 40 intagna. Då förslaget i fråga om vissa byggnader i huvudsak anknyter till byggnadstyper, som redan förekommer vid några kolonier, anser styrelsen det möjligt att nedbringa tiden för projektering och byggande till ca 18 månader. Genom beslut den 21 december 1962 har Kungl. Maj:t lämnat styrelsen uppdrag att på grundval av nämnda förslag projektera fyra sådana anstalter. Om riksdagen i enlighet med vad jag föreslår vid anmälan av kapitalbudgeten godkänner förslaget till anstalter och ställer erforderliga medel till förfogande för byggande, skulle, under förutsättning att även lokaliseringsfrågorna hinner lösas, anstalterna kunna stå färdiga vid den tidpunkt, den 1 januari 1965, då brottsbalken är avsedd att träda i kraft.

En annan anstaltsfråga, som rör ungdomsfängelseklientelet, har även kommit i förgrunden. Genom den starka tillströmning av ungdomsfängelseelever, som skett det senaste året, har platserna vid de för detta klientel reserverade anstalterna inom ungdomsgruppen icke räckt till. Med anledning härav har Kungl. Maj:t förordnat, att fängvårdsanstalten i Kristianstad skall från och med den 1 november 1962 vara ungdomsanstalt. Det har härigenom blivit möjligt att taga i anspråk anstalten för ungdomsfängelseklientel. Läget är emellertid alltså sådant, att ytterligare platser erfordras. Den lösning, som för närvarande står till buds, är att taga i anspråk platser i de anstalter inom ungdomsgruppen, som reserverats för ungt klientel med tidsbestämt straff. Då ungdomsgruppen organiserades, förutsattes, att ungdomsfängelseelever och klientel med tidsbestämt straff skulle hållas åtskilda från varandra i olika anstalter. Det bör emellertid i nuvarande läge vara möjligt att i viss utsträckning sammanföra klientel från de båda grupperna, förutsatt att urvalet av straff- och fängelsefångar sker med omsorg.

Med hänsyn till det uppkomna läget har fängvårdsstyrelsen föreslagit, att uppdrag lämnas fängvårdens byggnadskommitté att utreda ungdomsgruppens organisation samt möjligheterna att uppföra en ny centralanstalt för gruppen i stället för den nuvarande anstalten Skenäs, vilken enligt styrelsen inte fyller anspråken på en sådan anstalt. Denna fråga är ännu icke avgjord.

Vad angår behandlingsarbetet på anstalterna har, såsom framgår av eftervårdsutredningens föreliggande betänkande, frågan om arbetsanskaffning åt dem, som skall frigges från anstalterna, aktualiserats genom den utvidgade tillämpningen av den fakultativa villkorliga frigivningen. För att sådan skall kunna erhållas har nämligen uppställts som villkor, att arbete och bostad av godtagbar beskaffenhet måste vara ordnade. De allmänna riktlinjer för

arbetsanskaffning, som redovisats i betänkandet och som efter samråd med utredningen utarbetats av fängvårdsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen gemensamt, har främst tagit sikte på anstaltsklientelet men torde enligt utredningen även kunna tillämpas för frivårdens klientel. Dessa riktlinjer innebär i princip, att samma hjälp till utbildning och arbetsanskaffning, som samhället lämnar vanliga arbetssökande, skall stå till förfogande även för kriminalvårdens klientel. Vid remissbehandlingen av utredningens betänkande har allmänt ansetts, att riktlinjerna bör kunna utgöra en god grundval för en effektiv insats från samhällets sida i resocialiseringsarbetet. Jag kan för egen del i huvudsak ansluta mig till denna uppfattning.

Sedan utredningen avlämnat sitt betänkande har vissa av de mellan fängvårdsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen överenskomna åtgärderna vidtagits. Sålunda har, enligt vad jag inhämtat, en särskild befattningshavare inom varje länsarbetsnämnd tillagts uppgiften att vara kontaktman i fråga om arbetsplacering av frivårdsklientelet. Vidare har en arbetsförmedlingstjänsteman avdelats för var och en av räjongerna för manligt klientel för att vid besök på anstalterna förbereda arbetsanskaffning åt dem, som skall frigges. Viss utbildning har ordnats för dessa tjänstemän. Försök med beredskapsarbete för frivårdsklientelet har även igångsatts.

För att undanröja myndigheternas tveksamhet rörande rätten och lämpligheten av att i allmän tjänst anställa straffade och villkorligt dömda personer föreslår utredningen, att Kungl. Maj:t, vid sidan av nuvarande cirkulär (SFS 1960: 553) med bestämmelser angående anställningsvillkor m. m. för partiellt arbetsföra inom statlig och statsunderstödd verksamhet, utfärda ett nytt sådant, vari inskärpes de synpunkter, som bör anläggas vid behandlingen av frågor av detta slag.

Jag delar utredningens och remissinstansernas uppfattning om att det allmänna i sin anställningspolitik bör visa en positiv inriktning. Det synes få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de föreskrifter, som kan finnas påkallade.

Vad angår den av utredningen berörda frågan om en allmän upplysningsverksamhet, riktad till arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, synes sådan information, utan närmare direktiv från statsmakternas sida, få anses ingå som ett naturligt led i fängvårdsstyrelsens och arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet.

Av betydelse för anstaltsbehandlingen är vidare den ersättning för utfört arbete, som utgår till de intagna. I ett av eftervårdsutredningen i juni 1959 avgivet betänkande om fånges arbetsersättning (SOU 1959: 18) framlades förslag om förbättrade ersättningar, motsvarande en genomsnittlig höjning av arbetspremierna med 50 procent. Vidare förordades, att vid några anstalter skulle göras försök med en efter förhållandena i den öppna marknaden anpassad ersättning. Då utredningens betänkande anmäldes för 1960 års riksdag (II ht s. 68 och 69), befanns förutsättningar icke föreligga för en höjning av ersättningarna i enlighet med utredningens förslag. Dessa förslag ansågs emellertid väl värda att tjäna som riktlinjer för fortsatta

överväganden av möjligheterna att framdeles höja ersättningarna, varvid i första hand borde prövas att utjämna föreliggande skillnader i fråga om grunderna för beräkning av arbetspremierna för olika grupper av intagna. Dessa skillnader har numera utjämnats och arbetspremierna har efter hand höjts.

Fångvårdsstyrelsen har hemställt, att vid den nya 120-mannaanstalten i Tillberga med dess brett upplagda fabriksmässiga arbetsdrift, såsom ett försök, få pröva ett system för ersättning åt de intagna, som ansluter till den av eftervårdsutredningen förordade försöksverksamheten. Då fabriken vid anstalten fordrar en viss intrimningstid, skulle verksamheten kunna igångsättas våren 1964.

Enligt min mening skulle ett försök med en anpassning av prestationsersättningen åt de intagna till löneförhållandena på den öppna marknaden kunna ge värdefulla erfarenheter för rehabiliteringen av de intagna. Jag förordar, att ett sådant försök göres vid Tillbergaanstalten. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta, efter vilka linjer försöksverksamheten bör uppläggas och vilka bestämmelser i fråga om disposition av arbetserättning m. m. som bör gälla.

Enligt av 1961 års riksdag beslutade riktlinjer (prop. 185; L¹U 49; rskr 398) skall den nuvarande på fångvården och mentalsjukvården uppdelade organisationen för det rättspsykiatriska undersökningsväsendet sammanföras i en gemensam organisation under medicinalstyrelsens ledning. Organisationens skall bestå av fem rättspsykiatriska kliniker, avsedda främst för undersökning av häktade, samt fem rättspsykiatriska stationer för undersökning främst av personer på fri fot. Genom beslut den 26 januari 1962 har Kungl. Maj:t uppdragit dels åt mentalsjukvårdsberedningen att närmare utreda den lokala förläggningen av kliniker och undersökningsstationer samt att utarbeta byggnads- och utrustningsprogram för den nya organisationen, och dels åt medicinalstyrelsen att i samråd med fångvårdsstyrelsen överväga de närmare åtgärder, som erfordras för att med utnyttjande av tillgängliga personella och lokala resurser sammanföra de båda nuvarande organisationerna till en gemensam organisation.

Medicinalstyrelsen har i skrivelse den 1 juni 1962 framlagt förslag i sistnämnda hänseende. Enligt förslaget bör en sammanslagning av nuvarande båda organisationer ske snarast i så måtto, att samtliga för undersökningsväsendet anställda läkare göres disponibla för sinnesundersökningar av såväl häktade som icke häktade. Förslaget förutsätter att vissa ändringar sker i sinnessjuklagen samt att rättspsykiatrerna inom fångvården med tillhörande hjälppersonal successivt överföres på medicinalstyrelsens stat.

Med ett genomförande av medicinalstyrelsens förslag synes böra anstå till dess den pågående översynen av sinnessjuklagstiftningen slutförts. Emellertid bör på sätt förutsatts i 1961 års riksdagsbeslut den rättspsykiatriska läkarpersonalen vid Långholmens psykiatriska avdelning förstärkas. Genom beslut den 28 december 1962 har Kungl. Maj:t förordnat, att en förste läkartjänst i Ao 24 och en läkartjänst i Ae 23 överföres från psykiatriska

sjukhuset i Stockholm till Långholmsavdelningen. Medel för dessa tjänster torde från och med budgetåret 1963/64 beräknas på fångvårdens stat. Den sistnämnda tjänsten bör därvid uppflyttas till förste läkartjänst i Ae 24. Vidare förordar jag, att en vid Långholmsavdelningen inrättad psykologtjänst i Ag 21 uppflyttas till Ag 25, varvid licentiatkompetens bör uppställas som villkor för tjänsten, samt att för kurators- och biträdeshjälp åt läkarna vid avdelningen beräknas ett belopp av 60 000 respektive 25 000 kr. Det förstnämnda beloppet bör även kunna disponeras för kuratorshjälp åt rättspsykiatrerna vid fångvårdsanstalten i Malmö. — Jag vill i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t i anledning av 1961 års riksdagsbeslut meddelat bestämmelser om ändrad ersättning för vissa läkarintyg och sinnesundersökningar i brottmål (SFS 1961: 671 och 672).

Jag övergår nu till att behandla de förslag, som innefattas i fångvårdsstyrelsens anslagsframställning.

I syfte att förbättra ordningen och andan på fångvårdsanstalterna har vid 1961 och 1962 års riksdagar beslutats, att anstalterna i Luleå, Örebro, Jönköping och Halmstad skall utnyttjas som specialanstalter för svårbehandlade inom räjongerna för ordinärt manligt klientel och anstalten i Kalmar för motsvarande ändamål inom säkerhetsgruppen. Styrelsen har återkommit till sitt tidigare yrkande om inrättande av assistenttjänster med psykologisk utbildning vid dessa anstalter. Jag tillstyrker, att en fångvårdsassistenttjänst i Ae 17 inrättas vid envar av anstalterna. Nuvarande medelsanvisning, 50 000 kr., för anställande av arvodesavlönad personal bör därvid utgå.

Med anledning av den utvidgade tillämpningen av fakultativ villkorlig frigivning har Kungl. Maj:t bemyndigat fångvårdsstyrelsen att anställa en fångvårdsassistent i Ag 17 i var och en av de fyra anstaltsgrupperna för vanligt fångförvar för att biträda anstalternas styresmän. Medel bör, såsom styrelsen föreslagit, beräknas för dessa tjänster. Vidare tillstyrker jag, att ytterligare en sådan tjänst inrättas för östra anstaltsgruppen. Styrelsens förslag om medel för arvodesanställd kuratorshjälp tillstyrker jag såtillvida, att jag föreslår, att nuvarande medelsanvisning höjes med 25 200 kr. till 42 000 kr.

Med anledning av fångvårdsanstaltens i Kristianstad överförande till ungdomsgruppen bör en kuratorstjänst i Ae 15 inrättas för anstalten. Vidare bör följande ändringar vidtagas i fråga om befinliga tjänster vid anstalten. Anstaltsdirektören i Ao 21 bör uppflyttas till Ao 23, en uppsyningsman i Ao 11 till förste tillsynsman i Ao 13, två vaktkonstaplar i Ao 9 till tillsynsmän i Ao 11 samt en husmor i Ae 9 till Ae 11. Tillika bör två tjänster som förste yrkesmästare i Ao 13 utbytas mot tjänster som utbildningsassistenter i Ao 15/17. Därjämte bör, med bibehållande av nuvarande lönegrader, en förste uppsyningsmannatjänst i Ao 13 ändras till förste tillsynsmannatjänst samt åtta vaktkonstapelstjänster i Ao/Ae 9 till vårdartjänster.

Beträffande styrelsens förslag om teknisk personal för arbetsdriften tillstyrker jag, att en yrkesmästartjänst i Ae 11 inrättas vid envar av anstalter-

na Hall, Lärbro och Norrköping. Vidare bör en tjänst som arbetsterapeut i Ae 10 vid sistnämnda anstalt ändras till yrkesmästartjänst i Ae 11.

Vad angår styrelsens förslag om ytterligare kontorspersonal har jag, såsom framgår av vad jag anfört vid anmälan av fångvårdsstyrelsens avlöningsanslag, ansett att centralanstaltens kansli- och kameralmässiga organisation bör utredas i särskild ordning. I avvaktan på resultatet av en sådan utredning förordar jag, att under anslaget beräknas ett ytterligare belopp av 125 000 kr. för anställande av tillfällig arbetshjälp.

Fångvårdsstyrelsen har, såsom kommer att närmare framgå av redogörelsen under fångvårdsanstaltens omkostnadsanslag, anmält behov av en väsentligt ökad utbildningsverksamhet, i första hand för utbildning av tillsynspersonal, som icke tidigare erhållit sådan. Behovet av utbildning i denna del har vitsordats av personalutbildningsberedningen. Enligt min mening är det angeläget, att den nuvarande utbildningsverksamheten ökas. Jag föreslår, att för ändamålet beräknas ett belopp av 300 000 kr., varav 160 000 kr. bör anvisas under förevarande anslag och 140 000 kr. under omkostnadsanslaget. Ifrågavarande medel torde främst böra avses för grundutbildning av tillsynspersonal. Det synes få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma, hur ifrågavarande medel skall disponeras. Styrelsens förslag om särskilda avlöningsmedel för en allsidig praktisk utbildning av aspiranterna kan jag däremot icke tillstyrka.

I anslutning till styrelsens förslag, förordar jag att nuvarande medelsanvisning för arvoden åt deltidsanställda fritidsledare höjes med 8 000 till 120 000 kr.

För den nya Tillbergaanstalten, vilken beräknas kunna tagas i bruk våren 1963, föreslår jag att följande personalplan fastställs, nämligen för *administration*: 1 anstaltsdirektör i Ae 23, 1 fångvårdsassistent i Ae 17, 1 kontorist i Ae 9, 1 kanslibitråde i Ae 7, 2 biträden i reglerad befordringsgång, varav 1 telefonist, för *arbetsdrift*: 1 ingenjör i Ae 17, 1 verkmästare i Ae 15, 2 förste yrkesmästare i Ae 13, 1 förrådsmästare i Ae 12, 7 yrkesmästare i Ae 11, 1 kanslibitråde i Ae 7, för *tillsyn*: 1 förste uppsyningsman i Ae 13, 4 uppsyningsmän i Ae 11 och 14 vaktkonstaplar i Ae 9, varav 1 sjukvårdare, samt för *ekonomi*: 1 husmor i Ae 10, 1 förste maskinist i Ae 13, 1 förman i Ae 9, 1 hantverkare i Ae 9 samt 1 vaktkonstapel i Ae 9 (bilförare). I den mån behov av tjänsterna uppkommer under löpande budgetår torde de få ställas till förfogande som extra tjänster.

Utöver nämnda personal bör för den försöksverksamhet med prestationsersättning åt de intagna, som jag i det föregående förordat, tills vidare inrättas en ingenjörstjänst i Ag 17 och en kansliskrivartjänst i Ag 11. Medel för dessa tjänster bör beräknas för ett halvt budgetår.

Den nya centralanstalten i Kumla kan väntas bli färdig mot slutet av år 1964 såvitt gäller första utbyggnadsetappen, vilken omfattar byggnader för administration, förläggningar och verkstad. Med hänsyn till det förberedelsearbete, som erfordras för den planerade verksamheten vid anstalten, tillstyrker jag, att en fångvårdsdirektörstjänst i Bo 1 inrättas från och

med den 1 juli 1963 och en ingenjörstjänst i Ae 21 från och med den 1 januari 1964. Personalbehovet i övrigt torde få prövas sedan styrelsen framlagt förslag till fullständig personalplan för anstalten. Av liknande skäl tillstyrker jag, att för den blivande 120-mannaanstalten i Skänninge, vilken enligt föreliggande planer kan beräknas vara uppförd andra halvåret 1965, inrättas en tjänst som anstaltsdirektör i Ag 23 och en ingenjörstjänst i Ag 17 från och med den 1 januari 1964.

I detta sammanhang torde jag få anmäla, att Kungl. Maj:t — med stöd av riksdagens bemyndigande (jfr II ht 1961 s. 99) — medgivit fångvårdsstyrelsen att vid anstalten Hall, sedan en ny 72-mannapaviljong blivit färdig, anställa två uppsyningsmän i Ag 11 och 20 vaktkonstaplar i Ag 9. Ifrågavarande tjänster bör från och med den 1 juli 1963 inrättas som extra ordinarie, varvid medel bör beräknas för desamma.

Såsom styrelsen föreslagit bör, med hänsyn till belastningen, beräknas ytterligare medel för ersättningar åt kroppssjukläkare och rådgivande psykiatrer med 59 500 kr., för observationsundersökningar 27 000 kr., för sinnesundersökningar 100 000 kr., för arvoden åt ledamöter i anstaltsnämnder 70 000 kr. och för ersättningar åt tolkar m. m. 8 800 kr. Vidare tillstyrker jag, att för den av styrelsen föreslagna upplysningsverksamheten i alkoholfrågan beräknas ett belopp av 10 000 kr. för arvoden åt föreläsare m. fl. samt för ersättning åt timplärare i skolämnena ett belopp av 10 000 kr.

Utöver vad som framgår av det föregående kan jag icke tillstyrka de av fångvårdsstyrelsen under rubriken personalförstärkningar m. m. upptagna förslagen. Vid bifall till mina förslag skulle sammanlagt 62 nya tjänster inrättas.

I fråga om den av styrelsen föreslagna ordinarie- och extraordinariesättningen av tjänster förordar jag, att fem förste tillsynsmän i Ae 13, fem förmän i Ae 9 och fem vårdare i Ae 9 uppföres på ordinarie stat. På extra ordinarie stat bör upptagas en fångvårdsassistent i Ag 17 och en kontorist i Ag 9 vid anstalten Hall samt fem uppsyningsmän i Ae 11. I övrigt kan jag ej tillstyrka några tjänsteförändringar.

På grund av vad jag i det föregående föreslagit bör under anslaget beräknas ett belopp av 718 000 kr. för utgifter av icke-automatisk karaktär. För automatiska utgiftsförändringar bör upptagas 6 931 000 kr. Tillsammans uppgår nämnda belopp till 7 649 000 kr. Anslaget bör alltså uppföras med (46 116 000 + 7 649 000) 53 765 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för fångvårdsanstalterna, som föranledes av vad jag föreslagit i det föregående;

b) godkänna följande avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	13 019 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	1 187 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	23 882 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	14 939 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	738 000
	Summa kr. 53 765 000

c) till *Fångvårdsanstalterna*: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 53 765 000 kr.

[37] 4. *Fångvårdsanstalterna*: **Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	20 322 000	19 107 675
1962/63	20 802 000	
1963/64 (förslag)	22 202 000	

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 1962) hemställer, att anslaget höjes med 1 965 000 kr.

	Nettoutgift 1961/62	Anvisat 1962/63	Begärd ökning
1. Sjukvård m. m. för personal	99 546	85 000	25 000
2. Reseersättningar	731 553	950 000	—
3. Bränsle, lyse och vatten	3 330 601	3 350 000	500 000
4. Övriga expenser	620 000	735 000	90 000
5. Inköp och underhåll av inventarier	319 918	430 000	120 000
6. Inköp och underhåll av bilar	145 000	145 000	30 000
7. Renhållning av fängelseområden och fängelselokaler	818 296	850 000	125 000
8. Utspisning	6 674 577	7 300 000	200 000
9. Beklädnad och sängkläder	1 734 290	1 900 000	100 000
10. Hälso- och sjukvård	1 399 588	1 470 000	130 000
11. Undervisning och fritidssysselsättning ..	253 202	315 000	10 000
12. Bibliotek vid fångvårdsanstalter	50 510	55 000	—
13. Omkostnader för permitterade, frigivna och utskrivna	1 190 309	1 266 000	334 000
14. Utbildning av personal	233 000	256 000	241 000
15. Diverse utgifter	139 480	155 000	5 000

	Nettoutgift 1961/62	Anvisat 1962/63	Begärd ökning
16. Fångtransport	1 088 931	1 250 000	50 000
17. Tjänstedräkt åt befattningshavare	191 071	145 000	—
18. Understöd åt intagnas familjer	85 058	105 000	5 000
19. Underhåll av tekniska hjälpmedel för be- vakning	2 745	40 000	—
	<hr/> 19 107 675	<hr/> 20 802 000	<hr/> 1 965 000

Motiv

Med utgångspunkt från en uppskattad genomsnittsbeläggning av 5 500 under budgetåret 1963/64 skulle under eljest oförändrade förhållanden omkostnaderna för nämnda budgetår totalt komma att uppgå till 21 175 000 kr. Liksom tidigare räknar styrelsen emellertid med en årlig höjning av kostnadsläget med 2 procent, eller för budgetåren 1962/63 och 1963/64 med 424 000 resp. 432 000 kr. För sistnämnda budgetår skulle alltså de beräknade omkostnaderna komma att uppgå till i runt tal 22 000 000 kr. Då de olika omkostnadsposternas relativa andel i anslagets totalsumma i stort sett är tämligen oförändrad från det ena året till det andra, har det sålunda uppskattade medelsbehovet slagits ut på de olika posterna efter de på dem erfarenhetsmässigt belöpande andelstalen. Avvikelser från den schematiska beräkningen har dock gjorts beträffande i det följande särskilt angivna punkter.

3. *Bränsle, lyse och vatten.* Den föreslagna uppräknningen inkluderar den höjning av arbetspremierna, som medgivits från den 1 juli 1962, kostnadsstegringar och tillkomsten av nya anstalter.

4. *Övriga expenser.* Nuvarande medelsanvisning är otillräcklig med hänsyn bl. a. till den expanderande arbetsdriften samt till utvidgningen av den fakultativa villkorliga frigivningen. Medelsbehovet beräknas till 825 000 kr., varav 190 000 kr. för skrivmaterialier och blanketryck samt 635 000 kr. för telegram, telefon och annonsering.

5. *Inköp och underhåll av inventarier.* Fångvårdens byggnadskommitté har i betänkande angående fångvårdsanstalters optimala storlek (SOU 1959: 6) beräknat årskostnaden per intagen till ca 500 kr. för underhåll av inventariebeståndet. För budgetåret 1962/63 beräknade styrelsen — som ett första led i en successiv upprustning — 100 kr. per intagen. Den nuvarande medelsanvisningen motsvarar en årskostnad av 80 kr. per plats. Styrelsen upprepar sitt tidigare yrkande, vilket med ett nominellt platsantal av 5 500 ger ett belopp av 550 000 kr.

6. *Inköp och underhåll av bilar.* Styrelsen räknar med att ersättningsanskaffa vissa bilar och att placera ytterligare en bil vid Långholmen med hänsyn till gruppens storlek liksom till styrelsens behov av att emellanåt utnyttja anstaltens bilar.

7. *Renhållning av fängelseområden och fängeslokaler.* Posten har beräknats med beaktande av den medgivna höjningen av arbetspremierna.

8. *Utspisning.* Ingredienserna i utspisningen (efter fastställda normer) kostar enligt basåret för konsumentprisindex (1949) 1: 82 kr. per intagen och dag. Indextalet för juni 1962 var 199, vilket gör ett kostpris av 3: 62 kr. eller med ett genomsnittligt antal intagna av 5 500 under budgetåret 1963/64 7 267 150 kr. Till denna summa bör läggas ca 250 000 kr. för handräckningspremier. Sammanlagt erfordras alltså för budgetåret 1963/64 ca 7 500 000 kr.

9. *Beklädnad och sängkläder.* De nya anstalterna utrustas med en särskild fritidsdräkt för de intagna. Styrelsen avser att successivt införa dräkten även vid de gamla anstalterna.

11. *Undervisning och fritidssysselsättning.* För den undervisning i alkoholfrågan som närmare behandlas under punkt 14 erfordras 10 000 kr. för undervisningsmaterial m. m.

12. *Bibliotek vid fångvårdsanstalter.* Posten har enligt gällande grunder beräknats efter 10 kr. per vårdplats till oförändrat 55 000 kr.

13. *Omkostnader för permitterade, frigivna och utskrivna.* I avvaktan på närmare erfarenheter av medelsåtgången upptas posten till 1 600 000 kr. Styrelsen erinrar om att enligt 71 § andra stycket 1945 års verkställighetslag må, i händelse intagen vid frigivning eller utskrivning saknar andra tillgängliga medel, enligt fångvårdsstyrelsens bestämmande av hans hos fångvården intjänta medel skäligt belopp reserveras för hans uppehälle under den närmaste tiden samt därefter vad som åtgår till hans nödiga beklädnad. Det skäliga beloppet är för närvarande fastställt till 75 kr. Styrelsen anser det angeläget att beloppet höjs till 150 kr.

14. *Utbildning av personal.* Enligt medgivande av Kungl. Maj:t äger fångvårdsstyrelsen under budgetåret 1962/63, med utnyttjande av det under posten anvisade beloppet av 256 000 kr., anordna följande centrala utbildningskurser för tjänstemän vid fångvårdsanstalterna m. fl., nämligen dels en grundkurs för 1962 års aspiranter i tillsynstjänst och en påbyggnadskurs för 1961 års aspiranter i sådan tjänst, vardera kursen omfattande sex veckor och 30 deltagare, dels två grundkurser om vardera sex veckor och 30 deltagare för vaktkonstaplar och vårdare, vilka icke erhållit grundutbildning, dels en grundkurs om tre veckor och en påbyggnadskurs om två veckor för tillsynsbefäl, vardera kursen omfattande 30 deltagare, dels två grundkurser om vardera tre veckor och 20 deltagare för styresmän, assistenter m. fl. och dels två kurser om vardera tio dagar och 20 deltagare för utbildning av ledare för gruppsamtal.

Eftersläpningen i fråga om grundutbildning av tidigare anställda är mycket stor. Inom tillsyns- och arbetsledartjänsten nyanställs vidare årligen minst 150 personer. Styrelsen föreslår, att under budgetåret 1963/64 vid sidan av aspirantutbildningen och de förut nämnda grundkurserna för tillsynspersonal, som ej erhållit utbildning, får anordnas ytterligare två grundkurser för nyanställd personal, varav den ena på sex veckor för 30 vaktkonstaplar och vårdare samt den andra på fyra veckor för 20 arbetsledare. Kostnaderna för dessa kurser uppgår till sammanlagt 54 000 kr. Personal-

utbildningsberedningen kommer att under budgetåret 1962/63 anordna gemensamma kurser för vårdarpersonal inom fångvården, ungdomsskolevården och nykterhetsvården. Styrelsen räknar med att ca 30 vaktkonstaplar och vårdare vid fångvårdens anstalter kommer att delta i dessa kurser. Emellertid måste ifrågavarande tjänstemän därefter genomgå en kompletterande inomverksutbildning, som beräknas pågå i tio veckor. Kostnaderna härför uppskattas till 55 000 kr. Den tid av tre veckor som nu är anslagen för grundkurser avsedda för tillsynsbefäl samt för styresmän, assistenter m. fl., bör ökas med en vecka, vilket medför en kostnadsökning av 19 000 kr. Vidare bör beräknas 30 000 kr. för ytterligare en kurs om fyra veckor för tillsynsbefäl. Behovet av kameral utbildning är även mycket stort. Styrelsen begär, att 22 000 kr. beräknas för en treveckorskurs för 30 tjänstemän med redogöraransvar eller eljest med kameralt arbete. Styrelsen äger bevilja 15 ordinarie och extra ordinarie tjänstemän inom arbetsdriften tjänstledighet med oavkortad lön under högst sex veckor för att delta i utbildningskurser, som anordnas utom fångvården. Detta bemyndigande bör utsträckas till att omfatta 30 arbetsledare, vilket medför en ökad kostnad för resor och traktamenten med 25 000 kr. Bemyndigandet bör avse såväl ordinarie och extra ordinarie som extra tjänstemän, tillhörande avdragsgrupp 3. Under budgetåret 1961/62 har vid kolonierna Bogesund och Kungsgården bedrivits en försöksverksamhet beträffande undervisning i alkoholfrågan. Dylig undervisning bör enligt styrelsens mening ingå som ett betydelsefullt led i kriminalvården. Försöksverksamheten bör därför fortsättas. För utbildning av fångvårdspersonal, som skall medverka i undervisningen, beräknas 7 000 kr. I de centrala kurserna för tillsynspersonal ingår fysisk träning numera som obligatoriskt ämne. För att vid kurserna meddelad färdighet i judo skall kunna vidmakthållas måste en viss fortlöpande träning äga rum, vilken bör utövas på tjänstetid. För avlöning åt instruktörer vid lokala träningskurser beräknas 10 000 kr. Vidare bör sex tjänstemän vid psykiatrisk avdelning eller kroppssjukavdelning inom fångvården medgivas att under en månad med oavkortad lön praktisera på mentalsjukhus. Rese- och traktamentskostnader i samband härmed uppskattas till 7 000 kr. Då vissa av de i det föregående angivna kurserna kommer att omfatta en tid av sex veckor, bör deltagarna i sådana kurser erhålla en fri resa till och från sina hemorter. Kostnaderna härför beräknas till 9 000 kr. Slutligen bör, i syfte att stimulera till individuella studier (korrespondenskurser, kurser i psykologi och sociala frågor m. m.), möjlighet finnas att utdela vissa stipendier. För ändamålet bör beräknas 3 000 kr. Posten föreslås sålunda uppförd med (+ 256 000 + 54 000 + 55 000 + 19 000 + 30 000 + 22 000 + 25 000 + 7 000 + 10 000 + 7 000 + 9 000 + 3 000) 497 000 kr.

15. *Diverse utgifter.* Ökningen är betingad av arbetspremiernas höjning. Från och med budgetåret 1961/62 bestrides ersättningar till ledamöter i företagsnämnderna från posten. Storleken av utgifterna kan ännu ej med säkerhet beräknas.

16. *Fångtransport.* Belastningen under posten påverkas av höjda biljettpreiser.

Yttrande

Personalutbildningsberedningen (PUB), som yttrat sig över fångvårdsstyrelsens förslag till personalutbildning, har anfört bl. a. följande.

PUB har tillkommit främst för att giva stöd åt och taga initiativ till personalutbildning, i den mån brister härutinnan föreligger, och att därjämte verka för samordning och rationalisering av olika myndigheters aktiviteter på personalutbildningens område. Genom sina medelsåskanden måste fångvårdsstyrelsen anses ha väl dokumenterat sitt intresse för personalutbildningen.

Vad beträffar yrkandena om olika slag av nya kurser är det svårt för PUB att bilda sig en uppfattning om innebörden och betydelsen av desamma, eftersom i styrelsens framställning merendels endast upplyses att en så och så lång kurs till angiven kostnad behövs. Framställningen ger ej heller PUB underlag för ett bedömande i vad mån styrelsen har administrativa och pedagogiska möjligheter att på ett tillfredsställande sätt genomföra det vittsyftande utbildningsprogrammet.

Såvitt gäller utbildningen för vård- och vaktpersonalen anser sig emellertid PUB — som på Kungl. Maj:ts uppdrag driver viss försöksverksamhet med gemensam utbildning för sådan personal vid fångvårdsanstalter, ungdomsvårdsskolor och vårdanstalter för alkoholmissbrukare — ha ett visst underlag för bedömande av förslagen. PUB kan vitsorda, att grundutbildningsbehovet genom den hittillsvarande begränsningen till en fullständig aspirantkurs (om 12 veckor) per år blivit starkt eftersatt inom fångvården. Denna begränsning har inneburit att endast omkring 1/5 av den vakt- och vårdpersonal, som nyanställes och mera stadigvarande stannar inom fångvården, fått grundutbildning, medan de återstående 4/5 av samma personalgrupp i vart fall under de två eller tre första åren icke blivit delaktig av någon teoretisk utbildning. Under innevarande budgetår kommer dock en viss förbättring till stånd dels genom den tidigare berörda försöksverksamheten med gemensam utbildning för olika vårdområden och dels genom Kungl. Maj:ts medgivande att två grundkurser (om vardera 6 veckor) för tidigare icke utbildad tillsynspersonal må av fångvårdsstyrelsen anordnas. En betydande del av den nyanställda vakt- och vårdpersonalen förblir likväl utan någon teoretisk skolning de första åren. I detta läge framstår fångvårdsstyrelsens förslag om ytterligare en grundkurs (om 6 veckor) för denna personalgrupp såsom av behovet starkt motiverat. PUB anser icke heller tvekan kunna råda om behovet av den föreslagna motsvarande kursen (på 4 veckor) för arbetsledare.

Även om förutnämnda kurser kommer till stånd har man ändock ett stycke kvar, innan det naturliga önskemålet att hela den nyanställda vakt- och vårdpersonal, som mera stadigvarande anställs inom fångvården, erhåller tillfälle att få den grundutbildning, som tjänsten får anses kräva. PUB har svårt att finna någon rimlig grund för att en viss del av personalgruppen — med samma tjänsteställning och uppgifter som de övriga — från början skall vara utestängd från detta medel att nå god tjänsteduglighet. Att fylla denna lucka i grundutbildningen för den nyanställda personalen är ett krav som bör realiseras, så snart administrativa och pedagogiska förutsättningar inom fångvårdsstyrelsen är för handen.

Om man bortser från den del, som nu inte erhåller någon utbildning och som enligt vad nyss anförts framdeles bör försvinna, kommer den nyanställda vakt- och vårdpersonalen att bestå av en grupp 6-veckorsutbildade, en grupp 12-veckorsutbildade (aspiranter) samt — i händelse av bifall till styrelsens nu framlagda förslag om kompletterande inomverksutbildning i tio

veckor för dem, som genomgått PUB:s försökskurs — en grupp 20-veckors-utbildade. Förslaget om sistnämnda inomverksutbildning anser PUB överdrivet och det bygger delvis på ett missförstånd. PUB är benägen att uppskatta kursbehovet till en tid av högst fyra veckor. Om tiden för den kompletterande inomverksutbildningen i enlighet härmed begränsas från tio till fyra veckor, vill PUB förorda att besparingen i förhållande till styrelsens förslag användes till anordnande av ytterligare en sex veckors grundkurs för eljest utbildad vakt- och vårdarpersonal. Genom en dylik medelsdisposition synes fångvårdens personalutbildning bli bättre tillgodosedd än enligt styrelsens förslag.

I längden torde en samordning mellan den för de tre vårdområdena gemensamma utbildningen för vakt- och vårdarpersonalen och fångvårdsstyrelsens separata utbildning för motsvarande personalkategori icke kunna undgås. Om erfarenheterna av den nu drivna försöksutbildningen blir gynnsamma, torde PUB i sinom tid komma att för Kungl. Maj:t framlägga ett förslag till sådan samordning. För den händelse ett dylikt förslag skulle befinnas böra träda i tillämpning redan under loppet av nästa budgetår, torde Kungl. Maj:t lämpligen böra till dispositionen av de för vakt- och vårdarpersonalens utbildning avsedda medlen foga ett förbehåll, som möjliggör att medlen må kunna tas i anspråk för sådan gemensam utbildning i vad avser fångvårdspersonal.

Slutligen vill PUB erinra om att frågan om gemensam utbildning för assistentpersonalen vid fångvårdsanstalter, ungdomsvårdsskolor och vårdanstalter för alkoholmissbrukare inom PUB upptagits till utredning. Någon ändring i fångvårdsstyrelsens anslagsäskanden för utbildningsändamål för nästa budgetår torde icke föranledas härav.

Departementschefen

Vid behandlingen i det föregående av fångvårdsanstalternas avlöningsanslag har jag föreslagit, att medel beräknas för en ökad utbildningsverksamhet inom fångvården. Under hänsynstagande härtill samt till styrelsens beräkningar i övrigt föreslår jag, att förevarande anslag höjes med sammanlagt 1 400 000 kr. på sätt framgår av följande sammanställning.

	Ökning eller minskning
Sjukvård m. m. för personal	+ 20 000
Bränsle, lyse och vatten	+ 225 000
Övriga expenser	+ 90 000
Inköp och underhåll av inventarier	+ 120 000
Inköp och underhåll av bilar	+ 30 000
Renhållning av fängelseområden och fängelselokaler	+ 100 000
Utspisning	+ 175 000
Beklädnad och sängkläder	+ 75 000
Hälso- och sjukvård	+ 100 000
Undervisning och fritidssysselsättning	+ 10 000
Omkostnader för permitterade, frigivna och utskrivna	+ 295 000
Utbildning av personal	+ 140 000
Diverse utgifter	+ 5 000

		Ökning eller minskning
Fångtransport	+	30 000
Understöd åt intagnas familjer	+	5 000
Underhåll av tekniska hjälpmedel för bevakning	—	20 000
		<hr/>
	Summa kr	+ 1 400 000

Beträffande styrelsens förslag under posten till omkostnader för permitterade, frigivna och utskrivna tillstyrker jag, att det belopp, som må reserveras av intagens besparade medel för uppehälle under den närmaste tiden efter frigivning eller utskrivning m. m., höjes till 150 kr.

Under övriga förut ej särskilt upptagna poster i omkostnadsstaten räknar jag med oförändrad medelsanvisning.

Anslaget torde sålunda böra uppföras med (20 802 000 + 1 400 000) 22 202 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Fångvårdsanstalterna: Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 22 202 000 kr.

[38] 5. *Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m.*

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	1 000	1 474 300
1962/63	1 000 000	
1963/64 (förslag)	1 100 000	

Vid utgången av budgetåret 1961/62 fanns under anslaget en reservation av 2 667 906 kr., varav emellertid större delen var disponerad för anskaffningar, som Kungl. Maj:t tidigare beslutat.

1. *Förslag av fångvårdsstyrelsen*

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 1962) hemställer om medel för följande ändamål. För komplettering av maskin- och verktygsutrustningen vid de äldre fångvårdsanstalterna i samband med löpande översyn och rationalisering erfordras en från 450 000 till 500 000 kr. ökad medelsanvisning. Av sistnämnda belopp beräknas 100 000 kr. åtgå för anskaffning av bussar för transporter av intagna, vilka sysselsättes i skogsarbete. Enligt beslut av 1962 års riksdag skall arbetsdriften vid kvinnoanstalten Hinseberg utökas med en hönserianläggning. För maskin och verktygsutrustning vid anläggningen erfordras ett belopp av 175 000 kr. Under anslaget till anskaffning, montering och transport av baracker m. m. beräknar styrelsen medel för uppförande vid samma anstalt av en barack, avsedd att inrymma lokaler för kontorsutbildning av intagna. Kostnaderna för kontorsmaskiner för utbildningen beräknas till 25 000 kr. Det sammanlagda medelsbehovet för budgetåret 1963/64 enligt styrelsens beräkningar uppgår alltså till (500 000 + 175 000 + 25 000) 700 000 kr.

11. Förslag av fångvårdens byggnadskommitté

Fångvårdens byggnadskommitté (skr. 29/8 1962) framlägger följande beräkning av medelsbehovet för anskaffande av maskin- och verktygsutrustning till fångvårdsanstalter, vilka utrustas av kommittén. Av Kungl. Maj:t fastställda kostnadsramar för utrustning av anstalterna Hall (2 325 000), Tidaholm (1 350 000), Hinseberg (452 000) och Kumla I (1 600 000) bör på grund av inträffade prisstegringar i fråga om återstående delar av utrustningen höjas med resp. 85 000, 40 000, 8 000 och 50 000 kr. För anskaffande av maskiner och verktygsutrustning till anstalten i Tillberga har Kungl. Maj:t den 6 juni 1962 — på grundval av en år 1960 utförd kostnadsuppskattning — fastställt en preliminär kostnadsram av 780 000 kr. Kommittén, som nu verkställt en noggrann beräkning av utrustningsbehovet, föreslår att ramen höjes till 915 000 kr. För anstalterna Mariefred, Hällby och Norrtälje har någon omräkning av utrustningskostnaderna icke ansetts påkallad. Kungl. Maj:t har hittills för utrustning av de nämnda åtta anstalterna och för anstalten Skenäs anvisat tillhoppa 6 800 000 kr., vilket belopp torde vara förbrukat vid utgången av löpande budgetår. För budgetåret 1963/64 räknar kommittén med ett medelsbehov av i runt tal 1 500 000 kr.

Under anslaget beräknas alltså av fångvårdsstyrelsen och fångvårdens byggnadskommitté ett sammanlagt medelsbehov av (700 000 + 1 500 000) 2 200 000 kr.

Departementschefen

Fångvårdsstyrelsens förslag om uppförande av en barackbyggnad vid Hinsebergsanstalten för kontorsutbildning har jag, såsom kommer att närmare framgå av min anmälan av anslaget till anskaffning, montering och transport av baracker m. m., icke ansett mig kunna tillstyrka. Med anledning härav bör medel icke upptagas för den av styrelsen föreslagna anskaffningen av kontorsmaskiner för utbildningen.

Vad angår styrelsens övriga yrkanden samt förslagen från fångvårdens byggnadskommitté torde det liksom tidigare få ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare prövning av de anmälda medelsbehoven fastställa kostnadsramar för varje projekt samt ställa erforderliga medel till förfogande.

Jag föreslår, att anslaget för budgetåret 1963/64 uppföres med 1 100 000 kr.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 1 100 000 kr.

[39] 6. Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av inventarier m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	450 000	1 044 566
1962/63	750 000	
1963/64 (förslag)	1 000 000	

Vid utgången av budgetåret 1961/62 fanns under anslaget en reservation av 2 279 922 kr., varav emellertid större delen var disponerad för anskaffningar, som Kungl. Maj:t tidigare beslutat.

I. Förslag av fångvårdsstyrelsen

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 1962) hemställer om medel för följande ändamål. För att kunna modernisera köksutrustningen vid äldre anstalter, installera centralradioanläggningar, anskaffa fritidsinventarier och inköpa arbetsunderlättande inventarier beräknas ett oförändrat belopp av 300 000 kr. Under fångvårdsanstalternas avlöningsanslag begär styrelsen ett antal nya tjänster för styresmannae Expeditioner samt för redogörar- och industrikon-tor. För kontorsutrustning åt dessa tjänstemän erfordras ett belopp av 100 000 kr. Vidare behövs kontorsmöbler till de baracklokaler, vilka styrelsen föreslagit skola uppföras vid Hinsebergsanstalten för kontorsutbildning. För ändamålet beräknas 15 000 kr. Styrelsen räknar med att under budgetåret 1963/64 sammanlagt 73 nya koloniplatser skall tillkomma. Kostnaderna för inventarieutrustning beräknas till 3 000 per plats eller tillhoppa 219 000 kr. Det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1963/64 uppgår så-lunda enligt styrelsens beräkningar till 634 000 kr.

II. Förslag av fångvårdens byggnadskommitté

Fångvårdens byggnadskommitté (skr. 29/8 1962) har framlagt följande beräkning av medelsbehovet för inventarieanskaffning till de fångvårdsan-stalter, vilka utrustas av kommittén. Den av Kungl. Maj:t fastställda kost-nadsramen för inventarier till centralanstalten Hall upptar ett belopp av 940 000 kr. Kommittén föreslår, att ramen uppräknas med dels 20 000 kr. på grund av prisstegringar och dels 35 000 kr. för brandskyddsåtgärder, som påfordrats av statens brandinspektion. För Hinsebergsanstalten erford-ras en höjning av ramen från 810 000 kr. till 870 000 kr., varav 30 000 kr. be-löper på prisstegringar och 30 000 kr. på brandskyddsåtgärder. I fråga om centralanstalten Kumla (etapp I) har fastställts en preliminär kostnadsram av 1 900 000 kr. Sedan byggnadsstyrelsen till kommittén avgivit anbud å anskaffning och montering av vissa svagströmsanläggningar, har en om-räkning av delposterna till radio- och teleutrustning, alarmanläggningar, centralur och tidkontroll m. m. visat ett ytterligare medelsbehov av 295 000 kr. Härtill kommer beräknade prisökningar för återstående delar av inven-tarieutrustningen med 55 000 kr. Den nya kostnadsramen för Kumlaanstal-ten föreslås sålunda till (1 900 000 + 295 000 + 55 000) 2 250 000 kr. Be-

träffande anstalten i Tillberga har kommittén, liksom i fråga om maskin- och verktygsutrustningen, verkställt en noggrann beräkning av inventariebehovet och föreslår, att den preliminära kostnadsramen ökas från 695 000 till 830 000 kr. Någon omräkning av utrustningskostnaderna för anstalterna Mariefred, Hällby, Tidaholm och Norrtälje har icke ansetts nödvändig. För inventarieanskaffning till förenämnda åtta anstalter har Kungl. Maj:t hittills anvisat sammanlagt 6 350 000 kr., som beräknas vara förbrukade vid utgången av innevarande budgetår. Den erforderliga medelsanvisningen för budgetåret 1963/64 beräknas till 900 000 kr.

Under anslaget beräknas alltså av fångvårdsstyrelsen och fångvårdens byggnadskommitté ett sammanlagt medelsbehov av (634 000 + 900 000) 1 534 000 kr.

Departementschefen

Vid anmälan av fångvårdsanstalternas avlöningsanslag har jag funnit mig icke kunna tillstyrka fångvårdsstyrelsens förslag om inrättande av nya tjänster för styresmanexpeditioner samt för redogörar- och industrikontor. Någon medelsanvisning i enlighet med vad styrelsen föreslagit för kontorsutrustning åt sådana tjänstemän erfordras sålunda icke. Av skäl, som jag förut anfört, bör medel icke heller upptagas för möbler till den av styrelsen föreslagna kontorsbaracken vid Hinsebergsanstalten. I övrigt kan jag tillstyrka styrelsens förslag.

I fråga om de av fångvårdens byggnadskommitté framställda förslagen torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare prövning av på de olika objekten belöpande kostnader besluta om kostnadsramar samt ställa erforderliga medel till förfogande.

Vad angår anslagsbehovet föreslår jag, att anslaget för budgetåret 1963/64 uppföres med 1 000 000 kr.

Under återopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av inventarier m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

[40] 7. Fångvårdsanstalterna: Anskaffning, montering och transport av baracker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	1 000	940 961
1962/63	800 000	
1963/64 (förslag)	1 400 000	

Från anslaget bestrides kostnader för anskaffande av baracker för förläggnings-, expeditions-, verkstads- och förrådsutrymmen m. m. Vid utgång-

en av budgetåret 1961/62 fanns under anslaget en reservation av 1 680 743 kr., varav i runt tal 994 981 kr. var disponerade genom beslut av Kungl. Maj:t.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 och 27/9) hemställer, under åberopande av följande beräkning av medelsbehovet, att anslaget för budgetåret 1963/64 uppföres med 4 600 000 kr.

Byggnadsobjekt	Byggnadskostnad (tusental kr.)	Beräknad medelsåtgång	
		1962/63 (tusental kr.)	1963/64
Upprustning av befintliga kolonier:			
1. Åby.....	600	360	240
2. Singeshult.....	580	196	384
3. Sjöboda.....	450	275	175
4. Ödevata.....	275	275	—
5. Skogsgård.....	245	—	245
6. Sörbyn.....	195	—	195
Nya kolonier			
7. Hall (annexkoloni).....	600	—	325
8. Viskan.....	1 350	—	600
9. Leksand.....	1 490	—	700
10. Djupvik.....	1 620	—	800
11. Valla.....	1 460	—	700
Övrigt:			
12. Lärbro (förråd).....	375	375	—
13. Hinseberg (kontorslokaler).....	200	—	200
	9 440	1 481	4 564

Motiv

Fångvårdsstyrelsen förbereder en upprustning och omläggning av kolonibeståndet. Lämpligt placerade kolonier med ändamålsenliga byggnader och goda arbetsmöjligheter bör behållas men bör ses över och eventuellt byggas ut. Kolonierna bör anpassas till ett platsantal av 20, 40 eller 60. Kolonier, vilkas avsides belägenhet medför svårigheter för intagna, personal och räjongledning, samt kolonier, som företer irreparabla byggnadsmässiga brister eller saknar förutsättningar för en tillfredsställande arbetsdrift, bör läggas ned och ersättas med nya anläggningar.

1. Kungl. Maj:t har bemyndigat fångvårdsstyrelsen att vid kolonien Åby, på grundval av i samråd med byggnadsstyrelsen utarbetade typritningar, uppföra tre nya förläggingsbyggnader, var och en med 20 platser. Styrelsen har vidare bemyndigats att projektera en ny köks- och matsalsbyggnad för kolonien. Genom nämnda byggnader kan koloniens platsantal ökas från 40 till 60.

2. Byggnadsbeståndet vid kolonien Singeshult, som är landets äldsta öpp-

na anstalt, är i stort behov av sanering. Förläggningarna är av otidsenlig typ med logement för upp till åtta man och bör byggas om till enkelrum. En ny förläggningsbyggnad av typ »Åby» samt en ny köks- och matsalsbyggnad bör samtidigt uppföras. Platsantalet kan härigenom ökas från nuvarande 42 till 60.

3. Styrelsen anmälde redan i sin anslagsframställning för innevarande budgetår att kolonien Sjöboda, som har 15 platser, borde utbyggas till 40 platser. Den nuvarande mangårdsbyggnaden, vilken utnyttjas som förläggning, är svårt rötskadad och brandfarlig. Byggnaden bör ersättas med två nya förläggningsbyggnader av typ »Åby» samt en ny köks- och matsalsbyggnad. För utbyggnad av koloniens snickeriverkstad har medel beräknats av 1962 års riksdag under anslaget till vissa byggnadsarbeten för fångvården.

4. Kolonien Ödevata, som har 40 platser, bör utbyggas till 60 platser. För ändamålet krävs en förläggningsbyggnad av typ »Åby» samt vissa ombyggnads- och ändringsarbeten.

5. Vid kolonien Skogsgård bör nuvarande logementsförläggningar byggas om till enkelrum, varjämte en ny förläggningsbyggnad av typ »Åby» bör uppföras. Koloniens platsantal kan härigenom ökas från 55 till 60.

6. Även logementsförläggningarna vid kolonien Sörbyn bör ombyggas till enkelrum. En ny förläggningsbyggnad av typ »Åby» bör samtidigt uppföras. Koloniens platsantal, som nu är 38, kommer därvid att uppgå till 40.

7. Med hänsyn till det ansträngda platsläget inom säkerhetsgruppen bör på centralanstalten Halls ägor uppföras en koloni för 30 intagna såsom ett annex till centralanstalten. För ändamålet erfordras två förläggningsbyggnader av typ »Åby» samt en byggnad, inrymmande matsal och expeditionslokaler m. m.

8—11. Kolonierna Rommersnäs, Älgerget, Bredsjönäs och Långviken med sammanlagt 136 platser är olämpligt belägna och alltför nedslitna för att det skall löna sig att rusta upp dem. Kolonierna bör snarast nedläggas. I nuvarande platssituation kan emellertid kolonierna, vid vilka sysselsättningen utgörs av skogsarbete, inte upphöra utan att ersättas av andra. Styrelsen, som har eftersträvat att placera ersättningsanstalter på sådant sätt, att de har nära anknytning till någon tätort och samtidigt ger god tillgång till sysselsättning av de intagna i skogs- eller annat grovarbete, är i tillfälle att föreslå fyra markområden, lämpliga att förvärvas för ändamålet. Av dessa är ett beläget i Viskan inom Torps kommun, Västernorrlands län, ett i Leksands kommun, Kopparbergs län, ett i Djupvik inom Tosterö kommun, Södermanlands län, och ett i Valla inom Sköldinge kommun, sistnämnda län. Företagna markundersökningar visar gynnsamma grundförhållanden. Styrelsen föreslår att på vart och ett av de nämnda markområdena uppförs tre förläggningsbyggnader av typ »Åby» med tilhopa 60 enkelrum samt en köks- och matsalsbyggnad, som tillika skall inrymma administrationslokaler.

12. Fångvårdsanstalten Lärbro har otillräckliga förråds- och lagerloka-

ler. Delar av pärmverkstaden har måst tagas i anspråk för lagringsändamål, vilket medfört att verkstadens platskapacitet icke kan fullt utnyttjas. För att lösa lagringsproblemen bör den barackbyggnad, vari pärmverkstaden är inrymd, tillbyggas. Samtidigt bör i den befintliga byggnaden beredas utrymme för industrikontor.

13. För den föreslagna utbildningen i kontorsgöromål vid kvinnoanstalten Hinseberg bör uppföras en ny kontorsbyggnad vari även bör inrymmas lokaler för ett industrikontor vid anstalten.

Departementschefen

Av de nuvarande kolonierna, vilka inom anstaltsorganisationen fungerar såsom öppna anstalter, har flera tillkommit i en situation, då det gällt att mycket snabbt kunna öka tillgången på platser. Vissa kolonier har härigenom erhållit en i fråga om förläggningsmöjligheter och övrig utrustning primitiv karaktär. Vid andra kolonier har byggnaderna under årens lopp blivit nedslitna.

Jag delar fångvårdsstyrelsens uppfattning att en upprustning av kolonibeståndet i första hand bör avse kolonier, som är lämpliga att på längre sikt behållas inom anstaltsorganisationen. Likaså finner jag det angeläget, att man i samband med en byggnadsmässig upprustning tillvaratar möjligheterna att öka platsantalet. Styrelsen har till ifrågavarande kategori hänfört kolonierna Aby, Singeshult, Sjöboda, Ödevata, Skogsgård och Sörbyn. Jag tillstyrker att dessa kolonier upprustas. Ett 70-tal nya platser beräknas därvid tillkomma.

I fråga om kolonien Aby har Kungl. Maj:t redan bemyndigat styrelsen att vid densamma uppföra nya förläggningsbyggnader efter fastställda typritningar. Styrelsen har vidare på Kungl. Maj:ts uppdrag projekterat en ny köks- och matsalsbyggnad för kolonien. Avsikten är att även för dylika byggnader få fram lämpliga typritningar. Utformningen av ifrågavarande byggnader har vidare tagit sikte på att de skall kunna tillverkas som monteringsfärdiga vid Ulriksforsanstaltens trähusfabrik.

Fångvårdsstyrelsens förslag om att uppföra nya kolonier i stället för de nuvarande kolonierna Rommersnäs, Älgberget, Bredsjönäs och Långviken är jag icke beredd att nu tillstyrka. Däremot anser jag mig böra biträda förslaget om en kolonibygnad för 30 intagna vid centralanstalten Hall. Av styrelsens övriga förslag kan jag endast tillstyrka den föreslagna utbyggnaden av pärmverkstaden vid fångvårdsanstalten Lärbro.

Byggnadskostnaderna för de av mig tillstyrkta objekten uppgår enligt styrelsens beräkningar till i runt tal 3,3 milj. kr., varav tilhopa ca 3 milj. kr. beräknas åtgå under innevarande och nästa budgetår. Jag har ingen annan erinran mot dessa beräkningar än att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa kostnadsramar för varje projekt och efterhand som behov därav uppkommer ställa medel till förfogande.

Under anslaget tillgängliga medel uppgår till i runt tal 1,5 milj. kr. Jag föreslår, att anslaget för budgetåret 1963/64 uppföres med 1,4 milj. kr.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Fångvårdsanstalterna: Anskaffning, montering och
transport av baracker m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa
ett reservationsanslag av 1 400 000 kr.

[41] 8. Ersättning för vård av fångar på anstalter, som ej tillhör fångvården,
m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	89 000	87 250
1962/63	89 000	
1963/64 (förslag)	142 000	

Från anslaget bestrides dels ersättning till föreningen Skyddsvärnet i Stockholm för omhändertagande på Björkahemmet av ungdomsfängelseelever, som permitterats från ungdomsanstalt, och dels avgifter för inackorering i enskilda hem av sådana intagna.

Fångvårdsstyrelsens anslagsframställning

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 1962) erinrar, att styrelsen med anledning av framställning från föreningen Skyddsvärnet i Stockholm om ersättning av statsmedel för att täcka driftunderskott vid bl. a. Björkahemmet har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om sådan utredning angående föreningens ekonomiska förhållanden, att säkrare underlag kan erhållas för att bedöma föreningens framställning.

Enligt styrelsen står det klart, att en uppräknig av det till Björkahemmet utgående driftbidraget, vilket inte höjts sedan år 1959, är nödvändig, om verksamheten vid hemmet skall kunna fortgå. Styrelsen vill emellertid i avvaktan på resultatet av den begärda utredningen inte ha någon mening om den erforderliga storleken av denna höjning. Styrelsen föreslår, att anslaget tills vidare uppräknas med 36 000 kr.

Anordnande av häkte i Växjö

Kungl. Maj:t uppdrog den 30 juni 1961 åt fångvårdens byggnadskommitté att förhandla med Växjö stad om anordnande av ett häkte i anslutning till ett nytt polishusbygge i staden samt att till Kungl. Maj:t inkomma med därav föranledda förslag.

I skrivelse den 8 oktober 1962 har kommittén anmält, att överenskommelse i häktesfrågan nu uppnåtts med Växjö stad. Vid skrivelsen har fogats ett av kommittén, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, med staden träffat avtal.

Kommittén anför till en början bl. a. följande.

Personer, som häktats i Växjö, har sedan länge regelmässigt förvarats i fångvårdsanstalten i staden utan att staden utgivit annan ersättning än för

de häktades utspisning. Om Växjöanstalten nedlägges utan att ersättas av annat stalligt fängelse, torde staden enligt de grundsatser, som får anses gälla för magistratsstäder i allmänhet, själv ha att omhändertaga sina häktade. Fångvårdsanstalten i Växjö uppfördes år 1848. I en av byggnadsstyrelsen och fångvårdsstyrelsen till Kungl. Maj:t år 1957 överlämnad utredning angående disposition av och upprustningsbehov för de äldre fångvårdsanstalterna förutsattes, att Växjöanstalten skulle nedläggas inom 10 år och ersättas med nybyggnad på annan plats. Anstalten utnyttjas f. n. som säkerhetsanstalt för manligt klientel. När verksamheten vid anstalten kan nedläggas, undandrar sig kommitténs bedömande. Enligt kommitténs mening är det emellertid ur vårdsynpunkt önskvärt, att säkerhetsanstalten snarast befrias från sin häktesavdelning. Växjö stad har åtagit sig att i det polishus, som nu är under uppförande, iordningställa ett häkte samt att mot ersättning från kronan upplåta vissa platser på häktet för förvaring av sådana häktade, för vilka kronan har att svara.

Det av kommittén med staden upprättade avtalet har följande huvudpunkter.

Staden utfäster sig att fr. o. m. den 1 april 1963 i sitt nya polishus anordna ett häkte med 10 platser, varav 4 skall disponeras av kronan. Ekonomiskt regleras åtagandena på det sättet, att kronan skall utgiva en årlig hyra av 12 400 kr. för sin andel av häktesavdelningen, 40 procent av de faktiska inventariiekostnaderna för häktets iordningställande och 40 procent av driftkostnaderna, med det förbehållet, att, om antalet underhållsdagar för de i häktet på kronans platser förvarade häktade skulle överstiga 40 procent av det totala antalet underhållsdagar för samtliga i häktet förvarade, kronans ersättning till staden skall beräknas efter närmast liggande hela procenttal. Avtalet skall löpa med 3 års ömsesidig uppsägningstid. Skulle staden läggas under landsrätt skall kronan övertaga kostnaden för ytterligare 2 platser i häktet. Därest annan väsentlig ändring skulle inträda i de rättsliga eller faktiska förutsättningarna för avtalet, skall parterna äga rätt att påkalla jämkning eller ändring av detsamma.

Kommittén framhåller, att häktesavdelningen utformats efter samråd under hand med kommittén. Antalet platser för kronans och stadens häktade har därvid bestämts med utgångspunkt från antalet beläggningsdagar under de senaste åren vid fångvårdsanstalten i Växjö. Gränsen mellan kronans platser — avsedda i första hand för personer som häktats av häradsrätterna i Kronobergs län — och stadens platser skall icke vara fast utan ändras med hänsyn till beläggningen. Hyresbeloppet har bestämts i enlighet med förslag av byggnadsstyrelsen. Kronans andel av inventariiekostnaderna kan enligt kommittén uppskattas till ca 17 000 kr.

Över kommitténs förslag har yttranden avgivits av *länsstyrelsen i Kronobergs län*, *fångvårdsstyrelsen* och *polisberedningen*, vilka samtliga tillstyrkt förslaget.

Departementschefen

Vad angår fångvårdsstyrelsens framställning har jag, som kommer att närmare framgå av min anmälan av anslaget till bidrag till svenska skyddsförbundet, ansett mig böra tillstyrka, att föreningen Skyddsvärnet i Stockholm beviljas ett särskilt anslag för täckande av uppkommet driftunderskott, avseende bl. a. verksamheten vid Björkahemmet. Enligt avtal med fångvårdsstyrelsen har föreningen åtagit sig att mot särskild ersättning på hemmet mottaga högst tio från ungdomsanstalt permitterade ungdomsfångelseelever under tiden före deras utskrivning. Det har visat sig, att den ersättning som utgått, inte motsvarat den verkliga vårdkostnaden, vilket medfört att föreningen den 1 juli 1962 redovisade ett driftunderskott för verksamheten, uppgående till 78 623 kr. Vid bifall till nyssnämnda förslag om ett särskilt anslag till föreningen kan detta underskott regleras. Beträffande tiden efter den 1 juli 1962 har Kungl. Maj:t numera godkänt ett mellan föreningen och fångvårdsstyrelsen träffat nytt avtal, enligt vilket ersättningen till föreningen höjts från 230 till 330 kr. per dag. Med anledning härav bör under förevarande anslag beräknas ett ytterligare medelsbehov av 36 000 kr.

Det av fångvårdens byggnadskommitté redovisade förslaget om anordnande av häktesavdelning i det nya polishuset i Växjö för såväl kronans som stadens häktade ger möjlighet att disponera fångvårdsanstaltens samtliga platser för förvaringsklientel. De grunder, efter vilka ersättning enligt det föreliggande avtalet skall utgå till staden för kronans andel av häktet, överensstämmer i allt väsentligt med de principer, som riksdagen år 1958 godkänt i samband med anordnande av häkteslokaler i Örebro (prop. 100; SU 96; rskr 223).

Enligt direktiven för polisberedningen, som tillkallats för att biträda vid det ytterligare utredningsarbete, som krävs för förstatligandet och omorganisationen av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet, har beredningen även att överväga vem som i fortsättningen bör bära ansvaret för förvaring av häktade. Viss tvekan kan med hänsyn härtill råda om lämpligheten av att i nuvarande läge lösa häktesfrågan i Växjö på sätt byggnadskommittén och staden föreslagit. Polisberedningen har emellertid icke funnit hinder möta häremot. Med hänsyn härtill samt till det förbehåll, som intagits i avtalet om rätt för parterna att vid väsentlig ändring i de rättsliga eller faktiska förutsättningarna påkalla ändring eller jämkning i detsamma, anser jag mig kunna tillstyrka förslaget. Vad angår de kostnader, för vilka staten enligt avtalet har att svara, synes särskilda medel icke behöva beräknas annat än för inventarienkostnader, vilka kommittén uppskattat till ca 17 000 kr. Jag föreslår, att detta belopp anvisas under förevarande anslag.

I enlighet med vad jag nu anfört skulle anslaget behöva upptagas med (89 000 + 36 000 + 17 000) 142 000 kr.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtalsbestämmelser med Växjö stad av det innehåll, som jag i det föregående förordat;

b) till *Ersättning för vård av fångar på anstaller, som ej tillhör fångvården, m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 142 000 kr.

[42] 9. *Interneringsnämnden*

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	43 000	40 076
1962/63	43 000	
1963/64 (förslag)	60 000	

Av det för budgetåret 1962/63 anvisade anslaget har 32 000 kr. beräknats för dagarvoden till ordförande och ledamöter samt 11 000 kr. för reseersättningar.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 1962) hemställer, att anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen

Kungl. Maj:t har i slutet av förra året meddelat bestämmelser om viss höjning av ersättningen till ordförande och ledamöter i interneringsnämnden och i ungdomsfängelsenämnden. Höjningen kan för vardera nämnden beräknas medföra en ökad belastning med 17 000 kr. Förevarande anslag bör uppräknas med detta belopp och således uppföras med 60 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Interneringsnämnden* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 60 000 kr.

[43] 10. *Ungdomsfängelsenämnden*

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	28 000	38 558
1962/63	31 000	
1963/64 (förslag)	57 000	

Av det för budgetåret 1962/63 anvisade anslaget har 25 000 kr. beräknats för dagarvoden till ordförande och ledamöter samt 6 000 kr. till reseersättningar.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 1962) hemställer, att anslagsposterna till dagarvoden och till reseersättningar med hänsyn till belastningen och beslutad höjning av biljettpriserna uppräknas med 6 000 resp. 3 000 kr.

Departementschefen

I enlighet med vad jag anfört under närmast föregående anslagspunkt bör anslaget uppräknas med 17 000 kr. Anslaget bör därjämte höjas med det av fängvårdsstyrelsen föreslagna beloppet, 9 000 kr., och sålunda uppföras med 57 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Ungdomsfängelsenämnden* för budgetåret 1963/64
anvisa ett förslagsanslag av 57 000 kr.

[44] 11. Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	1 992 000	1 932 282
1962/63	2 717 000	
1963/64 (förslag)	3 864 000	

1962 års riksdag har beslutat, att skyddskonsulentorganisationen skall utbyggas i tre etapper på grundval av förslag av 1956 års eftervårdsutredning (SOU 1961: 16). Efter genomförandet av den första etappen, vilken huvudsakligen avsett Stockholm och Göteborg, består skyddskonsulentorganisationen av 31 skyddskonsulenter, 9 biträdande skyddskonsulenter, 31 skyddsassistenter, 24 kanslibiträden och 1 biträde i reglerad befordringsgång. Enligt riksdagens beslut har vidare skyddsvärnsföreningarna i Stockholm och Göteborg anförtratts vissa tillsynsuppgifter i nämnda städer. Till föreningarna utgår ersättning från förevarande anslag i form av bidrag till löner m. m. för sammanlagt 22 tjänstemän.

Statistiska uppgifter

Huvudgrupperna inom frivårdsklientelet — villkorligt dömda och villkorligt frigivna under övervakning resp. tillsyn — har under senare år starkt ökat. Följande sammanställning visar utvecklingen under åren 1959—1962.

Tidpunkt	Antal villkorligt dömda	Därav under 21 år	Antal villkorligt frigivna	Därav under 21 år	Summa	Därav under 21 år
1 jan. 1959	10 685	3 306	1 215	56	11 900	3 362
1 jan. 1960	11 513	4 051	1 411	101	12 924	4 152
1 sept. 1960	12 399	4 926	1 623	120	14 022	5 046
1 sept. 1961	13 995	6 094	1 789	151	15 784	6 245
1 sept. 1962	15 079	6 947	1 865	135	16 944	7 082

Från den 1 september 1961 till den 1 september 1962 har antalet villkorligt dömda med övervakning stigit med 1 084 och antalet villkorligt frigivna under tillsyn med 76, eller med totalt 1 160 (7,3 %). Ungdomarnas — under 21 år — andel i totalsumman utgjorde den 1 september 1961 39,6 % och den 1 september 1962 41,8 %.

Enligt en av fångvårdsstyrelsen i augusti 1962 utarbetad prognos beräknas antalet villkorligt dömda med övervakning och villkorligt frigivna under tillsyn vid 1966 års ingång ha stigit till 17 400 resp. 2 180. Totalt sett skulle frivårdsklientelet, inberäknat provutskrivna ungdomsfångelseelever och förvarade, uppgå till cirka 20 400.

I följande sammanställning redovisas antalet övervakare (öv) och tillsynsmän (ts), fördelade efter antalet uppdrag på var och en.

Antal uppdrag	Antal öv + ts	
	1/9 1961	1/9 1962
1—5	9 838	9 473
6—10	250	197
11—15	75	45
16—20	17	17
21—25	4	5
26—50	11	7
51—75	5	4
Summa	10 200	9 748

Övervakning och tillsyn ombesörjdes den 1 september 1962 i 5 511 fall (32,5 %) av personer yrkesmässigt verksamma inom socialvården, därav i 482 fall (2,8 %) av skyddskonsulenter eller skyddsassistenter, 952 fall (5,6 %) av tjänstemän vid skyddsvärnsföreningar och 4 077 fall (24,1 %) av andra tjänstemannaövervakare.

Y r k a n d e n

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 1962) hemställer, att anslaget höjes med avrundat 1 191 000 kr.

	Ökning
Personalförstärkningar m. m.	
1. 3 skyddskonsulenter Ae 19	73 620
2. 22 skyddsassistenter Ae 17	484 704
3. 10 kanslibiträden Ae 7	129 720
4. 2 biträden rb	23 352
5. Vikariemedel	35 570
6. Medel till praktikanter	25 000
7. Medel till psykiatrisk rådgivning	8 000
Tjänsteförändringar	
8. Lönegradsfrågor	108 756
Automatiska förändringar	
9. Lönerevision m. m.	289 656
10. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter	12 600
	1 190 978

Motiv

Fångvårdsstyrelsen erinrar inledningsvis om att den första etappen av utbyggnaden av skyddskonsulentorganisationen inneburit betydelsefulla förbättringar för frivården i Stockholm och Göteborg. Den fortsatta utbyggnaden kommer att väsentligt vidga möjligheterna att täcka övervakningsfältet i sin helhet. Frivårdens befattningshavare är på grund av göromålens art i stor utsträckning bundna till sina expeditioner och kontor. En av skyddsassistenterna vid Stockholms distrikt för förvarade och internerade har under senare tid haft till uppgift att i hemmen, på kaféstillhåll eller på platser, där visst asocialt klientel samlas, söka upp provutskrivna förvarade, som undandragit sig tillsyn. Denna »rörliga» kontroll har givit gynnsamma resultat. Styrelsen begär, att för liknande ändamål få använda ytterligare en av de till Stockholm knutna assistenttjänsterna, närmast för det unga frivårdsklientelet, samt en av assistenttjänsterna i Göteborg.

1—5. Enligt den turordning, som 1956 års eftervårdsutredning förordat (jfr II ht 1962 s. 101 och 102), bör i den andra utbyggnadstappen viss personalförstärkning av skyddskonsulentorganisationen i sin helhet äga rum. På sätt utredningen föreslagit bör därjämte Östergötlands distrikt uppdelas i ett Norrköpings- och ett Linköpingsdistrikt. Vidare bör Blekinge—Kristianstads distrikt uppdelas i ett Karlskrona- och ett Kristianstadsdistrikt. Slutligen bör ur Malmödistriktet utbrytas ett nytt distrikt, benämnt Lunds distrikt. Med anledning av den ändrade distriktsindelningen erfordras ytterligare tre skyddskonsulenttjänster.

För att skapa jämnaste möjliga arbetsfördelning mellan distrikten föreslås, att en skyddsassistent tillföres ettvart av följande 22 distrikt, nämligen Stockholms norra för äldre, Stockholms södra för äldre, Stockholms för förvarade och internerade, Stockholms norra för unga, Stockholms södra för unga, Stockholms norra förorters, Stockholms södra förorters, Uppsala, Jönköping-Kronobergs, Lunds, Malmö, Nordvästra Skånes, Göteborgs för äldre, Göteborgs för unga, Halmstads, Älvsborgs, Värmlands, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands och Norrbottens.

En kanslibiträdestjänst bör inrättas vid vart och ett av Stockholms norra för unga, Uppsala, Linköpings, Jönköpings-Kronobergs (hos skyddsassistenten i Växjö), Karlskrona, Kristianstads, Lunds, Halmstads, Bohus och Skaraborgs distrikt.

I andra utbyggnadsetappen bör slutligen med hänsyn till arbetsbelastningen Stockholms södra distrikt för äldre och Göteborgs distrikt för äldre tillföras vardera en kontorsbiträdestjänst.

6. Styrelsen upprepar tidigare yrkande om medel för att tillfälligt kunna anställa praktikanter vid frivårdsorganisationen. Den pågående utbyggnaden gör det särskilt angeläget att låta studerande vid exempelvis socialinstituten och universiteten få kontakt med kriminalvårdsarbetet och därmed försöka stimulera dem att efter avslutade studier ägna sig åt kriminalvården.

7. Fångvårdsstyrelsen har Kungl. Maj:ts uppdrag att med beaktande av vad eftervårdsutredningen föreslagit i ett år 1961 avgivet betänkande (sten-

cilerat) angående medicinska behandlingsåtgärder vid kriminalvård i frihet m. m., framföra de förslag, för vilka styrelsen kan finna fog. Styrelsen är ej beredd att f. n. ta ställning till hur det medicinska behandlingsprogrammet för kriminalvården i dess helhet skall utformas. För att emellertid möjliggöra en intensifiering och breddning av behandlingsarbetet föreslår styrelsen, att det under anslaget beräknade beloppet för psykiatrisk rådgivning, 12 000 kr., höjes med 8 000 kr.

8. Den nya distriktsindelningen innebär, att varje skäl numera saknas för en uppspaltning av skyddskonsulenttjänsterna på olika lönegrader. I sådana distrikt, där mer än en skyddsassistent finns anställd, bör en erhålla ställning som förste skyddsassistent. Slutligen bör, för att till storstadsdistrikten kunna varaktigt knyta kvalificerad arbetskraft, kanslibiträdets tjänsterna i Stockholms- och Göteborgsdistrikten uppflyttas till kontoristtjänster.

Departementschefen

Vid 1962 års riksdag har beslutats en successiv utbyggnad av skyddskonsulentorganisationen i syfte att dels förstärka den otillräckliga organisationen och dels sätta den i stånd att kunna fullgöra de ytterligare arbetsuppgifter avseende frivården, som följer med ett genomförande av brottsbalken. Utbyggnaden är avsedd att ske efter riktlinjer, som 1956 års eftervårdsutredning föreslagit i sitt betänkande, Kriminalvård i frihet (SOU 1961: 16). Fullt utbyggd skall organisationen omfatta 40 skyddskonsulenter, var och en med sitt distrikt, 81 biträdande skyddskonsulenter och skyddsassistenter samt 44 tjänstemän i biträdesgrad. Viss medverkan i tillsynsarbetet skall vidare lämnas av skyddsvärnsföreningarna i Stockholm och Göteborg. Föreningarna skall härför äga erhålla statsbidrag till löner åt anställda tjänstemän samt till omkostnader.

Enligt riksdagens beslut skall den erforderliga utbyggnaden genomföras i tre, efter anslagsmässiga grunder bestämda, lika stora etapper varav den första under budgetåret 1962/63 och de övriga under loppet av därpå följande två budgetår. Den nya organisationen skulle härigenom kunna stå färdig vid den tidpunkt, den 1 januari 1965, då brottsbalken är avsedd att träda i kraft.

Efter genomförandet av den första etappen, vilken huvudsakligen avsett organisationen i Stockholm och Göteborg, består skyddskonsulentorganisationen av 31 distrikt med lika många skyddskonsulenter samt 9 biträdande skyddskonsulenter, 31 skyddsassistenter, 24 kanslibiträden och ett biträde i reglerad befordringsgång. Vidare har skyddsvärnsföreningarna i Stockholm och Göteborg anförtrotts vissa tillsynsuppgifter avseende främst äldre klientel i nämnda städer mot ersättning i form av statsbidrag till löner m. m. åt sammanlagt 22 tjänstemän av olika kategorier. Ifrågavarande befattningshavare har därvid tillagts samma befogenheter och skyldigheter, som gäller för skyddskonsulentorganisationens motsvarande personal.

Fångvårdsstyrelsens förslag till den nu aktuella andra utbyggnadsetappen följer den ordning, som eftervårdsutredningen förordad. Jag har ingen

annan erinran mot förslaget än att lönegradsplaceringen för de nya tjänsterna bör bestämmas efter de ändrade grunder, som 1962 års riksdag beslutat under höstsessionen efter förslag i propositionen nr 195.

I fråga om distriktsindelningen tillstyrker jag sålunda, att Östergötlands distrikt uppdelas i ett Norrköpings- och ett Linköpingsdistrikt, Blekinge—Kristianstads distrikt i ett Karlskrona och ett Kristianstads distrikt samt att ur Malmö distrikt utbrytes ett nytt distrikt, benämnt Lunds distrikt. Med anledning av denna ändring i distriktsindelningen erfordras ytterligare tre skyddskonsulenttjänster i Ae 21, vilka bör avses för respektive Linköpings, Kristianstads och Lunds distrikt. En inom det nuvarande Östergötlandsdistriktet befintlig tjänst som biträdande skyddskonsulent i Ae 19 bör samtidigt utgå.

Till följd av sistnämnda ändring bör antalet av fångvårdsstyrelsen föreslagna assistenttjänster ökas med en till tjugotre. Av dessa bör tio inrättas såsom biträdande skyddskonsulenttjänster i Ae 19 och placeras i sådana distrikt, som enligt styrelsens organisationsförslag skulle komma att omfatta minst två assistenter. Återstående tretton tjänster bör upptagas som skyddsassistenter i Ae 17. I anslutning till styrelsens förslag bör organisationen vidare förstärkas med nio kanslibiträden i Ae 7 och tre biträden i reglerad befordringsgång.

Slutligen bör i detta sammanhang skyddskonsulenterna i Stockholms distrikt för förvarade och internerade, Stockholms södra distrikt för unga, Stockholms norra förorters distrikt och Göteborgs distrikt för unga uppflyttas från Ao 21 till Ao 23. I övrigt kan jag inte tillstyrka några tjänsteförändringar.

Styrelsens förslag om att få utnyttja vissa skyddsassistenter i Stockholm och Göteborg för s. k. rörlig kontroll av tillsynsklientelet föranleder ingen erinran från min sida.

Med anledning av styrelsens yrkande om ytterligare medel för psykiatrisk rådgivning förordar jag, att nuvarande medelsanvisning höjes till 15 000 kr. Styrelsens förslag om medel för anställande av praktikanter kan jag inte tillstyrka.

I sitt förut nämnda betänkande framlade eftervårdsutredningen även förslag till lokal organisation för de övervakningsnämnder, som skall finnas enligt brottsbalken. Under remissbehandlingen framfördes vissa erinringar, bl. a. i fråga om det föreslagna antalet nämnder. Det synes få ankomma på fångvårdsstyrelsen att med beaktande av de synpunkter, som framförts i remissyttrandena, föreslå de jämkningar i utredningens förslag till organisation, som styrelsen må finna lämpliga, jämte de övriga åtgärder av organisatorisk och ekonomisk art, för vilka styrelsen kan finna fog. Förslag i nämnda hänseenden ävensom förslag till närmare utformning av den återstående utbyggnadsetappen för skyddskonsulentorganisationen bör upptagas i styrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1964/65.

Med anledning av vad jag förordat, bör anslaget, inberäknat automatiska utgiftsstegringar, höjas med 1 147 000 kr. Anslaget torde alltså böra upp-

föras med (2 717 000 + 1 147 000) 3 864 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för skyddskonsulentorganisationen, som föranledes av vad jag föreslagit i det föregående;

b) godkänna följande avlöningsstat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	414 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	2 285 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 111 000
4. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	54 000
Summa kr.	3 864 000

c) till *Skyddskonsulentorganisationen*: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 3 864 000 kr.

[45] 12. *Skyddskonsulentorganisationen*: *Omkostnader*

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	354 000	356 958
1962/63	461 000	
1963/64 (förslag)	684 000	

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 1962) hemställer, att anslaget höjes med 231 700 kr.

	Ökning
1. Sjukvård m. m.	3 000
2. Reseersättningar	45 000
3. Övriga expenser	163 700
4. Bidrag till omkostnader för vissa skyddsvärnsföreningar	13 000
5. Publikationstryck	7 000
	231 700

Motiv

1. *Sjukvård m. m.* Utgift 1961/62 4 270; anvisat 1962/63 3 000. — Ökningen är betingad av medelsförbrukningen och föreslagna personalförstärkningsar.

2. *Reseersättningar.* Utgift 1961/62 159 783; anvisat 1962/63 180 000. — Höjda biljettpriser och kilometerpenningersättningar ökar utgifterna med 5 000 kr. Vidare beräknas den fortsatta utbyggnaden av skyddskonsulentorganisationen öka utgifterna under posten med 40 000 kr.

3. *Övriga expenser.* Utgift 1961/62 180 799; anvisat 1962/63 193 800, varav

för engångskostnader 27 000 kr. — Till följd av utbyggnaden av skyddskonsulentorganisationen beräknas för löpande utgifter ett medelsbehov av 270 000 kr., vilket innebär en ökning med 103 200 kr. I engångsanskaffningar upptages 68 000 kr. för möbler och skrivmaskiner till föreslagna nya tjänstemän, 6 000 kr. för utrustning av lokaler till två nya expeditioner, 7 500 kr. för dupliceringsapparater för distrikten i storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö samt 6 000 kr. för eventuell flyttning av befintliga expeditioner till större lokaler. Sammanlagt upptages alltså för engångsanskaffningar 87 500 kr. Med frånräknande av det för budgetåret 1962/63 för dylika anskaffningar anvisade beloppet 27 000 kr., blir nettoökningen 60 500 kr. Enligt dessa beräkningar erfordras under anslagsposten en ökning med (103 200 + 60 500) 163 700 kr.

4. *Bidrag till omkostnader för vissa skyddsvärnsföreningar.* Anvisat 1962/63 65 000 kr. — Från och med budgetåret 1962/63 utgår från förevarande anslag bidrag till skyddsvärnen i Stockholm och i Göteborg med 40 000 resp. 25 000 kr. Båda föreningarna har begärt uppräknning av bidragsbeloppen. Fångvårdsstyrelsen föreslår en ökning med 20 procent eller med sammanlagt 13 000 kr.

5. *Publikationstryck.* Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t bestrides för närvarande kostnaderna för tryckning av informationskriften »Övervakaren» från fångvårdsanstalternas omkostnadsanslag. Styrelsen hemställer, att för ändamålet under förevarande anslag uppföres en särskild post till publikationstryck. För budgetåret 1963/64 erfordras 7 000 kr.

Departementschefen

Jag har ingen annan erinran mot fångvårdsstyrelsens förslag än att den begärda uppräknningen av bidraget till omkostnader för skyddsvärnen i Stockholm och i Göteborg bör begränsas till 4 000 kr. Anslaget bör sålunda höjas med 222 700 kr. och upptagas med avrundat 684 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skyddskonsulentorganisationen: Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 684 000 kr.

[46] 13. Övervakning av villkorligt dömda

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	2 400 000	2 160 567
1962/63	2 600 000	
1963/64 (förslag)	3 000 000	

Från anslaget bestrides kostnaderna för arvoden till övervakare över villkorligt dömda och för ersättning till sådan ledamot i övervakningsnämnd, som ej är lagfaren befattningshavare vid den domstol som tillsatt nämnden, för deltagande i sammanträde med nämnden.

Med stöd av riksdagens bemyndigande har Kungl. Maj:t den 25 maj 1962 (SFS 1962: 181 och 182) beslutat att fr. o. m. den 1 juli 1962 höja arvodet till övervakare från 15 till 25 kr. för månad och dagarvodet till ledamot i övervakningsnämnd från 30 till 45 kr.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 1962) framhåller, att effekten av den beslutade höjningen av arvodet till övervakarna i sin helhet kommer att slå igenom först under budgetåret 1965/66. Med beaktande härav och av det stigande antalet villkorligt dömda föreslår styrelsen, att anslaget nu höjes med 400 000 kr.

Departementschefen

Jag har ingen erinran mot fångvårdsstyrelsens beräkning av medelsbehovet och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Övervakning av villkorligt dömda* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.

[47] 14. Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	450 000	468 745
1962/63	600 000	
1963/64 (förslag)	800 000	

Från anslaget bestrides kostnaderna för arvoden till tillsynsmän för villkorligt frigivna m. fl.

Med stöd av riksdagens bemyndigande har Kungl. Maj:t den 25 maj 1962 (SFS 1962: 183 och 184) beslutat höja arvodet till tillsynsman för villkorligt frigivna m. fl. från 15 till 25 kr. för månad fr. o. m. den 1 juli 1962.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 1962) erinrar om arvodeshöjningen och begär med hänsyn till höjningen och till det stigande antalet tillsynsfall en uppräknig av anslaget med 200 000 kr.

Departementschefen

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t i enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag måtte föreslå riksdagen

att till *Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 800 000 kr.

[48] 15. Kurser för övervakare, tillsynsmän och personundersökare

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	10 000	9 277
1962/63	12 000	
1963/64 (förslag)	15 000	

Vid utgången av budgetåret 1961/62 förelåg under anslaget en reservation av 2 906 kr.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 1962) hemställer, att anslaget med hänsyn till ökningen av antalet övervaknings- och tillsynsuppdrag höjes med 3 000 kr. Vid sidan av nuvarande kursverksamhet vill styrelsen försöka att med nya metoder och i nya former nå kontakt med det stora antalet frivilliga övervakare och tillsynsmän bl. a. genom att anordna dagskorta kurser inom varje frivårdsdistrikt. För en försöksverksamhet av åsyftat förslag beräknar styrelsen ett ytterligare medelsbehov för budgetåret 1963/64 av 50 000 kr.

Departementschefen

Jag är inte beredd att tillstyrka större anslagshöjning än vad som motiveras av det stigande antalet övervaknings- och tillsynsfall. Jag förordar att anslaget för nästa budgetår uppföres med 15 000 kr. och hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för övervakare, tillsynsmän och personundersökare* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 kr.

[49] 16. Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	1 000 000	999 958
1962/63	1 000 000	
1963/64 (förslag)	1 000 000	

Enligt bestämmelser utfärdade av Kungl. Maj:t må anslaget användas för att understödja eller eljest hjälpa villkorligt dömda personer och personer som friges eller utskrivs från fångvårdens anstalter samt, om särskilda skäl föreligger, åtalade som kan antagas erhålla villkorlig dom.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 1962) hemställer, att anslaget med hänsyn till det ökande fångantalet uppräknas med 100 000 kr.

Departementschefen

Jag förordar, att anslaget uppföres med oförändrat belopp och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 1 000 000 kr.

[50] 17. Bidrag till svenska skyddsförbundet

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	430 000	430 000
1962/63	68 000	
1963/64 (förslag)	228 000	

Från anslaget bestrides kostnader för bidrag till svenska skyddsförbundet och vissa till förbundet anslutna skyddsföreningar.

Fångvårdsstyrelsens anslagsframställning

Fångvårdsstyrelsen (skr. 24/8 1962) anmäler, att Skyddsvärnet i Malmöhus län, för vilken sammanslutning beräknats ett bidrag under budgetåret 1962/63 med 15 500 kr., kommer att nedlägga sin verksamhet i och med utgången av nämnda budgetår. Eftersom prisnivån stigit, bör dock anslaget enligt styrelsens mening icke nedräknas med mer än 8 000 kr. Styrelsen föreslår sålunda, att anslaget för budgetåret 1963/64 uppföres med 60 000 kr.

Framställning av föreningen Skyddsvärnet i Stockholm om bidrag till täckande av underskott i föreningens verksamhet

Föreningen Skyddsvärnet i Stockholm, som bildades år 1910, bedriver en allmän hjälpverksamhet (utrednings- och rådgivningsarbete, bostads- och arbetsanskaffning, understödsverksamhet) avseende huvudsakligen kriminalvårdens klientel i Stockholm. Verksamheten finansieras med hjälp av bidrag från stat, kommun och enskilda. Vid sidan av denna allmänna verksamhet, som är förlagd till en central byrå i föreningens fastighet, Tegnérgatan 37, utför föreningen genom anställda tjänstemän personundersökningar i brottmål samt övervaknings- och tillsynsuppdrag. Vidare driver föreningen det s. k. Björkahemmet i Hässelby villastad. På hemmet mottages enligt avtal med fångvårdsstyrelsen mot särskild ersättning permitterade ungdomsfångelseelever, vilka bor på hemmet, medan de som förberedelse för kommande utskrivning sysselsättes utom hemmet med yrkesarbete eller utbildning. I samband med ombyggnad av fastigheten Tegnérgatan 37 har föreningen i densamma anordnat ett inackorderingshem för frigivna fångar m. fl. Till hemmets anordnande har bidrag lämnats av såväl staten som Stockholms stad. Av statsmedel utgår även bidrag till driftkostnaderna (jfr II ht 1961 s. 123). Som framgår av redogörelsen under avlöningsanslaget till skyddskonsulentorganisationen har föreningen även tilldelats särskilda uppgifter i samband med utbyggnaden av denna organisation, varvid statsbidrag utgår till avlöande av vissa tjänstemän samt till omkostnader.

I skrivelse den 17 augusti 1962 anmälde fångvårdsstyrelsen, att föreningens anhållit, att styrelsen måtte vidtaga åtgärder för att av statsmedel bereda föreningen ersättning med omkring 221 300 kr. för underskott, som under åren 1954—1961 samt första halvåret 1962 uppstått dels i föreningens egentliga verksamhet och dels i verksamheten vid Björkahemmet. Styrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning angående föreningens ekonomiska förhållanden för att erhålla säkrare underlag för bedömande av föreningens framställning. Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 19 oktober 1962 åt statskontoret att i samråd med fångvårdsstyrelsen verkställa sådan utredning samt inkomma med de förslag i fråga om ersättning till föreningen, som utredningen kunde föranleda.

Statskontoret, som för uppdragets fullgörande anlitat en särskild revisor, har i skrivelse den 22 november 1962, efter samråd med fångvårdsstyrelsen, framlagt förslag om ersättning till föreningen. Vid skrivelsen har fogats en redogörelse för revisorns utredning rörande underskottet i föreningens verksamhet.

Av redogörelsen, som omfattar tiden 1 januari 1954—30 juni 1962, inhämtas i huvudsak följande.

Den 1 januari 1954 hade föreningen enligt sina räkenskaper en kapitalbehållning av 160 308 kr. Enligt balansräkningen den 30 juni 1962 fanns ett underskott av 11 711 kr. Den ekonomiska ställningen hade sålunda försämrats med 172 019 kr. Detta kapitalunderskott motsvaras i räkenskaperna av dels ett underskott på den sociala verksamheten av 219 151 kr., varav 78 623 kr. hänför sig till Björkahemmets drift, och dels ett överskott på fastigheten Tegnérgatan 37, uppgående till 47 132 kr. Föreningens inkomster under samma tid har utgjorts av bidrag från staten, Stockholms stad och privata givare samt den betalning för Björkahemmets elever, som fångvårdsstyrelsen erlägger. Därjämte tillkommer den ersättning, som föreningen erhåller för personundersöknings- och övervakningsuppdrag. Förklaringen till att utgifterna överstigit inkomsterna är, att löner och andra kostnader oavslått stigit, medan föreningens anslag och ersättningarna för tillsyns- och övervakningsuppdrag samt för personundersökningar icke stigit i samma takt.

Enligt statskontorets mening framgår av utredningen, att det borde ha varit möjligt att för flera år sedan med ledning av tidigare årsredovisningar och budgetanalys förhandsbedöma, när risk för driftunderskott kunde komma att föreligga, och på grundval av en sådan bedömning till mera definitiv lösning i tid uppta frågan, huruvida en begränsning av föreningens verksamhet borde ske eller om inkomstökning i någon form kunde säkerställas. Statskontoret finner det beklagligt, att så icke skett, vilket medfört att en betydande ackumulerad driftförlust nu föreligger. I sammanhanget hänvisas till att fångvårdsstyrelsen numera, i samband med utbyggnaden av organisationen för kriminalvården, blivit representerad i föreningens styrelse och därigenom fått möjlighet till kontinuerlig insyn i föreningens verksamhet.

Eftersom föreningen i sin verksamhet fullgjort arbetsuppgifter, som varit samhällsnyttiga, och då nu bättre möjligheter än tidigare finns att med bistånd av representanter för statlig myndighet planera föreningens verksamhet och ekonomi, vill statskontoret icke motsätta sig, att statsmedel ställes till förfogande för täckande av driftunderskott. Statskontoret föreslår, att staten lämnar bidrag med 150 000 kr. för återbetalning av lån från anordningsbidrag för ombyggnad av fastigheten Tegnérgatan 37, 11 711 kr. 16 öre för kapitalunderskott den 30 juni 1962 och 6 426 kr. 11 öre för likviditetsbrist samma dag, eller sålunda med avrundat 168 200 kr. Sistnämnda belopp motsvarar i huvudsak den försämring i fråga om kapitalbehållningen, 172 019 kr., som inträffat under tiden den 1 januari 1954—den 30 juni 1962. Frågan huruvida föreningen bör beredas möjlighet att med statsmedel täcka även det driftunderskott uppgående till ca 47 000 kr., som motsvarar avkastningen under

åren 1955—1962 av nämnda fastighet, bör enligt statskontoret icke upptagas till prövning, förrän pågående ombyggnad av fastigheten är färdig.

Departementschefen

Då riksdagen förra året prövade riktlinjerna för skyddskonsulentorganisationens utbyggnad gällde frågan bl. a., hur man på lämpligt sätt skulle kunna tillvarata den organisation med tränade tjänstemän och allmänt omvittnat intresse för skyddsarbete, som föreningen Skyddsvärnet i Stockholm under årens lopp byggt upp. Riksdagens beslut blev, att föreningen, såsom komplement till den statliga organisationen, skulle anlitas för tillsynsuppgifter i fråga om äldre villkorligt frigivna i Stockholm. Samtidigt beslöts, att till föreningen skulle utgå ett löpande bidrag till löner åt vissa tjänstemän samt till omkostnader. Enligt av Kungl. Maj:t, med stöd av riksdagens bemyndigande, utfärdade bestämmelser gäller för dessa tjänstemän samma befogenheter och skyldigheter som för skyddskonsulentorganisationens personal. Som ytterligare villkor för statsbidrag har uppställts, att fångvårdsstyrelsen skall vara representerad i föreningens styrelse och att riksrevisionsverket äger granska föreningens verksamhet. Dessa bestämmelser gäller från och med ingången av budgetåret 1962/63.

Som framgår av statskontorets utredning hänför sig det driftunderskott, för vilket föreningen begärt täckning av statsmedel, till tiden före nyssnämnda budgetår. Med hänsyn till den allmännyttiga verksamhet, som föreningen sedan länge bedrivit, samt de möjligheter, som fångvårdsstyrelsen numera har att på nära håll följa föreningens arbete, anser jag mig böra tillstyrka, att föreningen beviljas ett engångsanslag av 168 000 kr. för täckande av driftunderskott. Såsom statskontoret förordat bör frågan om i vad mån ersättning bör beredas föreningen även för driftunderskott, som enligt den föreliggande utredningen är att hänföra till fastigheten Tegnérgatan 37, prövas först sedan pågående ombyggnad av fastigheten blivit slutförd.

Vad angår fångvårdsstyrelsens anslagsframställning tillstyrker jag, att för bidrag till svenska skyddsförbundet och andra till förbundet anslutna skyddsföreningar än skyddsvärnen i Stockholm och Göteborg, till vilka senare bidrag utgår från annat anslag, beräknas ett belopp av 60 000 kr.

Enligt vad jag nu anfört skulle medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1963/64 uppgå till sammanlagt (168 000 + 60 000) 228 000 kr.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till svenska skyddsförbundet* för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 228 000 kr.

F. Diverse

[51] 1. **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdsstyrelsens delfond.** Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört angående ersättning till fångvårdsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdsstyrelsens delfond* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 6 877 000 kr.

[52] 2. **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond.** Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört angående ersättning till byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 967 000 kr.

[53] 3. **Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark.** Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört angående ersättning till domänverkets fond för upplåten mark hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 184 000 kr.

[54] 4. **Ersättning till försvarets fastighetsfond för fångvårdsanstalten i Hälsingborg.** Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet föreslår jag att förevarande anslag uppföres med ett belopp av 67 000 kr., att tillgodoföras försvarets fastighetsfond såsom ersättning för till fångvården upplåtna lokaler för fångvårdsanstalten i Hälsingborg, samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till försvarets fastighetsfond för fångvårdsanstalten i Hälsingborg* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 67 000 kr.

[55] 5. Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	1 000	4 962
1962/63	50 000	
1963/64 (förslag)	50 000	

Bidragsverksamheten handhaves av nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer. Enligt beslut av Kungl. Maj:t skall till statsverket inflytande inkomster av verk, som utarbetats eller utgivits med bidrag från detta anslag, tagas till uppbörd på anslaget (jfr II ht 1946, s. 115 f och 1956 s. 151 f).

Vid utgången av budgetåret 1961/62 förelåg en reservation under anslaget av i runt tal 13 000 kr.

Nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer (skr. 7/9 1962) hemställer, under åberopande av gjorda kostnadsberäkningar, att anslaget för budgetåret 1963/64 måtte upptagas med oförändrat belopp.

Departementschefen

Jag har icke något att erinra mot nämndens för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer beräkning av medelsbehovet. Med hänsyn till reservationen å anslaget jämte uppskattade försäljningsinkomster torde en oförändrad medelsanvisning för budgetåret 1963/64 vara tillfyllest. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kr.

[56] 6. Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m. inom privaträttens område

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	32 000	28 099
1962/63	32 000	
1963/64 (förslag)	42 000	

Från förevarande anslag utgår bidrag till internationella byrån för skydd av litterära och konstnärliga verk, till internationella institutet för unifiering av privaträtten och till Haagkonferensens för internationell privaträtt permanenta byrå.

Sverige är sedan år 1904 medlem av Bernunionen för skydd av litterära och konstnärliga verk. Unionens huvudorgan är dess i Bern verkamma byrå. Utgifterna för byrån bestrides av de olika medlemsstaterna efter indelning i klasser (jfr II ht 1956 s. 153 ff).

Till en den 28 juni 1962 dagtecknad skrivelse från schweiziska ambassa-

den har fogats en verbalnote från schweiziska regeringen, vari hemställes om höjning av medlemmarnas bidrag till byrån från och med det verksamhetsår som började den 1 januari 1962. För Sveriges del skulle bidraget höjas från omkring 10 000 kr. till omkring 17 000 kr. om året.

Jag finner, att Sverige såsom medlem av Bernunionen bör åtaga sig att utgiva det belopp, varom hemställan skett. I följd härav torde förevarande anslag uppräknas med ett belopp motsvarande den föreslagna höjningen.

Kostnaden för verksamheten vid det till Rom förlagda internationella institutet för unifiering av privaträtten har hittills bestritts genom ett större bidrag från italienska staten samt genom frivilliga bidrag från ett tjugotal länder. Alltsedan budgetåret 1946/47 har Sverige bidragit till institutet. Beloppet har sedan budgetåret 1958/59 utgjort 4 000 kr.

Då institutets ekonomi stadigt försämrats på grund av olika kostnadsökningar, har generalförsamlingen för institutet den 15 november 1961 godkänt ett förslag om ändring av det dittills tillämpade, på frivillighet baserade systemet beträffande bidrag från medlemsstaternas sida. Det antagna förslaget, som biträts från svensk sida, innebär att varje medlemsstat på sätt liknande det för Bernunionen tillämpade skall åtaga sig att till institutets verksamhet årligen betala ett belopp motsvarande ett visst antal enheter. Varje enhet beräknas till 2 000 schweiziska francs. 5 bidragsklasser (I—V), motsvarande 5 till 1 enheter, kommer att finnas. För Sveriges del innebär åtagandet, att Sverige bidrager till institutets verksamhet enligt bidragsklass III, eller således med 6 000 schweiziska francs, motsvarande i runt tal 7 000 kr. Då institutet gör en betydelsefull insats på privaträttens område, synes den föreslagna höjningen för Sveriges del väl motiverad.

Alltsedan budgetåret 1953/54 har Sverige bidragit till verksamheten vid den permanenta byrå, som finns inrättad för Haagkonferensen för internationell privaträtt. För budgetåret 1963/64 torde kunna beräknas oförändrat bidragsbelopp, eller 16 000 kr.

I detta sammanhang vill jag erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 5 oktober 1962 bemyndigat Sveriges representant i Haagkonferensen att godkänna ett förslag från generalsekreteraren för konferensen, att en särskild reservfond måtte få inrättas. Denna skulle tillskapas genom tillskjutande av innestående överskott från tidigare verksamhetsår. Detta överskott har i konferensens räkenskaper krediterats medlemsstaterna och uppgår för närvarande till omkring 100 000 gulden. Vid sammanträde med konferensens råd den 11 oktober 1962 har samtliga närvarande stater biträtt förslaget. Sveriges del i reservfonden torde få uppskattas till omkring 7 000 kr.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört rörande bidrag till de olika sammanslutningarna torde en ökning av anslaget med (7 000 + 3 000) 10 000 kr. vara erforderlig. Jag hemställer i följd därav, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m. inom privaträttens område* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 42 000 kr.

[57] 7. **Bidrag till Nordisk årsbok m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	10 000	11 932
1962/63	10 000	
1963/64 (förslag)	10 000	

Från förevarande anslag skall bestridas bl. a. kostnaderna för utgivande av en nordisk rättsfallssamling med titeln *Nordisk Domssamling*.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Nordisk årsbok m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

Statens affärsverksfonder

E. Domänverket

[58] Förvärv av fångkolonier

Förevarande anslag är avsett att möjliggöra inköp av jordbruksfastigheter, lämpliga att utnyttjas som kolonier för vanligt fångförvar och för unga fångar. Fastighetsförvärv, som göres med anlitanade av medel under anslaget, skall därvid bokföras som jordbruksegendom. Vid utgången av budgetåret 1961/62 fanns å anslaget en behållning av i runt tal 157 000 kr.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 19/9 1962) hemställer, att ett belopp av 140 000 kr. anvisas under anslaget för förvärv av fastigheterna Sundby 1¹ och 2⁸, Karberga 1⁷ samt Krisslinge 2³ i Funbo socken, Uppsala län. Fastigheterna bildar tillsammans jordbruksegendomen Sundby. Denna är belägen i anslutning till kronoegendomen Åby gård, vilken disponeras av fångvården för jordbrukskoloniändamål. Styrelsens avsikt är, att de båda egendomarna skall sammanslås till en brukningsenhet.

Styrelsen har till stöd för sin framställning anfört i huvudsak följande.

Fångvårdsstyrelsen strävar efter att fortlöpande anpassa driften inom fångvårdens jordbruk efter den allmänna utvecklingen på detta område. Fångvårdens speciella förhållanden med riklig tillgång på arbetskraft samt fullständig samordning mellan jordbruksarbete och skogsarbete gör det möjligt att med gott ekonomiskt resultat driva stora jordbruk. Åby gård omfattar 63 har åker, 5 har naturlig betesmark, 39 har produktiv skogsmark samt del i häradsallmänning. Sundby gård utgöres av 41 har åker, 5 har naturlig betesmark, 7 har produktiv skogsmark och del i häradsallmänning. Vid en sammanslagning av egendomarna bildas en brukningsenhet om ca 170 har, varav 114 har åker och betesmark. Lantbruksnämnden i Uppsala län har uttalat, att en sådan brukningsdel med hänsyn till det speciella ändamålet torde vara både önskvärd och rationell och att en strukturrationalisering kan genomföras med god arronderingseffekt.

Beträffande värdet av Sundby gård vid ett utnyttjande av egendomen som komplettering till jordbruket vid Åby har lantbruksnämnden framhållit, att en köpeskilling, som med 20—30 procent överstiger taxeringsvärdet, torde kunnat godtas, om nämnden haft att bevilja garanti för rationaliseringslån. Fångvårdsstyrelsen har med jordägaren träffat ett preliminärt köpeavtal om förvärv av egendomen för 140 000 kr., vilken summa överstiger taxeringsvärdet med 30 procent. Tillträdesdagen har enligt avtalet bestämts till den 1 november 1963.

Över fångvårdsstyrelsens framställning har yttranden avgivits av lantbruksstyrelsen och domänstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att en förstärkning av Åby gård med Sundby synes medföra en i detta speciella fall önskvärd storleksrationalisering med god ekonomisk effekt.

Domänstyrelsen förklarar sig dela fångvårdsstyrelsens uppfattning om lämpligheten av att anpassa driften vid fångvårdsjordbruken till den allmänna utvecklingen inom jordbruket och har icke något att erinra mot att Sundby gård förvärvas.

Departementschefen

Till en början torde jag få erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 12 januari 1962 uppdragit åt domänstyrelsen att för kronans räkning inköpa egendomen Svaneberg i Skaraborgs län, varvid bestämts, att egendomens inägomark ävensom samtliga byggnader skall förvaltas av fångvårdsstyrelsen. Beslutet har i sistnämnda del tillkommit för att jordbruksdriften vid fångvårdsanstalten i Mariestad skall kunna utökas och rationaliseras. Kostnaderna för inköpet, 2 375 000 kr., har intill ett belopp av 677 000 kr. belastat förevarande anslag.

Fångvårdsstyrelsens förslag om förvärv av jordbruksegendomen Sundby gård innebär en ytterligare möjlighet att mekanisera och i övrigt rationalisera jordbruksdriften inom fångvården. Genom förvärvet ökas också förutsättningarna att sysselsätta de intagna vid den närbelägna kolonien Åby, vilken håller på att utbyggas. Med hänsyn härtill och då kostnaderna för förvärvet synes kunna godtagas, tillstyrker jag fångvårdsstyrelsens förslag.

Under anslaget tillgängliga medel kan beräknas åtgå för en tidigare beslutad ny ladugårdsbyggnad vid kolonien Smälteryd. Med hänsyn härtill bör anslaget för budgetåret 1963/64 upptagas med ett belopp av 140 000 kr., motsvarande den överenskomna köpesumman för egendomen Sundby.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förvärv av fångkolonier* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 140 000 kr.

Statens allmänna fastighetsfond

[59] *Vissa byggnadsarbeten för fångvården*

Vid utgången av budgetåret 1961/62 fanns under anslaget en behållning av 20 952 538 kr., varav i runt tal 11 088 000 kr. var disponerade genom beslut av Kungl. Maj:t. För budgetåret 1962/63 har anvisats ett anslag av 5 500 000 kr.

I. Förslag av fångvårdens byggnadskommitté

Fångvårdens byggnadskommitté har (skr. 31/8, 8/11 1962), efter samråd med byggnadsstyrelsen, framlagt följande investeringsplan beträffande byggnadsföretag, vilka uppdragits åt kommittén.

Byggnadsföretag	Fastställt kostnads- ram	Föreslagen kostnads- ram	Medelsförbrukning		
			faktisk t. o. m. 30.6.62	uppskattad budgetåren	
				62/63	63/64
tusental kr.					
1. Företag påbörjade före 1.7.1962					
Hall I	¹ 22 000	12 700	7 376	4 055	1 269
Mariefred	7 000	² 7 025	6 140	750	135
Hällby	7 100	² 7 300	6 480	400	420
Skenäs	4 000	4 000	3 773	227	—
Roxtuna	675	675	656	19	—
Skogome	3 330	3 330	3 215	115	—
Ulriksfors	2 695	2 695	2 540	155	—
Tidaholm I	6 980	6 980	6 550	430	—
Tidaholm II	² 4 225	² 4 610	3 032	1 000	243
Norrtälje I	7 655	7 660	7 331	329	—
Norrtälje II	² 4 155	² 4 350	2 948	1 000	302
Hinseberg	7 237	7 345	5 497	1 400	448
Tillberga	5 500	² 5 900	1 319	4 000	581
S:a	82 552	74 570	56 857	13 880	3 398
2. Företag avsedda att på- börjas budgetåret 1962/63					
Hall II	—	² 600	—	200	200
Kumla I	21 300	21 900	1 126	8 000	9 000
Skenäs, ombyggnad av kök m. m.	² 475	² 500	—	100	400
S:a	21 775	23 000	1 126	8 300	9 600
3. Företag avsedda att på- börjas budgetåret 1963/64					
Hall III	—	² 11 700	66	—	3 500
Kumla II	—	² 9 000	—	—	4 000
Skänninge	² 5 500	² 7 200	—	—	4 000
Centralanstalt i Stock- holmstrakten	—	² 37 000	197	118	1 000
Herrljunga	—	² 7 200	—	—	500
Ystad	—	² 7 200	—	—	500
S:a	5 500	79 300	263	118	13 500
4. Fastighetsförvärv					
Norrtälje	320	312	281	32	—
Österåker	² 500	² 560	—	560	—
Skänninge	105	105	—	—	105
Herrljunga	90	90	—	—	90
Ystad	220	220	—	—	220
S:a	1 235	1 287	281	592	415
5. Kommitténs förvaltnings- kostnader	—	—	1 298	300	300
S:a totalt	111 062	178 157	59 825	23 190	27 213

¹ Preliminär kostnad för hela anstalten Hall.

² Uppskattad kostnad.

Motiv

1—3. Påbörjade och planerade byggnadsföretag

Centralanstalten Hall. Kostnaderna för utbyggnad av etapp I, omfattande nu pågående arbeten, eller två 72-mannapaviljonger, verkstadsbyggnad, förrådsbyggnad för verkstaden, reningsverk, panncentral m. m., beräknas till 12 700 000 kr. För etapp II, i vilken ingår icke tidigare anmälda arbeten, nämligen förnyelse av vatten- och avloppsledningar samt upprustning av befintlig mur- och ytterbelysning, uppskattas kostnaderna till 200 000 kr. för vatten och avlopp samt till 400 000 kr. för belysning, eller till sammanlagt 600 000 kr. Beträffande etapp III, som omfattar ny administrationsbyggnad med specialavdelningar samt köksbyggnad, har Kungl. Maj:t genom beslut den 2 november 1962 uppdragit åt fångvårdens byggnadskommitté att i samråd med byggnadsstyrelsen utföra projektering avseende ifrågasvarande byggnadsarbeten. Dessa är avsedda att igångsättas i början av år 1964. Kostnaderna beräknas enligt prisläget den 1 juli 1962 till sammanlagt 11 700 000 kr. Etapp IV, avsedd att påbörjas efter utgången av budgetåret 1963/64, omfattar återstående arbeten, nämligen upprustning av äldre byggnader, uppförande av gymnastik- och idrottshall m. m. För de under etapperna I och III samt de i etapp IV ingående arbetena med upprustning av äldre byggnader upptager den senast fastställda kostnadsramen ett belopp av 22 000 000 kr. Byggnadskommittén föreslår nu, att för de i etapperna I—III ingående byggnadsarbetena beräknas en preliminär kostnadsram å sammanlagt (12 700 000 + 600 000 + 11 700 000) 25 000 000 kr. Ökningen av den totala kostnadsramen beror på den allmänna kostnadsstegringen och tillkommande kostnader för de nya arbetena under etapp II ävensom på ökade kostnader för köks- och matsalsbyggnad samt byggnader för administration och specialavdelningar.

Anstalterna Mariefred och Hällby. Återstående beslutade arbeten omfattar vid vardera anstalten uppförande av gymnastik- och idrottshall samt permanentbeläggning av vägar. Vid Mariefredsanstalten återstår dessutom ombyggnad av mangårdsbyggnaden. Sedan anbud inkommit på de beslutade gymnastikbyggnaderna, har det visat sig att kostnaderna för vardera byggnaden torde komma att uppgå till ca 435 000 kr., eller 110 000 kr. mer än tidigare beräknats. Såvitt gäller Mariefredsanstalten kan ökningen rymmas inom gällande kostnadsram. Däremot behöver denna höjas med 25 000 kr. för prisökningar i övrigt. Beträffande Hällbyanstalten tillkommer, utöver 110 000 kr. för gymnastikbyggnaden, 5 000 kr. på grund av prisstegringar samt uppskattningsvis 85 000 kr. för ytdränering av anstaltsområdet. Enligt dessa beräkningar skulle kostnadsramen för Mariefredsanstalten behöva uppräknas från 7 000 000 till 7 025 000 kr. och för Hällbyanstalten från 7 100 000 till 7 300 000 kr.

Centralanstalten Skenäs (jfr p. 2 i tabellen). Genom beslut den 28 juni 1962 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att i samråd med byggnadskommittén utföra projektering beträffande om- och tillbyggnad av kök och personalmatsal vid anstalten. Byggnadsarbetena beräknas kunna

påbörjas våren 1963. Kostnaderna uppskattas preliminärt till 500 000 kr. Övriga arbeten vid anstalten är i stort sett avslutade.

Anstalten Tidaholm, etapp II. I gällande kostnadsram har inräknats kostnader för utökning av mottagnings- och isoleringsplatser (jfr II ht s. 141). Byggnadsstyrelsen har förklarat sig ämna avge särskilt förslag jämte kostnadsberäkning i fråga om dessa platser. Med anledning av att statens brandinspektion påfordrat åtgärder för att stärka brandskyddet vid anstalten bör, utöver gällande kostnadsram, beräknas ett belopp av 50 000 kr. Vidare erfordras, bl. a. för att minska rymningsriskerna, en förbättring av ytterbelysningen av anstaltsområdet. Kostnaden härför uppskattas till 100 000 kr. Dessutom bör vid anstalten — i likhet med vad som skett vid Norrtäljeanstalten — uppföras ett garage med plats för två bilar, varjämte brädgården bör förses med tak. Kostnaderna för sistnämnda arbeten uppskattas till 235 000 kr., i vilket belopp emellertid ingår jämväl kostnader för förbättring av infartsvägen till anstalten samt för parkeringsplats m. m. Nu framlagda förslag föranleder uppräknning av kostnadsramen från 4 225 000 till 4 610 000 kr.

Anstalten Norrtälje, etapperna I och II. På grund av byggnadskostnadsstegringen erfordras för de i etapp I ingående byggnadsarbetena en uppräknning av kostnadsramen från 7 655 000 till 7 660 000 kr. I gällande kostnadsram för etapp II har inräknats kostnader för utökning av mottagnings- och isoleringsplatser. Beträffande denna fråga har byggnadsstyrelsen för avsikt att inkomma med särskilt förslag jämte kostnadsberäkning (jfr Tidaholm, etapp II). Statens brandinspektion har påfordrat förstärkning av brandskyddet även vid Norrtäljeanstalten, varjämte erfordras förbättring av ytterbelysningen av anstaltsområdet. Kostnaderna för dessa arbeten uppskattas till 50 000 resp. 100 000 kr. Dessutom erfordras till följd av prisstegringar ytterligare 45 000 kr. Kostnadsramen för etapp II behöver sålunda uppräknas från 4 155 000 till 4 350 000 kr.

Kvinnoanstalten Hinseberg. Kostnadsramen för om- och nybyggnadsarbeten vid anstalten har fastställts till 7 237 000 kr. En höjning av ramen till 7 345 000 kr. erfordras på grund av byggnadskostnadsstegringen, ytterligare brandskyddsåtgärder och utbyggnad av vissa svagströmsanläggningar.

Anstalten Tillberga. Anstalten beräknas vara färdig i början av år 1963. För påfordrade brandskyddsåtgärder, utökning av området för virkestaplar och anläggning av tryckluftledning samt med hänsyn till byggnadskostnadsstegring erfordras uppräknning av kostnadsramen från 5 500 000 till 5 900 000 kr.

Centralanstalten Kumla. Den första byggnadsetappen, som omfattar administrationsbyggnad med panncentral och kök, allmänna förläggingsavdelningar, verkstadsbyggnad och en mindre vaktbyggnad samt vissa yttre arbeten, beräknas vara klar i slutet av år 1964. På grund av byggnadskostnadsstegringen bör kostnadsramen höjas från 21 300 000 till 21 900 000 kr. Den andra etappen omfattar byggnader för specialavdelningar samt personalbostäder. Kostnaderna för dessa byggnader, vilka beräknas kunna igångsättas hösten 1963, uppskattas till 9 000 000 kr.

Anstalten Skänninge. Byggnadsarbetena för 120-mannaanstalten i Skänninge torde kunna igångsättas hösten 1963. Den preliminärt fastställda kostnadsramen, 5 500 000 kr., bör enligt byggnadsstyrelsen — som utfört en kostnadsuppskattning på grundval av nu föreliggande material — uppräknas till 7 200 000 kr.

Centralanstalt i Stockholmstrakten. Genom beslut den 23 februari 1962 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadskommittén att avgiva förslag till byggnadsprogram för uppförande av en centralanstalt i Stockholmstrakten. Kostnaderna för byggnadsarbetena, vilka torde kunna påbörjas våren 1964, uppskattas av byggnadsstyrelsen preliminärt till 37 000 000 kr.

Anstalterna i Herrljunga och Ystad. I enlighet med Kungl. Maj:ts uppdrag åt kommittén den 23 februari 1962 är förslag till byggnadsprogram under utarbetande för uppförande av öppna 120-mannaanstalter i Herrljunga och Ystad. Avsikten är att byggnadsarbetena skall kunna påbörjas våren 1964. För vardera anstalten uppskattas kostnadsramen preliminärt till 7 200 000 kr. (jfr Skänninge).

4. Fastighetsförvärv

Centralanstalt i Österåker. Sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt fångvårdens byggnadskommitté att inkomma med förslag till ny förläggningsplats för en centralanstalt i Stockholmstrakten, har kommittén gjort framställning hos kammarkollegiet om att få förvärva ett område om ca 40 har av ecklesiastika lönebostället Prästgården 1^a i Österåkers kommun. Särskilda av kammarkollegiet förordnade värderingsmän har för ifrågavarande område föreslagit en köpeskilling av 560 000 kr. I avvaktan på att köpeskillingen slutgiltigt fastställes föreslår kommittén, att utöver av 1960 års riksdag anvisade medel, 500 000 kr., beräknas ett belopp av 60 000 kr.

5. Kostnaderna för kommitténs egen verksamhet har till och med budgetåret 1961/62 uppgått till 1 298 000 kr. För vart och ett av budgetåren 1962/63 och 1963/64 beräknas ett belopp av 300 000 kr.

II. Förslag av fångvårdsstyrelsen

Fångvårdsstyrelsen har (skr. 24/8, 12/11 1962) hemställt, att anslaget — såvitt avser av styrelsen föreslagna byggnadsobjekt — uppföres med 8 725 000 kr. enligt följande fördelning.

1. Nya anstalter för intagna, dömda till skyddstillsyn	8 000 000
2. Förvärv av mark för nya kolonier	725 000
	Summa kr. 8 725 000

Motiv

1. I anslutning till det förslag till brottsbalk, som framlagts i proposition nr 10 till 1962 års riksdag, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 16 mars 1962 åt fångvårdsstyrelsen att verkställa de utredningar, som erfordras för att anordna anstalter för korttidsbehandling i vissa fall av personer, dömda till skyddstillsyn. Såsom ett första led i fullgörandet av uppdraget har sty-

relsen upprättat ett principförslag till öppen tillsynsanstalt för 40 intagna med därtill hörande lokalprogram. De totala byggnadskostnaderna för en anläggning av föreslagen storleksordning jämte två personalbostadshus beräknas till 2 000 000 kr. Då anstalterna skall vara färdiga att tagas i bruk den 1 januari 1965, bör projekteringsarbetet igångsättas snarast. Genom att förslaget i fråga om vissa byggnader i huvudsak anknyter till byggnadstyper, som redan förekommer vid några kolonier, anser styrelsen det möjligt att nedbringa tiden för projektering och byggande till ca 18 månader.

2. Under anslaget Fångvårdsanstalterna: Anskaffning, montering och transport av baracker, m. m. begär styrelsen medel för uppförande av fyra nya öppna anstalter, envar för 60 intagna. Anstalterna är avsedda att ersätta kolonierna Rommersnäs, Älgberget, Bredsjönäs och Långviken. För förvärv av markområden till de nya anstalterna upptages under förevarande anslag ett belopp av 725 000 kr.

Departementschefen

Sedan flera år pågår en omfattande nybyggnadsverksamhet i syfte att tillföra anstaltsorganisationen nya platser. Sålunda har vid säkerhetsanstalten Hall uppförts en ny förläggingspaviljong för 72 intagna. Anstalterna Norrtälje och Tidaholm har utbyggt med vardera 80 platser samt kvinnoanstalten Hinseberg med 20 platser. En ny typ av öppen anstalt för 120 manliga intagna uppföres i Tillberga. Av nämnda 372 platser har 202 tagits i bruk. Återstående 170 platser beräknas bli tillgängliga år 1963.

Beträffande Hall får jag vidare erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 2 november 1962 uppdragit åt fångvårdens byggnadskommitté att i samråd med byggnadsstyrelsen projektera i planen för anstaltens utbyggnad ingående administrationsbyggnad med specialavdelningar samt köksbyggnad.

Vissa förberedande åtgärder i avsikt att ytterligare öka tillgången på platser har därjämte vidtagits. Genom byggnadsstyrelsens försorg pågår i samråd med fångvårdsstyrelsen och fångvårdens byggnadskommitté projektering av en 120-mannaanstalt, avsedd att uppföras i Skänninge. Enligt Kungl. Maj:ts direktiv för projekteringen skall anstalten till skillnad från Tillbergaanstalten, som uppföres i enplansbyggnader, koncentreras till ett fåtal byggnader i två eller flera plan. Enligt bemyndigande av 1962 års riksdag äger Kungl. Maj:t besluta om anstaltens uppförande sedan projekteringsarbetet avslutats. Detta beräknas ske inom kort. Om den uppgjorda tidsplanen kan hållas, skulle Skänningeanstalten kunna börja uppföras i april 1964 och stå färdig hösten 1965.

Vidare må nämnas, att Kungl. Maj:t uppdragit åt fångvårdens byggnadskommitté att i samråd med byggnadsstyrelsen utarbeta lokalprogram för ytterligare två 120-mannaanstalter, avsedda att förläggas till Herrljunga och Ystad. Enligt byggnadsstyrelsens planer beräknas byggnadsarbetena vid båda anstalterna kunna börja i februari 1965. Något ställningstagande från riksdagens sida till frågan om uppförande av anstalterna erfordras därför

icke nu. Om fångantalets utveckling skulle ge anledning därtill och möjlighet härvid befinnas föreligga att påskynda planeringsarbetet, torde förslag om att vid en tidigare tidpunkt uppföra anstalterna, helt eller delvis, få i särskild ordning underställas riksdagen.

Jämsides med det förut nämnda byggnads- och planeringsarbetet har åtgärder vidtagits för att fullfölja riksdagens beslut att uppföra nya centralanstalter i Kumla och i Stockholmstrakten, båda för omkring 450 intagna. Beträffande Kumlaanstalten, vilken är avsedd att uppföras först, har Kungl. Maj:t, med stöd av riksdagens bemyndigande, genom beslut den 2 mars 1962 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att i samråd med fångvårdens byggnadskommitté uppföra en första etapp av anstalten. Denna etapp omfattar byggnader för allmänna förläggningar med tillhoppa 240 platser, administration och verkstad. I den andra etappen, vilken är under projektering, ingår 195 specialplatser jämte personalbostäder. Det totala platsantalet uppgår sålunda till 435. Samtliga anstaltsbyggnader skall uppföras i två plan. Byggnaderna i den första etappen beräknas vara färdiga för inflyttning i december 1964 och de i andra etappen i september 1965.

Vad angår centralanstalten i Stockholmstrakten har Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1962 uppdragit åt byggnadsstyrelsen och fångvårdens byggnadskommitté att projektera denna anstalt med i huvudsak samma utformning som Kumlaanstalten. Enligt de preliminärt uppgjorda byggnadsplanerna skall anstalten kunna börja byggas i slutet av år 1965 och vara färdig senhösten 1968. Vad angår anstaltens markfråga synes denna kunna lösas i enlighet med byggnadskommitténs förslag och anstalten sålunda förläggas till Österåker.

Som jag närmare utvecklat vid anmälan av fångvårdsanstalternas avlösningsanslag kräver brottsbalkens bestämmelser om att skyddstillsyn i vissa fall skall kunna kombineras med en kortare tids anstaltsbehandling, att särskilda anstalter uppföres för ändamålet. Antalet anstalter bör tills vidare begränsas till en inom var och en av de fyra räjongerna för manligt ordinärt klientel. Anstalterna bör kunna tagas i bruk vid den tidpunkt, den 1 januari 1965, då brottsbalken är avsedd att träda i kraft. Det principförslag, som fångvårdsstyrelsen utarbetat till en öppen anstalt för 40 intagna, anknyter till byggnadstyper, som redan förekommer vid några kolonier inom fångvården. Kungl. Maj:t har genom beslut den 21 december 1962 uppdragit åt styrelsen att på grundval av nämnda förslag utföra projektering fram till och med färdigställande av bygghandlingar för fyra sådana anstalter. Genom sin nämnda anknytning till förekommande kolonibyggnader synes anstalterna vara lämpade att uppföras i fångvårdsstyrelsens regi. Med hänsyn till anstaltsfrågans brådskande natur bör — därest riksdagen icke har någon erinran — Kungl. Maj:t äga att, sedan projekteringsarbetet slutförts och lokaliseringsfrågorna blivit lösta, besluta om uppförande av anstalterna.

Byggnadskommitténs förslag till investeringsplan omfattar med undantag av sistnämnda anstalter alla övriga pågående eller planerade företag. I

fråga om de i planen angivna kostnadsramarna får jag anföra följande. Frågan om kostnadsramar för de planerade anstaltsbyggnaderna i Skänninge, Ystad, Herrljunga och Österåker bör lämnas öppen, till dess projekteringshandlingar föreligger. Däremot torde medel i enlighet med kommitténs förslag redan nu böra beräknas för markförvärv. Med den föreslagna ombyggnaden av kök m. m. vid anstalten Skenäs bör anstå. Beträffande återstående byggnadsföretag, där byggnadskommittén påkallat ändring av gällande kostnadsramar, kan jag i huvudsak tillstyrka kommitténs förslag. Med beaktande av kommitténs förvaltningskostnader beräknar jag följande kostnadsramar för dessa företag.

Byggnadsföretag m. m.	Fastställd kostnadsram 1962/63	Föreslagen kostnadsram 1963/64
	tusental kr.	
1. Byggnadsföretag		
Hall I.....	1 ²² 000	12 700 ⁰
Hall II.....	—	20 ⁰
Hall III.....	—	11 600 ⁰
Mariefred.....	7 000	7 025 ⁰
Hällby.....	7 100	7 300 ⁰
Skenäs.....	4 475	4 000 ⁰
Tidaholm II.....	4 225	4 510 ⁰
Norrtälje I.....	7 655	7 660 ⁰
Norrtälje II.....	4 155	4 250 ⁰
Hinseberg.....	7 237	7 345 ⁰
Tillberga.....	5 500	5 700 ⁰
Kumla I.....	21 300	21 900 ⁰
Kumla II.....	—	9 000 ⁰
S:a	90 647	103 190
2. Markförvärv		
Österåker.....	500	560
Skänninge.....	105	105
Herrljunga.....	90	90
Ystad.....	220	220
S:a	915	975
3. Kommitténs förvaltningskostnader	300	250
S:a totalt	91 862	104 415

¹ Preliminär kostnad för hela anstalten Hall.

² Uppskattad kostnad.

Vad härefter angår fångvårdsstyrelsens äskanden har jag i det föregående tillstyrkt styrelsens förslag till anstalter för korttidsbehandling i anslutning till skyddstillsyn. Kostnaderna för varje anstalt jämte två personalbostäder har av styrelsen beräknats till 2 milj. kr. eller sålunda 8 milj. kr. för samtliga anstalter. För eventuella markförvärv torde härutöver beräknas ett belopp av 600 000 kr. Dessa kostnadsramar torde tills vidare få upptagas som preliminära.

Såsom jag anfört vid anmälan av anslaget till anskaffning, montering och transport av baracker m. m. kan jag icke nu tillstyrka styrelsens förslag om medel för att uppföra nya kolonier. Jag vill emellertid förorda, att för markförvärv till kolonier beräknas ett belopp av 500 000 kr. under förevarande anslag.

Vid bestämmande av fångvårdsstyrelsens medelsbehov bör vidare hänsyn tagas till projekt, för vilka medel, sammanlagt 2 070 000 kr., tidigare beräknats under anslaget. Av dessa avser 850 000 kr. personalbostäder, 480 000 kr. gymnastikbyggnad vid anstalten Skenäs, 350 000 kr. verkstadsbyggnad vid kolonien Sjöboda samt 390 000 kr. en hönserianläggning vid Hinsebergsanstalten.

Byggnadskommittén har för budgetåren 1962/63 och 1963/64 räknat med en sammanlagd medelsförbrukning av i runt tal 50 milj. kr. För fångvårdsstyrelsens del skulle motsvarande medelsförbrukning uppgå till ca 11 milj. kr. Enligt dessa beräkningar skulle den totala medelsförbrukningen under de båda budgetåren uppgå till ca 61 milj. kr. Med hänsyn till de jämkningar i byggnadskommitténs kostnadsberäkningar, som jag förordat, samt till de eftersläpningar, som regelmässigt uppkommer i fråga om såväl byggnadsföretagens utförande som utbetalningarna av medel, torde nämnda belopp kunna reduceras till omkring 44 milj. kr. Under anslaget tillgängliga medel uppgick per den 1 juli 1962 till ca 26 milj. kr. I enlighet härmed skulle en ytterligare medelsanvisning med 18 milj. kr. erfordras.

Jag föreslår, att anslaget uppföres med detta belopp.

Under åberopande av vad jag nu anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten för fångvården* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 18 000 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Margit Hirén

Register

DRIFTBUDGETEN

Andra huvudtiteln

A. Justitiedepartementet m. m.

Sid.		Kronor
1	Översikt	
6	Statsrådsberedningen: Avlöningar	811 000
7	Statsrådsberedningen: Omkostnader	38 000
7	Justitiedepartementet: Avlöningar	2 543 000
8	Justitiedepartementet: Omkostnader	239 000
9	Justitiedepartementet: Svensk författningssamling	375 000
9	Lagberedningen	316 000
10	Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter	35 000
10	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	2 300 000
11	Fideikommissnämnden	75 000
11	Extra utgifter	225 000
		<hr/>
		6 957 000

B. Justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet

12	Justitiekanslersämbetet: Avlöningar	408 000
13	Justitiekanslersämbetet: Omkostnader	48 000
14	Riksåklagarämbetet: Avlöningar	539 000
15	Riksåklagarämbetet: Omkostnader	29 000
		<hr/>
		1 024 000

C. Domstolarna

17	Högsta domstolen m. m.: Avlöningar	4 822 000
20	Högsta domstolen m. m.: Omkostnader	310 000
21	Regeringsrätten: Avlöningar	1 200 000
22	Regeringsrätten: Omkostnader	22 000
22	Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok	55 000
22	Hovrätterna: Avlöningar	13 821 000
28	Hovrätterna: Omkostnader	1 234 000
30	Häradsrätterna: Avlöningar	33 158 000
38	Häradsrätterna: Omkostnader	1 959 000
39	Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän	4 500 000
40	Vattendomstolarna: Avlöningar	4 831 000
41	Vattendomstolarna: Omkostnader	591 000
42	Tekniska hjälpmedel m. m. vid domstolsväsendet	210 000
42	Anskaffande av blanketter och fastighetsböcker m. m. för domstolsväsendet	250 000
		<hr/>
		66 963 000

D. Rättegångsväsendet i allmänhet

43 Ersättning åt domare, vittnen och parter	8 500 000
43 Kostnader enligt lagen om fri rättegång	5 500 000
44 Understöd för utomprocessuell rättshjälp.....	1 700 000
44 Tornedalens rättshjälpsanstalt	160 000
45 Efterutbildning inom rättegångsväsendet	45 000
	<hr/>
	15 905 000

E. Fångvården m. m.

47 Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar	3 532 000
57 Fångvårdsstyrelsen: Omkostnader	1 160 000
58 Fångvårdsanstalterna: Avlöningar	53 765 000
86 Fångvårdsanstalterna: Omkostnader	22 202 000
92 Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m...	1 100 000
94 Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av inventarier m. m.	1 000 000
95 Fångvårdsanstalterna: Anskaffning, montering och transport av baracker m. m.	1 400 000
99 Ersättning för vård av fångar på anstalter, som ej tillhör fång- vården, m. m.	142 000
102 Interneringsnämnden	60 000
102 Ungdomsfängelnsnämnden	57 000
103 Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar	3 864 000
108 Skyddskonsulentorganisationen: Omkostnader	684 000
109 Övervakning av villkorligt dömda	3 000 000
110 Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.	800 000
110 Kurser för övervakare, tillsynsmän och personundersökare ...	15 000
111 Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.	1 000 000
111 Bidrag till svenska skyddsförbundet	228 000
	<hr/>
	94 009 000

F. Diverse

115 Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdssty- relsens delfond	6 877 000
115 Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadssty- relsens delfond	1 967 000
115 Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	184 000
115 Ersättning till försvarets fastighetsfond för fångvårdsanstalten i Hälsingborg	67 000
116 Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.....	50 000
116 Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m. inom privaträttens område.....	42 000
118 Bidrag till Nordisk årsbok m. m.....	10 000
	<hr/>
	9 197 000

Summa för driftbudgeten 194 055 000

KAPITALBUDGETEN

Sid.		Kronor
	Statens affärsverksfonder: E. Domänverket	
119	Förvärv av fångkolonier	140 000
	Statens allmänna fastighetsfond	
120	Vissa byggnadsarbeten för fångvården	18 000 000
	Summa för kapitalbudgeten	18 140 000

BILAGA 5 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1963

UTRIKESDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Ministern för utrikes ärendena anmäler de frågor som gäller utgifterna för budgetåret 1963/64 inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, dock att de under punkterna 17—30 och 37 upptagna frågorna anmäles av statsrådet Lindström. Föredragandena anför därvid följande.

ÖVERSIKT

Utrikesförvaltningen

UD-utredningen och utredningen om den administrativa organisationen vid utrikesdepartementet m. m. har i december 1962 avlämnat sina betänkanden. Utrikesförvaltningens lönenämnd avser att i början av innevarande år framlägga principförslag angående systemet för avvägningen av de sammanlagda avlöningsförmånerna för tjänstemännen inom utrikesrepresentationen.

Förslag till utrikesförvaltningens organisation och personalbehov samt principförslag rörande avlöningssystemet för tjänstemännen utomlands avses framläggas i särskild proposition till vårriksdagen. Berörda avlönings- och omkostnadsanslag upptages med anledning härav endast med beräknade belopp.

Utvecklingen i Nordafrika påkallar en utbyggnad av den svenska utrikesrepresentationen där. Det föreslås, att två nya beskickningar upprättas med ämbetsområden omfattande det ena Tunisien och Libyen och det andra Algeriet. För ändamålet torde bl. a. två rådstjänster i lönegraden B 1 inrättas. Då det är angeläget att de nya beskickningarna träder i verksamhet

redan under våren 1963, kommer förslag om härför erforderliga bemyndiganden att föreläggas riksdagen i proposition senare denna dag angående utgifter å tilläggsstat II till innevarande budgetår.

För inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen beräknas för kommande budgetår ett belopp av 5,3 miljoner kr., vilket innebär en ökning med i det närmaste 2 miljoner kr. En större del av det föreslagna beloppet avses för inköp av tomter eller fastigheter för beskickningar i Nord- och Västafrika.

Tomtfrågan i Moskva har i augusti 1962 varit föremål för nya svensk-ryska förhandlingar, vilka dock ännu inte givit något definitivt resultat. Förutsatt att överenskommelse kan nås inom någorlunda snar framtid torde det inte vara uteslutet, att projekteringsarbetet kan utföras i sådan tid, att byggnadsarbetena kan påbörjas under 1964. Någon medelsanvisning för nästkommande budgetår erfordras inte för detta ändamål.

Internationell biståndsverksamhet

På grundval av propositionen 1962:100 fastställde riksdagen anslagen för tekniskt och humanitärt bistånd under tredje huvudtiteln till 67,25 miljoner kr. för budgetåret 1962/63. Detta innebar en väsentlig utvidgning av biståndet till u-länder. Förslag framlägges nu om att ytterligare öka biståndsgivningen under denna huvudtitel i överensstämmelse med de principiella riktlinjer för Sveriges bistånd till u-länder som angavs i nämnda proposition och godkändes av riksdagen. Anslagen föreslås höjda med drygt 24 miljoner kr. till närmare 91,3 miljoner kr. Denna biståndsgivning förutses till 60 % utgå som multilateralt bistånd, till 32 % som bilateralt och till 8 % som nordiskt och humanitärt.

Bland de anslag som avses få de största höjningarna kan nämnas anslaget till Fältprojekt, som mer än fördubblas till 23 miljoner kr., anslaget till FN:s utvidgade tekniska biståndsprogram, som ökar med drygt 33 % till 10,4 miljoner kr., och anslaget till FN:s barnfond, som ökar med 50 % till 3,9 miljoner kr.

För att nämnden för internationellt bistånd på ett ändamålsenligt och effektivt sätt skall kunna lösa sina arbetsuppgifter föreslås inrättandet av 23 extra ordinarie tjänster. Det bör dock framhållas, att för dessa nya befattningar 14 befattningshavare redan anställts med anlitande av medel för tillfällig arbetskraft.

Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige

För innevarande budgetår anvisade riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t ökade medel för upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige. En fortsatt ökning av medelsanvisningen föreslås för nästa budgetår under såväl denna som tionde huvudtiteln. Medel för kommersiell information koncentreras till sistnämnda huvudtitel. Under utrikesdepartementets huvudtitel föreslås till en början förstärkningar av de bidrag, som lämnas till

Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet, Svensk-amerikanska nyhetsbyrån och Svensk-internationella pressbyrån med tillhoppa 527 000 kr. Härigenom sätts dessa organ i tillfälle att öka sin produktion av informationsmaterial.

Under 1962 förordnades en särskild rådgivare i informationsfrågor och tillkallades en upplysningsberedning. Det föreslås nu att ett särskilt anslag å 1,1 miljon kr. ställs till förfogande med syfte bl. a. att fullfölja de särskilda informationsaktioner utomlands som nyligen genomförts, att intensifiera svensk upplysningsverksamhet i länder där sådan endast förekommer sporadiskt eller i ringa omfattning, såsom Latinamerika, Afrika och Asien, och slutligen att möta oförutsedda situationer med omgående upplysningsåtgärder.

Genom de anslagsökningar som föreslås under tredje och tionde huvudtitlarna ställs till förfogande för den egentliga upplysningsverksamheten gentemot utlandet sammanlagt drygt 9 miljoner kr., d. v. s. över 3 miljoner kr. mer än under innevarande budgetår.

Sammanställning

Förändringarna inom utrikesdepartementets verksamhetsområde i förhållande till riksstaten för budgetåret 1962/63 framgår av följande sammanställning:

	Anvisat 1962/63	Förslag 1963/64	Ökning
DRIFTBUDGETEN			
t usental kr.			
<i>Tredje huvudtiteln</i>			
A. Utrikesdepartementet m. m.	48 621	53 606	+ 4 985
B. Bidrag till vissa internationella organisationer	16 239	18 036	+ 1 797
C. Internationell biståndsverksamhet	67 250	91 273	+ 24 023
D. Diverse	11 506	15 027	+ 3 521
Summa för driftbudgeten	143 616	177 942	+ 34 326
KAPITALBUDGETEN			
Statens allmänna fastighetsfond	3 350	5 300	+ 1 950
Utrikesförvaltningens lånefond	200	200	—
Summa för kapitalbudgeten	3 550	5 500	+ 1 950
Totalt för utrikesdepartementet	147 166	183 442	+ 36 276

DRIFTBUDGETEN

Tredje huvudtiteln

A. Utrikesdepartementet m. m.

[1] 1. Utrikesförvaltningen: Avlöningar

Departementschefen. Under riksstatens tredje huvudtitel är för innevarande budgetår uppfört ett anslag till avlöningar för utrikesförvaltningen med 33 621 000 kr.

I statsverkspropositionen till 1962 års riksdag anmäldes, att tio sakkunniga tillkallats den 21 april 1961 med uppdrag att framlägga förslag angående de åtgärder i fråga om utrikesförvaltningens organisation och personalbehov som må befinnas påkallade i syfte att närmare anpassa organisationen efter de nuvarande förhållandenas krav. De sakkunniga, som stått under ordförandeskap av ledamoten av I kammaren, rektor B. F. Elmgren, och som antagit namnet UD-utredningen, framlade den 15 december 1962 betänkande angående utrikesförvaltningens organisation och personalbehov.

Den särskilda utredningen rörande den administrativa organisationen vid utrikesdepartementet m. m. (III ht 1959 s. 10), som arbetat under namnet administrationsutredningen, avgav den 15 december 1962 slutbetänkande med förslag till dylik organisation för utrikesdepartementet.

Infordrade yttranden över dessa båda utredningars förslag beräknas föreligga innevarande januari månad.

Såsom anmäldes i 1961 års statsverksproposition (III ht s. 3) har Kungl. Maj:t den 26 augusti 1960 uppdragit åt utrikesförvaltningens lönenämnd att verkställa översyn av avlöningsförmånerna för utomlands stationerade diplomatiska och konsulära tjänstemän m. fl. Ett av nämnden framlagt förslag till reglering av bostadskostnaderna för sådana tjänstemän genomfördes den 1 juli 1962 efter beslut av fjolårets riksdag (III ht s. 9, SU 3, rskr. 3). Lönenämnden har i juli, respektive november 1962 överlämnat två promemorior med förslag till reglering av representationskostnaderna och vissa kostnader för bilresor m. m. för här avsedd personal. Dessa förslag är f. n. föremål för övervägande inom utrikesdepartementet. Vidare har jag under hand erfarit, att lönenämnden avser att i början av innevarande år framlägga principförslag angående systemet för avvägningen av de sammanlagda avlöningsförmånerna för tjänstemännen inom utrikesrepresentationen samt beträffande lönenämndens ställning, befogenheter och sammansättning.

Avsikten är att i särskild proposition till vårriksdagen framlägga dels förslag till utrikesförvaltningens organisation och personalbehov och dels

principförslag rörande avlöningsystemet för tjänstemännen inom utrikesrepresentationen.

I avbidan på denna proposition torde tills vidare för budgetåret 1963/64 ett beräknat belopp av 37 000 000 kr. upptagas under förevarande anslag.

I detta sammanhang vill jag emellertid anföra följande.

I juli 1958 upprättade Sverige en självständig beskickning i Rabat, Marocko (III ht 1958 s. 2 och 1959 s. 7). Beskickningens ämbetsområde omfattade redan från början även Tunisien, som blev självständigt samtidigt som Marocko år 1956. År 1960 utsträcktes verksamhetsområdet till Libyen.

Sveriges förbindelser med *Tunisien*, som sedan 1960 har en fast beskickning i Stockholm, har under de senaste åren alltmer utvecklats, och ett nära samarbete har kommit till stånd på olika områden. Svensk industri har visat växande intresse för den tunisiska marknaden. En större svensk fabriksanläggning är för närvarande under uppförande i Tunisien. Långt framskridna planer på svenska biståndsinsatser föreligger även.

Upptäckten och exploaterandet av rika oljefyndigheter i *Libyen* har medfört, att landet under de senaste åren tilldragit sig ökad internationell uppmärksamhet. Även i Sverige har en motsvarande ökning av intresset för detta land kunnat konstateras.

Algeriet blev självständigt i juli 1962. Detta land, som är ett av de folkrikaste i Afrika, utgör en värdefull marknad för svenska exportprodukter. År 1960 uppgick den svenska exporten dit till närmare 42 miljoner kr. Visserligen sjönk denna siffra till 19 miljoner 1961 till följd av den politiska utvecklingen, men man torde kunna räkna med en uppgång av den svenska exporten i takt med landets ekonomiska återhämtning. Svenskt tekniskt bistånd förberedes för närvarande.

För att de svenska intressena i de nämnda länderna skall kunna effektivt tillvaratagas anser jag det påkallat, att två självständiga beskickningar upprättas med Tunis, respektive Alger som stationeringsorter. Beskickningen i Tunis bör som ämbetsområde ha Tunisien och Libyen medan beskickningen i Alger tills vidare endast bör täcka Algeriet. Sändebudet i Rabat skulle då kunna ackrediteras i vissa andra afrikanska länder, med vilka Sverige ännu inte upprättat diplomatiska förbindelser.

UD-utredningen har i utlåtande den 16 oktober 1962 biträtt en dylik utbyggnad av den svenska utlandsrepresentationen och förordat, att tre diplomatiska tjänster med anledning härav inrättas, nämligen två chefsbefattningar i rådsgraden och en tjänst på sekreterare-/attachénivå.

Jag föreslår, att två nya beskickningar snarast upprättas i Tunis och Alger. För ändamålet torde inrättas dels två extra ordinarie rådstjänster i lönegraden Be 1 och dels en extra ordinarie förste sekreteraretjänst i lönegraden Ae 23. Därjämte bör medel anvisas för anställning av en kanslist i reglerad befordringsgång samt av utsänd och lokalanställd personal för skriv- och allmänna administrativa göromål.

Enär det är av vikt att de nya beskickningarna träder i verksamhet under

våren 1963, kommer jag att senare idag å tilläggsstat II till innevarande budgetår framlägga förslag om härför erforderliga bemyndiganden.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1963/64 beräkna till *Utrikesförvaltningen: Avlöningar* ett förslagsanslag av 37 000 000 kr.

[2] 2. *Utrikesförvaltningen: Omkostnader.* Enär den särskilda proposition till vårriksdagen, som anges under punkt 1, förutses komma att beröra förevarande anslag, torde tills vidare för budgetåret 1963/64 ett beräknat belopp av 8 500 000 kr. upptagas här. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1963/64 beräkna till *Utrikesförvaltningen: Omkostnader* ett förslagsanslag av 8 500 000 kr.

[3] 3. *Vissa bostadskostnadsersättningar.* Enär den särskilda proposition till vårriksdagen, som anges under punkt 1, förutses komma att beröra förevarande anslag, torde tills vidare för budgetåret 1963/64 ett beräknat belopp av 2 500 000 kr. upptagas här. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1963/64 beräkna till *Vissa bostadskostnadsersättningar* ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.

[4] 4. *Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat.* Enär den särskilda proposition till vårriksdagen, som anges under punkt 1, förutses komma att beröra förevarande anslag, torde tills vidare för budgetåret 1963/64 ett beräknat belopp av 1 500 000 kr. upptagas här. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1963/64 beräkna till *Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat* ett reservationsanslag av 1 500 000 kr.

[5] 5. *Kursdifferenser*

Under tidigare budgetår har i samband med utlandsmyndigheternas valutaförsörjning uppkommit kursvinster och kursförluster, vilka i departementets bokföring redovisats under särskilt diversemedelskonto. Hittills har huvudsakligen kursvinster uppstått, och nämnda konto redovisades per den 30 juni 1962 med en behållning av 1 132 420 kr. Av dåvarande riks-

räkenskapsverket förordnade revisorer har efter inventering vid departementet år 1960 ifrågasatt, om inte kursvinster och kursförluster lämpligen borde redovisas under ett för detta ändamål under tredje huvudtiteln uppfört särskilt anslag. Jag anser, att ett förslagsanslag för kursdifferenser, vilket belastas med kursförluster och tillföres uppkommande kursvinster, bör uppföras med ett formellt belopp av 1 000 kr. Den behållning å nämnda diversemedelskonto, som sannolikt kommer att föreligga vid slutet av innevarande budgetår, torde inlevereras till statsverket under inkomsttiteln Övriga diverse inkomster.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Kursdifferenser* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

[6] 6. Ersättningar åt olönade konsulter

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	950 000	811 794
1962/63	1 100 000	
1963/64 (förslag)	1 100 000	

Antalet olönade svenska konsulat i utlandet uppgår till mer än 500. Vid ett tjugotal av dessa konsulat, där verksamheten är av särskilt stor omfattning, har det visat sig erforderligt att placera lönade tjänstemän tillhörande utrikesförvaltningen.

Såsom närmare utvecklats i tidigare statsverkspropositioner, senast till 1962 års riksdag (III ht s. 33), förutses, att de allmänna omkostnaderna vid de olönade konsulaten successivt stiger, varför anslaget uppräknats under de senaste budgetåren. Med hänsyn till belastningen under sistlidna budgetår torde för nästkommande budgetår ett oförändrat anslag av 1 100 000 kr. vara tillfyllest. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningar åt olönade konsulter* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 100 000 kr.

[7] 7. Särskilda förhandlingar med främmande makter

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	1 600 000	2 375 848
1962/63	1 600 000	
1963/64 (förslag)	2 200 000	

Med anlitande av de medel, som anvisas från förevarande anslag, företages tjänsteresor för utförande av såväl bilaterala som multilaterala förhandlingar med främmande makter, för deltagande i konferenser, för över-

läggningar med utländska myndigheter i gemensamma frågor m. m. Med hänsyn till den stigande belastningen föreslår jag, att anslaget uppräknas med 600 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda förhandlingar med främmande makter* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 2 200 000 kr.

[8] 8. **Kostnader för vissa nämnder m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	85 000	288 713
1962/63	30 000	
1963/64 (förslag)	30 000	

Från förevarande anslag bestrides kostnaderna för utrikesdepartementets permanenta nämnder (jfr. III ht 1962 s. 34). Den höga nettoutgiften under budgetåret 1961/62 sammanhänger med att något kommittéanslag då icke stod till förfogande, varför kostnaderna för vissa utredningar påförts förevarande anslag. För nästkommande budgetår torde ett oförändrat belopp av 30 000 kr. uppföras. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kr.

[9] 9. **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga**

	Anslag
1962/63	300 000
1963/64 (förslag)	300 000

Kungl. Maj:t har den 11 maj 1962 förordnat en tjänsteman inom utrikesförvaltningen att stå till vederbörande departementschefers förfogande såsom särskild rådgivare i frågor rörande svensk upplysningsverksamhet i utlandet. Samtidigt förordnades en tjänsteman inom utrikesförvaltningen att biträda den särskilde rådgivaren. Kostnaderna för dessa tjänstemäns löner skall bestridas från förevarande anslag. Enär flera inom utrikesdepartementet verksamma kommittéer avslutar sin verksamhet innevarande budgetår, torde ett oförändrat anslag av 300 000 kr. vara tillräckligt. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kr.

[10] 10. Extra utgifter

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	110 000	145 213
1962/63	75 000	
1963/64 (förslag)	125 000	

Under anslaget förelåg vid ingången av innevarande budgetår en reservation av 24 705 kr. Med hänsyn till det beräknade medelsbehovet för nästa budgetår förordar jag, att anslaget uppräknas med 50 000 kr. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 125 000 kr.

[11] 11. Tillfälliga representationskostnader

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	105 000	141 834
1962/63	200 000	
1963/64 (förslag)	350 000	

Genom intensifieringen av landets internationella förbindelser ställs ökade krav på medel för bestridande av tillfälliga representationsutgifter. Den höga nettoutgiften under budgetåret 1961/62 hade till följd att tidigare reservation så gott som helt försvann. Den uppgick vid ingången av innevarande budgetår till 2 710 kr.

Den hittillsvarande belastningen å anslaget under innevarande budgetår föranleder mig att senare denna dag föreslå ytterligare medel för här ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår.

För nästa budgetår torde en höjning av anslaget företagas. Ett belopp av 350 000 kr. erfordras. Härav torde omkring 50 000 kr. avsättas för representationskostnader i samband med besök i Sverige av utländska studiedelegationer (jfr. III ht 1962 s. 35). Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillfälliga representationskostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 350 000 kr.

B. Bidrag till vissa internationella organisationer**[12] 1. Permanenta skiljedomstolens internationella byrå i Haag**

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	4 000	3 246
1962/63	4 000	
1963/64 (förslag)	4 000	

Byråns utgiftsstat för 1962 har i likhet med de två föregående åren fastställts till 106 300 floriner. Uppgift om utgiftsstaten för 1963 föreligger inte ännu. Man torde dock kunna räkna med att Sveriges bidrag under budgetåret 1963/64 kommer att utgå med samma belopp som för innevarande budgetår. Jag får således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Permanent skiljedomstolens internationella byrå i Haag* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 4 000 kr.

[13] 2. Förenta Nationerna

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	12 980 000	18 646 693
1962/63	13 830 000	
1963/64 (förslag)	14 450 000	

Till bidrag till Förenta Nationerna under budgetåret 1962/63 har riksdagen anvisat ett förslagsanslag av 13 830 000 kr. Där i ingår dels Sveriges bidrag till FN:s ordinarie budget för år 1963 och dels Sveriges bidrag till kostnaderna för FN:s vaktstyrkor i Främre Orienten och i Kongo under samma år.

Under innevarande budgetår har anslaget hittills inte belastats med någon utgift. Detta sammanhänger med att samtliga bidragsbetalningar om-lagts från budgetårs- till kalenderårsbas, när FN:s räkenskaper föres kalenderårsvis. I början av år 1963 kommer följande utbetalningar att aktualiseras, nämligen till organisationens ordinarie budget år 1963, uppskattningsvis 5 000 000 kr., till vaktstyrkorna i Främre Orienten och Kongo för andra halvåret 1962, uppskattningsvis 4 675 000 kr., samt till nämnda vaktstyrkor för år 1963, om och i den mån FN:s generalförsamling därom fattar beslut. Finansieringsfrågorna i FN har blivit så politiskt kontroversiella, att försiktigheten bjuder att avstå från förutsägelser om väntade utdebiteringars storlek. Som riktvärden kan emellertid anges, att Sveriges bidrag

till vaktstyrkan i Främre Orienten plägar uppgå till omkring 1 350 000 kr. för år och bidraget till vaktstyrkan i Kongo till ett årligt belopp av cirka 8 100 000 kr.

Sverige har under år 1962 bidragit med 30 000 000 kr. till det obligationslån som FN utbjudit och som syftade till att lätta FN:s ekonomiska situation inför de finansiella påfrestningar Kongo-aktionen medfört. Räntebetalningar och amorteringar på lånet kommer troligen att påföras ordinarie budgeten, vilket medför att medlemsstaternas bidrag kommer att öka.

För budgetåret 1963/64 torde under detta anslag upptagas Sveriges ordinarie medlemsbidrag för år 1964, beräknat till 5 000 000 kr. Vidare torde förutses medel för täckande av Sveriges andel i FN:s kostnader för nämnda två styrkor i Främre Orienten och Kongo under år 1964. Helt preliminärt kan medelsbehovet beräknas till (1 350 000 + 8 100 000) 9 450 000 kr.

Det totala medelsbehovet för bidrag till Förenta Nationerna för budgetåret 1963/64 beräknas således till 14 450 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förenta Nationerna* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 14 450 000 kr.

[14] 3. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	1 100 000	1 370 772
1962/63	1 250 000	
1963/64 (förslag)	2 175 000	

OECD:s utgiftsstat omfattar dels kostnader som finansieras av samtliga medlemsstater, nämligen för organisationens sekretariat och för s. k. operativa program, och dels kostnader för sådan verksamhet som endast berör ett begränsat antal medlemsstater, t. ex. europeiska atomenergiorganet (ENEA), europeiska transportministerkonferensen (ECMT) och operativ verksamhet med begränsat deltagande.

Sedan man i samband med OEEC:s omorganisation beslutat att europeiska produktivetsorganet (EPA) skulle avvecklas samt byrån för vetenskaplig och teknisk personal (OSTP) ersättas av två kommittéer utan egen budget, företog sekretariatet i mars 1962 en beräkning av de medel som kvarstod hos dessa båda organ. Behållningen uppgick till 11,8 miljoner nya francs (NF). Med hänsyn till de tekniska svårigheterna för en rättvis fördelning och återbetalning av dessa medel, beslöt rådet den 3 juli 1962 att begagna dem för OECD:s operativa verksamhet.

För OECD:s verksamhetsår 1961/62, som av tekniska skäl kom att omfatta 15 månader (30.9.61—31.12.62), har Sverige erlagt sammanlagt 1 352 000 NF. Följande bidragskvoter har tillämpats: för sekretariatets kostnader 2,82 %, för ENEA 4,03 % och för ECMT 4,00 %. Bidrag för orga-

nisationens operativa verksamhet under denna period har med hänsyn till reservationerna inte behövt erläggas.

Organisationens budget för 1963 har ännu inte fastställts. För närvarande föreligger slutliga siffror endast för ENEA, 2 258 000 NF, och ECMT, 356 000 NF. För den allmänna budgeten har preliminärt beräknats 65 miljoner NF, varav 48 miljoner för sekretariatet och 17 miljoner för operativ verksamhet. Om de för verksamhetsåret 1961/62 gällande fördelningskvoterna appliceras på denna kalkyl, kommer Sveriges andel att uppgå till omkring 1 938 000 NF. Den rätt kraftiga ökning som detta i praktiken innebär beror dels på att lönehöjningar för organisationens personal uppstått till följd av en 1962 företagen lönerevision och dels på att bidrag till den operativa verksamheten numera ingår i budgeten.

Sverige skall vidare under 1963 erlægga bidrag till fonden för publicitetsändamål i Amerikas Förenta Stater samt till det nyupprättade institutet för forskning och utbildning i underutvecklade länders ekonomiska problematik. Storleken av dessa bidrag har ännu inte fastställts men kan approximativt beräknas till 132 000 NF.

Vid beräkning av Sveriges bidrag till OECD får såsom utgångspunkt tagas storleken av det uppskattade bidraget för 1963. Detta beräknas sålunda till omkring 2 070 000 NF eller i runt tal 2 175 000 kr. Emellertid bör beaktas, att vissa av de för 1963 föreliggande siffrorna ännu inte blivit slutligt fastställda av rådet ävensom att utvecklingen av organisationens kostnader under första halvåret 1964 för dagen inte kan förutses.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 2 175 000 kr.

[15] 4. Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	600 000	635 948
1962/63	600 000	
1963/64 (förslag)	740 000	

EFTA:s stat för innevarande budgetår har bestämts till 3 047 645 schw. frs. Enligt gällande bidragsskala skall Sverige svara för 22,11 % därav, d. v. s. 673 834 schw. frs. eller i det närmaste 810 000 kr. Finlands bidrag till organisationens budget medför, att Sveriges bidrag torde sjunka med drygt 70 000 kr. eller till cirka 740 000 kr.

Storleken av det svenska bidraget under budgetåret 1963/64 kan ännu inte bestämmas, enär EFTA:s stat för nästa budgetår beslutas först under våren 1963. Tills vidare räknar jag med ett anslagsbehov som motsvarar det fak-

tiska svenska bidraget under löpande budgetår. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Europeiska frihandelssammanslutningen* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 740 000 kr.

[16] 5. Europarådet

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	505 000	506 514
1962/63	525 000	
1963/64 (förslag)	617 000	

Storleken av Sveriges bidrag till Europarådet under budgetåret 1963/64 kan ännu inte med säkerhet bestämmas. De uppgifter härom, som föreligger vid anslagsfrågans behandling i riksdagen, torde lämpligen få tillställas vederbörande utskott.

Såvitt nu kan bedömas torde bidraget komma att uppgå till 583 000 kr. Den förutsedda ökningen beror väsentligen på dels företagna höjningar av den i rådets sekretariat anställda personalens löner och dels den starkt ökade aktiviteten inom Europarådets kultursektor till följd av en per den 1 januari 1962 företagen omplanering och nyorganisation. I samband därmed har en höjning av medlemsstaternas bidrag till Europarådets kulturfond beslutats. Vidare kommer som en följd av befolkningstillväxten den för Sverige sedan en längre tid gällande bidragsprocenten, 2,72, att från 1963 höjas till 2,74.

Ett belopp av 4 000 kr. kan antagas utgöra Sveriges bidrag till upprättandet av ett europeiskt kulturcentrum i Delfi.

Ansvaret för det svenska deltagandet i Europarådsutställningen i Wien under sommaren 1962 (jfr III ht 1962 s. 39) har åvilat Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet. Sverige deltog med föremål utvalda företrädesvis i syfte att belysa den heliga Birgittas personlighet och inflytande på konsten.

Europarådets utställningar kommer i fortsättningen att anordnas endast vartannat år. Sålunda kommer den tidigare till år 1963 planerade utställningen i Athen över grekisk och bysantinsk konst att uppskjutas till år 1964. Det svenska deltagandet i denna utställning beräknas draga en kostnad av 15 000 kr. Sverige kommer att svara för anordnandet av 1966 års utställning om drottning Kristina. Kostnaderna härför kan antagas väsentligen överstiga det bidrag som förväntas utgå från Europarådet, och det torde härför från förevarande anslag erfordras 15 000 kr. för ett vart av budgetåren 1963/64, 1964/65 och 1965/66.

Kostnaderna under budgetåret 1963/64 för Sveriges deltagande i utställningar anordnade eller planerade av Europarådet beräknas sålunda upp-

gå till högst 30 000 kr. Jag förordar, att medel för dessa ändamål beräknas under förevarande anslag.

Det sammanlagda anslagsbehovet för nästkommande budgetår torde uppgå till (583 000 + 4 000 + 30 000) 617 000 kr., och jag får hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Europarådet* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 617 000 kr.

[17] **6. Bidrag till Röda Korsets internationella kommitté**

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	30 000	30 000
1962/63	30 000	
1963/64 (förslag)	50 000	

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i proposition 1952:2 anvisade riksdagen å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 ett anslag av 30 000 kr. till ifrågavarande ändamål. Anslaget har sedan dess utgått med samma belopp av 30 000 kr.

Kommittén, som är en oberoende schweizisk institution, har till främsta uppgift att vaka över rödakorsprinciperna och under krig, inbördeskrig och väpnade konflikter tjänstgöra som neutral medlare och påkalla respekt för Genève-konventionerna. Kommitténs representanter besöker krigsfångeläger, förmedlar gåvor och korrespondens samt bedriver, även i fredstid, efterforskning av under krig och oroligheter försvunna militärer och civila.

I framställning den 8 maj 1962 om bidrag för 1962 lämnar rödakorskommittén en redogörelse för sin omfattande verksamhet. I därtill fogad preliminär stat för 1962 förutses ett betydande underskott.

Föredraganden. Med hänsyn till föreliggande omständigheter finner jag det skäligt, att det svenska bidraget, som i över tio år utgått med ett oförändrat belopp av 30 000 kr., höjes till 50 000 kr. Jag får hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Röda Korsets internationella kommitté* för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 50 000 kr.

C. Internationell biståndsverksamhet

Föredraganden. För internationell biståndsverksamhet under tredje huvudtiteln har riksdagen för innevarande budgetår anvisat 67 250 000 kr. I proposition 1962: 100 framlade regeringen de principiella riktlinjerna för Sveriges bistånd till underutvecklade länder. Dessa godtogs av riksdagen. Därvid fastslogs, dels att vårt land måste successivt öka sina åtaganden för syftet att bispringa behövande länder i deras strävan till ekonomisk och social utveckling och dels att vår biståndsgivning företrädesvis borde ske genom FN och med FN samordnade specialorgan, vilka har den vidaste överblicken och där de underutvecklade länderna själva är representerade. I enlighet med dessa principer framlägger jag förslag om medelsanvisning för budgetåret 1963/64 i fråga om internationell biståndsverksamhet inom utrikesdepartementets verksamhetsområde. Dessa förslag innebär en ökad medelsanvisning med 24 023 000 kr. till sammanlagt 91 273 000 kr. under förevarande huvudtitel. Härav avses närmare 60 % utgå som multilateralt bistånd, 32 % som bilateralt svenskt bistånd och återstoden, 8 %, som nordiskt bistånd och humanitärt bistånd. För att verksamheten skall kunna redovisas under dessa fyra avdelningar, har vissa omgrupperingar av anslagen företagits.

Bistånd genom internationella organ

[18] 1. FN:s utvidgade tekniska biståndsprogram (EPTA)

	Anslag
1962/63	7 800 000
1963/64 (förslag)	10 400 000

EPTA (Expanded Program of Technical Assistance), som är FN:s centrala program för tekniskt bistånd till u-länder, inleder i januari 1963 sin tolfte årsbudget och sitt andra tvåårsprogram. Till EPTA ger f. n. ett drygt 90-tal stater frivilliga bidrag. Bidragen omvandlas till experter, stipendiater och institutioner under medverkan av åtta av FN:s fackorgan på olika områden. När EPTA:s första tvåårsprogram 1961/62 utlöper vid kalenderårsskiftet 1962/63 kan noteras att programmet resulterat i en verksamhet som ökat både i omfång och stabilitet. Planläggningen av olika utbildningsprojekt har sålunda kunnat ske på något längre sikt, vilket i sin tur underlättat rekryteringen av goda expertkrafter. Det förstärkta bidragsunderlaget har även möjliggjort utsändandet av ett större antal experter till alltfler länder och territorier. 113 länderområden torde i mitten av 1962 ha varit mottagare

av FN-expertter och 128 fått möjlighet att sända stipendiater till annat land. Inför den nya tvåårsperioden 1963/64 har EPTA måst räkna med ett ytterligare tillskott av nya nationer och territorier, som kommer att behöva bistånd av expertis i olika slags samhällsaktiviteter. Redan befinner sig Algeriet, Ruanda, Burundi, Uganda, Kenya och Nya Guinea bland de nya sökandena. EPTA:s styrelse har därför som målsättning för 1963 att uppnå en bidragssumma av 50 miljoner dollar, vilket skulle innebära en förhöjning med genomsnittligt 10 % jämfört med föregående år. De hittills (1 dec. 1962) utfästa kontributionerna uppgår till 48,7 miljoner dollar. Det återstår således inte mycket för att — tillsammans med det bidrag från Amerikas Förenade Stater som automatiskt utfaller vid bidrag från annat land — uppnå den eftersträfvade anslagsramen för EPTA. I kalkylen ingår då bidrag från Sverige under budgetåret 1962/63 med 1,5 miljon dollar.

Föredraganden. Den konsolidering och utbyggnad av EPTA:s verksamhet, som lyckosamt pågår, är förtjänt av ökat stöd även från svensk sida. Jag förordar därför en höjning med drygt 33 % av nu utgående bidrag, d. v. s. från 1,5 miljon dollar till jämnt 2 miljoner dollar vilket motsvarar 10 400 000 kr. Härigenom kommer Sverige att dela placeringen på femte plats på bidragsskalan med Sovjetunionen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *FN:s utvidgade tekniska biståndsprogram (EPTA)*
för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 10 400 000 kr.

[19] 2. FN:s särskilda fond

	Anslag
1962/63	25 900 000
1963/64 (förslag)	27 200 000

Det råder i stort sett internationell enighet om att FN:s särskilda fond ut-
rättar ett mycket värdefullt arbete för att först utreda och sedan genom
större strukturella projekt förbereda u-länder för investeringar, avsedda att
effektivt bidra till utvecklingen av deras näringsliv och administration. Det-
ta brukar framhållas inte minst av de mottagande länderna själva. Projek-
ten väljes med omsorg och utföres enligt uppgift på ett föredömligt sätt. Sve-
rige, som sedan fondens tillkomst är representerat i styrelsen, följer verk-
samheten med uppskattning och konstruktiv kritik. Olika omständigheter
har gjort att fonden endast i relativt långsam takt kunnat förbruka de an-
slag som avsatts för vissa godkända projekt. Tiden mellan godkännandet av
ett projekt och dess igångsättning har brukat uppgå till 8—9 månader. Till
detta kommer att, eftersom osäkerhet måste råda om en internationell fonds
framtida finanser, försiktigheten bjudit att fondmedel avsattes för flera år
framåt, då projekt som sträcker sig över ett visst antal år godkännes. Där-
med har anslagsmedel kommit att ackumuleras. Fråga har uppstått om inte

en liberalisering av fondens finansieringspolitik skulle kunna bidra till ökad smidighet och livligare aktivitet. En arbetsgrupp, i vilken Sverige ingår, undersöker f. n. möjligheterna härtill.

För 1963 har Särskilda fonden mottagit utfästelser om bidrag på sammanlagt 69 miljoner dollar. Motsvarande belopp för 1962 uppgick till 59,9 miljoner dollar. Ökningen motsvarar alltså ca 15 % av fjolårsbidraget. I beräkningen ingår Sveriges bidrag under innevarande budgetår med 5 miljoner dollar.

Föredraganden. Sveriges intresse för Särskilda fondens arbete vitsordas inte minst av det förhållandevis stora anslag som vårt land f. n. ger fonden. Näst Amerikas Förenta Stater och Storbritannien är Sverige fondens största bidragsgivare. Även med de hittills från flera länder gjorda ökade utfästelserna för år 1963 synes så bliva fallet. Detta jämte de finansiella omständigheter, som förut omnämnts, gör att jag endast förordar en mindre höjning av anslaget, nämligen med 250 000 dollar till 5,25 miljoner dollar, vilket i runt tal motsvarar 27 200 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till FN:s särskilda fond för budgetåret 1963/64 anvisa
ett anslag av 27 200 000 kr.

[20] 3. FN:s barnfond (UNICEF)

	Anslag
1962/63	2 600 000
1963/64 (förslag)	3 900 000

Vid UNICEF:s styrelsemöte i juni 1961 framlades en världsomfattande utredning om »Barnens behov», utförd i samarbete med FN:s fackorgan och med regeringarna i ett stort antal länder. Denna utredning och de slutsatser styrelsen dragit därav utgör grundvalen för en ny inriktning av UNICEF:s biståndspolitik. Denna avser att i väsentligt högre grad än tidigare samordna åtgärder av ekonomisk, social och pedagogisk natur på grundval av undersökningar av barnens behov i de hjälpmottagande länderna och en angelägenhetsgradering av dessa behov. Även om de praktiska konsekvenserna av detta beslut kommer att framträda klart först på något längre sikt avspeglas de redan nu i en viss utvidgning av UNICEF:s verksamhetsområde.

I en rapport som avgavs efter UNICEF:s styrelsemöte i juni 1962 meddelades, att styrelsen godkänt 124 nya projekt, av vilka 116 fördelar sig på 64 olika länder och områden medan 8 har karaktären av interregionala projekt. Den huvudsakliga verksamheten är alltjämt hälsovård och bekämpande av de stora folksjukdomarna, vardera omfattande cirka 35 % av fondens insatser. Större resurser än tidigare ägnas dessutom utbildningsprojekt i näringsfrågor. Bland helt nya verksamhetsområden märks ett försöksprojekt som avser att bistå familjer i slumdistrikt, vilka uppstått i samband med

snabb urbanisering. De projekt, som godkändes vid detta sammanträde, beräknas draga en total kostnad av drygt 23 miljoner dollar.

Flera medlemsländer har ställt i utsikt ökade bidrag för 1963.

Föredraganden. UNICEF:s verksamhet, som är av stor betydelse för de underutvecklade länderna, där ju folkökningen är betydande och försörjningssvårigheterna särskilt kännbara för barnen, har alltid bedömts med intresse och uppskattning från svensk sida, och Sverige medverkar aktivt i fondens styrelse. I enlighet med principen att, där så kan ske, kanalisera svenskt bistånd genom multilaterala organ, förordar jag en höjning av bidraget till UNICEF med 250 000 dollar eller i runt tal 1 300 000 kr. Från anslaget torde dock även bestridas kostnaderna för viss av Sverige planerad kursverksamhet inom UNICEF:s ram, avseende hälso- och barnavård m. m. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *FN:s barnfond (UNICEF)* för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 3 900 000 kr.

[21] 4. Internationella livsmedelsfonden

	Anslag
1962/63	3 450 000
1963/64 (förslag)	6 910 000

Förenta Nationerna och dess livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) beslöt under hösten 1961 att inrätta en av båda organisationerna gemensamt och i samarbete med andra FN:s fackorgan och lämpliga mellanstatliga organisationer bedriven internationell livsmedelsfond (World Food Program). Fonden skall under en försöksperiod av tre år byggas upp till ungefär 100 miljoner dollar genom frivilliga bidrag från FN:s eller FAO:s medlemsländer.

Vid ett sammanträde i New York i början av september 1962 lämnades från inemot 40 länder utfästelser om bidrag med sammanlagt nära 90 miljoner dollar. Då ytterligare löften om bidrag torde vara att emotse, synes det enligt planerna uppställda målet, 100 miljoner dollar, kunna uppnås. Från svensk sida gavs utfästelse om ett bidrag på 2 miljoner dollar (prop. 1962: 100, s. 42) att utbetalas med hälften i form av varor och hälften kontant.

Utlovade bidrag skall enligt fondens stadga utbetalas efter rekvisition av fondstyrelsen med i princip en tredjedel under vart och ett av de tre år försöksperioden omfattar.

Föredraganden. Internationella livsmedelsfondens verksamhet har hittills endast varit planerande och förberedande. Sålunda har fondstyrelsen och det till denna knutna förhållandevis begränsade sekretariatet i Rom genomfört omfattande fältstudier för att utvälja ett fåtal projekt, på vilka fondens verksamhet skall prövas. Detta inledande arbete är ännu ej slutfört.

Enligt min uppfattning föreligger allttjämt starka skäl för att man på svensk sida deltar med bidrag till fonden. Dels skapar nämligen uppläggningsen av fondens arbete förutsättningar för att livsmedelsleveranser till ett underutvecklat land på ett önskvärt sätt samordnas med andra former av bistånd åt landet och dels utgör dessa leveranser på multilateral bas ett värdefullt komplement till de bilateralt genomförda livsmedelssändningarna av överskottsvaror.

Av det utlovade svenska bidraget om 2 miljoner dollar återstår 6,91 miljoner kr. att anvisas av riksdagen. Även om skyldighet inte föreligger att utanordna hela det utfästa beloppet under budgetåret 1963/64, finner jag det emellertid ändamålsenligt, att riksdagen redan nu bemyndigar Kungl. Maj:t att förfoga över bidraget i dess helhet. Härigenom skulle, om så visade sig praktiskt, kunna levereras en större kvantitet av eller hela den del av bidraget som avsatts för varor i en och samma sändning, vilket skulle dels förenkla administrationen i Sverige och dels förbilliga leveransen. Anslaget, som innevarande budgetår är obetecknat, bör med anledning härav förvandlas till reservationsanslag.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Internationella livsmedelsfonden* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 6 910 000 kr.

[22] 5. Övrigt multilateralt tekniskt bistånd

	Anslag
1962/63	2 400 000
1963/64 (förslag)	5 000 000

Under budgetåret 1961/62 användes cirka 1,4 miljon kr. till deltagande i FAO:s femårskampanj mot svält, världshälsoorganisationens (WHO) intensivkampanj mot malaria och internationella arbetsorganisationens (ILO) upprättande av ett internationellt institut för arbetsmarknadsfrågor och socialpolitik. Även ur innevarande budgetårs anslag beräknas medel komma att disponeras för dessa eller liknande ändamål. Bl. a. har vissa förberedelser skett för svenskt deltagande i FAO:s »Frihet från hunger»-kampanj, såsom genom att bekosta deltagande av ett antal representanter från u-länder i den världslivsmedelskongress som hålles i Washington nästkommande juni månad.

Såsom angavs i proposition 1962:100 har huvuddelen av medlen reserverats för insatser i samband med speciella biståndsprogram, som planeras av Unesco för upprustning av Afrikas undervisningsväsen och utbildningsresurser (resolution 1717/XVI från FN:s generalförsamling 1961).

Vid Unesco:s generalkonferens i november—december 1962 lämnades en redovisning för medlemsstaternas bidrag till den särskilda fond som skapats för finansiering av projekt av grundläggande betydelse för att denna upprustning skall kunna komma till stånd. Fonden avses skola uppgå till 4 mil-

joner dollar. Utöver de till generalkonferensen avgivna och under konferensen lämnade utfästelserna om bidrag å sammanlagt 2 418 000 dollar — varav från Amerikas Förenta Stater 1 miljon dollar — återstår 1 582 000 dollar för att det angivna målet skall uppnås.

Ett stort antal afrikanska stater har sökt bidrag ur fonden. Projekt, som faller inom ramen för fondens syfte, har detaljgranskats och godkänts av Unesco:s styrelse till en sammanlagd kostnad av 3,6 miljoner dollar. Ytterligare 1 187 000 dollar måste emellertid inflyta i bidrag för att täcka denna kostnad.

Föredraganden. Från svensk sida har från anslaget för budgetåret 1962/63 anslagits ett bidrag på 400 000 kr. till Unesco för nyssnämnda särskilda ändamål. Enligt överenskommelse med Unesco:s ledning skall detta bidrag täcka kostnader för expertgrupper med uppgift att planera för uppbyggnaden av undervisningsväsendet i skilda afrikanska länder. Härvid avser man att särskilt uppmärksamma de sidor av denna uppbyggnad, som med motivering som närmare anges härefter gäller den kvinnliga ungdomens försummade utbildningsbehov.

I samband härmed har ett närmare samarbete inletts med Unesco för att utarbeta projekt inom ramen för den s. k. Addis Abeba-planen för utveckling av Afrikas undervisnings- och utbildningsväsen, som det synes särskilt lämpligt att stödja från svensk sida.

Icke minst framstår det som angeläget att främja strävandena att genom skolundervisning, yrkesutbildning och vuxenutbildning göra kvinnorna bättre skickade att medverka i sina länders framstegsarbete. Allmänt erkännes, att detta framstegsarbete allvarligt hämmas, så länge kvinnorna hålls kvar i ett tillstånd av nästan total okunnighet. Insikten därom har dock sällan omsatts i praktiska åtgärder vid förverkligandet av u-ländernas undervisnings- och uppbyggnadsplaner.

Sålunda utgör kvinnorna majoriteten av de i Afrika till 80—85 % av befolkningen uppgående vuxna illitterata. Flickorna utgör mindre än 30 % av de inskrivna eleverna i grundskolan, i vissa afrikanska stater mindre än 10 %. Avgången före avslutad skolgång är betydligt högre för flickorna än för pojkarna. I ett antal engelskspråkiga afrikanska stater är andelen kvinnlig ungdom i högre utbildning 5—12 %. Vid det franskspråkiga universitetet i Dakar, Senegal, utgör kvinnorna 5 % av de studerande; de återfinns främst inom de utbildningsgrupper som är av föga betydelse för uppbyggnadsarbetet.

Då det synes önskvärt, att insatser som ett land som Sverige kan göra i det internationella biståndsarbetet inriktas på att försöka stödja utvecklingssträvanden som av en eller annan anledning inte vinner tillbörlig prioritet vid annan bidragsgivning (jfr de svenska insatserna på familjeplaneringens område), kommer med början vintern 1963 utbildningsprogrammen för kvinnor, särskilt i Afrika, att närmare granskas. Biståndsprogram såväl inom Unesco:s ram — den allmänna skolbildningen — som inom ILO:s —

yrkesutbildningen — kommer efter samråd med vederbörande internationella organ och berörda länder att utväljas för här avsett stöd.

Även på andra områden har vi att i framtiden räkna med anspråk på svenskt bistånd till multilaterala aktioner av den mer extraordinära karaktär som angavs i proposition 1962: 100.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Övrigt multilateralt tekniskt bistånd* för budgetåret
1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

Bilateralt tekniskt bistånd

[23] 6. Nämnden för internationellt bistånd (NIB): Avlöningar

	Anslag
1961/62	554 000
1962/63	1 300 000
1963/64 (förslag)	1 723 000

Det bör anmärkas, att nämnden började sin verksamhet den 1 januari 1962 och att anslaget för budgetåret 1961/62 därför endast avser tiden 1 januari—30 juni 1962.

Nämnden för internationellt bistånd (skr. 31.8.62) hemställer, att anslaget höjes med 645 000 kr.

	Ökning
1. Lönereregleringar	
a) 1 byrådirektör Ae 25—Ae 27	3 780
b) 1 kontorist Ae 9—kontorsskrivare Ae 13	3 492
2. Nya tjänster	
Planerings- och budgeteringsbyrån	
a) 3 sekreterare i högst Ae 23	93 960
b) 1 assistent Ae 17	22 992
c) 1 kansliskrivare Ae 11	16 884
d) 1 kontorist Ae 9	15 204
e) 2 kanslibiträden Ae 7, varvid 1 kontorsbiträde i reglerad befordringsgång utgår	16 836
Expertrekryteringsbyrån	
f) 2 sekreterare i högst Ae 23	62 640
g) 1 kansliskrivare Ae 11	16 884
h) 1 kontorist Ae 9	15 204
i) 1 kontorsbiträde i reglerad befordringsgång	10 596
Informationsbyrån	
j) 1 kansliskrivare Ae 11	16 884

	Ökning
Stipendiatbyrån	
k) 3 sekreterare i högst Ae 23	93 960
l) 1 kansliskrivare Ae 11	16 884
m) 1 kontorist Ae 9, varvid 1 kontorsbiträde i reglerad befordringsgång utgår	4 608
Kameralsektionen	
n) 1 sekreterare i högst Ae 23	31 320
o) 1 assistent Ae 17	22 992
p) 1 kontorsskrivare (registrator) Ae 13	18 696
q) 1 kontorist Ae 9	15 204
r) 1 kanslibiträde Ae 7	13 716
s) 1 expeditivsvakt Ae 7	13 716
t) 2 telefonister Ae 7, varvid 1 telefonist i reglerad befordringsgång utgår	16 836
3. Omräkningar	
a) löneregleringar enligt beslut av 1962 års riksdag	93 836
b) kompensation för höjda folkpensionsavgifter	7 780

Allmän motivering

I propositionen 1961: 174 anfördes, att den i propositionen förordade uppsättningen av tjänstemän och dess fördelning på olika byråer inom nämnden var beräknad med hänsyn till arbetskraftsbehovet såsom det kunde bedömas bli första halvåret 1962. Sedermera erinrades i propositionen 1962: 100 om att den föreslagna organisationen var anpassad till en verksamhet av den omfattning, som då kunde förutses, och förordades att det borde anstå med inrättande av ytterligare tjänster tills erfarenhet vunnits av den nuvarande organisationen.

Nämnden anser sig nu ha möjligheter att med utgångspunkt från de begränsade erfarenheter, som hittills kunnat vinnas, med viss säkerhet kunna bestämma en minimiram för behovet av den till nämndens sekretariat mer fast knutna personalen fr. o. m. budgetåret 1963/64.

En fast administrativ ledning av det tekniska biståndet måste enligt nämndens mening paras med en fortlöpande rationalisering av verksamheten; under inga förhållanden får den ökade verksamheten leda till en onödig byråkratisering. När nämnden därför nu förordar en betydande ökning av personalen inom nämndens sekretariat, har utgångspunkten varit att förena kraven på effektivitet och rationellt bedriven verksamhet.

Den personalökning som nämnden finner oundgängligen nödvändig innebär en förstärkning från 32 till 56 befattningshavare. Nämnden understryker dock, att den i propositionen 1961: 174 beräknade personalen avsågs ombesörja den då aktuella tekniska biståndsverksamheten för att vid utvidgning av verksamheten kompletteras med extraanställd personal. Den för närvarande vid nämnden anställda personalen uppgår till 44 personer, inklusive sådan extraanställd personal.

Beträffande ökningen av personalen från 32 till 56 tjänstemän framhåller nämnden, att halva ökningen förorsakas av att befattningar, som nu innehas av extraanställd personal, för vilka kostnaderna bestrids från anslagsposten Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft, föreslås bli uppförda som extra ordinarie tjänster, då ett permanent behov av denna arbetskraft tveklöst föreligger.

Motiv till de enskilda förslagen

1. a) Med hänsyn till medelsförvaltningens omfattning samt till det relativt stora antal kvalificerade ärenden som handläggs på kameralsektionen bör tjänsten som byrådirektör på kameralsektionen uppflyttas från Ae 25 till Ae 27.

1. b) Uppflyttningen av tjänsten som generalsekreterarens privatsekreterare motiveras med fordringarna på att sekreteraren har en utbildning, som bl. a. omfattar flera främmande språk.

2. a) En av tjänsterna avser extraordinariebildning av en befattning som chef för nämndens inköpsverksamhet, för vilken kostnaderna hittills bestrits från expertisposten. Den del av nämndens verksamhet, som befattningshavaren handlägger, har en betydande omfattning och kan förväntas i framtiden inte oväsentligt öka, i synnerhet som nämnden av flera skäl finner det önskvärt att en proportionellt större del av de totala kostnaderna för fältprojekten bör avse utrustning. De övriga två befattningarna som sekreterare i högst Ae 23 blir erforderliga på grund av ökningen av fältprojektet.

2. b) Som assistent inom inköpsdetaljen finns nu en befattningshavare, anställd i Ag 17, som avlönas från expertisposten. Nämnden hänvisar till vad som anförts under 2 a) rörande inköpsverksamhetens omfattning och finner, att man kan förutse en sådan utveckling att fog finnes för en fast tjänst i angiven lönegrad.

2. c—e) För planerings- och budgeteringsbyrån räknas med en kansliskrivare för engelsk och fransk stenografi, för mottagande av vissa utländska besökare, för viss byråregistrering m. m. Biträdespersonalen i övrigt inom byrån, som hittills varit otillräcklig, måste antalsmässigt ökas även med anledning av det ökade antalet övriga befattningshavare inom byrån.

2. f) Omfattningen av expertrekryteringsbyråns verksamhet har under senare tid väsentligt vidgats, och ytterligare krav på aktivitet kommer att ställas på grund av behov av större antal experter för såväl den bilaterala som den multilaterala tekniska biståndsverksamheten. För att byrån skall kunna fullgöra en rekryteringsinsats av önskvärd omfattning är det nödvändigt, att den förstärkes med två sekreterare i högst Ae 23.

2. g—i) Den mycket omfattande korrespondensen, av vilken en betydande del är på engelska, och den utveckling av verksamheten som förutsatts medför behov av väsentlig förstärkning av biträdespersonalen. Av äskade tre biträdestjänster är en kontorist redan anställd med avlöning från expertisposten.

2. j) De mest kvalificerade biträdesuppgifterna ävensom vissa dokumentationsuppgifter bör inom informationsbyrån samlas på en nyinrättad tjänst som kansliskrivare i Ae 11.

2. k) Två av de avsedda tjänsterna är redan besatta med innehavare i Ag 20, respektive Ag 17, vilka avlönas från expertisposten. Dessa befattningar bör ändras till befattningar som sekreterare i högst Ae 23. Härutöver erfordras ytterligare minst en sekreterare för att stipendiatbyrån med större omsorg skall kunna fullgöra sina nuvarande arbetsuppgifter och för att den skall kunna möta de ökade arbetsuppgifter som blir följderna av vidgad bilateral stipendiat- och kursverksamhet och av expansionen av den multilaterala stipendiatverksamheten.

2. l—m) Kontoristtjänsten är redan besatt med befattningshavare som avlönas från expertisposten. För att behovet av biträdespersonal skall kunna tillgodoses och för att arbetsfördelningen mellan biträdena skall bli rationell bör kansliskrivartjänsten inrättas och den föreslagna extraordinariesättningen beviljas.

2. n—r) Den här avsedda personalen har redan anställts med anlitan- de av expertisposten. Denna nyanställning har föranletts av den mångfald av arbetsuppgifter som ligger på nämndens kameralsektion.

2. s) Det har syntts nämnden nödvändigt att anställa ytterligare en expeditionsvakt utöver den som finns i personalstaten.

2. t) Ifrågavarande två telefonister är redan anställda. Det synes nämnden skäligt att de med hänsyn till sin språkkunnighet placeras i lönegrad Ae 7.

I fråga om anslagsposten *Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft*, som i avlöningsstaten för innevarande budgetår är fastställd till 400 000 kr., anför nämnden, att merparten av anslagsposten disponeras för löner till tillfällig arbetskraft. Nämnden har i det föregående framlagt förslag innebärande att större delen av den personal, som avlönas från denna anslagspost, erhåller extra ordinarie befattningar. Likväl finner nämnden, att anslagsposten bör uppföras med oförändrat belopp. Dels kan de fortsatta erfarenheterna komma att ådagalägga ett behov av ökad personal, för vilken kostnaderna bör bestridas från den här aktuella anslagsposten. Men framför allt torde en större del av posten behöva disponeras för experter på skilda områden. Det gäller här såväl experter, som utsänds för utredningsarbete i länder, där nya fältprojekt planeras, som experter, vilka tillfälligt kan komma att knytas till nämndens sekretariat för begränsade arbetsuppgifter i samband med projektplaneringen. Om kostnaderna för tillfällig arbetskraft kan förutsättas minska, torde en motsvarande ökning beräknas för expertis.

Föredraganden. Det är synnerligen angeläget, att nämnden för internationellt bistånd snabbt erhåller den personaluppsättning som erfordras för att de uppgifter som ankommer på nämnden skall kunna lösas på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. De erfarenheter som vunnits under nämndens första

verksamhetsår visar, att en förstärkning av den fasta personalen nu bör företagas.

Nämnden föreslår inrättandet av 27 extra ordinarie tjänster med samtidig indragning av tre tjänster i reglerad befordringsgång. Det bör uppmärksammas, att för dessa nya befattningar finns redan 14 befattningshavare anställda med anlitanande av anslagsposten till expertis och tillfällig arbetskraft.

Jag föreslår, att nämnden tillföres följande 23 tjänster: fem tjänster som sekreterare i högst Ae 23, en förste byråsekreterartjänst på kameralsektionen i Ae 21, två assistenttjänster i Ae 17, en kansliskrivartjänst i Ae 11, sju kontoristtjänster i Ae 9, fyra kanslibiträdestjänster i Ae 7, en expeditionsvaktstjänst i Ae 7 samt två telefonisttjänster i Ae 7. Samtidigt indragas en kontorsbiträdestjänst och en telefonisttjänst i reglerad befordringsgång. Tjänsten som generalsekreterarens handsekreterare, som nu är en kontoristtjänst i Ae 9, torde böra uppflyttas till en kansliskrivartjänst i Ae 11.

Kostnaderna för dessa nya tjänsters inrättande samt för den föreslagna tjänsteuppflyttningen uppgår till 430 081 kr.

Med anledning härav torde anslagsposten Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft, som för innevarande budgetår är upptagen med ett belopp av 400 000 kr., kunna sänkas med 100 000 kr.

Den automatiska ökningen under posterna till avlöning till ordinarie tjänsteman, rörligt tillägg och kompensation för höjda folkpensionsavgifter förutses uppgå till 92 035 kr.

Anslaget torde sålunda böra höjas med sammanlagt 422 116 kr. eller i runt tal 423 000 kr. och uppföras med 1 723 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för nämnden för internationellt bistånd som föranledes av vad jag föreslagit i det föregående;

b) godkänna följande avlöningsstat för nämnden för internationellt bistånd, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöning till ordinarie tjänsteman, <i>förslagsvis</i>	46 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	64 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	891 000
4. Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft, <i>förslagsvis</i>	300 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	403 000
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	19 000
	1 723 000

Summa kr. 1 723 000

c) till *Nämnden för internationellt bistånd (NIB): Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 723 000 kr.

[24] 7. *Nämnden för internationellt bistånd (NIB): Omkostnader*

	Anslag
1961/62	150 000
1962/63	300 000
1963/64 (förslag)	390 000

Det bör anmärkas, att anslaget för budgetåret 1961/62 endast avser tiden från 1 januari 1962, då nämnden började sin verksamhet, till den 30 juni 1962.

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1962 fastställt följande omkostnadsstat för NIB att tillämpas tills vidare under budgetåret 1962/63:

Omkostnadsstat

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	10 000
2. Reseersättningar m. m., <i>förslagsvis</i>	50 000
3. <i>Expenser, förslagsvis</i>	
a) Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	10 000
b) Telegram, telefon och annonsering, <i>förslagsvis</i>	50 000
c) Bokinköp, bindning av böcker och handlingar, <i>högst</i>	10 000
d) Övriga expenser, <i>högst</i>	85 000
4. Publikationstryck m. m., <i>förslagsvis</i>	85 000
	Summa kr. 300 000

Nämnden anhåller om en höjning av omkostnadsanslaget med 130 000 kr. Härav faller 70 000 kr. på anslagsposten reseersättningar m. m., 35 000 kr. på posten övriga expenser, 30 000 kr. på anslagsposten publikationstryck m. m. samtidigt som posten bränsle, lyse och vatten beräknas minska med 5 000 kr.

Anslagsposten reseersättningar m. m. måste enligt NIB:s bestämda uppfattning avsevärt uppräknas. Huvuddelen av de tjänsteresor som företas avser överläggningar om planerade biståndsinsatser och inspektioner av projekt. Inspektioner bör ske med inte alltför långa intervaller, och nämnden räknar med att varje projekt i regel skall överses åtminstone en gång om året.

Med hänsyn till att nämndens personal beräknas kraftigt öka under budgetåret 1963/64 bedömes behovet av medel till övriga expenser till 120 000 kr. Med dessa medel bestrides kostnaderna för renhållning och städning av kansli lokaler, inköp av skrivmateriel och papper, inköp och underhåll av

kontorsmaskiner, möbler m. fl. kontorsinventarier, representation samt informationskurser och konferenser.

Ökningen av anslagsposten publikationstryck avser utgivandet av en publikation, som skulle bli ett forum för information och debatt om biståndsproblem och biståndsarbete. NIB har ännu inte tagit definitiv ställning till frågan om utgivandet av en dylik tidskrift men har funnit det nödvändigt vid beräkningen av medel för nästa budgetår att ge utrymme härför eller för annan utvidgning av publikationsverksamheten.

Föredraganden. Jag förordar, att omkostnadsanslaget för nämnden för internationellt bistånd uppräknas med sammanlagt 90 000 kr. Härav faller 55 000 kr. på reseersättningar, 20 000 på övriga expenser samt 15 000 kr. på publikationstryck. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nämnden för internationellt bistånd (NIB): Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 390 000 kr.

[25] 8. Fältprojekt

	Anslag
1962/63	11 000 000
1963/64 (förslag)	23 000 000

Utöver de 11 000 000 kr. som riksdagen anvisat för fältprojekt för innevarande budgetår står drygt 8 100 000 kr. till förfogande för samma ändamål genom att viss del av behållningen från föregående budgetårs anslag till internationell hjälpverksamhet tillförts detta anslag.

I nämndens för internationellt bistånd petitaskrivelse den 31 augusti 1962 äskas under förevarande anslag ett totalt belopp av 23 000 000 kr. för budgetåret 1963/64, vartill kommer ett tilläggsäskande å 500 000 kr. i skrivelse den 2 november 1962.

Arbetet på tidigare igångsatta eller planerade fältprojekt har under året fortskridit. I en del fall har en viss avveckling av det svenska biståndet kunnat avtalas med vederbörande mottagarland eller åtminstone förberedas. Under tiden har en rad nya hänvändelser om svenskt bistånd gjorts från olika håll. Efter sovring har vissa nya avtal om biståndsinsatser i form av fältprojekt kunnat ingås. För att ge dessa full effektivitet och kunna börja förverkliga vissa andra biståndsprojekt, som synes i hög grad välgrundade och lämpade för svensk insats, erfordras ökade anslag. Planer på relativt omfattande insatser i form av kombinerade tekniska biståndsprojekt är för närvarande under utarbetande. Detta innebär för närmaste tiden större kostnader för planering och projektering och på längre sikt en avsevärd utvidgad svensk personell och materiell insats.

På grund av svårigheterna att förutse den precisa tidtabellen för genom-

förändret av olika projekt och därmed även den exakta fördelningen av kostnaderna på olika budgetperioder är det möjligt att viss del av äskade medel kommer att disponeras under efterföljande budgetår. En dylik flexibilitet är påkallad med hänsyn till att en del projekt kan planeras snabbare än beräknat medan andra kan försenas t. ex. genom utdragna förhandlingar.

Efterföljande tablå anger dels den av NIB beräknade fördelningen av de disponibla medlen under innevarande budgetår och dels de medel som äskas av NIB för olika ändamål under nästkommande budgetår. Som komplettering har därjämte inom parentes medtagits de utgifter som förutses uppstå innevarande och nästkommande budgetår för sådana fältprojekt som finansieras med medel från »Sverige Hjälper»-fonden samt det därtill svarande statsbidraget.

	1962/1963	NIB:s äskanden 1963/1964
A. Yrkesutbildning		
a) Yrkeskola i Pakistan (Landhi).....	1 100 000	700 000
b) Yrkeskola i Pakistan (Kaptai).....	1 800 000	1 750 000
c) Yrkeskola i Liberia (Nimba).....	4 050 000	600 000
d) Utbildningsinstitut i Libanon (Siblin-UNRWA)	2 200 000	850 000
e) Byggnadstekniskt institut i Etiopien (Addis Abeba).....	2 300 000	2 100 000
f) Papperstekniskt institut i Indien (Saharanpur)..	500 000	1 500 000
B. Hälsovård, inklusive familjeplanering		
a) Barnsjukhus i Etiopien (Addis Abeba)	(790 000)	(655 000)
b) Hälsocentralprojekt i Etiopien	(1 125 000)	(970 000)
c) Nutritionsprojekt i Etiopien	(1 160 000)	(970 000)
d) Familjeplanering på Ceylon	(395 000)	1 500 000
e) Familjeplanering i Pakistan	1 475 000	1 850 000
f) Biofysiskt institut och familjeplanering i Indien	500 000	1 000 000
C. Kombinerade tekniska biståndsprojekt		
a) Tunisien	—	2 000 000
b) Nigeria	—	2 000 000
D. Övriga biståndsinsatser		
a) Algeriet	—	5 000 000
b) Elektrifieringsarbeten i Pakistan	125 000	125 000
c) Skärmbildsutrustning till Tanganyika	250 000	25 000
d) Mindre fältprojekt.....	350 000	500 000
e) Biträdande experter	1 000 000	2 000 000
E. Reserv	3 450 000	—
Summa (exkl. »Sverige Hjälper»-medel)	19 100 000	23 500 000
»Sverige Hjälper»-medel	3 470 000	2 595 000
Totalt	22 570 000	26 095 000

A. Yrkesutbildning

a) Yrkeskola i Pakistan (Landhi)

Genom avtal om upprättandet av en yrkesskola i Landhi inleddes 1955 den svenska tekniska biståndsverksamheten i Pakistan. Avtalet har hittills förlängts varje år. 1961 påbörjades emellertid förhandlingar om ett avtal som bl. a. skall reglera en successiv avveckling av det svenska engagemanget och det samtidigt pakistanska övertagandet av skolan, vilket om möjligt bör ske under år 1965.

Antalet elever är för närvarande 155 men beräknas, när skolan är fullt utbyggd, uppgå till 250, varvid undervisning kommer att lämnas i inrednings- och möbelsnickeri, konfektion, svetsning, mekanik, elektroteknik och underhållsteknik. Utbildningen äger rum på en tvåårig certifikatkurs, en treårig diplomkurs och en fyraårig instruktörskurs.

Till skolan är numera också knutna två produktionsavdelningar, en för konfektion och en för möbelsnickeri, där utexaminerade elever får praktisk erfarenhet av arbetsledning och företagsadministration.

För närvarande omfattar den svenska personalen 12 personer, vilka emellertid successivt skall ersättas med pakistansk personal. Den 1 juli 1963 avses antalet svenska lärare ha minskat till sex och året därpå till fyra.

På grund av reduceringen av bl. a. personalkostnaderna beräknar NIB det totala medelsbehovet för budgetåret 1963/64 till 700 000 kr., vilket vid jämförelse med medelsförbrukningen innevarande budgetår innebär en minskning med 400 000 kr.

b) Yrkesskola i Pakistan (Kaptai)

Avtal träffades den 5 november 1962 mellan svenska och pakistanska regeringarna om upprättandet av en ny yrkesskola, som förlägges till Kaptai i Östpakistan. Undervisningen, som beräknas kunna ta sin början den 1 juli 1963, skall omfatta fyra undervisningsgrenar, nämligen för elektriker, metallarbetare, snickare och reparatörer. Skolan skall också bedriva konsulterande verksamhet inom dessa yrkesområden. När skolan är fullt utbyggd, skall den ge plats för 220 elever.

Sverige skall bl. a. svara för personal, byggnadsmaterial och viss del av kostnaden för uppförandet av byggnaderna. Pakistan å sin sida skall tillhandahålla tomt och svara för återstående del av byggnadskostnaderna.

Verksamheten vid skolan kommer redan från början att bedrivas på ett sådant sätt, att avveckling av den svenska biståndsinsatsen och samtidigt pakistanskt övertagande av skolan kan ske efter en uppgjord plan. Större delen av kapitalkostnaderna faller på innevarande budgetår. NIB beräknar det belopp som erfordras under budgetåret 1963/64 för kapital- och driftskostnader till 1 750 000 kr.

c) Yrkesskola i Liberia (Nimba)

Den 20 september 1962 undertecknades ett avtal mellan svenska och liberianska regeringarna om den planerade yrkesskolan, som skall förläggas i anslutning till gruvbolaget LAMCO:s projekt i Nimba. Sverige svarar för kostnaderna i samband med uppförandet av skolbyggnaderna samt viss ut-

rustning, personal och driftskostnader. Liberia i sin tur tillhandahåller tomtmark och viss personal. LAMCO ställer elevbostäder till förfogande och ombesörjer att eleverna får praktisera på företagets olika arbetsplatser. Hösten 1963 beräknas verksamheten kunna börja, och vid full kapacitet skall skolan kunna ta emot 128 elever för utbildning till motormekaniker, metallarbetare, snickare och elektriker.

Eftersom byggnads- och utrustningskostnaderna belastar innevarande budgetår förutses för budgetåret 1963/64 endast driftskostnader, som beräknas till 600 000 kr.

d) *Utbildningsinstitut i Libanon (Siblin-UNRWA)*

Med FN:s hjälporgan för Palestina-flyktingar (UNRWA) träffades under 1962 en överenskommelse om att Sverige skall bekosta byggnader, viss utrustning och viss personal till ett utbildningsinstitut i Siblin i Libanon för arabiska palestinaflyktingar. Undervisningen, som beräknas kunna starta hösten 1963, skall bedrivas på fyra avdelningar: tvåårig utbildning för grundskollärare, ettårig instruktörs- och förmansutbildning samt tvååriga kurser för hantverkslärare och tekniker.

Under innevarande budgetår bestrider Sverige kostnaderna för byggnation och utrustning med 2 200 000 kr. För budgetåret 1963/64 uppskattar NIB kostnaderna till 850 000 kr., som huvudsakligen avser löner och driftskostnader.

e) *Byggnadstekniskt institut i Etiopien (Addis Abeba)*

Det svensk-etiopiska byggnadsinstitutet i Addis Abeba tillkom genom ett avtal 1954 och utgör det första svenska bilaterala projektet för tekniskt bistånd. Sedan avsevärda summor under årens lopp anslagits till detta projekt, syftar man nu till att successivt avveckla det svenska engagemanget och låta etiopisk personal träda till. Verksamheten omfattar nu utbildning av yrkesarbetare, arbetsledare, byggnadsingenjörer och byggnadsarkitekter samt forskning och materialprovning.

För budgetåret 1963/64 begär NIB ett anslag av 2 100 000 kr., vilket innebär en fortsatt minskning av det svenska bidraget.

f) *Papperstekniskt institut i Indien (Saharanpur)*

De utredningar som vidtagits för att planera en svensk teknisk biståndsinsats i Indien har stött på svårigheter att finna den lämpligaste formen för en svensk insats. Under 1962 har emellertid en viss konkretisering skett genom att man på indiskt och svenskt håll nu närmare prövar olika projekt, av vilka ett avser upprättandet av ett papperstekniskt institut i anslutning till en pappersindustri. Enligt vad NIB under hand uppgivit bör ett belopp av 1 500 000 kr. under budgetåret 1963/64 reserveras för ett dylikt institut.

B. *Hälsovård, inklusive familjeplanering*

a) *Barnsjukhus i Etiopien (Addis Abeba)*

Det svensk-etiopiska barnsjukhuset började sin verksamhet för drygt fem år sedan. Till en början inriktades denna huvudsakligen på behandling och

rådgivning vid sjukhusets poliklinik och vårdavdelningar. Efter hand har emellertid allt större vikt kommit att läggas vid förebyggande barna- och mödravård samt utbildning av barnsjuksköterskor. Sjukhuspersonalen utövar tillsyn över vissa barnavårdscentraler och bedriver genom mobila arbetsgrupper hälsouppllysning bland befolkningen i Addis Abeba.

En avveckling av det svenska engagemanget planeras genom ett successivt etiopiskt övertagande av driftskostnaderna och genom anställande av etiopisk personal. De årliga svenska kostnaderna för barnsjukhuset, vilka bestrides med »Sverige Hjälper»-medel, beräknas sålunda kunna minskas något för det kommande budgetåret och upptas till 655 000 kr.

b) *Hälsocentralprojekt i Etiopien*

Detta projekt ingår som ett led i den etiopiska planen för utbyggnad av hälsovården på landsbygden, enligt vilken det i sinom tid skall upprättas ett nät av hälsocentraler och hälsostationer. Den svenska insatsen, som regionalt begränsas till två provinser väst och sydväst om Addis Abeba, skall omfatta uppbyggnad av en provinsiell hälsovård, övervakning av hälsocentralerna och andra medicinska institutioner, samt undervisning av etiopisk hälsopersonal och hälsouppllysning bland befolkningen. För budgetåret 1963/64 beräknas ett medelsbehov av 970 000 kr., vilket i likhet med innevarande budgetår, föreslås bestridas med »Sverige Hjälper»-medel.

c) *Nutritionsprojekt i Etiopien*

En svensk-etiopisk överenskommelse har under 1962 träffats om en svensk insats på det näringsfysiologiska området. Målsättningen för projektet är att undersöka frekvensen, graden och arten av undernäring hos barn i vissa utvalda distrikt, att genomföra noggrann kostanalys i de undersökta familjerna samt att framställa och prova lämpliga tilläggsfödoämnen. I projektet ingår också en studie av sambandet mellan kost och fysisk prestationsförmåga. Ytterligare ett viktigt led i verksamheten utgör deltagandet i hälsoundervisning på olika utbildningsnivåer.

De svenska åtagandena omfattar viss byggnation och utrustning samt tillhandahållande av personal. Utöver vad Etiopien svarar för i fråga om bl. a. tomtmark och viss personal skall hjälp med utrustning och ytterligare personal begäras bl. a. från UNICEF, FAO och WHO.

För budgetåret 1963/64 uppskattas de svenska kostnaderna till 970 000 kr., vilket belopp såsom under innevarande budgetår bör bestridas med »Sverige Hjälper»-medel.

d) *Familjeplanering på Ceylon*

Den hittillsvarande svenska biståndsinsatsen på Ceylon inom familjeplaneringsområdet har huvudsakligen bekostats med medel ur »Sverige Hjälper»-fonden. I maj 1963 utlöper det nuvarande avtalet, vars målsättning varit att genom försöksverksamhet i först två, numera tre distrikt skapa grundval för ett senare kraftigt expanderat familjeplaneringsprogram på nationsvid basis. Verksamheten har varit så upplagd att den med utnyttjande av lokal hälsovårdspersonal nått samtliga kvinnor i barnafödande ålder i di-

strikten. Man har nu även börjat kunna visa påtagliga resultat av verksamheten. Den fortsättning av projektet som nu planeras kommer bl. a. att lägga större vikt vid utbildning av ceylonisk hälsovårdspersonal, delta-gande i en motivationsskapande verksamhet samt aktiv medverkan i uppläggningsen av ett landsomfattande familjeplaneringsprogram.

I och med att den försöksverksamhet som bedrivits med »Sverige Hjälper»-medel avslutas och efterföljes av ett nytt projekt, bör kostnaderna för detta senare — i likhet med familjeplaneringsprojektet i Pakistan — bestridas med medel från förevarande anslag. För budgetåret 1963/64 upptas en beräknad kostnad av 1 500 000 kr.

e) *Familjeplanering i Pakistan*

I oktober 1961 undertecknades ett tvåårigt avtal mellan de svenska och pakistanska regeringarna om samarbete inom ramen för Pakistans familjeplaneringsprogram. Det svenska biståndet ges i huvudsak i form av experter, stipendier och utrustning. För närvarande omfattar den personella insatsen tre arbetsgrupper, bestående vardera av en läkare och en sjuksköterska, vilka är fast stationerade i Karachi, Hyderabad och Chittagong, där de ansvarar för var sin modellklinik för undervisning i familjeplanering m. m. Varje år ställer Sverige också tre stipendier till förfogande för sex månaders studier i Sverige. En intensifiering av den svenska insatsen planeras nu genom förslag bl. a. om utrustandet av en mobil klinik för Hyderabad och en båt-klinik för Chittagong.

Genom den planerade breddningen av den svenska insatsen föreslås, att anslagsposten för budgetåret 1963/64 uppräknas med 375 000 kr. till 1 850 000 kr.

f) *Biofysiskt institut och familjeplanering i Indien*

Utöver den förut nämnda planen att upprätta ett papperstekniskt institut överväges även möjligheten av svenska tekniska biståndsinsatser i Indien omfattande dels hjälp med utrustning och viss personal till ett biofysiskt institut och dels en familjeplaneringsinsats. För båda dessa ändamål begäres för budgetåret 1963/64 ett belopp av 1 000 000 kr.

C. Kombinerade tekniska biståndsprojekt

a) *Tunisien*

Vid överläggningar om en svensk biståndsinsats i Tunisien har tunisiska regeringen föreslagit, att ett svenskt projekt skulle geografiskt begränsas till ett bestämt område, Kelibia, där en brett upplagd insats är önskvärd. Det ekonomiska livet i detta område baserar sig huvudsakligen på jordbruk och fiske. Med hänsyn härtill ansågs det vara av stort värde för områdets ekonomiska utveckling att man anlade en fiskehamn. Härutöver har i projektet bl. a. förutsatts ingå bistånd för uppförande av ett mindre sjukhus, familjeplaneringsverksamhet, näringsforskning samt viss utbildningsverksamhet. Ett förverkligande av projektet såsom det nu planeras i form av samordnat finansiellt och tekniskt bistånd från svensk sida torde kunna ge värdefulla erfarenheter för den fortsatta utformningen av Sveriges bilaterala biståndsverksamhet.

Till den tekniska biståndsdelen av det föreslagna projektet, för vars utformning en svensk delegation strax före årsskiftet besökt Tunisien, varvid en principöverenskommelse nåddes i enlighet med ovan skisserade planer, bör enligt NIB för budgetåret 1963/64 anvisas ett belopp av 2 000 000 kr.

b) *Nigeria*

En svensk biståndsinsats i Nigeria aktualiserades 1961 genom de önskemål som framställdes av en nigeriansk regeringsdelegation, vilken besökte Sverige på hösten samma år. Framställningen rörde närmast möjligheterna av en insats på yrkesskoleområdet, inom jordbruket och på det veterinärmedicinska fältet. Utredning pågår för närvarande inom NIB rörande uppläggningsen av ett dylikt projekt.

Möjligheten av en nordisk samordning i och för en större insats i Nigeria har också diskuterats. Frågan har bl. a. berörts i den nordiska ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna. Efter ett besök i Tanganyika under våren 1962 reste en av ministerkommittén utsänd dansk-svensk delegation även till Nigeria. Efter inledande överläggningar i Lagos med representanter för de federala myndigheterna företog delegationen en resa till landets samtliga tre regioner. I sin avgivna rapport underströk delegationen de olika utvecklingsstadier som de tre regionerna befinner sig i och framhöll, att Nigeria som helhet utan tvekan är ett land med goda framtida utsikter både med hänsyn till naturtillgångar och befolkning. I rapporten framhölls vidare, att den nigerianska regeringens utvecklingsplan vid delegationens besök ännu inte var färdigställd. Detta förhållande gjorde det svårt för delegationen att finna ett större projekt som lämpade sig för en gemensam nordisk biståndsaktion. Däremot kunde delegationen konstatera hur brist på utbildad personal inom ett flertal områden försvårade landets utveckling. Delegationen föreslog därför, att de nordiska länderna skulle bistå Nigeria genom att ställa ett antal enskilda experter till landets förfogande. I sin rapport pekade också delegationen på möjligheten att använda dessa experter för att senare planera ett eventuellt samnordiskt projekt.

Då initialkostnaderna för ett svenskt projekt i Nigeria torde bli relativt höga på grund av den i insatsen förutsedda stora andelen utrustning, beräknar NIB det för budgetåret 1963/64 erforderliga beloppet till 2 000 000 kr.

D. *Övriga biståndsinsatser*

a) *Algeriet*

Omfattningen av en svensk teknisk biståndsinsats i Algeriet och inriktningen av en sådan kan ännu inte bedömas. Flera olika faktorer påverkar ett dylikt projekt, inte minst utformningen av det övriga bistånd som Sverige kan komma att ge. NIB förutsätter emellertid, att det bilaterala tekniska biståndet till Algeriet redan från början kommer att få en stor omfattning. För budgetåret 1963/64 beräknas därför att ett belopp av 5 000 000 kr. bör anslås för dessa insatser.

b) *Elektrifieringsarbeten i Pakistan*

Sverige har sedan 1959 medverkat vid vissa elektrifieringsprojekt i Östpakistan. Insatsen består av utrustning och materiel samt experthjälp. Bl. a. har överlämnats begagnade svenska ställverk och annan elektrisk utrustning, som inte längre har tillräckliga dimensioner för det svenska distributionsnätet men som väl lämpar sig för Pakistans nuvarande anläggningar. Viss del av materielen har kostnadsfritt ställts till förfogande av svenska kommunala elverk och olika företag. Liksom under förra budgetåret upptages nu 125 000 kr. för fortsatt svensk medverkan.

c) *Skärmbildsutrustning till Tanganyika*

Den mobila skärmbildsenhet som Sverige skänkte till Tanganyika i samband med oavhängighetsdagen tages i bruk under våren 1963. Sverige skall också under ett år bidra med viss personal (en sjukvårdare och en mekaniker), som skall instruera den inhemska personalen. Kostnaderna för inköp av utrustningen faller på innevarande budgetår. För avlöningar och omkostnader för den svenska personalen upptas ett belopp av 25 000 kr. för budgetåret 1963/64.

d) *Mindre fältprojekt*

Under beteckningen mindre fältprojekt ingår sådana projekt, vilkas totalkostnad var för sig inte överskrider 100 000 kr. Med hänsyn till det ökade antalet välmotiverade förfrågningar om bistånd genom enstaka bilaterala experter föreslås anslagsposten höjd från tidigare 350 000 kr. till 500 000 kr. för budgetåret 1963/64.

e) *Biträdande experter*

Genom en av FN:s generalförsamling antagen resolution 1961 om användande av frivillig arbetskraft inom biståndsverksamheten riktades uppmärksamheten bl. a. på de biträdande experterna. Förhandlingar har också upptagits med FN och dess fackorgan om avtal rörande tillhandahållande av biträdande experter. Utkast till avtal är för närvarande föremål för granskning.

För budgetåret 1963/64 har NIB begärt att anslaget uppräknas med 1 000 000 kr. till 2 000 000 kr., vilket belopp torde täcka kostnaderna för ytterligare omkring 20 biträdande experter.

E. Reserv

Av för innevarande budgetår disponibla medel återstår för närvarande ett belopp av 3 450 000 kr. NIB räknar med att denna reserv till sin huvuddel har förbrukats vid utgången av detta budgetår för insatser, vilka kommer att aktualiseras under våren 1963.

Föredraganden. På grund av det ständigt ökade antalet framställningar från u-länder om svenska bilaterala insatser synes det vara välmotiverat att utvidga den svenska fältprojektverksamheten inom sådana ämnesområden, där vi har goda förutsättningar att kunna lämna en effektiv hjälp. Huvudvikten bör läggas vid yrkesutbildning och familjeplanering. Sådant bistånd

ingår även i de större och mer allsidiga, kombinerade projekt som nu planeras i Nigeria och Tunisien.

De förslag som framlagts av nämnden för internationellt bistånd synes vara väl avvägda och motsvara den allmänna inriktning som regering och riksdag utstakat för biståndsgivningen till u-länder. Jag föreslår, att ett anslag av 23 000 000 kr. uppföres nästkommande budgetår för fältprojekt. Härigenom kommer utrymme att beredas för en väsentlig utbyggnad av verksamheten.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fältprojekt* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 23 000 000 kr.

[26] 9. Stipendiat- och kursverksamhet

	Anslag
1962/63	3 000 000
1963/64 (förslag)	3 500 000

I petitaskrivelse den 31 augusti 1962 äskar NIB för nästkommande budgetår ett anslag av 3 500 000 kr.

a) Stipendiatverksamhet

Med hänsyn till den väsentliga höjning av anslaget till bilateral stipendieverksamhet, som beslutats av 1962 års riksdag, har NIB utarbetat en klar målsättning för denna verksamhet och sökt fixera vissa principer beträffande länder- och ämnesval. Dessutom har särskild uppmärksamhet ägnats de praktiska frågorna beträffande rekryteringsförfarandet, stipendiatmottagningen och över huvud taget den kurativa sidan av verksamheten.

Särskilt önskvärt och lämpligt är enligt NIB, att stipendiatverksamheten i betydande utsträckning samordnas med fältprojekten. Genom stipendier bör man bl. a. skapa möjligheter för mottagarländerna att utbilda egen personal för de fältprojekt som förlägges till dessa länder.

Antalet förlängda stipendier beräknas bli större under nästkommande budgetår än under det innevarande, men eftersom antalet nyrekryterade stipendiatier inte avses i någon nämnvärd utsträckning öka, föreslår NIB för nästa budgetår endast en mindre uppräknning med 100 000 kr. till 1 600 000 kr.

b) Kursverksamhet

NIB framhåller, att de sammanhållna kurserna medför sådana påtagliga fördelar framför den individuella stipendieringen att man bör inrikta sig på att ge dylik kursverksamhet en proportionellt större andel av resurserna för utländska stipendiaters utbildning. Dessa behöver därvid inte inpassas i det svenska undervisningssystemet och utbildningen kan utformas efter de studerandes behov. Dessutom elimineras genom kursformen det för u-landsstuderande oftast ganska meningslösa inlärandet av svenska språket.

1. Veterinärkurser. Sedan 1954 har fyra veterinärkurser i inse-

mination m. m. om vardera nio månader anordnats vid veterinärhögskolan i samarbete med FAO. De är avsedda för kvalificerade lärare från underutvecklade länder. En femte kurs planeras för 1963 efter samma riktlinjer, och de kostnader härför som faller på budgetåret 1963/64 beräknas till 109 000 kr.

2. **Kurs i veterinärpatologi och bakteriologi.** Vid statens veterinärmedicinska anstalt i Stockholm anordnades 1962 för första gången såsom ett led i kampen mot de smittosamma djursjukdomarna en niomånaders veterinärkurs i patologi och bakteriologi. Deltagarna i kursen, som arrangeras i samråd med FAO och veterinärhögskolan, kommer huvudsakligen från länder i Asien. En andra kurs som planeras för 1964 skall även ha deltagare från afrikanska områden. Av kostnaderna för denna kurs beräknas 130 000 kr. falla på budgetåret 1963/64.

3. **Fysikseminarium i Uppsala.** Det första seminariet som avslutades i juni 1962 har rönt betydande internationell uppmärksamhet och har ansetts kunna tjäna som mönster för utbildning rörande organisation av undervisning och forskning i fysik och liknande ämnesområden. Med anledning av de positiva erfarenheterna från detta första seminarium har med början den 1 september 1962 ett andra seminarium anordnats. Det synes enligt NIB väl motiverat att fortsätta denna form av utbildningsbistånd, varför ett tredje seminarium avses genomföras under budgetåret 1963/64. Kostnaderna härför beräknas till 330 000 kr.

4. **Växtgenetisk kurs i Lund.** Den planerade kursen i växtförädling som avses äga rum under växtsäsongen (mars till oktober) 1963 och som arrangeras i samarbete med FAO, beräknas utöver de för innevarande budgetår anslagna 180 000 kr. kosta ytterligare 90 000 kr., som torde falla på budgetåret 1963/64.

5. **Förmanskurser.** Dessa kurser vid Kockums Mekaniska Verkstad för utbildning av förmän har i stor utsträckning varit inriktade på att utbilda inhemsk personal till de svenska fältprojekten. Eftersom antalet dylika projekt ökar, uppstår ytterligare behov av utbildad u-landspersonal. Det är därför angeläget att anordna en ny förmanskurs i omedelbar anslutning till tidigare kurs. Kostnaderna härför beräknas överslagsmässigt till 255 000 kr. För de tre månader av tidigare kurs som faller på budgetåret 1963/64 erfordras dessutom ett belopp om 30 000 kr.

6. **Gjuteriteknisk kurs.** Under innevarande budgetår pågår en andra kurs i gjuteri och därmed sammanhängande verkstadsteknik med deltagare från Iran, Irak och Jordanien. En tredje kurs planeras för år 1964/65, varvid dock en viss breddning av rekryteringen avses äga rum. Av de för kursen kalkylerade totalkostnaderna 276 000 kr. beräknas 140 000 kr. falla på budgetåret 1963/64.

7. **Kurs i konsument- och jordbrukskooperation.** För budgetåret 1962/63 har medel ställts till disposition för en genom Kooperativa Förbundet och Sveriges Lantbruksförbund anordnad ettårig kurs i koo-

peration för deltagare från u-länderna. Två nya kurser av samma typ planeras för tiden september 1963—augusti 1964 och januari—december 1964. Med hänsyn till jordbruks- och konsumentkooperationens stora betydelse i u-ländernas ekonomiska och sociala utveckling och Sveriges speciella erfarenheter på området är en omfattande kursverksamhet synnerligen motiverad i dessa frågor. För budgetåret 1963/64 erfordras 270 000 kr. till dessa kurser.

8. Övrig kursverksamhet. På grund av önskvärdheten att utöka kursverksamheten bör ett belopp av 546 000 kr. ställas till förfogande för ännu ej preciserade kurser under budgetåret 1963/64.

Föredraganden. Stipendiat- och kursverksamheten utgör en betydelsefull del av det svenska tekniska biståndet. Det är av stor vikt för u-ländernas ekonomiska och politiska utveckling att ökade kunskaper bibringas de personer som skall svara för olika delar av det samhällsmaskineri, som håller på att uppbyggas i dessa länder. Genom stipendiat- och kursverksamhet bidrar vårt land till den kunskapsöverföring som är erforderlig för att påskynda utvecklingen i vissa länder. De av nämnden för internationellt bistånd äskade höjningarna av medelstillelningen för stipendiat- och kursverksamhet synes mig vara väl avvägda, och jag förordar den föreslagna anslagshöjningen av 500 000 kr.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Stipendiat- och kursverksamhet* för budgetåret 1963/64 under tredje huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 500 000 kr.

[27] 10. Rekrytering och utbildning av experter

	Anslag
1962/63	500 000
1963/64 (förslag)	500 000

Nämnden för internationellt bistånd tillsatte under 1962 en kommitté med uppgift att lägga fram förslag beträffande olika former av utbildning för fältuppgifter. Kommitténs arbete har framför allt inriktat sig på tre typer av utbildning för blivande svenska experter, nämligen dels allmän orientering om olika biståndsregioner, dels språkutbildning och dels fackutbildning på specialområden. Verksamheten har igångsatts under 1962. Sålunda har under hösten 1962 bl. a. en veckolång internatkurs med allmän orientering om expertverksamhet hållits i Saltsjöbaden. Även kurser som redan genomförts eller planeras av det nordiska Afrika-institutet vid Uppsala universitet bekostas bl. a. från förevarande anslag.

I sina petita föreslår NIB, att jämväl kostnaderna för rekrytering av experter skall belasta detta anslag. Rekryteringen avses i stor utsträckning

komma att ske genom bl. a. intervjuer med kandidaterna. NIB föreslår en oförändrad medelstilldelning för budgetåret 1963/64.

Föredraganden. En viss förberedande expertutbildning och orientering för olika former av fältuppgifter är nödvändig, även speciell språkträning. Genom denna verksamhet avses att skapa ett bättre underlag vid utseendet av experter. För att göra ett gott personurval erfordras också att kandidaterna prövas vid ett systematiskt intervjuförfarande. Kostnaderna härför torde tills vidare böra begränsas till högst 50 000 kr. Med hänsyn till att utbildningsverksamheten ännu inte tagit någon större omfattning och därför allttjämt är relativt oprövad, torde ett oförändrat anslag av 500 000 kr. kunna upptagas för nästkommande budgetår.

Anslaget, som nu är benämnt Utbildning av experter, torde med anledning av vad jag anfört ifråga om rekrytering av experter, få kallas Rekrytering och utbildning av experter. Vid budgetårsskiftet eventuellt förefintlig reservation torde få överföras till det här föreslagna anslaget.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Rekrytering och utbildning av experter* för budget-
året 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kr.

[28] 11. Bidrag till insamlingen »Sverige Hjälper»

	Anslag
1961/62	8 000 000
1962/63	1 000 000
1963/64 (förslag)	1 000 000

Insamlingen »Sverige Hjälper», som avslutades den 30 juni 1962, har inbringat tillhoppa 9 995 400 kr. Med godkännande av principen att staten skall tillskjuta lika mycket som denna insamling inbringar beslöt riksdagen anvisa 8 000 000 kr. för 1961/62 och 1 000 000 kr. för innevarande budgetår. För slutreglering av det statliga bidraget bör ytterligare 1 000 000 kr. anvisas för 1963/64, varigenom det av statsmedel tillskjutna bidraget kommer att uppgå till 10 000 000 kr.

»Sverige Hjälper»-medel disponeras i huvudsak för de under anslaget till Fältprojekt berörda projekten på hälso- och sjukvårdsområdet samt för viss kursverksamhet bl. a. inom ramen för »Frihet från hunger»-kampanjen.

Föredraganden. Till insamlingen »Sverige Hjälper» erfordras ytterligare ett statligt bidrag på i runt tal 1 000 000 kr. för att nå upp till den summa som insamlats av privata medel.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Bidrag till insamlingen »Sverige Hjälper»* för bud-
getåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

Nordiskt bistånd

[29] 12. Bistånd till Tanganyika

	Anslag
1962/63	2 750 000
1963/64 (förslag)	2 750 000

På uppdrag av den nordiska ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna besökte en nordisk delegation Tanganyika i februari 1962. I Dar-es-Salaam blev delegationen orienterad om möjliga biståndsfält av representanter för regeringen och den centrala förvaltningen. Delegationen företog därefter en rundresa i landet och besökte olika undervisningsinstitutioner för att bilda sig en konkret uppfattning om förhållanden och behov inom olika områden. I sin rapport föreslog delegationen, att de nordiska länderna skulle erbjuda Tanganyika att inom ett begränsat geografiskt område upprätta ett »Nordic-Tanganyikan Centre» som i en första instans borde omfatta en lantbruksskola, ett läroverk och en hälsovårdscentral. Delegationen framhöll, att behoven av samtliga dessa tre institutioner var mycket stora och att upprättandet av dem hade en hög prioritet enligt den tanganyikanska regeringens egen planläggning.

Vid sidan av detta projekt föreslog delegationen även de nordiska länderna att bevilja medel för vissa omedelbara punktåtgärder, däribland utsändandet av 12 läroverkslärare och upprustning av ett sjukhus. Avsikten med dessa åtgärder var att genom ett snabbt bistånd omgående bidra till att avhjälpa några av de akuta behov, som delegationen blivit varse under sin resa i landet.

Med anledning av denna rapport beslöt ministerkommittén bl. a., att rekommendera sina respektive regeringar att följa delegationens förslag beträffande upprättandet av det nämnda Nordic-Tanganyikan Centre och beträffande de föreslagna omedelbara punktåtgärderna. Ministerkommittén föreslog vidare, att de nordiska länderna borde beräkna ett sammanlagt belopp av omkring 10 miljoner svenska kr. för att bestrida anläggnings- och driftskostnaderna för projektet under perioden 1962—64 samt att de nordiska länderna tillsammans borde anvisa ett belopp motsvarande 1,5 miljon svenska kr. för att bestrida kostnaderna i samband med de nämnda omedelbara punktåtgärderna. Samtliga kostnader för de nordiska insatserna i Tanganyika borde enligt ministerkommittén fördelas mellan de nordiska länderna i ungefärlig överensstämmelse med den bidragsskala som ligger till grund för ländernas FN-bidrag, så att Danmark betalar 4/20, Finland 3/20, Norge 3/20 och Sverige 10/20.

Sedan de nordiska ländernas regeringar godkänt ministerkommitténs rekommendationer, sändes en ny nordisk delegation till Tanganyika i augusti 1962 med uppgift att i samråd med landets myndigheter föreslå platsen för det nordiska projektet, mera i detalj diskutera utformningen av de tre institutionerna samt förbereda ett avtalsutkast mellan de nordiska ländernas

regeringar och regeringen i Tanganyika. I sin rapport föreslog denna delegation, att det nordiska projektet skulle förläggas till Kisarawe-distriktet i Eastern Region utanför Dar-es-Salaam; detta förslag hade fått officiellt stöd av den tanganyikanska regeringen.

Under hösten 1962 har fem av de utlovade åtta punktåtgärderna genomförts.

För att reglera projektets administration och de internordiska förpliktelserna har ett utkast till avtal mellan de nordiska länderna utarbetats, där bl. a. den nämnda kostnadsfördelningen är fastställd.

Avtalet med Tanganyika undertecknades i Dar-es-Salaam i december 1962 på de nordiska regeringarnas vägnar av danske ekonomiministern Kjeld Philip. Avtalet mellan de nordiska länderna beräknas kunna undertecknas under loppet av innevarande januari månad.

I början av 1963 kommer 12 läroverkslärare, 3 jordbruksexperter och 1 fiskeriexpert att sändas till Tanganyika inom ramen för de utlovade punktåtgärderna.

Föredraganden. Planeringen och projekteringen i samband med uppförandet av Nordic-Tanganyikan Centre kommer att inledas under våren 1963 och själva byggnationen påbörjas under det kommande budgetåret. På nuvarande stadium är det dock inte möjligt att närmare beräkna de kostnader som projektet kommer att kräva under denna tid. Enligt en preliminär uppskattning som utfördes av en tanganyikansk arkitekt på uppdrag av den andra nordiska delegationen skulle anläggningskostnaderna för projektet approximativt uppgå till 4,7 miljoner kr. Denna beräkning torde emellertid vara tilltagen i underkant. Det torde vara realistiskt att i stället räkna med en anläggningskostnad av mellan 7 och 10 miljoner kr. I samband med planeringen och uppförandet av projektet kommer en del av den nordiska personal som skall ingå i projektet att behöva sändas till Tanganyika. Vidare behöver viss lokal personal rekryteras under det kommande budgetåret. Slutligen tillkommer kostnader för den administration som skall vara förlagd till de nordiska länderna.

Jag föreslår ett oförändrat anslag för nästkommande budgetår och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bistånd till Tanganyika* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 2 750 000 kr.

Humanitärt bistånd

[30] 13. Humanitärt bistånd

	Anslag
1962/63	5 000 000
1963/64 (förslag)	5 000 000

För budgetåret 1962/63 har 5 000 000 kr. anslagits för humanitärt bistånd, varav 2 500 000 kr. avsetts för flyktinghjälp medan resterande belopp förut-

setts tagas i anspråk för katastrofhjälp och andra tillfälliga biståndsändamål av humanitär natur.

Såsom under föregående budgetår har för innevarande budgetår ett bidrag av 600 000 kr. utgått till Förenta Nationernas flyktingkommissarie för verksamhetsåret 1962. Likaså har ett i jämförelse med 1961 oförändrat belopp av 300 000 kr. utbetalats såsom bidrag för 1962 till UNRWA.

Från anslaget har vidare under innevarande budgetår beslut fattats att ett belopp av 300 000 kr. skall användas såsom katastrofhjälp till de områden i Iran som i september 1962 härjades av en svår jordbävning. Bidraget avses användas till återuppbyggnaden av en by. För att bistå den nödlidande algeriska befolkningen inför vinterns påfrestningar har anslagits 600 000 kr. för inköp av filter för omedelbar leverans till Algeriet. Dessa filter överlämnades till vederbörande algeriska myndigheter i början av december 1962.

Föredraganden. Hjälpbehoven för omhändertagandet av flyktingar och nödhjälp vid större naturkatastrofer kvarstår från år till år. Såvitt nu kan förutses torde särskilt situationen i Algeriet kräva ytterligare bistånd. Jag förordar därför, att anslaget utgår med samma belopp som under innevarande budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Humanitärt bistånd* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

D. Diverse**[31] 1. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Beskickningsfastigheternas delfond**

Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört angående ersättning till beskickningsfastigheternas delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Beskickningsfastigheternas delfond* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 9 629 000 kr.

[32] 2. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond

Med åberopande av vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört beträffande ersättning till byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 585 000 kr.

[33] 3. Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	150 000	76 673
1962/63	150 000	
1963/64 (förslag)	150 000	

I statsverkspropositionen till 1962 års riksdag (III ht s. 40) erinrades om att Kungl. Maj:t tillkallat en utredningsman för att verkställa utredning och framlägga förslag om förbättring av utländska sjömans förmåner enligt sjömanslagen. Vidare framhölls, att de ytterligare kostnader som uppkomme, därest ändringar i nämnda lag genomfördes i sagda syfte, torde få belasta detta anslag. Kungl. Maj:t har sedermera förelagt riksdagen förslag i ämnet, vilket riksdagen bifallit (prop. 1962: 178, 2 LU 39, rskr. 366). Ehuru ökad belastning kan förutses under förevarande anslag, synes detsamma

kunna uppföras med oförändrad belopp för nästkommande budgetår. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kr.

[34] 4. Förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslandssvenskar

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	30 000	30 000
1962/63	30 000	
1963/64 (förslag)	25 000	

I petitaskrivelse den 19 september 1962 framhåller understödsnämnden för rysslandssvenskar bland annat, att antalet fasta månadsunderstödstagare den 1 juli 1962 utgjorde 96, varav 78 huvudmän. Innevarande budgetår räknar nämnden med att disponera 85 000 kr. i fasta understöd till dessa personer. Även för nästkommande budgetår erfordras samma belopp för utbetalning av fasta understöd. För tillfälliga understöd står till förfogande skillnaden mellan å ena sidan avkastningen av fonden 66 295 kr. och förevarande anslag 30 000 kr. och å andra sidan månadsunderstöden å 85 000 kr., d. v. s. 11 295 kr. Nämnden anger därvid, att obetalda räkningar överförts från föregående budgetår till det nuvarande, varför i praktiken endast 9 295 kr. kan utdelas innevarande budgetår i form av tillfälliga understöd. Dylika bidrag utgår såsom begravningshjälp samt för anskaffande i vissa fall av kläder och utrustning, medicin, tandvård m. m. Det för tillfälliga understöd avsedda beloppet svarar emellertid inte emot det behov, varmed man har anledning att räkna. De lågt räknade månadsunderstöden och det stora behovet av tillfällig hjälp synes enligt nämnden väl motivera en höjning av förstärkningsanslaget. Då budgetära förhållanden antages utgöra hinder härför, föreslår understödsnämnden att ett oförändrat bidrag av 30 000 kr. måtte ställas till nämndens förfogande.

Departementschefen. Med hänsyn bl. a. till den höjning av folkpensionsförmånerna, som genomförts den 1 juli 1962, torde en minskning av statens bidrag till förstärkning av fondens avkastning vara motiverad. Anslaget för nästkommande budgetår torde sålunda kunna nedräknas med 5 000 kr. Jag hemställer följaktligen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslandssvenskar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 25 000 kr.

[35] 5. **Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige**

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	2 083 000 ¹	2 091 778 ²
1962/63	2 745 000 ³	
1963/64 (förslag)	3 372 000	

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1962 fördelat det för innevarande budgetår beviljade anslaget på följande sätt:

1. Bidrag till Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet	1 509 000
2. Bidrag till Svensk-amerikanska nyhetsbyrån	599 000
3. Bidrag till Svensk-internationella pressbyrån	187 000
4. Övrig upplysningsverksamhet, <i>förslagsvis</i>	250 000
	Summa kr. 2 545 000

Allmänna synpunkter

Departementschefen. Upplysningsverksamheten i utlandet angående Sverige har under 1962 varit föremål för särskild uppmärksamhet från statsmakternas sida. 1962 års riksdag beviljade ökade anslag till denna verksamhet under såväl tredje som tionde huvudtiteln i avsikt att i utlandet skapa ökad kunskap om och bättre förståelse för svenska förhållanden och ställningstaganden samt för att stödja svenska export- och turistfrämjande insatser. De ökade anslagen avsågs dels för upprustning av statliga och statsunderstödda upplysningsorgan, dels för att möjliggöra speciella aktioner i första hand i Amerikas Förenta Stater, Västtyskland, Frankrike och Belgien.

Den 11 maj 1962 förordnade Kungl. Maj:t en *särskild rådgivare* att stå till vederbörande departementschefers förfogande i frågor rörande svensk upplysningsverksamhet i utlandet. Till denne rådgivare uppdrogs även att vara ordförande i den *upplysningsberedning* som tillkallades med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 25 maj 1962. Den särskilde rådgivarens uppgift är bl. a. att i samråd med upplysningsberedningen samordna och på längre sikt planlägga den statliga och statsunderstödda upplysningsverksamheten i utlandet, varvid intim samverkan skall eftersträvas med näringslivets organisationer och andra enskilda sammanslutningar.

De här nämnda åtgärderna bör enligt min mening betraktas som en inledning till en förstärkning av det svenska informationsarbetet i utlandet, samtidigt som de erfarenheter, vilka kan beräknas bli efterhand vunna, bör tjäna till ledning vid en framtida bedömning av hur upplysningsverksamheten utomlands skall permanent samordnas. Det torde råda allmän enighet om att en väl avvägd och effektiv upplysningsverksamhet är av betydelse både för vårt lands anseende och för dess välstånd.

¹ inklusive reservationsanslaget till Utländska pressbesök för budgetåret 1961/62 å 40 000 kr.

² inklusive belastningen å reservationsanslaget till Utländska pressbesök för budgetåret 1961/62, 49 374 kr.

³ inklusive förslagsanslaget till Utländska pressbesök för budgetåret 1962/63 å 200 000 kr.